DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ÜNİVERSİTE EĞİTİM YAPISINA DÖNÜŞTÜRÜLMÜŞ BİNALARDAKİ ARA MEKÂNLARA YÖNELİK BİR MEKÂNSAL KALİTE İNCELEMESİ

Büşra TANKUT

Eylül, 2021

İZMİR

ÜNİVERSİTE EĞİTİM YAPISINA DÖNÜŞTÜRÜLMÜŞ BİNALARDAKİ ARA MEKÂNLARA YÖNELİK BİR MEKÂNSAL KALİTE İNCELEMESİ

Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi
Mimarlık Anabilim Dalı, Bina Bilgisi Programı

Büşra TANKUT

Eylül, 2021

İZMİR

YÜKSEK LİSANS TEZİ SINAV SONUÇ FORMU

BÜŞRA TANKUT, tarafından **PROF. DR. RENGİN ZENGEL** yönetiminde hazırlanan **"ÜNİVERSİTE EĞİTİM YAPISINA DÖNÜŞTÜRÜLMÜŞ BİNALARDAKİ ARA MEKÂNLARA YÖNELİK BİR MEKÂNSAL KALİTE İNCELEMESİ"** başlıklı tez tarafımızdan okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Rengin ZENGEL

Yönetici

Doç. Dr. Özlem ARITAN

Jüri Üyesi

Doç. Dr. Gülnur BALLİCE

Jüri Üyesi

Prof. Dr. Özgür ÖZÇELİK
Müdür
Fen Bilimleri Enstitüsü

TEŞEKKÜR

Tez çalışmam boyunca, tüm bilgisiyle ve tecrübeleriyle hem konu seçiminde yardımcı olan hem de çalışmalarıma yön veren, bana tüm içtenliğiyle, anlayışıyla, güveniyle ve sabrıyla her konuda destek olan değerli danışman hocam Sayın Prof. Dr. Rengin ZENGEL' e minnet ve şükranlarımı sunarım.

Akademik olarak bilgi ve deneyimlerini esirgemeyerek tez sürecimde değerli yönlendirmelerde bulunan Sayın Doç. Dr. Saadet İlkim KAYA'ya teşekkür ederim.

Hayatımın her sahnesinde maddi, manevi yanımda olan, her koşulda bana güvenlerini ve inançlarını hissettiren, sevgilerini, şefkatlerini ve fedakarlıklarını hiçbir zaman benden esirgemeyen, yaşamımdaki kazançlarımın asıl mimarı olan ve haklarını asla ödeyemeyeceğim değerli annem Hatice TANKUT' a değerli babam Kemal TANKUT' a, her konuda bana destekçi olan ve hiçbir zaman beni yalnız hissettiremeyen, hayattaki şanslarım olduğunu düşündüğüm canım ablalarım Hilal TANKUT ve Seda TANKUT BOZHÜYÜK' e, hayat dolu enerjisiyle ruhuma neşe katan canım yeğenim Ece BOZHÜYÜK'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmalarım süresince, neşeli ve samimi yaklaşımlarıyla, maddi ve manevi destekleriyle bana güç veren, koruyup kollayıcı tavırlarıyla şefkatlerini hiç esirgemeyen ve bu şekilde ikinci ailem yerine koyduğum değerli dayım Mustafa DERİCİ'ye, değerli yengem Nevcihan DERİCİ'ye, canım kuzenlerim Yaren DERİCİ'ye ve Burak DERİCİ'ye teşekkür ederim.

Lisans yıllarımdan itibaren yaşamıma ayrı bir mutluluk getiren, her daim inançla ve içtenlikle başarabileceğimi söyleyerek motive kaynağım olan, içinden çıkılmaz anlarda beraber yorulup beraber kuvvet bulduğum, hayatım boyunca kurduğum hayallerime ortak olan yol arkadaşım İbrahim YILDIZ'a sonsuz teşekkür ederim.

Büşra TANKUT

ÜNİVERSİTE EĞİTİM YAPISINA DÖNÜŞTÜRÜLMÜŞ BİNALARDAKİ ARA MEKÂNLARA YÖNELİK BİR MEKÂNSAL KALİTE İNCELEMESİ

ÖZ

1990'lı yıllarda Türkiye'de üniversite kurulumu bağlamında bir artış yaşanmış, bu niceliksel çoğalım beraberinde üniversite niteliğinde düşüşleri getirmiştir. Bu dönemlerde gerçekleşen bu gelişmelerin etkilerini günümüzde de halen görmek mümkündür. Özellikle son zamanlarda, bu artışa hızlı bir çözüm arayışı olarak eski binaların üniversite işleviyle dönüştürülmesi gün yüzüne çıkmıştır. Bu uygulamalarla birlikte apartman, ofis, dershane gibi yapılara üniversite eğitim işlevi yüklenilmeye çalışılmış, üniversite kurumları niteliksel değerlerini kaybetmeye devam etmiştir. Böylelikle, düşeyde ve sınırlı alanda gelişim gösteren, öğrencilere mekânsal ve sosyal yaşam olarak yetersiz üniversite eğitim yapıları çoğalmıştır.

Eğitim mekânları, eğitim-öğretim için geliştirilmiş metotlar kadar önemli bir konudur. Özellikle, çeşitli disiplin dallarını barındıran üniversite eğitim yapılarında, öğrencilerin farklılaşan ihtiyaçlarına ve beklentilerine yönelik alanların olması, öğrenme ve sosyalleşme eylemlerini destekleyen unsurlar olmaktadır. Bu noktada, tek amaç için tasarlanmış formel mekânlar arasında, informel eylemleri destekleyerek farklılaşan gereksinimlere çözüm olan ara mekânlar; verimli ve sürekli öğrenime yardımcı, aktif üniversite yaşamının oluşturulmasında ve aidiyeti sağlamada etken bölgeler olmaktadır. Bu çerçevede, bu çalışmanın amacı, eğitim yapılarında öğrencilerin yaşam mekânları olan ara mekân kavramını temel alarak öğrencilere mekânsal anlamda iyi bir üniversite yaşamının sunulması adına çözümler oluşturmaktır. Tez kapsamında, Türkiye'de üniversite olarak yeniden işlevlendirilmiş yapılar arasından, tasarım odaklı eğitim işleviyle dönüştürülmüş 10 adet fakülte binası ele alınmıştır. Bu fakülte binaları, yine tez kapsamında oluşturulan ara mekâna yönelik tasarım kriterleri ile analiz edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Üniversite eğitim yapıları, yeniden işlevlendirme, öğrenci ve mekân ilişkisi, ara mekân, tasarım kriterleri, tasarım fakülteleri

AN ANALYSIS OF SPATIAL QUALITY FOR IN-BETWWEN SPACES IN BUILDINGS TRANSFORMED TO UNIVERSITY EDUCATION STRUCTURE

ABSTRACT

In the 1990s, an increase was experienced in the context of university establishment in Turkey, and this quantitative increase brought about decreases in university quality. It is still possible to see the effects of these developments that took place in these periods. Especially recently, as a quick solution to this increase, the transformation of old buildings with university functions has come to light. With these applications, it has been tried to impose a university education function on buildings such as apartments, offices and classrooms; these numerical increases continued to lose their qualitative value in university institutions. In this way, university education structures that develop vertically and in limited areas and inadequate in terms of spatial and social life for students have increased.

Educational spaces are as important as the methods developed for education. Particularly, in university education structures that contain various disciplines, the fact that there are areas for the differing needs and expectations of students are factors that support learning and socialization actions. At this point, between the formal spaces designed for a single purpose, in-between spaces that support informal actions and provide solutions to differentiated needs; They are active regions that help productive and continuous learning, create active university life and ensure belonging. In this context, the aim of this study is to create solutions in order to present a good university life to students in terms of spatial terms, based on the concept of in-between space, which is the living space of students in educational buildings. Within the scope of the thesis, 10 faculty buildings that have been transformed with a design-oriented education function, among the structures that have been re-functionalized as universities in Turkey, are discussed. These faculties are analyzed with the design criteria for the in-between space.

Keywords: University education structures, re-functioning, relationship of student and place, in-between space, design criteria, faculty of design

İÇİNDEKİLER

Sayfa

YÜKSEK LİSANS TEZİ SINAV SONUÇ FORMU ii
TEŞEKKÜR iii
ÖZ iv
ABSTRACT v
ŞEKİLLER LİSTESİ ix
TABLOLAR LİSTESİ xviii

BÖLÜM BİR - GİRİŞ 1

1.1 Problem Tanımı 2
1.2 Çalışmanın Amacı 3
1.3 Çalışmanın Yöntemi ve Kapsamı 4

BÖLÜM İKİ - 'ARA MEKÂN' IN İZİNİ SÜRMEK: MEKÂN - ARA MEKÂN KAVRAMLARI 6

2.1 Mekân Kavramı ve Tanımlamalar 6
2.2 Mimarlığa 'Mekân'ın Girişi ve Modern Mekân Yaklaşımları 9
2.3 Modern Mekân Kavramına Yönelik Eleştirel Yaklaşımlar: Modern Mekânın Çözülmesi ve 'Yeni' Mekânlar 11
2.3.1 Mekâna Karşı 'Yer' 11
2.3.2 Mekân Üretimi ve 'Yaşanan' Mekân 12
2.3.3 Heterotopya ve Yaşanan Mekân İlişkilendirmesi: Üçüncü Mekân 14
2.4 Üçüncül Bir Mekân Olarak Ara Mekân 16
2.4.1 Ara Kavramı ve Ara Zaman 16
2.4.2 Ara Mekân Kavramı 18

BÖLÜM ÜÇ - EĞİTİMDE ARA MEKÂNIN ETKİSİ IŞIĞINDA ÜNİVERSİTE EĞİTİM YAPILARI VE TASARIMSAL KRİTERLER 22

3.1 Eğitim ve Eğitimde Mekânın Önemi 22

3.2 Sınıf Dışı Mekânlar Olarak Ara Mekânlar 23

3.3 Bir Eğitim Yapısı Olarak Üniversite 25

3.3.1 Üniversite Eğitim Yapılarının Tarihsel Gelişimi 26

3.3.2 Üniversite Eğitim Mekânlarında Fiziksel Kriterler 30

3.3.2.1 Mekânsal Organizasyon: Derslikler, Mobilyalar ve Donatılar 31

3.3.2.2 Görsel Parametreler: Aydınlatma, Renk, Malzeme ve Doku 33

3.3.2.3 İşitsel ve Termal Konfor 34

3.3.2.4 Mekânların Örgütlenmesi ve Erişilebilirlik 35

3.3.2.5 Esneklik 38

3.4 Üniversite Eğitim Yapılarında Ara Mekânlar ve Tasarım Kriterleri 39

3.4.1 Üniversite Yapılarında Ara Mekân Potansiyeli Taşıyan Alanlar 47

BÖLÜM DÖRT - TÜRKİYE'DE TASARIM ODAKLI FAKÜLTELERE DÖNÜŞTÜRÜLMÜŞ YAPILARDA ARA MEKÂNLARA YÖNELİK ANALİZ ÇALIŞMASI 57

4.1 Yeniden İşlevlendirme Kavramı 57

4.2 Üniversite Olarak Yeniden İşlevlendirme 64

4.2.1 Dünya'daki Üniversiteye Dönüştürülmüş Yapı Örnekleri 64

4.2.2 Türkiye'deki Üniversiteye Dönüştürülmüş Yapılar 77

4.3 Analiz için Seçilen Türkiye'deki Tasarım Odaklı Fakültelere Dönüştürülmüş Yapıların Ara Mekân Kriterleri ile Analizi 87

4.3.1 İstanbul Bilgi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi 87

4.3.2 İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi 102
4.3.3 Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi 117
4.3.4 Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi 140
4.3.5 Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi ve Mimarlık Fakültesi 154
4.3.5.1 Karaağaç Yerleşkesi Güzel Sanatlar Fakültesi 154
4.3.5.2 Makedonya Yerleşkesi Mimarlık Fakültesi 174
4.3.6 Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi (A ve B Blok) 186
4.3.7 Trabzon Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi 209
4.3.8 Mardin Artuklu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi 222

BÖLÜM BEŞ - DEĞERLENDİRME VE SONUÇ 235

5.1 Yapıların Yeniden İşlevlendirme Süreçlerinin Değerlendirmesi 235
5.2 Yapıların Analiz Föylerinin Değerlendirmesi 239
5.2.1 Yatay Puanlama (Kriter ve Alt Bileşenler) Kapsamında Değerlendirmeler 241
5.2.1.1 Konumlanma - Erişilebilirlik Kriterine İlişkin Çıkarımlar 242
5.2.1.2 Esneklik Kriterine İlişkin Çıkarımlar 242
5.2.1.3 Mimari Dil ve Konfor Kriterine İlişkin Çıkarımlar 244
5.2.2 Dikey Puanlama (Fakülte Binaları) Kapsamında Değerlendirmeler 246

KAYNAKLAR 251

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1 Platonik cisimler 8
Şekil 2.2 Edward Soja' ın üçüncü mekânı 15
Şekil 2.3 İnsanların arzularının gerçekleştiği bir 'ara' 17
Şekil 2.4 Yoğun tempoya sahip sokakta tasarlanan cep sinemasında bir 'ara zaman' 18
Şekil 2.5 Zaanhof oyun alanları 19
Şekil 2.6 Mine' nin hayaller kurduğu pencere - ara mekânın temsili 21
Şekil 3.1 Hertzberger okullarında merdiven altlarının ve cam kenarlarının öğrencilerin yararlanacağı birer ara mekân halini alması 24
Şekil 3.2 Hareketli paneller/mobilyalar ile disipline özgü gereksinimleri karşılama, Uludağ Üniversitesi Resim Öğretmenliği Binası 32
Şekil 3.3 Çatıdan aydınlatılan açık kütüphane, İstanbul Bilgi Üniversitesi Dolapdere kampüsü 33
Şekil 3.4 Binalardaki mekânların yakınlık eğrisi 36
Şekil 3.5 Yakınlık eğrisinin yorumlanması: Üniversite yapılarındaki mekân örgütlenmesinde sosyal ilişki ve öğrenme eğrisi 37
Şekil 3.6 Yakınlık eğrisinin yorumlanması 2: Üniversite yapılarındaki mekânsal ilişkiler/işlevler 37
Şekil 3.7 Derslerde üretilenlerin koridorda sergilenmesi, İzmir Ekonomi Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi 39
Şekil 3.8 Üniversite eğitim mekânları fiziksel kriterler - ara mekân tasarım kavramları ilişkilendirmeleri 1 42
Şekil 3.9 Üniversite eğitim mekânları fiziksel kriterler - ara mekân tasarım kavramları ilişkilendirmeleri 2 44
Şekil 3.10 Üniversite eğitim mekânları fiziksel kriterler - ara mekân tasarım kavramları ilişkilendirmeleri 3 45
Şekil 3.11 Üniversite eğitim mekânlarında ara mekânlara yönelik tasarım kriterleri 46
Şekil 3.12 Kriterlerin sağlanması ve üniversiteye aidiyetin sağlanması 47
Şekil 3.13 Hertzberger'in tasarımda oluşturduğu ara mekânlar 48
Şekil 3.14 Ara mekân potansiyeli taşıyan bir alan olarak girişler, holler, eşikler 49
Şekil 3.15 Ara mekân potansiyeli taşıyan bir alan olarak avlular 51

Şekil 3.16 Ara mekân potansiyeli taşıyan bir alan olarak koridorlar, sirkülasyon alanları 52
Şekil 3.17 Ara mekân potansiyeli taşıyan bir alan olarak nişler 54
Şekil 3.18 Ara mekân potansiyeli taşıyan bir alan olarak merdivenler, basamaklar, kot farklılıkları 55
Şekil 3.19 Ara mekân potansiyeli taşıyan bir alan olarak galeri çevreleri, köprüler, cepler 56
Şekil 4.1 Londra Sanat Üniversitesi yeniden işlevlendirme föyü 65
Şekil 4.2 Bicocca Üniversitesi yeniden işlevlendirme föyü 66
Şekil 4.3 Venedik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi yeniden işlevlendirme föyü 67
Şekil 4.4 San Francisco Sanat Enstitüsü yeniden işlevlendirme föyü 68
Şekil 4.5 Waterloo Üniversitesi Mimarlık Fakültesi yeniden işlevlendirme föyü 69
Şekil 4.6 Pompeu Fabra Üniversitesi yeniden işlevlendirme föyü 1 70
Şekil 4.7 Pompeu Fabra Üniversitesi yeniden işlevlendirme föyü 2 71
Şekil 4.8 Nantes Saint-Nazaire Güzel Sanatlar Yüksekokulu yeniden işlevlendirme föyü 72
Şekil 4.9 Bergen Üniversitesi yeniden işlevlendirme föyü 73
Şekil 4.10 Lucerne Uygulamalı Bilimler ve Sanat Tarihi Üniversitesi yeniden işlevlendirme föyü 74
Şekil 4.11 Evora Üniversitesi Sanat ve Mimarlık Fakültesi yeniden işlevlendirme föyü 75
Şekil 4.12 Yakınlık eğrisinin yorumlanması 3: Tasarım eğitimi veren fakültelerde mekânsal ilişkiler ve öğrenim etkileşimi/öğrenim esnekliği 86
Şekil 4.13 Yeniden işlevlendirme sürecinde ara mekânların sınırlı alanda farklı ihtiyaçlara uyarlanabilir alanlar oluşturması 86
Şekil 4.14 Tesisin dönüşüm sonrası genel görünümü 87
Şekil 4.15 Silahtarağa Elektrik Santrali'nin dönüşüm öncesi vaziyet planı 88
Şekil 4.16 Tesisin dönüşüm sonrası vaziyet planı ve yapı kullanımları 88
Şekil 4.17 Mimarlık fakültesine ve kütüphaneye dönüştürülen kazan daireleri 88
Şekil 4.18 Dönüşüm öncesi Silahtarağa Elektrik Fabrikası ve 4-6 no'lu kazan dairleri planı ve görünüşleri 89

Şekil 4.19 Dönüşüm sonrası yapıya ait birinci kat planı ve tüm katlarda hakim olan açık plan kurgusu 89
Şekil 4.20 Dönüşüm sonrası yapıya ait zemin kat planı ve iki yapıyı birleştiren giriş 90
Şekil 4.21 İstanbul Bilgi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi yeniden işlevlendirme analiz föyü 91
Şekil 4.22 İstanbul Bilgi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mekânsal yerleşim analiz föyü 92
Şekil 4.23 İstanbul Bilgi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi konumlanma-erişilebilirlik analiz föyü 93
Şekil 4.24 İstanbul Bilgi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi esneklik analiz föyü 1 95
Şekil 4.25 İstanbul Bilgi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi esneklik analiz föyü 2 96
Şekil 4.26 İstanbul Bilgi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mimari dil ve konfor analiz föyü 1 98
Şekil 4.27 İstanbul Bilgi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mimari dil ve konfor analiz föyü 2 99
Şekil 4.28 İstanbul Bilgi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mimari dil ve konfor analiz föyü 3 100
Şekil 4.29 Taşkışla'nın genel görünümü 102
Şekil 4.30 Taşkışla ve üniversitenin diğer dönüşüm geçiren yapılarının konumu .. 102
Şekil 4.31 Dönüşüm öncesi zemin kat planı 103
Şekil 4.32 P. Bonatz restorasyonu zemin kat planı 103
Şekil 4.33 Çatı katı revizeleri sonrası ikinci kat/çatı katı planı 104
Şekil 4.34 İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi yeniden işlevlendirme analiz föyü 105
Şekil 4.35 İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mekânsal yerleşim analiz föyü 106
Şekil 4.36 İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi konumlanma-erişilebilirlik analiz föyü 107
Şekil 4.37 İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi esneklik analiz föyü 1 109

Şekil 4.38 İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi esneklik analiz föyü 2 110
Şekil 4.39 İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi esneklik analiz föyü 3 111
Şekil 4.40 İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mimari dil ve konfor analiz föyü 1 113
Şekil 4.41 İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mimari dil ve konfor analiz föyü 2 114
Şekil 4.42 İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mimari dil ve konfor analiz föyü 3 115
Şekil 4.43 Yapının boğazdan genel görünümü 117
Şekil 4.44 Cemile Sultan Sarayı'nın yangın öncesi sofalı planı 118
Şekil 4.45 Cemile Sultan Sarayı'nın yangın sonrasında sofadan esinlenilen iç avlulu yenilme projesi zemin kat planı 119
Şekil 4.46 Güçlendirme öncesi geçirgen ve şeffaf Osman Hamdi Bey Salonu (a) ve güçlendirme sonrası durumu (b) 119
Şekil 4.47 Münire Sultan Sarayı'nın müdahale öncesi sofalı zemin kat planı 120
Şekil 4.48 Münire Sultan Sarayı'nın müdahale sonrasında sofadan esinlenilen iç avlulu ve düşey boşluklu yenilme projesi zemin kat planı 121
Şekil 4.49 Çatı katı planı 122
Şekil 4.50 Yerleşkedeki yapıların dönemler boyu gelişimleri 122
Şekil 4.51 Dönemsel eklentiler sonucunda yapının son durum zemin kat planı 123
Şekil 4.52 MSGSÜ Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi yeniden işlevlendirme analiz föyü 124
Şekil 4.53 MSGSÜ Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi mekânsal yerleşim analiz föyü 125
Şekil 4.54 MSGSÜ Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi konumlanma-erişilebilirlik analiz föyü 1 126
Şekil 4.55 MSGSÜ Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi konumlanma-erişilebilirlik analiz föyü 2 127
Şekil 4.56 MSGSÜ Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi konumlanma-erişilebilirlik analiz föyü 3 128

Şekil 4.57 MSGSÜ Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi esneklik analiz föyü 1 . 130
Şekil 4.58 MSGSÜ Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi esneklik analiz föyü 2 . 131
Şekil 4.59 MSGSÜ Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi esneklik analiz föyü 3 . 132
Şekil 4.60 MSGSÜ Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi esneklik analiz föyü 4 . 133
Şekil 4.61 MSGSÜ Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi mimari dil ve konfor analiz föyü 1 135
Şekil 4.62 MSGSÜ Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi mimari dil ve konfor analiz föyü 2 136
Şekil 4.63 MSGSÜ Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi mimari dil ve konfor analiz föyü 3 137
Şekil 4.64 MSGSÜ Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi mimari dil ve konfor analiz föyü 4 138
Şekil 4.65 Yıldız Sarayı vaziyet planı 141
Şekil 4.66 Dönüşüm geçiren Yıldız Sarayı yapılarının Yıldız Teknik Üniversite tarafından günümüz kullanımları ve konumları 141
Şekil 4.67 Yapının genel görünümü 142
Şekil 4.68 1937 yılı öncesine ait Damatlar Dairesi zemin (a) ve birinci (b) kat planları 142
Şekil 4.69 1937 yılı müdahalesi ile günümüzde de aynı mekânsal kurguyla kullanılan yapının zemin (a) ve birinci (b) kat planları 143
Şekil 4.70 Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi yeniden işlevlendirme analiz föyü 144
Şekil 4.71 Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mekânsal yerleşim analiz föyü 145
Şekil 4.72 Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi konumlanma-erişilebilirlik analiz föyü 146
Şekil 4.73 Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi esneklik analiz föyü 1 .. 148
Şekil 4.74 Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi esneklik analiz föyü 2 .. 149
Şekil 4.75 Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mimari dil ve konfor analiz föyü 1 151
Şekil 4.76 Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mimari dil ve konfor analiz föyü 2 152

Şekil 4.77 Trakya Üniversitesi Karaağaç Yerleşkesi - Kampüste güzel sanatlar eğitiminin verildiği işlevlendirilmiş yapılar 155
Şekil 4.78 Tren garının genel görünümü 156
Şekil 4.79 Gar Binası 1998 onarım projesi 156
Şekil 4.80 Gar Binası, kesin tarihi bulunamayan onarım sonrası zemin (a) ve birinci (b) kat planları 156
Şekil 4.81 Emtia Ambarı - Atölyeler Binası 157
Şekil 4.82 Atölyeler Binası bodrum (a) ve zemin (b) kat planları 157
Şekil 4.83 Ayniyat Deposu-Heykel Atölyeleri genel görünüm (a) ve binanın dönüşüm sonrası zemin kat planı (b) 158
Şekil 4.84 Lojman Binası-Grafik Bölümü genel görünüm (a, b) ve binanın dönüşüm sonrası bodrum (c), zemin (d) ve birinci (e) kat planları 158
Şekil 4.85 Amele Barakası-Cam Atölyesi genel görünüm (a) ve binanın dönüşüm sonrası zemin kat planı (b) 159
Şekil 4.86 Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi yeniden işlevlendirme analiz föyü 160
Şekil 4.87 Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi binaları vaziyet yerleşim analiz föyü 161
Şekil 4.88 Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi binaları mekânsal yerleşimler analiz föyü 162
Şekil 4.89 Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi binaları konumlanma-erişilebilirlik analiz föyü 163
Şekil 4.90 Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi kampüs ölçeğinde esneklik analiz föyü 164
Şekil 4.91 Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Gar Binası mekânsal yerleşim analiz föyü 165
Şekil 4.92 Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Gar Binası konumlanma-erişilebilirlik analiz föyü 166
Şekil 4.93 Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Gar Binası esneklik analiz föyü 1 168
Şekil 4.94 Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Gar Binası esneklik analiz föyü 2 169

Şekil 4.95 Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Gar Binası mimari dil ve konfor analiz föyü 1 171
Şekil 4.96 Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Gar Binası mimari dil ve konfor analiz föyü 2 172
Şekil 4.97 Dönemsel yapı eklemeleri (a) ve yapının genel görünümü (b)..... 174
Şekil 4.98 Harbiye ve Ek Hizmet Binası'nın zemin kat planı 175
Şekil 4.99 İşlevlendirme sonrası zemin kat planı..... 175
Şekil 4.100 Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi yeniden işlevlendirme analiz föyü 176
Şekil 4.101 Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mekânsal yerleşim analiz föyü 177
Şekil 4.102 Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi konumlanma-erişilebilirlik analiz föyü..... 178
Şekil 4.103 Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi esneklik analiz föyü 1 180
Şekil 4.104 Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi esneklik analiz föyü 2 181
Şekil 4.105 Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mimari dil ve konfor analiz föyü 1 183
Şekil 4.106 Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mimari dil ve konfor analiz föyü 2 184
Şekil 4.107 1921 yılına ait kilisenin yerleşim planı..... 186
Şekil 4.108 Fakülteye ait yapılar ve kampüsün günümüz yerleşim planı..... 187
Şekil 4.109 Fakülteye ait A Blok binasının genel görünümü 187
Şekil 4.110 A blok dönüşüm öncesi dönemsel zemin kat planı..... 188
Şekil 4.111 Dönüşüm sonrası A Blok zemin (a) ve birinci (b) kat planları..... 188
Şekil 4.112 Fakülteye ait B Blok binasının genel görünümü..... 188
Şekil 4.113 B bloğunun dönüşüm öncesi dönemsel kat planları 189
Şekil 4.114 Kilise idari binası ile ortak kullanılan zemin kat 189
Şekil 4.115 Dönüşüm sonrası B blok kat planları..... 190
Şekil 4.116 Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi yeniden işlevlendirme analiz föyü 191
Şekil 4.117 Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi binaları vaziyet yerleşim analiz föyü 192

Şekil 4.118 Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi A Blok mekânsal yerleşim analiz föyü 193
Şekil 4.119 Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi A Blok konumlanma-erişilebilirlik analiz föyü 194
Şekil 4.120 Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi A Blok esneklik analiz föyü 1 196
Şekil 4.121 Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi A Blok esneklik analiz föyü 2 197
Şekil 4.122 Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi A Blok mimari dil ve konfor analiz föyü 199
Şekil 4.123 Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi B Blok mekânsal yerleşim analiz föyü 201
Şekil 4.124 Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi B Blok konumlanma-erişilebilirlik analiz föyü 202
Şekil 4.125 Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi B Blok esneklik analiz föyü 1 204
Şekil 4.126 Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi B Blok esneklik analiz föyü 2 205
Şekil 4.127 Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi B Blok mimari dil ve konfor analiz föyü 207
Şekil 4.128 Akçaabat Tekel Binası eski yerleşime ait yapı blokları 209
Şekil 4.129 Akçaabat Yerleşkesi'nin günümüz hali ve işlevlendirmeler 210
Şekil 4.130 Dönüşüm öncesi Akçaabat Tekel Yerleşkesi 1. blok zemin (a) ve birinci (b) kat planı 210
Şekil 4.131 Dönüşüm sonrası Trabzon Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi zemin (a) ve birinci (b) kat planları 211
Şekil 4.132 Fakülte ve dekanlık binasını birleştiren ara yapı 211
Şekil 4.133 Trabzon Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi yeniden işlevlendirme analiz föyü 212
Şekil 4.134 Trabzon Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi mekânsal yerleşim analiz föyü 213

Şekil 4.135 Trabzon Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi konumlanma-erişilebilirlik analiz föyü 214
Şekil 4.136 Trabzon Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi esneklik analiz föyü 1 216
Şekil 4.137 Trabzon Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi esneklik analiz föyü 2 217
Şekil 4.138 Trabzon Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi mimari dil ve konfor analiz föyü 1 219
Şekil 4.139 Trabzon Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi mimari dil ve konfor analiz föyü 2 220
Şekil 4.140 Restorasyon sonrası yapının güney-doğu cephesi genel görünümü 222
Şekil 4.141 Mimarlık Fakültesi ve yakın çevresi dönüşümü 222
Şekil 4.142 Mardin Artuklu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi yeniden işlevlendirme analiz föyü 224
Şekil 4.143 Mardin Artuklu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mekânsal yerleşim analiz föyü 225
Şekil 4.144 Mardin Artuklu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi konumlanma-erişilebilirlik analiz föyü 226
Şekil 4.145 Mardin Artuklu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi esneklik analiz föyü 1 228
Şekil 4.146 Mardin Artuklu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi esneklik analiz föyü 2 229
Şekil 4.147 Mardin Artuklu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi esneklik analiz föyü 3 230
Şekil 4.148 Mardin Artuklu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mimari dil ve konfor analiz föyü 1 232
Şekil 4.149 Mardin Artuklu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mimari dil ve konfor analiz föyü 2 233

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 3.1 Üniversite eğitim mekânlarında ara mekânlara yönelik tasarım kriterleri ve alt bileşenleri 46
Tablo 4.1 Yeniden işlevlendirme süreci ve etken kriterler 63
Tablo 4.2 Dünya'da üniversiteye dönüştürülmüş yapı örnekleri..... 76
Tablo 4.3 Türkiye'deki üç büyük şehirde yer alan üniversiteye dönüşüm örnekleri . 78
Tablo 4.4 Türkiye'deki çeşitli illerde yer alan üniversiteye dönüşüm örnekleri 82
Tablo 4.5 İstanbul Bilgi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi konumlanma-erişilebilirlik değerlendirme föyü 94
Tablo 4.6 İstanbul Bilgi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi esneklik değerlendirme föyü..... 97
Tablo 4.7 İstanbul Bilgi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mimari dil ve konfor değerlendirme föyü 101
Tablo 4.8 İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi konumlanma-erişilebilirlik değerlendirme föyü..... 108
Tablo 4.9 İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi esneklik değerlendirme föyü..... 112
Tablo 4.10 İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mimari dil ve konfor değerlendirme föyü 116
Tablo 4.11 MSGSÜ Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi konumlanma-erişilebilirlik değerlendirme föyü..... 129
Tablo 4.12 MSGSÜ Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi esneklik değerlendirme föyü..... 134
Tablo 4.13 MSGSÜ Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi mimari dil ve konfor değerlendirme föyü 139
Tablo 4.14 Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi konumlanma-erişilebilirlik değerlendirme föyü 147
Tablo 4.15 Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi esneklik değerlendirme föyü..... 150

Tablo 4.16 Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mimari dil ve konfor değerlendirme föyü 153
Tablo 4.17 Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Gar Binası konumlanma-erişilebilirlik değerlendirme föyü 167
Tablo 4.18 Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Gar Binası esneklik değerlendirme föyü 170
Tablo 4.19 Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Gar Binası mimari dil ve konfor değerlendirme föyü 173
Tablo 4.20 Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi konumlanma-erişilebilirlik değerlendirme föyü 179
Tablo 4.21 Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi esneklik değerlendirme föyü . 182
Tablo 4.22 Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mimari dil ve konfor değerlendirme föyü 185
Tablo 4.23 Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi A Blok konumlanma-erişilebilirlik değerlendirme föyü..... 195
Tablo 4.24 Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi A Blok esneklik değerlendirme föyü 198
Tablo 4.25 Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi A Blok mimari dil ve konfor değerlendirme föyü 200
Tablo 4.26 Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi B Blok konumlanma-erişilebilirlik değerlendirme föyü..... 203
Tablo 4.27 Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi B Blok esneklik değerlendirme föyü 206
Tablo 4.28 Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi B Blok mimari dil ve konfor değerlendirme föyü 208
Tablo 4.29 Trabzon Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi konumlanma-erişilebilirlik değerlendirme föyü 215
Tablo 4.30 Trabzon Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi esneklik değerlendirme föyü..... 218
Tablo 4.31 Trabzon Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi mimari dil ve konfor değerlendirme föyü 221

Tablo 4.32 Mardin Hükümet Konağı'nın Mimarlık Fakültesi'ne dönüşümünün dönemsel olarak 9 aşamalı süreci 223
Tablo 4.33 Mardin Artuklu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi konumlanma-erişilebilirlik değerlendirme föyü 227
Tablo 4.34 Mardin Artuklu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi esneklik değerlendirme föyü 231
Tablo 4.35 Mardin Artuklu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mimari dil ve konfor değerlendirme föyü 234
Tablo 5.1 İncelenen yapıların süreç içindeki dönüşüm durumu ve barındırdıkları ara mekânlara etkileri 236
Tablo 5.2 İncelenen yapılardaki ara mekânların kriter bileşenlerine yönelik değerlendirmeleri 240
Tablo 5.3 Yatay puanlamaya göre bileşenlerin özet değerlendirmesi 241
Tablo 5.4 Fakültelerin totalde aldığı puanlara göre düzeyleri ve barındırdıkları ara mekân durumları 247

BÖLÜM BİR
GİRİŞ

İnsanoğlunun varoluşundan beri günümüze kadar gelmiş bir olgu olarak eğitim, insanın gerek kendi benliğine kattığı gelişimler gerekse topluma kattığı faydalar bağlamında hayatımızda oldukça önemli bir yere sahiptir. Doğumdan itibaren eğitim olgusu, ebeveynlerin desteği ve öğretisi ile hayatımıza girmekte ve yakın çevremizde devam etmektedir. Belli bir dönemden sonra ise insan, fiziksel, sosyal ve psikolojik etkilerini hayatı boyunca hissedeceği okul kavramıyla tanışmakta ve aynı zamanda yakın çevresinin dışında yeni bir çevre ve yaşam edinmektedir. Eğitim için iyi bir öğretim, kaliteli öğretmen ve gelişmiş bir müfredat ne kadar önemli ise tüm bunların gerçekleşmesine ve öğrencilerin gelişimine imkan sunan öğrenme mekânları da aynı önemlilik derecesine sahiptir. Öğrenmenin gerçekleştiği bu mekânlar aynı zamanda öğrencilerin bir yaşama dahil olduğu alanlardır. Bu bağlamda eğitim mekânlarının tasarımı, öğrencilerin performansını ve kurdukları yaşamı önemle etkileyen bir olgu olmaktadır.

Bir eğitim yapısı, kaliteli bir eğitimin yanında sosyal ilişkilerin oldukça yoğun olduğu, hayata hazırlanmada destekçi, farklı bakış açılarının edinildiği ve öğrencileri deneyimleyerek yeniliklere teşvik eden bir ortamdır. Bu bağlamda okul denilince akla ilk gelen mekânın sınıf olması eksik düşünceli bir yaklaşımdır. Sınıflar eğitim yapılarının özel mekânları olup öğrenime dair kaynak bilgilerin ilk aktarıldığı yerlerdir. Ancak, etkin ve aktif bir eğitim yaşamı için öğrenim her anlamda ve her alanda devam etmelidir. Bu sürekliliği devam ettirebilecek olan alanlar ise yarı özel ve genel mekânlardan oluşan ara mekânlardır. Sınıf gibi özel alanlara eklemlenebilen koridor, merdiven, giriş, avlu gibi alanlar, yapı içerisindeki çok boyutlu ara mekânlar olup, özel ve genel mekânları kaynaştırarak öğrenme sürekliliğine ve sosyalleşme eylemlerine destek olan etkileşimli üçüncül alanları barındırmaktadırlar. Bir eğitim yapısında öğrencilerin farklı ihtiyaçlarına ve çeşitli kullanım biçimlerine hizmet edebelicek ara mekânlar, öğrencilerin okulu benimseyip bağ kurarak oraya aidiyet hissetmesinde etken aktif ve sosyal bölgeler olmaktadır. Fakat günümüzde, eğitim ve okul söz konusu olduğunda sadece sınıflarla dolu bir yapıda müfredatta geçen

derslerin öğrencilere aktarıldığı bir algı oluşmaktadır. Eğitim ortamlarının, oldukça kapsamlı ve hem iç hem dış çevre ilişkilerinin düşünülmesi gereken alanlar olduğu ikinci plana atılmakta; sınıf sınırlarını aşan, koridorlar ve merdivenlerle bütünlük sağlayıp bahçedeki ağaca kadar uzanan bir 'yaşam' olduğu göz ardı edilmektedir. Bunun sonucunda insan odağından çıkılmış, sadece eğitim veren fiziksel mekânlar bütünü olarak okul yapıları çoğalmaktadır. Özellikle, geleceğin gelişimine yol gösteren ve bulunduğu kente, topluma ve hatta ülkeye önemle derecede etkisi olan üniversite yapıları, gün geçtikçe öğrenci odaklı tasarımdan oldukça uzaklaşmaktadır. Dolayısıyla, öğrencinin öğrenimini ve yaşamını geri plana atan bugünkü yaklaşımları ve tasarımları sorgulamak, öğrenim mekânlarının niteliksel kayıplarına çözüm üretmek önemlidir.

1.1 Problem Tanımı

Türkiye'de, 1990'lı yıllardan itibaren günümüze kadar süregelen bir olgu olarak üniversite sayısındaki hızlı artış, beraberinde üniversite binalarının niteliksiz bir şekilde çoğalmasını da getirmiştir. Böylece üniversite eğitim yapıları, hem derslik, laboratuvar, kütüphane gibi formel mekânlar açısından eksik hem de enformel alanlar açısından oldukça zayıf mekânlar bütünü olarak karşımıza çıkmaktadır (Kelle ve Delice, 2015). Halbuki literatürde günümüz üniversite eğitim yapıları; öğrenme mekânlarını renk, ısı, aydınlatma ve mekân düzeni gibi salt somut koşullarıyla değil, çeşitli soyut koşullarla birlikte alan kapsayıcı bir bakış açısıyla temellenmiş 'öğrenme peyzajları' olarak ele alınmaktadır (Strange ve Banning (2001)'den aktaran Yorgancıoğlu ve diğer., 2018). Ancak Türkiye'deki üniversite eğitim yapılarının bu hızlı artışı ele alındığında, öğrencilere sunulması gereken 'bütüncül yaşam' olgusundan uzaklaşıldığı görülmüştür. Özellikle bu üniversite artışına bağlı olarak yeni bina ihtiyacı artmış, ekonomik açıdan ve zamandan tasarruf sağlama amaçlı, eski binaların üniversite olarak yeniden işlevlendirilmesi gün yüzüne çıkmış olup popüler bir yaklaşım haline gelmiştir. Dolayısıyla eski yapılara üniversite eğitim mekânı özellikleri kazandırılmaya çalışılarak, öğrencilere sosyal ve mekânsal gereksinimleri yeterli sağlayamayan, üniversite yaşamı bağlamında öğrencileri aidiyet duygusundan yoksun bırakan üniversite yapıları çoğalmıştır.

Sıfırdan tasarlanmış üniversite eğitim yapılarına kıyasla üniversiteye dönüştürülen yapılarda; mevcut bir mekânsal kurgu olduğu için birtakım kısıtlılıklar olabilmekte, eğitim disiplininin gerektirdiği ihtiyaç programı mekânsal olarak tam sağlanamayabilmektedir. Şüphesiz ki üniversite olarak işlevlendirilmiş yapıların niteliksiz çoğalmasındaki önemli etkenlerden biri bu olmaktadır. Ancak, eski yapıya üniversite eğitim işlevinin entegre edilmesinde kilit ve çözüm alanlar olarak ara mekânlar önemli ve değerli bir durumdadır. Dönüşüm sürecinde programa dahil edilemeyen işlevlerin veya mekânların desteklenmesi açısından ara mekânlar; bu açığı kapatan, oluşan mekânsal problemlere veya eksiklere çözüm oluşturan çok boyutlu potansiyel alanlar olmaktadır. Bununla birlikte, üniversiteye dönüşerek işlev değişikliğine uğramış yapılardaki ara mekânlar, katılaşmış mevcut program içinde esnek ve zamanla değişebilen, farklı kimlikler kazanabilecek alanlar olma misyonuyla da daha değerli bir hal almaktadır. Bu bağlamda; yukarıda tariflenmeye çalışılan çerçevede, öğrenci-eğitim mekânı ilişkisinde ara mekânın rolünü ve öğrencilerle etkileşimini ortaya koymak önemli olmaktadır. Üniversite olarak yeniden işlevlendirilen yapının 'sınırları' arasında öğrencilere yaşam olanağı sunan; sosyal ilişkiler, farklı işlev ve kullanımlar konusunda bir nevi 'sınırsızlık' yaratan ara mekânların, daha iyi bir üniversite yaşamı sunması için kalite kriterlerini belirlemek bir gereklilik olmuştur.

1.2 Çalışmanın Amacı

Eğitim yapılarında ara mekânların; öğrencilere bir yaşam olanağı sunan, sosyal etkileşime ve öğrenime destekçi bölgeler yaratan mekânlar olduğunun ortaya koyulması, bu çalışmanın öncelikli hedefleri arasında olup tezin temel odağı niteliğindedir. Ara mekân kavramının özünden ve bu kavramın eğitim yapısıyla olan ilişkisinden edinilen bilgiler doğrultusunda, öğrencilere mekânsal anlamda iyi bir üniversite yaşamının sunulması adına çözümler oluşturmak amaçlanmıştır. Bu bağlamda, ara mekânlara yönelik kalite kriterlerinin oluşturularak, günümüzde sayıları oldukça artan üniversite olarak yeniden işlevlendirilmiş yapı örneklerinde bu kriterlerin irdelenmesi hedeflenmiştir. Bu çalışmanın, Türkiye'de üniversite olarak yeniden işlevlendirilmiş yapıların dökümünün oluşturulmasıyla bundan sonraki araştırmalara bir kaynak olması öngörülmektedir. Bununla birlikte, üniversite olarak

yeniden işlevlendirme çalışmalarına farklı bir boyut kazandırmak ve işlevlendirme ilkeleriyle birlikte dönüşüm sürecine ara mekân tasarım kriterlerinin de dahil edilmesini sağlamak hedefler arasındadır. Bu tasarım kriterlerinin, sadece eğitim işlevi kazandırmanın ötesinde, öğrencilere iyi bir üniversite yaşamı sunması bağlamında destekçi olması öngörülmektedir.

1.3 Çalışmanın Yöntemi ve Kapsamı

Çalışma kapsamında, konu ile ilgili öncelikli olarak literatür taraması yapılmış; eğitim-mekân-öğrenci ilişkisine dair hem mimarlık hem de eğitim alanında birçok bilimsel çalışmaya ulaşılmıştır. Bu çalışmaların son zamanlarda mimarlık alanındaki yoğunluklu konusu; etkili bir öğrenme/öğretme için mekâna dair yeni tasarımlar ve kurgular olduğu görülmüştür. Özellikle, esnek, farklı işlevlere uyarlanabilir, öğrenci odaklı, öğrenme ile birlikte sosyal ilişkileri de destekleyen farklı mekânsal düzenlemelerin çalışmalarda araştırılan önemli bir konu olduğu saptanmıştır. Ayrıca etkili bir öğrenmenin, sınıf sınırlarını aşıp eğitim yapısı çatısı altındaki her alanın kullanılmasıyla gerçekleşebileceği birçok araştırmada vurgulanmıştır. Bu bağlamda, birçok ihtiyaca cevap verebilen, tanımlanmış mekânlar arasında farklı kullanım biçimlerine fırsat tanıyan, yeniliklerin ve çeşitliliğin mekânı olan 'ara mekân'lar, üniversite eğitim yapılarında incelenmesi gereken ana kavram olarak seçilmiştir. Özellikle yeniden işlevlendirilerek belirli sınırlar içerisine üniversite mekânlarının yerleştirildiği yapılarda, çeşitlilik yaratan ara mekânların irdelenmesi yenilikçi öğrenme/öğretme mekânları tasarımı bağlamında önemli görülmüştür.

Çalışmanın ikinci bölümünde, ana kavram olan ara mekânın, tarih boyunca gerçekleşen mekân yaklaşımları arasından nasıl ortaya çıktığı literatür taraması ile araştırılarak ortaya koyulmuş olup, kavramın özünü anlamaya yönelik tanımlar ve kavramlar açıklanmıştır. Üçüncü bölümde, eğitimde fiziksel mekânın ve sınıf dışı alanlar olarak ara mekân etkileşimlerinin önemi ortaya koyulmuştur. Devamında ise üniversite eğitim yapılarına yönelik tanımlamalar ve tarihsel gelişmeler üzerinde durulmuş olup üniversite eğitim mekânlarındaki genel mekânsal kalite ölçütleri literatür taraması sonucu ortaya konulmuştur. Bu kalite ölçütleri ile ara mekânların barındırdığı tasarım kavramları ilişkilendirilerek üniversite yapı örneklerinde

incelenecek olan ara mekânlara yönelik kalite kriterleri belirlenmiştir. Ayrıca, ara mekân potansiyeli taşıyan alanlar da bu bölümde örneklerle birlikte açıklanmıştır.

Dördüncü bölüm ise analiz kısmını içermektedir. Öncelikle, yeniden işlevlendirme kavramına yönelik bir takım genel bilgiler verilmiştir. Üniversite olarak yeniden işlevlendirilmiş yapılara yönelik Dünya'daki birkaç farklı ülkeden örnekler incelenmiş ve çıkarımlarda bulunulmuştur. Devamında da, Türkiye'deki üniversiteye dönüştürülmüş tüm yapıların dökümü yapılarak kapsamlı bir tablo ile değerlendirilmiştir. Yapıların sayıca çokluğundan, tüm yapıların analiz için yeterli olmadığından ve ara mekânların tasarım odaklı fakültelerin çalışma disiplini ile yakından ilişkili olduğundan ötürü güzel sanatlar fakültesi veya mimarlık fakültesi olarak yeniden işlevlendirilmiş fakülteler seçilmiştir. İstanbul Bilgi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi, Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi ve Mimarlık Fakültesi, Toros Üniversitesi Mimarlık Fakültesi (A ve B Blok), Trabzon Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi ve Mardin Artuklu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi olmak üzere 8 üniversiteye ait 9 adet fakülteden 10 adet yapı analiz için seçilmiş olup morfolojik analizlerle irdelenmiştir. Mimari alanda bilgiye dayalı strüktürü oluşturabilmek için mimari örneklerin analizi gereklidir ve morfolojik analizler tasarımın temelinde yer alan ana öğelerin belirlenmesine katkıda bulunur (Güney, 2008). Dolayısıyla her bir fakülte binası; öncelikle genel ve yeniden işlevlendirme süreçlerine yönelik bilgilerle açıklanmış olup devamında da belirlenen ara mekân tasarım kriterleri ile irdelenerek analiz föylerinde ortaya koyulmuştur.

Değerlendirme ve sonuç kısmı olan beşinci bölümde ise analiz föylerinin değerlendirmeleri bir araya getirilerek bir tabloya dönüştürülmüştür. Bu tabloda, fakültelerdeki ara mekânların ve kriterlerin durumlarına yönelik geniş ve öz bir bakış açısı sunması adına sembolik bir puanlama yaklaşımı geliştirilmiştir. Bu puanlama ile incelenen ara mekânlardaki ve kriterlerdeki etkin olma dereceleri açıklanmıştır. Elde edilen veriler sentezlenerek sonuç tablolarına dönüştürülmüş ve önerilerde bulunulmuştur.

BÖLÜM İKİ
'ARA MEKÂN' IN İZİNİ SÜRMEK: MEKÂN - ARA MEKÂN KAVRAMLARI

2.1 Mekân Kavramı ve Tanımlamalar

Kavramsal kökeni Antik Yunan Felsefesi'ne dayanan mekân kavramı günümüze kadar çok çeşitli disiplinlerin konusu olmuş; birçok yoruma, farklı bakış açılarına ve eleştirilere maruz kalmıştır. Şüphesiz ki her disiplindeki tüm bu tanımlamalar ve yaklaşımlar mekân kavramına net bir açıklama getirebilmek diğer bir söylemle mekânı insanoğluna daha iyi kavratabilmek maksatlı uğraşlar olmuştur.

Mekân, Türk Dil Kurumu (TDK)' nun internette de belirttiği üzere " 1. yer, bulunulan yer. 2. ev, yurt. 3. uzay (gök bilimi)" olarak açıklanırken American Heritage sözlüğünde mekân "günlük deneyimin üç boyutlu alanı içinde belirli bir geometrik durumu sağlayan bir dizi eleman; belirli sınırlar içinde hacmin alanı" olarak ifade edilmektedir (Demirkaya, 1999). Ansiklopedik Mimarlık Sözlük' ünde ise “insanı çevreden belli bir ölçüde ayıran ve içinde eylemlerini sürdürmesine elverişli olan boşluk, boşun” olarak tanımlamaktadır (Hasol, 1975).

Mekân, insanoğlunun bir takım fiziksel ve yaşamsal etkilerden korunma isteğini karşılayan ve bu hissiyatı oluşturan bir olgudur. Altan (2012), insanın korunma isteğini anlatabilmek ve mekân kavramını algılayabilmek için üç farklı ortam içerisinde olduğumuzu kabul ederek bir gözlem yapılmasını söylemiştir. Doğal mekândan verdiği örneklerle bulunulan üç ortamı ve gözlemi şu şekilde açıklamıştır:

> .... birincisinde her yönde açık, göz alabildiğine uzanan, hudutsuz, sonsuz görünen bir tabiatın ortasında olduğumuzu, ikinci olarak kısmen ağaç ve ağaç gruplarının ve kısmen de muhtelif yükseklikte çalılarla kuşatılmış bir ortamda, üçüncü olarak da ağaç gövdelerinin çok sık olduğu bir ormanda bulunduğumuzu tahayyül edelim. İşte ağaç ve çalılarla çevrelenmiş olan ikinci ortam bizde ilk mekân kavramını düşünmemizi sağlar. Bir anlamda mekân hissi korunmuşluk ve çevrelenmişlik duygularıyla ortaya çıkmaktadır (Altan, 2012, s. 78).

Mekân sadece fiziksel öğelerin, yüzeylerin sınırlandırdığı, üç boyutlu bir kavram olarak düşünmek eksik olacaktır. Gün ışığının ya da bir ağacın gölgesinin sınırladığı bir alan, 'iç duvarlar'dan ziyade 'dış'ta iki bina arasında oluşan bir bölge ya da bir sokağı aydınlatan sokak lambalarının varlığı mekân hissiyatını yaratabilmektedir. Aslında bu oluşumların fiziksel olarak mekân hissiyatını vermesinin yanında mekân olarak anlam kazanmasında insan eylemleri ve etkileşimleri önemli rol oynamaktadır. İnsan ilişkileri mekânı fiziksellikten öteye taşıyarak yaşamsal bir noktaya koymaktadır. Uluğ (1996) Lefebvre'nin mekân hakkındaki düşüncelerini "Mekân ne özne ne de nesnedir. Mekân bir şey değil, ancak şeyler arasındaki ilişkinin bir kuruluşudur." şeklinde aktarmıştır (Uluğ, 1996, s. 55).

Mekânın kavramsal kökeninin dayandığı Antik Yunan döneminin filozofu Platon'a göre mekân, evreni oluşturan dört öğeden (hava, toprak, ateş, su) birisiydi. Platon evreni kararlı ve tamamlanmış bir yapı olarak görüyordu ve evreni oluşturan öğelere kesin mekânsal yapılar yüklemişti (Üngür, 2011) (Şekil 2.1). Platon, mekânın öncelikle oluş ve bozuluşun üzerinde gerçekleştiği yer olarak dile getirir ve mutlak mekânı geometrik yüzeylere sahip maddenin yer kapladığı evrensel bir kap (hipodokhe) şeklinde belirtir (Yılmaz, 2016). Aristoteles ise mekânın bir cisim olmadığı yönündeki iddiasıyla Platon ile ters düşmektedir. Aristoteles, 'bir yerde bir cismin bulunuşu' anlamına gelen 'topos' u öne sürmüştür. Kahveci (2017) Aristoteles' in mekân düşüncesini, "...mekân kuşatan cisimle, kuşatılan yani yer değiştirme hareketi ile hareket kazanan cismin sınırıdır. Aristoteles bu tarifi ile, boş bir mekân fikrini de aynı zamanda reddetmektedir. Sonlu bir mekân kavramına sahiptir. Bundan dolayı da âlemi kuşatan mutlak bir mekân anlayışına sahip değildir." şeklinde ifade etmiştir (Kahveci, 2017, s. 103).

Dünya' nın güneş etrafında dönüşünün Galileo tarafından keşfi ile sınırlı mekân tanımının yerini sonsuz, ucu açık mekân kavramı almış; yerleşik olmanın yerini uzam almıştır (Üngür, 2011). Bu olgunun savunurlarından bir diğer önemli isim de Rene Descartes' tır. Descartes, mekânı soyut ve içi boş, doldurulabilir bir alan olarak görmekte ve mekânsallığı somut olanların uzamıyla ilişkilendirmektedir (Yılmaz,

2016). Descartes' e göre mekân maddeyle ilişkilidir ve maddenin sürekli hareketiyle bütünleşen bir kavramdır.

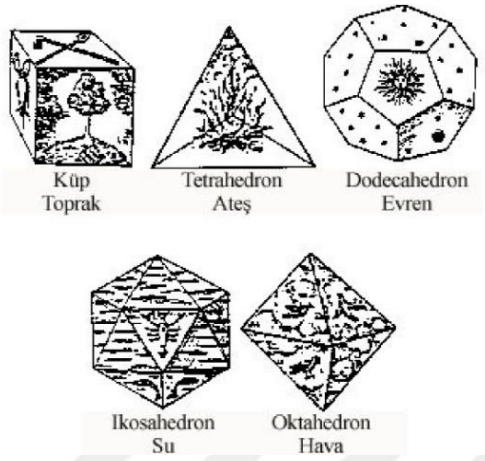

Şekil 2.1 Platonik cisimler (Üngür, 2011)

Descartes ile başlayan üç boyutlu uzamların kabulü kartezyen mantığı getirmiş ve mekân mutlak düzene giriş yapmıştır. Bu dönemde Isaac Newton' nun mutlak mekân kavramı karşımıza çıkmaktadır. Descartes' in hareketli tanımına karşılık Newton' nun mutlak mekânı, ilahi değişmezliğe sahiptir; nesnelerin hareketlerinin ölçülmesini sağlamakta ve hiçbir şey var olmasa bile varlığını sürdüren, tüm nesnelere referans oluşturan bir sonsuzluğu nitelemektedir (Polat, 2019).

Newton ile aynı dönem düşünürlerinden Gottfried Wilhelm Leibniz, mutlak mekânın kesinliğine karşı çıkmış, mekânı salt hacimsel olarak değerlendirmemiştir. Leibniz mekânı varlık olarak değil cisimler ve olaylar arasındaki ilişkiler ve bağıntılar olarak görmüştür (Kahveci, 2017). Leibniz' e göre mekân, kendiliğinden değil içinde bulundurduklarından ötürü var olabilen bağlantısal oluşumlardır.

Immanuel Kant' a göre ise mekân ampirik bir kavram değil, kişilerin dışa dönük sezgileri ve tasavvurları ile ilintilidir. Kant mekânı, dünyadaki fiziksellikten ziyade insanın dış dünya algısını düzenlemesiyle ilişkili olarak görmektedir ve mekân zihnin eseri olmaktadır (Polat, 2019). Kant' ın, mekânın kavramdan öte özneyle ilişkili bir olgu olduğunu öne sürmesi, bu noktaya kadarki soyutlanmış, maddeselleşmiş ve

uzam olarak görülmüş mekân kavramına ters düşmesiyle bir dönüm noktası olduğu söylenebilir.

2.2 Mimarlığa 'Mekân'ın Girişi ve Modern Mekân Yaklaşımları

Mimarlık tarihi profesörü Adrian Forty'ye göre (2000) mekân, Alman yazarlar tarafından modernizmin gelişimiyle bağlantılı olarak ortaya çıkarılmıştır. Forty, 19.yy mimarlık teorilerinde yer edinen mekân kavramının köklerini araştırmış ve 19.yy Alman felsefindeki iki düşünceyi ayırt etmiştir: Bunlardan biri Kant'la ilişki kuran 1890larda estetiğe psikolojik olarak yaklaşan akım, bir diğeri ise Gottfired Semper'in mimarlık teorisini felsefeden oluşturma amacı güden akımıdır. Semper ise mimarlıkta malzemeyi ve düzeni ikinci planda tutup öncelikli olarak 'mekânın sınırlandırılması' kavramını kullanmıştır (Üngür, 2011). Semper'e göre sınırlandırılmış/çevrelendirilmiş alan mimari mekânın temeli niteliğindedir.

Semper'in sınırlandırılmış mekân kavramı 20. yy başlarında Almanya'da mimarlar tarafından kaynak gösterilmeye ve kullanılmaya başlanmıştır. Adolf Loos, H. P. Barlage, Peter Behrens gibi o dönemin mimarları, sınırlanmış/çevrelenmiş alanı mimarlığın asıl gayesi ve özü olarak benimsemişlerdir. Yine aynı dönem mimarlarından Camillo Sitte (1843 - 1903), kentsel tasarımı bir 'mekân sanatı' olarak gören biri olarak, sınırlanmış/çevrelenmiş alan kavramını binaların dışına genişleterek kentsel tasarıma da dahil etmiştir (Yılmaz, 2016).

Mekân kavrayışını etkileyen bir diğer düşünce ise mimarlık-özne-hareket ilişkisini vurgulayan estetik teorilerdir. 19. yy sonu itibariyle, mekân içindeki harekete dikkat çeken August Schmarsov ile dokunsal ve görsel algı üzerine çalışan Alois Riegl teorileri modern mekân teorilerinin temeli olur (Altan 2012). Schmarsov'a göre mekân, bedenlerimiz var olduğu için var olur: Mekânsal yapı, fiziksel ve zihinsel yansımalardan ziyade mekânda var olan öznenin içsel yansımasıdır (Polat, 2019).

Schmarsov ile aynı dönemde Adolf Hildebrand mekânla sanat ve hareketi ilişkilendirmiş ve önemini vurgulamıştır. Forty'e göre Hildebrand, Semper'in

sınırlanmış alan olarak gördüğü mekân kavramının ötesinde bir düşünceyle mekânın sanatın ana fikri olduğunu belirtmiş, mekânın bir süreklilik olduğunu ve içeriden hareketlendiğini söylemiştir. Diğer sanatlar mekân algılanmasını sağlayabilmek için objeler kullanmak zorundayken mimarlıkta böyle bir ihtiyaç bulunmamaktadır: mekânın kendisi gözün algıladığı formdur (Üngür, 2011). Bir diğer estetik söylemlere sahip filozof Thedeor Lipps ile birlikte mekâna karşı bu estetik yaklaşımlar, mimaride mekânı, sınırlandırılmış/çevrelendirilmiş alandan ve yapısal formdan daha da öte bir konuma yerleştirmiştir.

Mekân tanımlamalarında, Sigfried Giedion'ın "Space, Time and Architecture" isimli kitabındaki yaklaşımları ve vurgulamaları bir dönüm noktası olarak gösterilir. Giedion, mimarlığın insanların eylemleriyle ilişkisini ve mimarlık ile konstrüksiyonda, resimde, şehir planlamada, bilimde kullanılan yöntemlerin benzerliklerini göstermek amacıyla mimarlıkta yeni geleneklerin gelişmesi üzerine dikkatini vermiştir (Dinçer, 2009). Giedion mimarlık tarihinde mekân gelişimini üç bölüme ayırır : ilk bölümde Mısır, Sümer ve Yunan mimarisindeki mekân kavramını iç mekândan ziyade hacimler arasında kalan alanlar olarak inceler, Roma dönemi ortasında yer alan ikinci bölümde, mimari mekândan içinin oyulup çıkartarak oluşturulmuş bir şekillenme olarak bahseder ve 20. yy başında tek bakış noktasına sahip perspektifin geride bırakılarak optik devrimle oluştuğunu söylediği üçüncü mekân kavramında ise birinci ve ikinci bölümlerdeki yaklaşımlarının birleştiğini ve mekânlar arasındaki ilişkinin arttığını ifade eder (Altan, 2012). Gideon mekânda zamanı bir unsur olarak ele almış ve iç - dış ilişkisindeki etkileşimin mekânı kavramada önemli bir rol oynadığını söylemiştir. Giedion' nun kitabındaki mekân üzerine bu çalışmaları modern mimarinin temeli olarak oldukça başarılı olmuştur.

Mimarlık mekân tarihinin gelişiminde yine önemli bir isim olarak 20. yüzyılın önde gelen mimarlık kuramcılarından Brono Zevi gösterilir. Zevi, mimari ve kentsel tasarımda mekânın başı çektiğinden bahseder ve mimarlık tarihinin merkezine mekânı yerleştirerek mimariyi bir mekân sanatı olarak tanımlar (Üngür, 2011). Zevi' ye göre, mekân mimari olarak tüm unsurların ve deneyimlerin bütünüdür. Sonuç olarak Giedion ve Zevi, mekân tarihinin gelişimi açısında kilit taşı olmuşlardır ve

sonrasında gelen modern dönemin mimarları modern mekân kavramının normal olarak kullanımını yaygınlaştırmışlardır.

2.3 Modern Mekân Kavramına Yönelik Eleştirel Yaklaşımlar: Modern Mekânın Çözülmesi ve 'Yeni' Mekânlar

Modernizmle birlikte mimarideki mekân anlayışı kartezyen anlayışla ilerlemiş, çerçevelenmiş ve standartlaşmış bir düzeni barındıran tutumlar sergilenmiştir. Bu dönemde mekân anlayışı belirlenmiş ve monotonlaşmış kalıplar arasından sıyrılamamış olup, mekânı kullanan insan ve çevre geri plana atılmıştır. Eleştirel ve farklı bakış açılarını yok sayan modern mekân anlayışının tutumuna karşılık insanı, toplumu, yaşamı ön planda tutan; farklılıklar ve esneklikler barındıran eleştirel düşünceler belirmiştir. Modernizmin sıradanlığına ve sınırlılıklarına karşı çıkan tepkiler çoğalarak gündelik yaşamı ve insani ihtiyaçları göz önünde bulunduran mekân yaklaşımları belirmiştir. Eleştiriler doğrultusunda ortaya çıkan bu mekân yaklaşımları bağlamında mekâna karşı Heideggerci yer kuramlarından ve tekrardan insanla etkileşimde olan, yaşanabilir yerler oluşturabilmeyi sorgulayan Lefebvre'den bahsetmek önemlidir. Ayrıca sınırların esnetildiğine dikkat çekerek heterojen kurguya ve aradalıklara vurgu yapan Foucault'nun heterotopya teorisine ve Soja' nın bu heterotopya ile Lefebvre' nin yaşanan mekânını ilişkilendirdiği üçüncü mekân kavramına dikkat çekmek ara mekânın izinin sürülmesi açısından önemli görülmektedir.

2.3.1 Mekâna Karşı 'Yer'

'Yer' kavramıyla ilgili bir dönüm noktası yaratan Heidegger, matematiksel mutlak mekânı eleştirerek kendine özgü, insanla iletişim içerisinde olan bir mekândan bahseder ve insanla mekânın ayrı düşünülemeyeceğini söyler (Yılmaz, 2016). Heidegger' e göre mekân, ne evrenin algılanmasını sağlayan akla dair bir özellik ne insanlardan önce var olan bir varlık ne de insanların içsel deneyimidir: Özne ve nesne, mekânı oluşturan ve anlam katandır. Diğer bir deyişle mekân, geometrik anlamda boyutsal olarak kavramayla değil deneyim ve ilişkiyle kavranan 'yer' ile var olur. İnsanla mekânı ilişkili tutan ve insanın var olmasının ancak 'yerleşmek-mesken

tutmak' ile olabileceğini savunan Heidegger'e göre, mekânın bir 'yer'e dönüşebilmesinin zamanla bir kültürün ona kök salmasıyla mümkün olur (Akbalık, 2015). Heidegger 'yer' kavramını bir köprü ilişkisiyle anlatır: İki kıyı birleştiren köprüden önce birçok işgal edilebilecek alan(mekân) vardır. Ancak köprünün yapılmasıyla o mekân 'yer'e dönüşür ve ilişki kurar, komşuluk yaratır, yaşam oluşturur (Heidegger, 1971, s.154).

Mekânın, içinin boş bir geometrik unsur olarak ifade edilmesinden koparan ve Heidegger'in düşüncelerini yorumlayan Christian Norberg-Schulz da mekânı yaşanan, ruha sahip bir 'yer' olarak ele almış ve 'yerin ruhu(genius loci)' ifadesini kullanmıştır. Schulz, üç boyutlu ve algısal mekânın, gündelik yaşamı, deneyimi ve somut mekânı içermediğinden ötürü reddederek mekân ve karakter olarak ayrım yapar: Karakter bir yere ruh katan özelliktir (Özkan, 2014). Heidegger'ın 'ikamet, mesken' kavramlarını mimarideki temel hedeflerin merkezine koyan Schulz' göre bu kavramlar sadece yerleşmek/barınmak anlamlarından öte bir anlam kazanır ve 'yaşam' olgusunun gerçekleştiği mekân 'yer' olur. Norberg-Schulz'a göre, var olmakla eylemlerin gerçekleştiği yer bir bütündür (Polat, 2019).

Fransız filozof Gaston Bachelard da 'yer' kavramına dikkat çeken ve onu yorumlayan isimlerden biridir. 'Mekânın Poetikası' adlı eserinde insan ve hafıza arasında ilişkiler kurarak mekâna karşı şiirsel yaklaşımlarda bulunmuştur. Bachelard; hafızanın, aklın ve insanın benliğinin incelenmesindeki ana kavramların yer incelemesi ve yer sevgisi olduğunu düşünmektedir. Bachelard' a göre akıl, insanların iskan ettiği yerlerde ve mekânlarda biçimlenir ve tekrar bu yerler insanları duygu, düşünce ve hafıza yönünden etkiler (Üngür, 2011). Mekâna karşı yeri vurgulayan isimlerden felsefeci Edward Casey de, insanın aidiyet duygusuyla bağlandığı mekânın 'yer' özelliği kazandığını ve insanın varlığıyla bütünleştiğini söylemektedir (Dağaltı, 2010).

2.3.2 Mekân Üretimi ve 'Yaşanan' Mekân

Henri Lefebvre, sayılarla ve geometri ile ilişkilendirilen mekânı eleştirir ve salt görsellikle bir yere varılamayacağını belirtir. Bunun karşısına mekânı geometriden

kurtararak, yaşantıyla bağlantılı, algısal ve toplumsal ilişkilerin dahil olduğu bütüncül bir tutum sergiler (Yılmaz, 2016). Bu yaklaşımıyla, mekânı, sadece somutlaşmış ve kavramlaşmış ya da sadece soyutlaşmış ve gerçeklikten uzak bir olgu olarak görmez: Mekân her iki olguyu da barındırır ve her ikisiyle birlikte ele alınmalıdır.

Lefebvre düşüncenin ürettiği mekânla içinde düşünce üretilen mekân arasındaki etkileşimi sorgulayarak bütünsel mekân kritiğiyle mekân teorisini oluşturmuştur: Lefebvre'nin amacı kısaca soyut/zihinsel mekânla somut/fiziksel mekânı 'sosyal' mekânla bütünleştirmektir (Üngür, 211). Lefebvre gerçek mekânın üretimiyle yakından ilgilenir ve mekânın üretimini mekânın ayrı olarak kendi başına alınıp incelenmesinden ziyade toplumsal bağlamına ve üretimin süreçlerine dikkat çeker ki mekân toplumsal olarak üretilir (Avar, 2009). Lefebvre bu mekân üretiminde; tasarlanan(fiziksel), algılanan(zihinsel) ve yaşanan(toplumsal) olarak üç unsur önerir ve bu üç unsuru mekân temsili(tasarlanan), mekânsal pratik(algılanan) ve temsili mekân(yaşanan mekân) olarak kavramlaştırır.

Mekân temsilleri(tasarlanan mekân); mekânın fiziksel tarafını işaret eder ve plancılar, mimarlar gibi profesyoneller tarafından üretilir. Mekân temsilleri kurulu düzenin, hakim söylemlerin ve hakim ekonominin işleyişine göre düzenlenmiş ve üretilmiş mekânlardır (Ghulyan, 2017). Bir mimarın bir yapı oluşturması düşünülürse mekân temsili, mimarın zihninde oluşturduğu, belirli standartlara göre düzenlediği mekânın aktarımı yani tasarladığı mekân(lar) olmaktadır. *Temsil mekânları(yaşanan mekân);* mekânın fizikselliğinden ve düşünselliğinden öte insanın deneyimlerini, hayal güçlerini, duygularını, isteklerini barındırır. Mekân temsillerinin hesaplarına karşılık temsil mekânları, kullananların sembollerini, standart dışı dilini içerir. Gündelik hayat temsil mekânlarında şekil bulur: Gündelik yaşamın sıradanlığına ve kurallarla çevrilmesine karşılık toplum, egemen söylemi yıkıp temsil mekânlarının özgürleştirici potansiyelini kavrar (Ghulyan, 2017). *Mekânsal pratik(algılanan mekân);* üretim ve yeniden üretim sürekliliğine dikkat çeker ve tasarlanan mekân ile doğrudan ilişkilidir ve mekânın direkt olarak deneyimlenmesini sağlar (Ghulyan,

2017). Aynı zamanda algılanan mekân, yaşanan mekân ile tasarlanan mekân arasında bir bağ görevi görerek aralarındaki ilişkiyi kontrol eder (Yılmaz, 2016).

Lefebvre'nin bu mekânsal üçlüsü üzerinden bir mimarın üretim süreci yorumlanabilir. Mimar, kurguladığı düzen ve yüklediği işlevlerle yaşadığımız mekânları tasarlar. Tasarım sonrasında belli standartlarla mekânlar üretilir ve sonucunda tasarlanan mekânlar insanların kullandığı yaşam mekânlarını oluşturur. İnsanlar ise üretilen bu tasarlanmış mekânları deneyimleyerek algılar ve gündelik hayattaki eylemlerini gerçekleştirirler. Standartlaşmış, sınırları belirlenmiş mekânlar içinde insanların istekleri, hayalleri, duyguları ve standart dışı eylemleri belirir ve tasarlanan mekâna müdahale ederler. Bununla birlikte aslında yaşadıkları mekânı dönüştürürler ve üretirler. Bu noktada standartlar/sınırlar esner, tek düze ve homojen mekânlar birbirine karışarak heterojen alanlar, aradalıklar oluşur.

2.3.3 Heterotopya ve Yaşanan Mekân İlişkilendirmesi: Üçüncü Mekân

Mimarlıkla ilişkili olarak ortaya atılmayan fakat mimarlık kuramcılarını oldukça meşgul eden heterotopya kavramını Michel Foucault ortaya çıkarmış ve 1967' de mimarlara verdiği bir konferansta bu konuyu dile getirmiştir. Foucault'a göre heterotopya, kendi içerisinde bir işleyiş mekânizmasına ve kendine ait geleneklere sahip olmasından ötürü ötekiliğin mekânıdır ve gerçek bir mekândır: Bu gerçek mekân, hakim toplumsal işleyiş içinde bir şeyi simgeler, bir şeyle çekişir ya da bir şeyi tersyüz eder (Çavdar, 2018). Foucault, homojen ve arınmış mekânları barındıran ütopyanın üzerine, normlara uymayan heterotopyayı kurar. Foucault'nun heterotopyası, geleneksel ve benzer olanın dışında farklı biçimlerde yaşandığı bir yerdir. Heterotopya, yeni düşüncelere, kavramlara, anlamlara fırsat tanır; çokluğun, hareketliliğin yeridir (Koca ve Hale, 2017).

Heterotopyaların bu yapısı, homojenleşmiş düzenin çözünmesini sağlayarak yeni ilişkileri gün yüzüne çıkartmaktadır. Bu durum aynı zamanda heterojen mekân kurgusunu da karşımıza çıkarmaktadır. Stavrides (2018) heterotopyaları ötekilik alanlarının ötesinde ötekiliğe açılan geçitler olarak düşünmektedir: Mekânsal geçit

imgesi mekânı sadece belirleyici özellikleri üzerinden değil, ötekilerle ilişkisi üzerinden de yansıtmaktadır ki mekân bu ilişkiyle bütünleşik hale gelmektedir.

Foucault'un homojen mekânlara karşılık tanımladığı çeşitlilik barındıran heterotopyayı-heterojen mekânı, Edward Soja, Lefebvre'nin yaşanan mekânı ile ilişkilendirerek 'üçüncü' mekân kavramını ortaya atar. Soja, mekân için üçlü bir sınıflandırma yapar. Bu sınıflandırmada birinci ve ikinci mekân Lefebvre' nin algılanan mekânına(mekân pratikleri) ve kavranan mekânına(mekân temsilleri) denk düşmekteyken üçüncü mekân bu üçlemede oluşturucu etkiye sahip yaşanan mekânı tanımlamaktadır (Şekil 2.2). Birinci mekân, Lefebvre' nin de terimsel dizgesindeki gibi ölçülüp çizilebilen fiziksel mekândır, deneyimlenen dünyadır. İkinci mekân, birinci mekânın temsili ile alakalıdır; zihinsel, sübjektif ve yorumlanabilirdir. Üçüncü mekân ise birinci ve ikinci mekânın ikiliğinden sıyrılıp bu ikililiğin yarattığı kısıtlamalardan kurtularak üçüncü bir yol arayışıdır (Üngür, 2011).

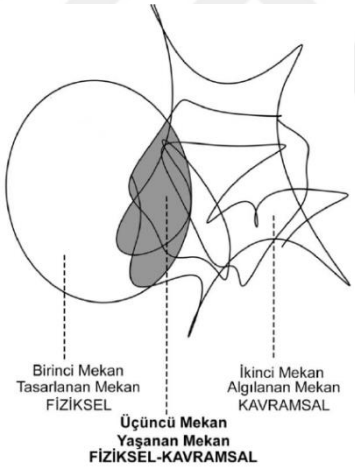

Şekil 2.2 Edward Soja' ın üçüncü mekânı (Sarıkaya, 2019)

Soja, mekânın üç boyutsallıktan öte sosyallik içeren bir kavram olduğunu düşünmektedir. Bu bağlamda da oluşturduğu mekân sınıflandırmasında fiziksel (birinci mekân) ve zihinsel (ikinci mekân) mekândan farklılaşarak yaşanan mekâna tekabül eden üçüncü mekânı sosyal mekân olarak dile getirmektedir (Solak, 2017). Soja, üçüncü mekânın diğerlerinden farklılaştığı, aynı zamanda diğerlerinin temsil edildiği, değişip dönüşen, yeniden doğmaların gerçekleştiği mekânlar olarak ifade etmektedir.

Dönemler boyunca mekân kavramına yönelik yaklaşımlar dönüşümlere uğramıştır. Modernitenin rasyonelliği ve akılcılığı, mekânı insandan ayrı tuttuğu için zamanla eleştirilmeye başlanmıştır. Bu karşıtlıkların etkisiyle kartezyenlikten kopan mekân yerini, ikili karşıtlıkların arasında saklanmış anlamları ortaya çıkaran üçüncü/öteki mekâna bırakmıştır (Koca ve Hale, 2017). Böylece mekân kendini sınırlandıran zincirlerinden kopup farklı anlam ve tanımlara doğru açılmıştır. İşte bu noktada heterojen mekân ve bundan türeyerek gelen üçüncü mekân kavramlarının barındırdığı farklılık, çok kapsamlılık, baskıya karşı özgürlük, yenilik gibi nitelikler, zincirlerden kurtulan mekândan oluşan ara mekânların potansiyelini anlamada yardımcı unsurlar olmaktadır. Öyle ki ara mekân; standartlardan sıyrılma, yeni karşılaşmalar ve ilişkiler alanı olmakla birlikte sınırların çözünüp homojenlerin kaynaştığı, heterojen etkileşimlerin yaşandığı ve insanı odak noktasında tutan *yaşam bölgeleri* oluşturan üçüncül mekânlardır.

2.4 Üçüncül Bir Mekân Olarak Ara Mekân

2.4.1 Ara Kavramı ve Ara Zaman

'Ara', Türk Dil Kurumu (TDK)' nun internette belirttiği üzere "1. İki şeyi birbirinden ayıran uzaklık, aralık, boşluk, mesafe. 2. İki olguyu, iki olayı birbirinden ayıran zaman, fasıla. 3. Kişilerin veya toplulukların birbirine karşı olan durumu veya ilgisi. 4. Bir oyunda, bir filmde izleme sırasında dinlenmek üzere verilen kısa süre, antrakt. 5. Spor karşılaşmalarında oyuncuların dinlenmek ve taktik almak için kullandıkları süre." anlamlarına gelmektedir. Arapça'da ise 'ara' , "1. Mıntıka, bölge. 2. Komşuluk. 3. Avlu. 4. Çıplaklık. 5. Geniş, çıplak arazi." (Devellioğlu,1991) gibi tanımlarla ifade edilmiştir. Bu açıklamalara bakıldığında birçok anlama ve potansiyele sahip olan 'ara' kavramı; iki şeyin arasındaki mesafeden ziyade iki şeyin ilişkisi, iki olayı ayıran zamandan ziyade olayları birleştiren olmaktadır.

'Ara, arada olmak' kavramları hayatımızın her anında var olan bir olgudur. İlk düşünüşte fark edilmeyen ve basite indirgenen 'ara'lar aslında yaşamımızda bir nefes kadar önemli bir noktadır. Çünkü 'ara'lar; standardize edilmiş, zorunluluklar barındıran ve sorumluluklar gerektiren yaşamda insanın kendini fark ettiği 'nefes'

aldığı olgulardır. Bunun yanında ayırıcı bir misyonun yüklendiği 'ara' aslında bütünleştiren, kaynaştıran, ilişkiler türeten bir etkiye sahiptir. Heidegger, insanın varoluşsal konumunu, yer ile gök arasında duruşunu bile bir aradalığa yerleştirir ve Tanrı' yı ölçüm olarak görerek insanın gökte görünmeyenle yer arasında 'yer'leştiğini söyler (Sanrı, 2015).

Bulunduğumuz çağda, teknolojinin de gelişimiyle hayatımız kodlanmış, sistematikleştirilmiş bir düzen şeklinde ilerlemektedir. Bu düzen birçok yaşamsal eylemlerimize nüfuz ettiği gibi yaşamımızı geçirdiğimiz mekânlarda da kalıplaşmış bir şekilde kendini göstermektedir. Tüm bu kanonik süreçte 'ara'lar insanların arzularını gerçekleştirdiği, değişim ve deneyim potansiyeline sahip mekânlar olmaktadır (Şekil 2.3). Diğer bir deyişle 'ara'lar kısıtlamalardan sıyrılan bir kaçış noktası olmaktadır.

Şekil 2.3 İnsanların arzularının gerçekleştiği bir 'ara'(Pinterest, b.t.)

'Ara'lar, tüm tasarlananların, önceden düşünülenlerin içinde; hesaplanmayan, kurgulanmayan olanlardır ve bir zaman kavramını da içinde barındırır. Bu zaman, yapılması gerekenlerden, zorunluluklardan, kısıtlamalardan bir 'an' uzaklaşılan bir 'ara zaman'dır. İçinde bulunduğumuz çağın hızlı ilerleyişinin getirdiği her şeye yetişme çabası, insanları bitkin ve monoton kılmaktadır. Daimi olarak kendini yenileyen bu çağda ve sistemde kısıtlanarak kapalı kalmak olası değildir ve sınırlar erimek zorundadır (Alkaya, 2015). 'Ara zaman' , en basit tabiriyle, uğraşlar veren

insanın bu bitkinlikten ve sınırlardan sıyrılıp soluklanabilmesi için oluşturduğu bir zaman dilimidir (Şekil 2.4).

Ara zaman, tüm işleyişlerin dışında bir zaman dilimini ifade eder; o an ve o durumda insan için farklı akar. Aradalıklardaki zaman; planlanmış kurguya, yorgunlaştıran hıza bir başkaldırı, bir es verme anıdır. Ara zaman bazen de insanların yaşam ile boğuşmasından kurtulduğu, bulunduğu zamanda yapması gerekenleri bıraktığı, düşlerin ve isteklerin ilk filizlendiği oluşum anlarıdır. Aydınlı (2014)' ya göre toplumsal yaşamda denetimin artması ve deneyimin azalması ile bireyler kendilerini özgür zannederler fakat aslında özgür olmadıkları bir varoluş yanılsamasında yaşamaktadırlar. Bu bağlamda ara zamanlar insan(lar) için en verimli ve en değerli zamanlar olmaktadır. Öyle ki sınırlandırılan ve kurallara uyarak yaşayan insan ara zamanlarda düşünür, ilişki kurar, tecrübe edinir, hayal kurar, fark eder.

Şekil 2.4 Yoğun tempoya sahip sokakta tasarlanan cep sinemasında bir 'ara zaman' (Pinterest, b.t.)

2.4.2 Ara Mekân Kavramı

Günümüz yaşam tarzının sistematikliği mimaride de yüzünü göstermiş ve mimari oluşumlar kendine özgülüğünü kaybederek her yere her şekilde konumlandırılan, her kültüre uyarlanan bir mekânizmaya dönüşmüştür. Ancak bu mekânizmada hesaba katılamayan tek şey insanların arzularıdır. İşte bu noktada arzuların açığa çıkarak kendilerini gösterebilecekleri yerler ancak aralar/aradalıklardır (Sanrı, 2015).

Kısıtlanmaların, zorunlulukların içinden yeşeren, insan ilişkileriyle var olan bu 'aradalık'lara ve 'ara zaman'a ise mekânlar hizmet eder; hem mekân onları oluşturur hem de onlar mekânı oluşturur. Bu bağlamda arzuların mekânı olarak karşımıza ara mekânlar çıkmaktadır.

Ara mekân; belirli ihtiyaçlara cevap veren tanımlanmış mekân sınırlarının esnetilmesiyle oluşan, farklı kullanım biçimlerine hizmet eden, yeni ilişkilerin gün yüzüne çıktığı bir değişim ve dönüşüm mekânıdır (Yalgın, 2016). Ara mekânın kesin bir tarifi olmamakla birlikte kavramsal olarak içinde barındırdığı çeşitlilikten ötürü birçok tanımlama ve yorumlama yapılmıştır. Elizabeth Grosz (2001), mimarlıkta aradalık kavramının ve ara mekânın sorgulanmasının, kurulabilecek yeni ilişkileri gündeme getirebileceğini ve mevcut problemleri sorgulamanın önünü açabileceğini söylemiştir ve aradalık kavramına değinen ilk düşünür olarak Henri Bergson'u işaret eder: Bergson'a göre kısıtlanmış ve kanıksanmış ilişkilerin ve durağan imajların karşısında; ara mekân, mevcut tek hareket ve gelişim mekânıdır.

Ara mekânı vurgulayan önemli isimlerden biri de mimar Aldo Van Eyck'tir. Van Eyck' ın yaklaşımında mekân olan aslında 'arada kalan alan'dır (Withagen and Caljouw, 2017). Van Eyck, mekânların aslında sınırlarının eriyerek yeni imkanları yaratan ara mekânların örgütlenmesi ile oluştuğunu savunmaktadır. Van Eyck' e göre ara mekânlar, farklılıkların bir araya toplanıp bütünleştiği yerler; veya daha spesifik olarak, zıtlıkların bir arada bulunmasına fırsat tanıyan ortak zeminlerdir (Gülle, 2017). Örneğin Van Eyck, kentte bina aralarında kalan birçok atıl alanı çocuk oyun alanlarına dönüştürerek sınırlılıklara sahip olmayan ve olanaklılıklara mahal yaratan esnek alanlar oluşturmuştur (Şekil 2.5).

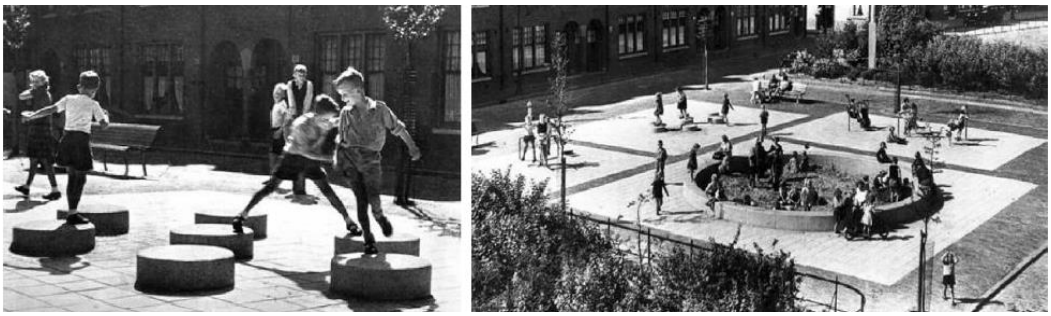

Şekil 2.5 Zaanhof oyun alanları (Gülle, 2017)

'Ara' kavramını ilk dile getirenlerden ve 'kod'layıcı yaklaşımlara karşılık tasarımlarında ara mekânları oldukça kullanan bir diğer isim mimar Herman Hertzberger'dir. Yapıların farklılıklara fırsat vermeyecek kadar net ve katı sınırlarına karşılık Hertzberger, işlevsel değişmezliğin bütün katı kurallarını yumuşatmayı ve belirsizleştirmeyi, fonksiyonel anlamda esnekliği hedefler (Kayacık, 2016). Bu bağlamda Hertzberger'in tasarımlarında ara mekânlar bağ kuran, bir araya getiren, esneyen iletişim ve farklılık noktalarıdır. Yapılarındaki ara mekânlar tek işleve hizmet etmez ve insan yaşayışlarını hem geometrik hem de yaşamsal anlamda çözüme kavuşturur (Sanrı, 2015).

Ara mekânı sadece iki mekânın arasında kalan bir alan olarak düşünmek yanlış olacaktır. Fiziksel anlamda ölçülebilir konumundan ziyade ara mekân; ilişkilerin, komşulukların mekânıdır. Mekânların arasında onları ayıran niteliğinden öte bir arada tutan bir özelliğe sahiptir. Tanımlı mekânlar ara mekânların varlığı ile birbirine eklemlenir, etkileşimde olur ve ara mekânlar tanımlı mekânlara zenginleşmesi için fırsatlar tanır. Bu sayede bir yapı aralar aracılığıyla süreklilik ve akışkanlık barındırır. Aralar, sabit tanımlılıkların arasında değişebilir tanımlılıkları barındırır. Her an için yeni oluşumlara, ilişkilere gebedir. Ara mekân sadece o ya da bu değil her ikisini de barındıran, hem oraya hem buraya ait mekânlardır.

Ara mekân, farklı anlamlar yüklenen bir nevi sınırlardan arınmış kaçış mekânları olabilmektedir: Kişilerin aidiyet hissettiği, zihinlerinde başka şeyler duyumsadığı sınırlar arasındaki sınırsızlıklar olabilmektedir. Kişilerin yapmak zorunda olduğu şeylerden sıyrıldığı, o anda ve o zamanda yükümlülükleri bir kenara bıraktığı ara mekân bir yaşam alanı olmaktadır: Bazen koca bir avlu, bazen binalar arasında sıkışmış bir sokak, bazen bir pencere, bazen de sınıfların arasından bahçeye açılan bir koridor olabilmektedir. Örneğin, Atıf Yılmaz' ın yönettiği Mine filminde pencere, yeni bir hayata geçişi temsil eden ara mekân olmaktadır. Filmde, hayatındaki kısıtlamalardan ötürü mutsuzluk yaşayan Mine karakteri her umutsuzluğunda pencereye çıkarak hayaller kurar (Şekil 2.6) ve Mine için pencere farklı anlamlar barındıran, yaşadığını hissettiği bir ara mekândır. Yetkiner (2014) Mine filmindeki ara mekânın temsilini şu şekilde açıklar:

.... Mine'nin yalnızlığı Ay'ın tekliğiyle verilmekte ve eşikte yeni bir hayatın belki de hayalini düşlemektedir. Eşik olma bireyin toplumsal imkanlarının aşıldığı ve sınırlamalardan serbest kaldığı yer olarak görülmektedir.... Mine de yaşadığı evrende kendini yalnız hissetmektedir. ... evde tek başına olduğu zamanlar sık sık pencereye çıkmaktadır. Kasabaya her tren geldiğinde yeni bir yüz yeni bir insan arayan Mine, yeni yüzler bulmak amacıyla pencereye çıkar.... Mine ara eşikte belki de kurtuluş kapısı aramakta, yaşadığı hayatın sıkıcılığı onu baskı altına almakta ve ara mekân, hayali kurduğu bir kurtuluş alanı olarak görülmektedir (Yetkiner, 2014, s.152).

Şekil 2.6 Mine' nin hayaller kurduğu pencere - ara mekânın temsili (Yılmaz (1982)'dan adapte edilmiştir)

Ara mekân, tesadüfilik barındıran anlık değişimlere gebe oluşumlar olabiliyorken önceden tartılıp düşünülerek öngörülen bir tasarım ürünü de olabilmektedir. Ancak, ara mekânlar, kısıtlanmalar ve zorunluluklar karşısında ortaya çıkan oluşumlarıyla çoğunlukla bir tesadüfilik barındırır. Tesadüfilik deneyimi getirir, deneyimler ilişki kurar, ilişkiler ise etkileşim yaratır. Ara mekân; günümüz sanallığında, sosyal yaşamın önemini kaybettiği günlerde insanların deneyim kazandığı, birbirleriyle iletişim kurduğu ve birbirlerinde etkileşimler oluşturduğu yerlerdir. Buna ek olarak zamansal ve işlevsel olarak sürekli bir değişim halindedir: O mekânda, o an ve o zaman için insanlara farklı kullanımlar sunarken başka bir an ve zaman için o mekân başka kullanımlara fırsat tanır. Ara mekân adeta farklı kullanım biçimlerinin o an için kristallenmiş bir karesi olmaktadır (Yalgın, 2016).

BÖLÜM ÜÇ
EĞİTİMDE ARA MEKÂNIN ETKİSİ IŞIĞINDA ÜNİVERSİTE EĞİTİM YAPILARI VE TASARIMSAL KRİTERLER

3.1 Eğitim ve Eğitimde Mekânın Önemi

Eğitim; bireyin zihinsel, bedensel, duygusal, toplumsal kabiliyetlerinin ve davranışlarının uygun bir şekilde ya da istenilen doğrultuda geliştirilerek bazı amaçların gerçekleştirilebilmesi için ona yeni yetenekler, bilgiler ve davranışlar kazandıran çalışmalardır (Akyüz, 2008). Sönmez (2003) eğitimi, bireye olumlu tutumların kazandırıldığı bir hareketler dizisi olarak tanımlamaktadır. Eğitim, sürekli bir edinim-çıkarım durumu şeklinde ilerlemekte olup eğitimin sağladığı bu deneyimsel durum kişiyi kendisi için en iyi olanı bulmaya itmektedir. Doğumdan itibaren ebeveynlerin yönlendirmeleri ile devam eden bu süreç, belirli bir yaşa gelince ise kurumlarla desteklenmektedir. Bu noktada bireyler, hayatı boyunca fiziksel, sosyal ve psikolojik olarak etkilerini hissedecekleri ve artık yaşamlarında büyük bir yer kaplayacak olan okul kavramı ile tanışmaktadır. Öyle ki Güzer (2014)'e göre eğitim yapıları "ortalama bir insanın en fazla vaktini geçirdiği, yaşamının yaklaşık üçte birinde içinde yer aldığı ortamlardan biri"dir. Bu anlamda eğitim kadar eğitimin gerçekleştiği mekânlar da oldukça önemli bir konudur.

Eğitim için mimari bir ürün olarak okul, ülkelerin kendi bünyelerinde ve tüm dünyada gerçekleşen kültürel, toplumsal, ekonomik ve teknolojik anlamdaki tüm gelişmeleri yakinen takip edip özümseyerek genç kuşaklara aktarır ve böylelikle toplumun ilerlemesinde katkıda bulunur (Atabay, 2014). Erman ve Ayalp (2012)' a göre ise okul; öğrencilerin zamanlarının çoğunluğunu geçirdiği bir yer, eğitsel gayelerle tasarlanmış mekânlar ve eğitim için gerekli işlevlerin biçimlenişi olmasının yanında, sosyal yaşamı ve bireysel gelişimleri desteklemektedir.

Öğrenmenin gerçekleştiği eğitim mekânları, öğrencilerin sadece öğrenme eyleminde bulunduğu yerler olarak değil, aynı zamanda bu mekânlarda bir yaşam oluşturdukları ve bu yaşamla birlikte öğrendiği yerler olarak tasarlanmalıdır (Işıker ve Bölük, 2018). Bu bağlamda eğitim mekânlarının tasarımı eğitimdeki verimliliği

etkileyen önemli bir faktör olmakta ve ilgili her bir eksiklik öğrencilerin performansına etki edebilmektedir (Şensoy, 2018). Birçok araştırmada, olumlu ve kaliteli olarak nitelendirilen öğrenme mekânlarının, öğrenciyi; okuma, konuşma, etkileşim, ortak çalışma, araştırma konusunda cesaret kazandırdığı ve bu nedenle öğrencinin öğrenme performansında artış olduğu saptanmıştır (Al, 2014). Bu bağlamda öğrenmenin gerçekleştiği eğitim mekânlarının mimari açıdan kurduğu düzen öğrencilerin bedensel, ruhsal ve sosyal ihtiyaçlarını karşılayabilecek şekilde tasarlanmalıdır. Öyle ki fiziksel çevre, öğrenmenin iskeletini oluşturarak teşvik edici olmasının yanında engelleyici bir unsur da olabilmektedir (Uludağ ve Odacı, 2002). Bundan ötürü, eğitim mekânları fiziksellikten öte kapsamlı bir anlam taşımaktadır. Öğrencinin gördüğü, dokunduğu, hissettiği, duyduğu her öğe algısını, davranışlarını, tutumlarını etkilemekte ve şekillendirmektedir. Ayrıca eğitim mekânlarının tasarımı öğrenciler kadar eğitimcileri de hem etkin ve verimli bir aktarımda bulunmaları hem de sosyal ve mesleki ilişkilerinin gelişimi açısından etkileyebilmektedir (Siegel, 1999 aktaran Mcgregor, J., 2004).

3.2 Sınıf Dışı Mekânlar Olarak Ara Mekânlar

Eğitim yapılarını değerli ve anlamlı kılan, fizikselliğin yanı sıra, içinde barındırdığı ilişkiler, yaşantılar ve farklı paylaşımlardır. Atabay'a (2014) göre eğitim ortamları "mimarisiyle, biçimiyle ve geniş aktivite çeşitliliği ile öğrencileri araştırmaya, keşfetmeye, deney yapmaya, deneyimlemeye, tartışmaya, oyun oynamaya, sosyalleşmeye, hayal güçlerini ve düşünme kabiliyetlerini geliştirmeye yöneltmeli ve öğrencileri yeniliklere teşvik etmeli" dir. Bu bağlamda okulların sadece sınıflardan oluştuğunu ve öğrencilerin tüm eğitim zamanını sınıflarda geçirdiğini düşünmek eksik bir yaklaşım olacaktır. Bir bütün olarak okul tüm alanlarıyla öğrenciye farklı fırsatlar sunmalıdır. Sınıf sınırlarını aşan merdivenlerle bütünlük sağlayıp bahçedeki ağaca kadar uzanan bir yaşam olmalıdır. Koridorlar, merdivenler, girişler, bahçeler gibi okul çatısı altındaki her alan öğrenime destek veren alanlar olmasının yanında öğrencilerin sosyal, fiziksel ve kültürel yönlerini etkileyen bölgeler olabilmektedir.

Öğrenme ve öğrenmeyi destekleyen mekânların nasıl olması gerektiği üzerine yoğun çalışmalarda bulunan Herman Hertzberger' in tasarladığı okullarda, bütün mekânların eğitim-öğretimi desteklediği ve öğrenme olayının sınıfların dışına taştığı görülmektedir. Hertzberger, okulu kentin bir minyatürü olarak görmektedir: Sınıfların çevrelediği merkez holü (central hall) okulun kalbi olarak düşündüğü meydan, her türlü birim arasındaki ulaşımı sağlayan sirkülasyon alanlarını ise öğrenme sokağı (learning street) olarak tanımlamaktadır. *'Öğrenme sokağı'* olarak tanımladığı koridorlar, hem öğrencilerin rahatsız olmadan hem de kimseyi rahatsız etmeden bireysel veya grup olarak çalışabileceği mekân tercihlerinin sunulduğu alanlar olarak tasarlanmalıdır. Hertzberger, sınıflar ile koridorlar arasında bağ kuran bir alan olarak eşik bölgelerin olması gerektiğine de dikkat çekmiştir (Hertzberger, 2008). Bu bağlamda karşımıza bir eşik olan; eğitim ve öğrenimde destekçi, öğrencilerin birbirleri ile olan iletişimini ve etrafını gözlemleyerek etkileşimde bulunmasını sağlayan aktif alanlar olarak ara mekân kavramı çıkmaktadır.

Herman Hertzberger ara kavramına vurgu yapan öncü kişilerden biri olmasının yanı sıra ara mekânları cömertçe kullanmış ve sabitliğin, değişmezliğin, kesin sınırların ötesine geçerek kullanıcılar için adeta sosyal deneyim noktaları yaratmıştır (Yalgın, 2016) (Şekil 3.1). Okullardaki esnekliğe de vurgu yapan Hetzberger' e göre, eğitim yapıları; değişimlere çözüm oluşturabilen, sınıfların kendi içinde kapalı bir kutu olmasından ziyade koridorlarla ve diğer farklı birimlerle birleşebilen ve etkileşime girebilen, farklı etkinliklere mahal yaratabilen esnek mekânlara sahip olması gereklidir (Hertzberger, 2008).

Şekil 3.1 Hertzberger okullarında merdiven altlarının ve cam kenarlarının öğrencilerin yararlanacağı birer ara mekân halini alması (Şensoy, 2019)

Eğitim yapılarında ara mekânlar her şeyden önce öğrencilerin okula aidiyetini sağlamaktadır. Hertzberger'in yapılarında da görüldüğü üzere kişiselleştirme aidiyet sağlamda önemli bir faktördür. Öğrenci mekâna müdahale edebildiği kadar o mekâna sahiplik hissedebilir. Bir başka deyişle öğrenci mekâna kendinden bir şeyler katarak kişiselleştirmesi ile o mekânı sahiplenir. Bunun devamında da mekân da öğrenciye müdahale ederek kendini kimlikleştirir ve bir yaşam alanına dönüşür. Dolayısıyla hem öğrencinin aidiyet hissedebilmesi hem de mekânın gerçek anlamda var olabilmesi için devinim ve dönüşüm mutlak gerekliliklerdendir. Farklılaşmaya, iletişime, harekete mahal veremeyen mekân yalnızlaşır ve var oluşunu sürdüremez. Bu bağlamda değişimi ve devinimi içinde barındıran ara mekânlar, kullanıcıya müdahale fırsatını tanıyıp farklı kurgulara mahal yaratarak öğrencilerin aidiyetini sağlamaktadır. Diğer bir söylemle eğitim yapıları; öğrencilerin vakit geçirdiği, paylaşımda bulunduğu, fiziksellikten ziyade zihinde yer eden, kimlikleşen, aidiyet hissedilen bir yaşam alanı olma mertebesine ara mekânlar sayesinde erişmektedir.

3.3 Bir Eğitim Yapısı Olarak Üniversite

Üniversiteler ortaya çıktığı Orta Çağ'dan günümüze kadar sürekli değişen ve gelişen kurumlar olmuştur. Başlarda bilim üzerine uğraşlar veren grup olarak 'öğretmenler' ve 'öğrenciler' birliği (Universitas magistrorum et scholarium) şeklinde dile getirilirken günümüze kadar ise üniversite 'bilimlerin birliği' (Universitas literarum) anlamını kazanmıştır (Kortan, 1981). Bu açıdan bakıldığında üniversiteler bir eğitim kurumundan öte; araştırmaların yapıldığı, deneysel çalışmalardan yeni sonuçlara varıldığı ve yeni bilgilerin, amaçların türediği bir bilim yuvasıdır. Günümüzde üniversitelere dair yapılan tanımlamalardan en yaygın görüşe göre üniversiteler; bilimin üreticisi ve yayıcısı rolünü üstlenen, gerçeklerin izini süren, ileri düzeyde eğitim ve araştırmaların gerçekleştiği, enstitü, fakülte, yüksekokul, araştırma merkezleri vb. gibi birimleri barındıran, ödül, derece ve diploma verme yetisine sahip kurumlardır (Ak, 2007 aktaran Ökten, G., 2018).

Üniversitelerin ilk amaçlarının başında bireyleri yetiştirmek, onlara çeşitli ve kapsamlı beceriler kazandırmaktır. Ancak, üniversitenin temel ürününü, her sene mezun veren, meslek kazandırılan ve işgücü piyasalarına gönderilen gençler olarak

görmek üniversitelerin yalnızca eğitim işlevini öne çıkaran sınırlı bir açıklamadır (Aytaç ve Yılmaz, 2008). Üniversiteler kişilere toplumsal üretimlerde yer almaları için beceri kazandırmaktan ibaret değil, daha kapsamlı ilişkiler ve olaylar barındıran kompleks bir oluşumdur: Yeni ideolojiler ve kültürler geliştirmede, geliştirdiklerini topluma aktararak toplumun da ilerlemesinde ve bilinçlenmesinde yardımcı olmayı hedefler. Sönmez (1972), üniversitelerin toplum içerisindeki rolüne niceliksel ve niteliksel olarak iki açıdan bakmak gerektiğini söylemiştir: Niceliksel katkı, toplumun ihtiyacını karşılar oranda yönetici, teknisyen ve düşünür yetiştirmektir. Niteliksel katkı ise topluma yeni değerler sunarak yeni ufuklar açmak, kurumsal ve teknik yeniliklere bilgi ve kültür ortamını sağlamak, ileriye yönelik üretimlerde bulunmaktır. Toplum açısından düşünüldüğü gibi aynı zamanda dünya çapında da bilimin üretimi ve gelişiminde üniversiteler önemli bir rol üstlenir. Öyle ki, temel bilim çoğunlukla üniversitelerde oluşturularak dünyaya yayılır ve böylelikle üniversiteler sınırları aşan bir bilgi paylaşımını sağlamış olur (Korkut, 2011).

3.3.1 Üniversite Eğitim Yapılarının Tarihsel Gelişimi

Dünyada üniversite eğitim yapılarındaki tarihsel süreç incelendiğinde; tarihte ilk yükseköğretim kurumu olarak bilinen antik çağda Platon' un kurduğu Akademia (M.Ö. 400) karşımıza çıkmaktadır: Akademia, Platon' un öğrencilerine matematik, doğa bilimleri, yönetim şekilleri gibi eğitimler verdiği, öğrencileri ile gezerek felsefe ve bilim üzerine tartışmalar yaptığı bir okul olmasının yanında ücretsiz bir eğitimin verildiği ve ihtiyaçların kentteki varlıklı aileler tarafından yapılan bağışlarla karşılandığı bir eğitim alanıydı (Dülger, 2017). Akademia'nın yanı sıra Aristo' nun Lykeion' u (M.Ö. 387) ve İskenderiye Kütüphanesi de yükseköğretim adı altındaki ilk örneklerdendir.

2. ve 3. yüzyılda, Roma döneminde ise üniversite kavramının başlangıcını oluşturan okullar ortaya çıkmış, 6. yüzyılda ise Hıristiyanlığın resmi din olarak kabul edilmesinden sonra batı uygarlıklarında; okulların gelişme yönü değişmiştir. Din adamı yetiştirmek ve din eğitimi vermek amacıyla Hıristiyanlık inancına, Yunan felsefesine ve Roma hukukuna dair eğitim veren okullar, katedraller ve kiliseler

etrafında yerleşmiştir (Aydıncık, 1982 aktaran Ökten, G., 2018). Klasik dönem şehirlerinde ise üniversiteler, şehir planını etkileyen bir unsur olmuştur.

Avrupa' da günümüz Batı üniversitelerinin ilk örnekleri kilise etkisi altında 11. yüzyıl sonları ile 12. yüzyıl başlarında kurulmuştur. Bulundukları şehirlerin adlarını alan Ortaçağ Avrupa üniversitelerinin ilk örnekleri Bologna, Paris ve Oxford Üniversitesidir (Sönmezler, 2003). Oxford gibi Cambridge Üniversitesi' de önemli ilk örnekler arasındadır (Korkut, 2011).

Rönesans ile birlikte sanat ve bilim alanında özgürlük hareketlerinin başlaması üniversitelerin yapısında da değişiklikler getirmiş; din otoritesiyle din adamı yetiştirme uğraşının yerine topluma yararlı bilgiler üretme amacı güdülmeye başlanmıştır. Rönesans'ın getirdiği reform hareketleri ile eğitim üzerinde kilisenin ve dolayısıyla dinin etkisi azalmış; tarih, felsefe, bilim, mimari gibi konulara yönlenilmiş; matbaanın da icadıyla eğitim Avrupa'ya yayılmıştır. Ancak bilimin, halkın kullanımıyla dejenere olacağı düşüncesiyle üniversiteler içlerine kapanmış ve bilim insanları kendi aralarında bilimi tartışmaya ve üretmeye başlamıştır (Dülger, 2017).

Galileo ve Newton gibi büyük bilim insanlarının buluşlarını içeren ve Aydınlama Çağı olarak nitelendirilen 17. ve 18. yüzyıl Avrupa'sında, bilimlerdeki gelişmelerin yanı sıra, bilimlerin dallara ayrılarak kendilerine yetebilen yeni fakültelerin kurulması ve bu fakültelerin bağımsızlaşması üniversiteler açısından en önemli gelişme olmuş; bu gelişmeler sayesinde üniversiteler türlü bilim dallarında uygulamalı ve kavramsal eğitim yapan kurumlar olmuşlardır (Şuben, 1980 aktaran Korkut, G., 2011).

18. yüzyıl sonları ve 19. yüzyıl başlarında, Alman üniversitelerinin kapatılması ile eğitim sistemini yeni baştan düzenlemek için görevlendirilen Wilhelm von Humboldt, eğitime ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim olarak üç aşamalı bir düzen getirmiş ve eğitimi bu aşamaların birbirini bağlı kıldığı bütüncül bir sistem olarak görmüştür. Humboldt'un eğitime getirdiği bu reformlar başarılı bir etki

yaratmış ve modern üniversitelerin yapısının oluşmasında önemli bir aşama olmuştur (Ökten, 2018). Humboldt'un sunduğu, özerk bir kurum içerisinde özgürce eğitim-öğretim ve araştırmaların yapıldığı bu eğitim modeli ile üniversite tarihinde bir dönüm noktası olmuş ve modern üniversite kavramına kalıcı temeller atmıştır (Paker, 2016).

19. yüzyıl sonunda, Endüstri Devrimi ve kapitalizmin etkisi ile üniversitelerde reform hareketleri olmuş, bunun sonucu olarak da köklü değişimler yaşanmıştır. Gelişmeler sonucu Napolyonik, Alman ve İngiliz olmak üzere üç üniversite modeli oluşmuştur: Napolyonik model, hiyerarşik bir düzen ve entelektüel kalıp içermekte; Alman modeli, öğretim ve araştırmanın birlikte yürütüldüğü bir bilim insanları topluluğu iken İngiliz modeli ise bireylerin öğrenme isteğini karşılayan bir eğitim-öğretim ortamıdır (Gürüz, 1992 aktaran Paker, N., 2016).

20. yüzyılla birlikte, üniversitelerdeki reformların ve köklü değişimlerin etkisiyle yükseköğretim yaygınlaşmıştır. İkinci Dünya Savaşı yıllarında üniversitelerde uygulamalı çalışmalara ve danışmanlık hizmetlerine yer verilmiş, öğrenci nüfusunda bir yükseliş olmuş ve üniversite dışında meslek yüksekokulları kurularak ara elemanlar yetiştirilmiştir (Ökten, 2018). Bu dönemde, üniversitelerde en etkin kavram 'büyüme' olmuştur. Genel artışın etkisiyle yeni kampüs planlamaları oluşmuş ve kent dışı kampüsler yaygınlaşarak tüm dünyada uygulanmaya başlanmıştır (Paker, 2016).

Türkiye'de üniversite eğitim yapılarındaki tarihsel süreç ise Cumhuriyetin ilanından önceki dönem ve Cumhuriyet dönemi olarak iki kolda incelenebilir. Cumhuriyet öncesi dönemde eğitim teolojiye dayanmaktaydı ve Avrupa'daki manastırlarla büyük benzerliklere sahipti (Zengel, 1998). Bu bağlamda İslam kültürü etkisindeki medreseler o dönem için yükseköğretimin temelini oluşturmaktaydı. Osmanlı döneminde de yükseköğretim kurumu olarak medreseler varlığını sürdürmeye devam etmiş ve Anadolu'da yaygınlaşmaya başlamıştır (Uzunçarşılı, 1998 aktaran Sönmezler, K., 2003). İstanbul'un fethinden sonraki dönemde yapım hızı yükselişe geçen medreseler büyük bir gelişme göstermiştir. Osmanlı devletinin

Edirne'ye ve İstanbul'a yerleşmesini takiben, medreselerin daha kompleks hale getirilip çeşitlendirilmesiyle çağdaş üniversitenin Osmanlı dönemindeki önderleri olan külliye yapıları oluşmuştur (Ökten, 2018).

Rönesans'ın eğitimde getirdiği gelişmeler Osmanlıyı da etkilemiş ve 18. yüzyılda başlayan batılılaşma uğraşları 19. yüzyıl boyunca devam etmiştir. Bu süreçte yaşanan Osmanlıdaki gerileme ve çöküş dönemi gelişmeleri, eğitim sisteminde de etkisini göstermiş olup medreseler git gide verimliliğini kaybetmiştir (Ökten,2018). Bu gelişme ile medrese dışındaki ilk yükseköğretim kurumu olarak 1773'te, İstanbul'da Mühendishane-i Bahr-i Hümayun kurulmuştur. Yükseköğretim kurumları bağlamında oldukça önemli bir dönüm noktası olan bu gelişme yükseköğretim kurumlarının Batıdan olduğu gibi alınması anlamına gelmektedir (Erdem, 2005 aktaran Paker, N., 2016).

19. yüzyılda başlayan Osmanlının modernleşme girişimleri, genel anlamıyla kendi varlığını koruyabilmek amaçlı savunmacı bir tavır sergilemesinden ötürü eğitime dair yenilikler de ilk olarak askeri eğitim alanında gerçekleştirilmiştir (Korkut, 2011). Bu bağlamda, Türkiye'de Avrupa üniversitelerine benzeyen modern anlamdaki ilk üniversite eğitim yapısı 1846'da kurulan Darülfunun'dur. Tanzimat Fermanı'nın ilanından sonra ise Darülfunun, yenilikçi bir eğitim reformu ile yaşadığı devri anlayıp sorgulayan ve yorum yapabilen çağdaş insanları yetiştirmeyi hedeflemiştir (Dülger, 2017). 19.yüzyıl sonu 20.yüzyıl başlarında ise isimleri farklı gelişmelerden ötürü değişerek bugünkü Boğaziçi Üniversitesi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi isimlerini alan üniversiteler kurulmuştur.

1923 yılında Cumhuriyet'in ilanı ile birçok alanda reformlar gerçekleştirildiği gibi Türk eğitim sistemi de köklü değişimler yaşamış ve yeniden yapılandırılmıştır. Bu bağlamda, 1924 tarihli 'Tevhidi Tedrisat Kanunu' ile medreseler kapatılmış ve Darülfunun 'İstanbul Darülfununu' ismini alarak tüzel kişilik kazanmış; Osmanlıdan kalan kurumlara ilk (İptidaî), orta (Rüşdiye-idadî) ve lise (Sultanî) mektepler isimleri verilerek örgün eğitim sistemine geçilmiştir (Sönmezler, 2003).

1981 yılı, yükseköğretime dair önemli düzenlemelere sahne olduğu gibi günümüz üniversitelerin şekillenmesinde de büyük bir paya sahiptir. 1981 yılında, üniversitelerin Yükseköğretim Kurulu (YÖK) çatısı altında toplanması ile eğitim enstitüleri eğitim fakültelerine, akademiler üniversitelere dönüştürülmüş ve konservatuarlar ile meslek yüksekokulları üniversitelere bağlanmıştır (Ökten, 2018). Ayrıca bu dönemdeki düzenlemeler ile ortaya çıkan bir diğer kurum ise vakıf üniversiteleri olmuştur ve bu gelişmenin ilk örneği Ankara'da 1984 yılında kurulan Bilkent Üniversitesi'dir (Sönmezler, 2003). Türkiye'de kent içi ve kent dışı gelişimlere bakılırsa 1950'li yıllara kadar şehir içinde konumlanma gösteren kampüslere rastlanırken 1960'lı yıllarda şehrin dışında kampüs yerleşimleri artmaya başlamıştır (Paker, 2016).

1992 yılında üniversite sayısı patlama yapmış olup, bu yılı takiben özellikle 1994-2006 yılları arasında üniversiteleşme, sadece vakıf üniversitelerinin etkisi altında ilerlemiştir (Ökten, 2018). Buna ek olarak 2006 yılı da üniversiteleşme sürecinde kayda değer bir yıl olarak tarihe geçmiştir. Ancak bu dönemlerde, gerek devlet gerek vakıf üniversitelerindeki niceliksel gelişim ile birlikte niteliksel gelişim doğru orantılı olarak bir artış ve gelişim gösterememiştir. Özellikle 1990'lı yıllarla birlikte üniversite kurumlarında öğretim üyesi yetersizliği ve altyapıya dair eksiklikler ortaya çıkmıştır. Bu durumu takiben niceliğin artmasına karşılık eğitim niteliğinde bir düşüş yaşanmış ve üniversiteler arasında donanımsal farklılıklar artmaya başlamıştır (Sönmezler, 2003). 1990'larda başlayan nicelik artışı-nitelik kaybı ilişkisi halen günümüz üniversitelerin gelişim sürecinde de kendini göstermektedir. Sadece niceliksel olarak artışı gözeten bir bakış açısıyla çoğalan günümüz üniversiteleri, hem akademik kadro hem eğitim kalitesi hem de eğitim mekânlarının kalitesi açısından nitelik kaybederek değersizleşmektedirler.

3.3.2 Üniversite Eğitim Mekânlarında Fiziksel Kriterler

Tüm eğitim yapılarında olduğu gibi üniversite eğitim yapılarında da öğrencilerin öğrenim gerçekleştirdikleri mekânların fiziksel gereklilikleri sağlaması, başarı performansı açısından etkin roldedir. Fiziksel anlamda kötü olarak nitelendirilen öğrenme mekânlarında öğrenciler fiziksel kısıtlayıcıların kontrolü altındadır ve

sadece birkaç öğrenci büyük bir azim ve öz-disiplin ile bu olumsuz koşulların yarattığı zorlukları aşabilmektedir (Chan, 1996 aktaran Al, S., 2014). Özellikle, üniversitelerin çeşitli disiplin kollarını bir arada bulundurmasından ötürü farklılaşan işlevler ortaya çıkmakta bu da farklılaşan mekânları getirmektedir. Etkin bir öğrenme için de farklılaşan bu mekânların gerektirdiği fiziksel kriterler sağlanmalıdır. Öğrenme mekânlarının; işlevsel ve yeterli büyüklükte olması, farklı amaçlara hizmet edebilecek esnekliğe sahip olması, sağlık açısından uygun ortamı yakalayabilmesi ve öğrencilerde aidiyet duygusunu ortaya çıkarması gerekmektedir. Bu bağlamda, üniversite eğitim yapılarındaki fiziksel kriterleri;

- Mekânsal Organizasyon: Derslikler, Mobilyalar ve Donatılar
- Görsel Parametreler: Aydınlatma, Renk, Malzeme ve Doku
- İşitsel ve Termal Konfor
- Mekânların Örgütlenmesi ve Erişilebilirlik
- Esneklik

başlıkları adı altında incelemek mümkündür.

3.3.2.1 Mekânsal Organizasyon: Derslikler, Mobilyalar ve Donatılar

Derslikler; aktif çalışma alanlarına, derste kullanılacak donatı ve mobilyaların gerektirdiği alanlara göre tasarlanmalıdır. Dersliklerde sağlanan yeterli alanlar; öğrencilerin dolaşım alanlarını, mahal içi sirkülasyonu, etkili ve kalıcı öğrenmeyi desteklemesinin yanında verimli bir öğrenmede etkin rol oynayan hareket özgürlüğünü de sağlayarak öğrencinin motivasyonunu arttırmaktadır (Akdere, 2019). Tabi ki bu durum verilecek derslerin özelliğine ve yöntemine göre değişmektedir. Örneğin güzel sanatlar, mimarlık gibi fakültelerde öğrencilerin ürettikleri projeler üzerinde çalışmaya devam ettiği düşünüldüğünde, atölyelerde projelerin korunmasını sağlayacak bir depolama alanının tahsisi önemlidir. Öğrencilere saklama alanlarının temin edilmesi; taşıma ve kullanım kolaylığını, öğrenme sürecinde bütünlüğü ve öğrencilerin üniversite mekânlarına aidiyet duygularının gelişmesini sağlamaktadır (Yorgancıoğlu, Tunalı, Çetinel, Kırdar ve Aşık, 2018). Dersliklerin büyüklüğü ve öğrenci sayısı da öğrencilerin performansını etkileyen kriterlerdir. Yapılan birçok araştırmada öğrenci sayısının fazla olduğu dersliklere göre sayının az olduğu dersliklerde başarı ve öğrenmenin arttığı gözlemlenmiştir (Uludağ ve Odacı, 2002).

Dersliklerdeki donatılar ve mobilyalar; ergonomik olarak insan vücuduna uygun olduğu takdirde insanların mekândaki konforlarını, fiziksel sağlığını, mutluluğunu ve verimini arttırmaktadır (Uşan, 2010 aktaran Tapkı, S. ve Türkyılmaz, Ç., 2018). Üniversitelerde ise çok farklı disiplinlerin olması beraberinde farklı işlevli derslikleri ve bu dersliklerde kullanılan özelleşmiş mobilyaların sağlanmasını gerektirmektedir. Örneğin, laboratuvar mobilyalarının sistem ve ürünleri her bölüm için özel olarak düşünülmeli; genel olarak sade ve dikkat dağıtmayan mobilyalar kullanılmalı, uluslararası standartlar hesaba katılarak mobilya listeleri yapılmalıdır (Akdere, 2019). Yine başka bir disiplin olan hukuk fakültesinde, öğrencilerin mesleki ders bağlamında ana materyallerinin kitaplar olduğu düşünüldüğünde dolaplar, dersliklerde olması gereken mobilyalardır. Bunun yanında, üniversitelerin ise geleceği yönlendiren bir kurum olduğu düşünülürse gerekli teknolojik donatıların sağlanması öğrencilerin gelişimi açısından önemli görülmektedir.

Derslik içi donatı ve mobilyaların yerleşim düzeni; eğitimin aktif ve bir akış içerisinde ilerlemesine yardımcı eylemleri içerir ve sınıf içerisinde iletişimi destekleyerek öğrenimle ilgili her türlü kaynağa ulaşımı kolaylaştırır (İslamoğlu, 2014). Bu bağlamda hareketli mobilyalar, çalışma disiplinine göre farklılaşan gereksinimleri karşılamakta, üniversite mekânlarının adapte edilebilir ve esnek olmasını sağlayarak öğrenme/öğretme çeşitliliğini desteklemektedir (Yorgancıoğlu ve diğer., 2018) (Şekil 3.2).

Şekil 3.2 Hareketli paneller/mobilyalar ile disipline özgü gereksinimleri karşılama, Uludağ Üniversitesi Resim Öğretmenliği Binası (Vitra Çağdaş Mimarlık Dizisi, b.t.)

3.3.2.2 Görsel Parametreler: Aydınlatma, Renk, Malzeme ve Doku

Öğrenmenin en iyi verimle sağlanabilmesi, aşırı uğraş vermeden yapılabilmesi ve doğru olması görsel konfora bağlıdır (Demircioğlu, 1997). Görsel konforun sağlanamadığı öğrenme mekânlarında, öğrenciler algılama yanılmaları, başarısızlık, göz bozukluğu, baş ağrısı, yorgunluk, sinirlilik gibi fiziksel, fizyolojik ve psikolojik sıkıntılar çekebilmektedirler (Cilve, 2006).

Aydınlatma; verimli ve etkin bir öğrenme ortamı sağlamanın ilk ve en önemli basamağıdır. Doğru ve uygun tasarlanmış aydınlatma ile eğitim ortamları öğrenciler için çekici bir hale dönüşebilir, ferahlık hissi uyandırabilir ve öğrenmede teşvik edici olabilir (Anon, 2000 aktaran Yener, A., Güvenkaya, R. ve Şener, F., 2009). Aydınlatma türü doğal ve yapay aydınlatma olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Ancak doğal aydınlatma günümüzde hem enerji tasarrufu hem mimari açıdan daha çok tercih edilmektedir. Buna ek olarak günışığının insan üzerinde olumlu psikolojik etkileri olduğu bilindiğinden ötürü öğrenme mekânlarında doğal aydınlatma kullanımı oldukça önemlidir (Şekil 3.3). Doğal ışığın kullanılamadığı zamanlarda, farklı işlevlerin getirdiği gerekliliklerden ötürü yapay aydınlatmaya başvurulmaktadır.

Şekil 3.3 Çatıdan aydınlatılan açık kütüphane, İstanbul Bilgi Üniversitesi Dolapdere kampüsü (Vitra Çağdaş Mimarlık Dizisi, b.t.)

Renk; kullanıcılar üzerinde önemli etkileri olduğu bilinen bir görsel konfor unsurdur. Çevredeki renkler, yaşamsal, algısal ve ruhsal anlamda insanların üzerinde

etkin rol oynadığı gibi öğrenme mekânlarında da öğrencileri aynı şekilde etkileyebilmektedir. Soğuk renkler içe kapanma, sıcak renkler dışa dönme gibi etkiler yaratırken, parlak renkler yaratıcılığı arttıran, mat renkler ise sakinlik sağlayan özelliklere sahiptir (Göler, 2009 aktaran Katırcı, R. H., 2016). Eğitim mekânlarında renk estetik değerden ziyade işlevsel amaçlı kullanılmalıdır. Örneğin, içek dönük ve konsantrasyonda etkisi olduğu bilinen soğuk renkler kütüphane gibi mekânlarda tercih edilebilir veya tasarım stüdyolarında uyarıcı etkiye sahip parlak renkler işlevsel amaçlı kullanılabilir (Katırcı, 2016).

Malzeme ve doku unsurları; renk gibi öğrenme mekânlarında bilginin kalıcı olmasını sağlayarak öğrenciler ve öğretim üyeleri üzerinde etkili olabilmekte, verimli ve rahat bir ortam oluşturmada etkin rol oynayabilmektedir. Düz dokuya sahip yüzeyin soğuk bir etki oluşturmasına karşın pürüzlü dokular sıcak bir algı yaratırken; dikdörtgensel dokular dinamik ve dengeli, açısal olarak dar dokular rahatsız edici ve dengesiz, dairesel dokular ise dinlendirici ve rahatlatıcı etkilere sahiptir (Müezzinoğlu, 2018). Malzeme ise doku ile paralellik gösterdiği için malzeme seçilirken doku oluşumu da göz önünde bulundurulmalıdır. Mesela doğal bir dokuya sahip ahşap, yumuşak, olumlu, samimi algılar yaratırken düz bir dokuya sahip metal, soğuk ve sert bir etki oluşturur (Aytuğ, 1987 aktaran Katırcı, R. H., 2016). Dokudan ziyade üniversitelerde mekânların ve dersliklerin işlevlerine göre malzeme seçilmesi önemli bir fiziksel etken olmaktadır. Örneğin; laboratuvarlarda kimyasallara dayanıklı, standart dersliklerde ses çıkarmayan ve temizliği kolay (Akdere, 2019), güzel sanatlar fakültelerinin dans stüdyolarında veya spor salonlarında öğrencilerin hareketlerinde kolaylık tanıyan zemin malzemeleri tercih edilmelidir.

3.3.2.3 İşitsel ve Termal Konfor

İşitsel konfor; gürültü, ses kontrolü, akustik gibi işitsel parametreleri içermekte ve öğrenciler ile öğretim üyelerinin performansını etkileyen önemli bir kriter olmaktadır. Gürültüye maruz kalan insanlarda psikolojik açıdan öğrenilmiş çaresizlik durumunun belirmesinin yanında fizyolojik olarak da kan basıncının arttığı gözlenmiştir (Cohen ve Trostle, 1990 aktaran Altuncu, D., 2016). Bundan ötürü özellikle öğrenmenin gerçekleştiği mekânlarda ses kontrolünün sağlanarak akustik

bir ortam oluşturmak, öğrencilerin olumsuz psikolojik ve fizyolojik etkilerden korunarak eğitim-öğretimde verimliliği yakalamasına destek olmaktadır. Bu doğrultuda, öğrenci sayısının fazla olduğu derslik ve mekânlarda akustik malzemeler, hesaplamalar doğrultusunda ortama en uygun şekilde seçilmeli, yalnızca sesi yalıtan değil sesi emen malzemeler de dikkate alınmalıdır (Künyeli, 2018). Buna ek olarak kütüphane gibi sessizlik gerektiren ortamların kalabalığın olduğu alanlardan uzak konumlandırılması gibi mekânsal tasarımlar da ses kontrolünü sağlamada önemlidir.

Termal konfor; ısı kontrolü, nem, havalandırma, hava kalitesi gibi parametreleri barındırmaktadır. Isı ve nem oranı artışında öğrenciler performans ve odaklanma açısından sıkıntılar çekmekteyken öğretim üyeleri de verim ve moral düzeyinde etkilenmeler yaşamaktadır (Schneider, 2002 aktaran Akdere, M., 2019). Benzer şekilde, dersliklerde iç ortam hava kalitesinin kötü olması ile öğrencilerde hasta olma gibi semptomlar görülürken derse devam durumları da zayıflamaktadır (Rosen ve Richardson, 1999 aktaran Altuncu, D., 2016). Bu bağlamda, termal konfor açısından verimli bir öğrenme ortamı sağlamak adına, hem tasarım hem de mekânik alt yapı açısından uygun planlamalar yapılmalı ve uygulanmalıdır. Tasarım olarak yapıda kullanılan malzemeler, pencereler, rüzgarlıklar, güneş kırıcılar termal konforu sağlamada etken elemanlar olmaktadır.

3.3.2.4 Mekânların Örgütlenmesi ve Erişilebilirlik

21. yüzyıl eğitimi; öğrenci merkezli bir yaklaşımı benimsemekte ve aktif olarak grup halinde çalışmayı barındırmakta olup günümüz öğrencilerinin de daha çok deneysel ve işbirlikçi öğrenmeye yatkın oldukları görülmektedir (Akdere, 2019). Bu bağlamda; bir üniversite eğitim yapısı tasarımında, günümüz öğrencilerinin beklentilerini karşılayan; onları işbirlikçi ve uygulamalı öğrenmeye teşvik edici; aynı zamanda sosyalleşme aktivitelerine de imkan tanıyan, ilişkili mekânsal örgütlenmeler yapılmalıdır. Bununla birlikte her farklı disiplindeki fakültenin barındırdığı yaşantı da çeşitlenmektedir. Sosyal bölümlere ait bir fakülte ve sanata dair eğitimlerin verildiği bir fakültenin zamansal kullanım durumları ve mekânsal ilişkileri farklıdır (Cabadak, 2016). Dolayısıyla mekân örgütlenmesi, her disiplin dalına göre ayrıntılı düşünülmesi gereken bir konudur.

Üniversite yapılarında mekânsal olarak ilk akla gelen alanlar, birincil öğrenimin gerçekleştiği; derslikler, amfiler, laboratuarlar, atölyeler ve uygulamalı derslere yönelik mekânlardır. Fakültelerdeki disiplin dalının gerektirdiği ihtiyaç programlarına ve gerekliliklerine göre bu birincil mekânların sayısı, büyüklüğü, çeşidi farklılaşmaktadır. Ancak, yapı içinde bir süreklilik ve yaşam oluşabilmesi adına farklı disiplindeki mekânların diğer mekânlarla ve işlevlerle ilişkisel boyutu da düşünülmelidir. Disiplinlerin bu ilişkisel boyutu destekleyebilmesi adına; mekânların fiziksel olarak birbirlerine erişimin rahat bir şekilde sağlanabilmesi, aralarında düşey ve yatay olarak mesafelerin çok fazla olmaması, görsel anlamda iletişim kurulabilmesi gereklidir (Yorgancıoğlu ve diğer., 2018). Etkileşimli ve ulaşılabilir mekânsal örgütlenme, öğrencilerin birbirleriyle ve çevresindeki eylemlerle iletişimini sağlamaktadır.

Her yapının yaklaşım noktası; giriş, giriş mekânları, çalışma veya kullanım alanları, diğer daha özel mekânlar şeklinde olmak üzere her daim genelden daha özele doğru gitmeli; sosyal hacimleri yarı sosyal hacimler onu da özel hacimler takip etmelidir (Benli, 2003) (Şekil 3.4). Bu mekân örgütlenmesi, üniversite mekânlarında öğrenci-derslik arasındaki erişim bağlamında düşünülürse; giriş, ortak alanlar, sirkülasyon alanları, derslik şeklinde bir sıralama yapmak mümkündür. Sosyal anlamda ve öğrenci-öğrenme ilişkisi bağlamında düşünüldüğünde ise bu eğri birbirine geçen bir kurgu oluşturmaktadır (Şekil 3.5). Eklemlenen birincil mekânlar (derslik, amfi, laboratuar vb.) ile giriş mekânının '*ara*'sında ikincil ve üçüncül öğrenme alanları yer almakla birlikte sosyalleşmenin de gerçekleştiği birçok planlı, plansız işlevler, mekânlar bulunmaktadır (Şekil 3.6). Diğer bir deyişle dersliklere kadar sosyal iletişimlerin kurulduğu ve öğrenme sürekliliğinin devam ettiği iç içe geçen mekânlar barınmaktadır.

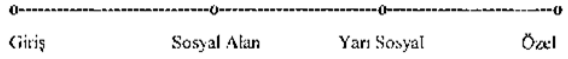

Şekil 3.4 Binalardaki mekânların yakınlık eğrisi (Benli, 2003)

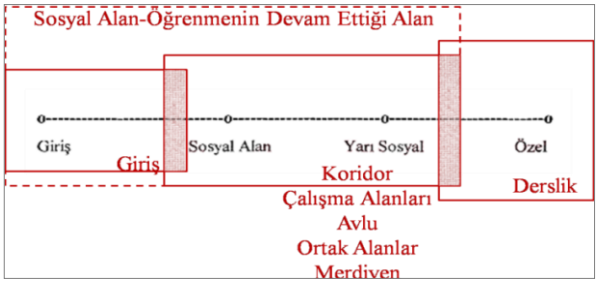

Şekil 3.5 Yakınlık eğrisinin (Benli, 2003) yorumlanması: Üniversite yapılarındaki mekân örgütlenmesinde sosyal ilişki ve öğrenme eğrisi (Benli (2003)'den adapte edilmiştir)

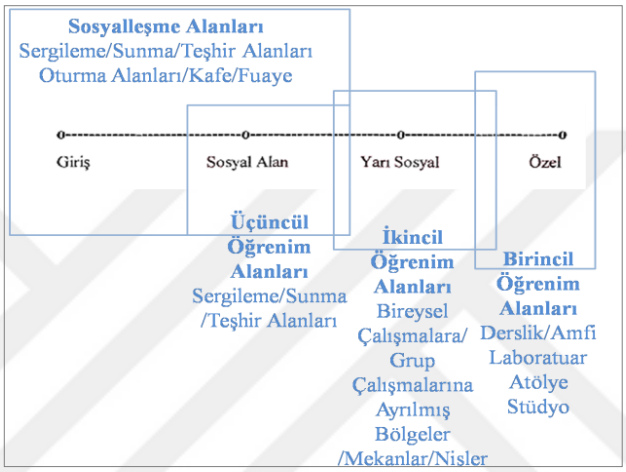

Şekil 3.6 Yakınlık eğrisinin (Benli, 2003) yorumlanması 2: Üniversite yapılarındaki mekânsal ilişkiler/işlevler (Benli (2003)'den adapte edilmiştir)

Üniversitelerde mekânların örgütlenmesinde bir diğer önemli konu da iç kurgunun değişime açık olmasıdır. Alman mimar Günter Behnisch (1987)' e göre, özellikle eğitim yapısı söz konusu olduğunda, bir bina bitirilip sonuca varılan bir şey değildir: Tasarım; ucu açık bırakılan, zaman içinde çözünen, kendi kendine gelişen, dönüşen ve yaşayanlar tarafından kurgulanan uzun bir süreçtir (Behnisch, 1987 aktaran Atay, G. F., 2016). Üniversite eğitim yapılarında da bu bilinçle ilerlenmelidir. Merkezde öğrencinin yer aldığı günümüz eğitim sisteminde; mekân ve mekân organizasyonu üzerinde baş rolü üstlenen, 'okulun sahibi' konumundaki kişiler olarak öğrenciler (Cabadak, 2016), mekânları diğer kullanıcılara göre en çok kullanmakta ve kurgulamaktadır. Üniversite eğitim yapısının öğrencilerin değiştirip uyarlayabildiği bir 'yaşam' alanına dönüşebilmesi için tasarım ve mekânsal örgütlenme olarak ucu açık bırakılmalı; yapı ilişkiler kurmalı, yeni ilişkilere imkan tanıyabilecek alanlar yaratmalıdır.

3.3.2.5 Esneklik

Gelişim ve değişimi her anlamda içinde oldukça barındıran üniversite eğitim yapıları esneklik kavramına sahip olması gereken önemli kurumlardır. Esnek tasarımlar doğrultusunda eğitimde gelişimin önü açılarak öğrenciler, değişime kolay bir şekilde adapte olabilmekte ve bireysel farklılıklarına, öğrenme tarzlarına, yeteneklerine ve beklentilerine göre bir alan bulabilmektedir (Baylari ve Montazer (2009) ile Sampson ve diğerleri, 2002 aktaran Katırcı, R. H., 2016). Maksimum düzeyde esneklik sağlayabilmek için hem yapı hem mekân hem de mekân içi donatılar ve mobilyalar ölçeğinde esneklik yaklaşımı uygulanmalıdır (Künyeli, 2018).

Esnek mekân tasarımları; değişen öğrenci beklentilerine cevap verme, çeşitli öğrenme ve öğretme stillerine ayak uydurabilme açısından kullanıcıların ileriye dönük hareket senaryolarında oldukça önemlidir. Değişebilir alan tasarımları bilinçli bir üretim sonucu önceden düşünülerek oluşturabilmesinin yanında değişen gereksinimlere göre tanımlanmış mekânların sınırlarının kullanıcılar tarafından esnetilmesi ile de ortaya çıkabilmektedir. Örneğin, üniversitelerdeki mimarlık fakültelerinin öğrencileri özelleşmiş derslikleri olan stüdyolarda projeler üretmekte ve maketler yapmakta; dönem sonunda ise ürettiklerini jüri üyelerine sunmaktadır. Bazı mimarlık fakültelerinde öğrencilerin projeleri, sergileme alanı olmadığı için rafa kalkarak öğrenmede süreklilik kesilmektedir. Ancak bazı fakültelerde, sergileme mekânı bulunmasa da, yeterli bir koridor alanı olmasıyla öğrencilerin projeleri ve maketleri koridorlarda sergilenmektedir. Böylelikle atölye, tanımlanmış mekân sınırlarını aşarak koridorlara esnemekte, koridorlar sirkülasyonu sağlamasının yanında hem atölye işlevi hem de bir sergi işlevi görmekte ve sürekli öğrenme eylemi sağlanmaktadır. Bunun gibi koridorlar, fuaye alanları gibi kesin bir tanımı ve sürekli kullanımı olmayan mekânlar, üniversite yapılarında; farklı işlevleri bir arada bulundurabilen, ihtiyaç halinde farklı aktivitelere adapte edilebilen, tanımlanmış mekânlara alternatifler sunabilen alanlar olabilmekte; böylelikle esnekliğe hizmet ederek sürekli ve etkili bir kullanımı sağlamaktadır (Yorgancıoğlu ve diğer., 2018) (Şekil 3.7).

Şekil 3.7 Derslerde üretilenlerin koridorda sergilenmesi, İzmir Ekonomi Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi (Arkiv, b.t.)

3.4 Üniversite Eğitim Yapılarında Ara Mekânlar ve Tasarım Kriterleri

Üniversite eğitim yapılarında öğrencilerin iyi bir eğitim almasında gerekli olan mekânsal ihtiyaçların yanında öğrencilerin de farklı gereksinimleri ve eğitim mekânlarından çeşitli beklentileri olabilmektedir. Her öğrencinin farklı ihtiyaçlarını sadece mekânlardaki fiziki ve teknik donanımlar ile sağlamak mümkün değildir. Dolayısıyla üniversite eğitim yapılarında, farklı beklentilere yönelik değişebilir ve dönüşebilir alanların olması, öğrencilerin tek bir derslikle yetinmelerinin önüne geçerek hem kolektif bir öğrenimi destekler hem de etkili bir sosyal yaşantı oluşturur (Işıker ve Bölük, 2018). Bu noktada; belirli ihtiyaçlara cevap veren, tanımlanmış mekânlar arasında farklı kullanım biçimlerine hizmet eden, yeniliklerin ve çeşitliliğin mekânı olan ara mekânlar önemli olmaktadır.

Ara mekânlar; formel mekânların birbirine eklemlenmesini sağlamasıyla, tanımlı bu mekânlara zenginleşmesi için fırsatlar tanımasıyla ve hem mekânlar arası hem de öğrenciler arası etkileşimi desteklemesiyle üniversite eğitim yapılarında değerli bir konumdadır. Üniversite öğrenme mekânlarında öğrencilerin bir araya gelerek projelerini üretebildiği, fikir alış-verişi yaparak tartışabildiği, farklı öğrenme aktivitelerini gerçekleştirebildiği her alan potansiyel bir öğrenme alanı olmaktadır (Yorgancıoğlu ve diğer., 2018). Bu da net bir şekilde tanımlanmış ve tek bir amaca hizmet eden mekânlar yerine farklı öğrenme ve öğretme etkinliklerine fırsat tanıyan ara mekânlar sayesinde gerçekleşmektedir.

Sosyal ilişkilerin ve aktivitelerin de yoğun yaşandığı ara mekânların içinde barındırdığı gizli dinamizm ve tesadüfilik olgusu öğrencilere deneyimi getirir, deneyimler ilişki kurar, ilişkiler ise etkileşim yaratır. Aktif bölgeler olmasının yanında ara mekânlar, öğrencilere pasif bölgeler yaratan, öğrencilerin kendileriyle baş başa kaldığı sakin, huzurlu ve etkili alanlar da olabilmektedir. Öyle ki modern çağda unutulmakta olan 'durmak, ara vermek, huzur bulmak' gibi eylemlere fırsat tanıyan alanlar da öğrenme mekânlarında sağlanmalıdır (Seydel, 2011 aktaran Işıker, F. ve Bölük, M. F., 2018).

Yukarıda açıklanan etkiler bağlamında; üniversite eğitim yapılarında ara mekânların varlığı öğrencilere üniversite yaşamını sağlamakta ve dolayısıyla aidiyeti getirmektedir. Mekânların birlikte var olma durumunda gizli bir potansiyel barınmakta ve ara mekânlar sayesinde bu potansiyel yaşantıya dönüşmektedir (Cabadak, 2016). Diğer bir deyişle fiziksellikler içinde barındırdığı soyut anlamdaki potansiyeller ara mekânlar aracılığıyla yaşantı halini almaktadır. Bu durum üniversite eğitim yapılarının sadece somut kriterlerle değil, soyutlukları da içinde barındıran bütüncül bir yapı (öğrenme peyzajı) olması ile örtüşmektedir.

Ara mekânlar, tasarım anlamında düşünülmesi gereken yapının değerli alanlarındandır. Ancak, üniversite eğitim yapıları da dahil olmak üzere tüm yapıların tasarım sürecinde ihtiyaç programları, mekânsal gereklilikler, tasarıma ait yaklaşımlar gibi çeşitli parametreler irdelenmekteyken ara mekânlarla ilgili tasarımsal kararlara çok fazla yer verilmemektedir. Boettger' e göre, bir yapının program listesinde ıslak hacimlerin bile miktarı ve durumu belirtilirken tamamlayıcılık görevi üstlenen, yapının anahtarı konumundaki eşik, ara mekânlara değinilmemektedir (Boettger, 2014). Bu bağlamda ara mekânların içinde barındırdığı anlamları özümsemek, tasarım kavramlarını belirlemek ve bunları mimari tasarım sürecine uygulamak tüm yapıyı değerli kılacaktır.

Ara mekânlar iki mekân arasındaki alan gibi tekdüze fizikselliğe indirgenebilecek oluşumlar olmayıp bambaşka anlamlar içermektedir. Ancak tamamen soyut bir kavram da olmamakla birlikte yukarıda da açıklandığı gibi mimari tasarım sürecine

dahil edilebilecek oluşumlardır. Bu sürecin en önemli yöntemi, mekânı algılanır ve yaşanır kılan mekân biçimlenişi olmaktadır. Ara mekânların biçimlenişi içinde gizlenen anlam ise; komşulukları, birliktelikleri, örtüşmeleri, ayrımları beraberinde getirerek deneyimleri oluşturur (Sanrı, 2015). Diğer bir deyişle; 'mimari mekân' süreci içerisinde ara mekânın biçimlenişe dair tasarım parametrelerini ortaya koymak; ara mekânın barındırdığı kavramları, gizli dinamizmi ve yaşamsallığı anlamak adına önemlidir.

Yukarıda açıklananlar bağlamında, üniversite eğitim mekânlarında ara mekânlara yönelik kriterleri belirlemek adına, öncelikle, ara mekânın özündeki tasarım kavramlarını açıklamak gerekmektedir. Daha sonra ise bu tasarım kavramları, önceki bölümlerde ifade edilen üniversite mekânlarındaki fiziksel kriterler ile paralel bir şekilde ilişkilendirilerek tasarım kriterlerinin belirlenmesi doğru görülmüştür. Bu bağlamda ara mekânın tasarım kavramlarını; **aradalık ve biraradalık, bağlantı/bağ kurmak, melezlik/çok katmanlılık, sınırsızlık/geçirgenlik, farkedilebilme/oran/ölçek, malzeme/doku/renk** şeklinde sıralamak mümkündür.

Aradalık ve biraradalık; ara mekânın en önemli kavramlarının başında gelmektedir. Her mekân yanındaki, karşısındaki, üstündeki kısacası çevresindeki tüm mekânlarla var olur ve diğerlerini de var eder. Bu bağlamda mekânlar; birbirleriyle ilişki kuran, komşuluklar ve beraberlikler yaratan bütüncül bir sistem oluştururlar. Bu bütüncül sistemde mekânları bir arada tutan, tüm ilişkilere ve komşuluklara fırsat tanıyan, mekânların birbirine bağlanmalarını sağlayan ise ara mekânlardır. Ara mekânlar, mekânlar 'ara'sında yer alan adeta bir mekân bütünleyicisidir; bütünü bir arada tutan bağlamlardır (Yılmaz, 2016). Ara mekânlar, mekânların etkileşime girmesini sağlayarak yapı içinde bir süreklilik ve denge sağlar.

Bağlantı/bağ kurmak; ise ara mekânlar incelenirken göz ardı edilemeyecek bir konudur (Sanrı, 2015). Bağ kurmak ara mekânın adeta temel misyonu olmakta ve iç-dış arasında ara mekânın ilişkiler oluşturmasını, deneyimler yaratmasını, etkileşim meydana getirmesini sağlamaktadır. Ara mekânlar; bağlantı kurduğu, ilişki içerisinde bulunduğu, tanımlanmış ana mekânlardan beslenir, zenginleşir ve yeni tanımlar

oluşturur. Bunun haricinde ara mekânların, çevresindeki sürekli tanımlamaya ve kurgulanmaya fırsat tanıyan diğer ara mekânlarla da yakından etkileşim içerisine girerek bütüncül deneyim bölgeleri oluştururlar. Diğer ana veya ara mekânlarla çok fazla etkileşimi olmayan, gerek fiziksel gerekse yaşamsal bağlamda 'bağ kurmayan' ara mekânlar bireylerin tercih etmediği boşluklara dönüşür ve yaşayan bir mekân olmaktan çıkar. Genel anlamda bağlantıların olması biraradalık halinin bir başlangıcı veya sonucu ile ilişkilendirilebilir (Gündüz, 2007).

Yukarıdaki ara mekâna dair iki tasarım kavramı bağlamında düşünüldüğünde, ara mekânların tanımlanmış mekânlara ve diğer ara mekânlara göre yerleşimleri, mekânların devamlılığı ve ulaşılabilirliği önemlidir. Üniversite eğitim yapılarındaki kriterlere bakılır ise; öğrenme mekânlarındaki mekânsal örgütlenme ve erişilebilirlik kriteri; mekânların ilişkileri, etkileşimleri ve birbirlerine erişilebilir olmaları bağlamında ilkeler içermektedir (bakınız Bölüm 3.3.2.4). Dolayısıyla ara mekânlara ait biraradalık ve bağlantı kurma kavramlarını, üniversite mekânlarındaki 'mekânsal örgütlenme ve erişilebilirlik' kriteriyle ilişkilendirmek mümkündür (Şekil 3.8).

Şekil 3.8 Üniversite eğitim mekânları fiziksel kriterler - ara mekân tasarım kavramları ilişkilendirmeleri 1

Melezlik/çok katmanlılık; ara mekânlara adeta nefes katan bir kavram durumundadır. Mekânlara ruh katan insan ve onların eylemleri olduğu gibi ara mekânlara da nefes katan bu eylemlerin çeşitliliği ve farklılaşan deneyimlerdir. Bundan ötürü ara mekânlar tek bir anlamdan öte bir çeşitliliği barındırır ve dolayısıyla melez olma kriterine erişirler (Yılmaz, 2016). Aynı zamanda farklı zamanlarda farklı etkileşimler ara mekânlarda katmanlar oluşturur. Bireylerin 'o an'daki deneyimleri, eylemleri, paylaşımları 'başka bir an'da olanla bütünleşir. Dolayısıyla ara mekân hem fiziksel hem yaşamsal katmanlar bütünüdür ve bir öncekinin izini taşıyarak çok katmanlı bir hal alır.

Sınırsızlık/geçirgenlik; ara mekânlarda belirleyici bir etmendir. Sınır hem fiziksel (duvar, kapı vb.) hem de sosyal (ders saati dışında dinlenme, mola vb.) anlamda ara mekânlarda farklı anlamlar kazanmaya başlar. Birey ya da bireylerin müdahaleleri ile ara mekân sürekli bir değişim içindedir. Sınırlar ise bu değişimin içinde kimi zaman belirgin kimi zaman belirsizleşen bir rol üstlenir. Bu sınır-sınırsızlık halleri melezlik olgularıyla da paralellik gösterir. Mekânsal bir sınırın geçirgen olması, melez oluşum potansiyellerini arttırır; değişebilir durumları, esnek çözümleri ve birçok karşılığa hizmet edebilirliği arttırır (Gündüz, 2007). Sınırların geçirgenliği ile işlevsel birliktelikler oluşur ve ara mekânların 'hem oraya hem buraya' ait olma özelliği sağlanır (Sanrı, 2015).

Yukarıdaki tasarım kavramları ara mekânların; farklı deneyimleri barındırdığını, kurgulanabilir olduğunu, sınırsızlıklar ve çeşitlilik yaratabildiğini vurgulamaktadır. Üniversite eğitim yapılarındaki kriterlere bakıldığında genel anlamda esneklik kriteri (bakınız Bölüm 3.3.2.5, 3.3.2.1) ilkeleri ile ilişkili olduğu görülmektedir (Şekil 3.9).

Oran/ölçek/fark edilir olma; ara mekânın içinde barınan birbirini tetikleyen, birbirine bağlı kriterler olmaktadır. Ölçeğin gereğinden fazla vurgulanması ara durum kimliğinin bozularak tanımlanmış bir mekân hissiyatına neden olurken; ölçeğin fazla küçültülmesi ise katı kimlikler arasında yok olmasına, algılanmamasına sebebiyet vermektedir. Dolayısıyla mimari mekân sürecinde ara mekânlardaki ölçeklendirme; gerek biçimsel özelliğiyle gerekse edindiği rolle olması gerektiği gibi

yapılmalıdır (Sanrı, 2015). Uygun ölçekteki ara mekânlar, fark edilebilir duruma gelerek deneyimlerin ve eylemlerin 'yer' bulabilmesi adına etkin olabilmektedir.

Renk/doku/malzeme; gibi görsel unsurlar da ara mekânla ilişkili kavramlar olmaktadır. Aradalıklarda olma durumu, bireylere nasıl bir atmosfer sağladığı, fiziksel olarak getirdiği etkenler ara mekânların ruhunu etkileyen kriterler olabilmektedir. Ara mekânda gerek renk gerekse malzeme ve doku niteliğinde meydana getirilen; kesiklikler veya süreklilikler, ayrımlar veya karışımlar, başkalaşımlar veya değişimler vb. olgular ara mekânın durumlarını etkileyecek sonuçlar doğurabilmektedir (Gündüz, 2007).

Yukarıda açıklanan ara mekânlara ait görsellik ve algı ile alakalı tasarım kavramları üniversite eğitim yapılarındaki fiziksel konfor kriterleri (bakınız Bölüm 3.3.2.2, 3.3.2.3) ile ilişkilendirilebilecek durumdadır (Şekil 3.10).

Şekil 3.9 Üniversite eğitim mekânları fiziksel kriterler - ara mekân tasarım kavramları ilişkilendirmeleri 2

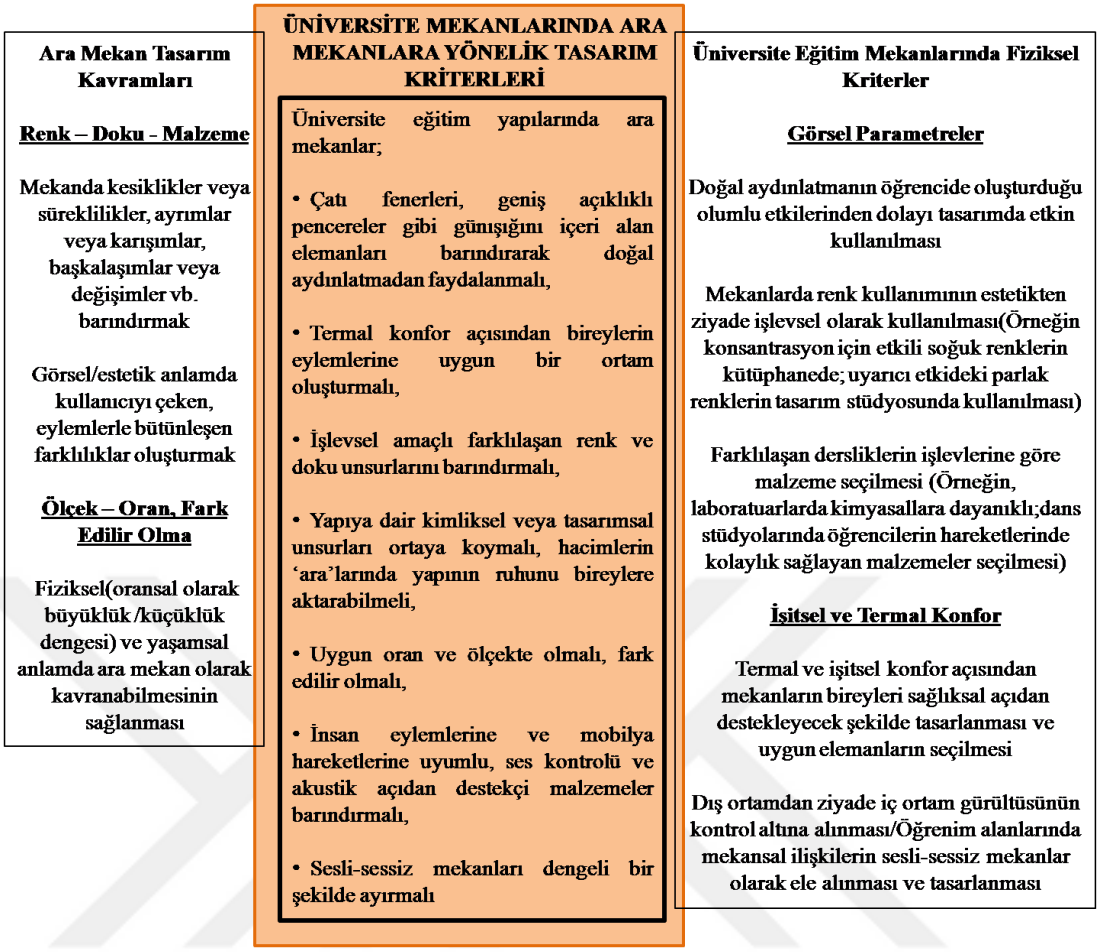

Şekil 3.10 Üniversite eğitim mekânları fiziksel kriterler - ara mekân tasarım kavramları ilişkilendirmeleri 3

Yukarıdaki ilişkilendirme tabloları bağlamında, üniversite eğitim mekânlarında ara mekânlara yönelik tasarım kriterlerini belirlemek adına şöyle bir çıkarımda bulunulmuştur: Üniversite eğitim mekânlarında ara mekânların ana ve ara mekânlara göre **'konumlanma'** durumu bütüncül bir işleyiş ve yaşam oluşturması adına önemli bir kriterdir. Konumlanma kriterinin bir getirisi olarak, bu bütüncül yaşam içerisinde mekânsal sürekliliği ve iletişimi sağlaması açısından **'erişilebilirlik'** kavramı da diğer bir kriter olmaktadır. Ara mekânın öğrenciler için birçok farklı ve çeşitli kurgulara mahal verebilmesi; nefes alıp yaşayan bir organizmaya dönüşebilmesi bağlamında **'esneklik'** de oldukça önemli bir kriter olmaktadır. Tüm bunlara ilaveten, tüm mekânlarda olduğu gibi bir üniversite eğitim yapısındaki ara mekânlar da ergonomik ve estetik unsurlar barındırmaktadır. Dolayısıyla son kriter olarak **'mimari dil ve konfor'** belirlenmiştir (Şekil 3.11, Tablo 3.1).

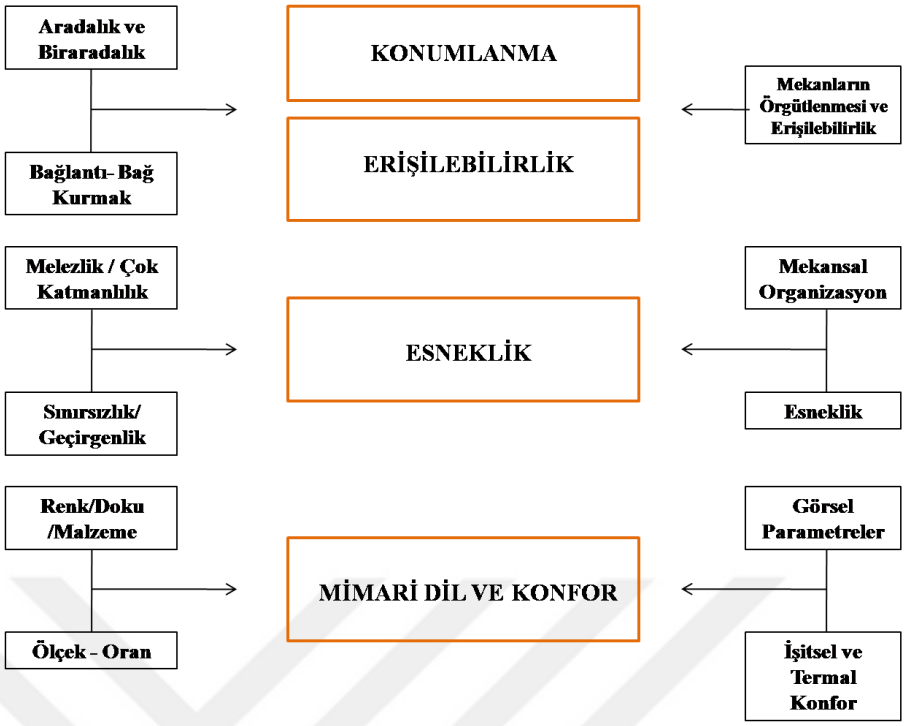

Şekil 3.11 Üniversite eğitim mekânlarında ara mekânlara yönelik tasarım kriterleri

Tablo 3.1 Üniversite eğitim mekânlarında ara mekânlara yönelik tasarım kriterleri ve alt bileşenleri

ÜNİVERSİTE EĞİTİM MEKANLARINDA ARA MEKANLARA YÖNELİK TASARIM KRİTERLERİ	KRİTERLERİN SAĞLANMASINA YÖNELİK ALT BİLEŞENLER
KONUMLANMA - ERİŞİLEBİLİRLİK	Mekanları ve ara mekanları ilişkili kılma, bir tutma
	Çeşitli işlevlerdeki mekanlarla bağ kurma, farklı mekanlardan beslenme
	Hem mekanlar hem ara mekanlar arasında kolay erişilebilir olma
	Görsel süreklilik ve etkileşim sağlama
ESNEKLİK	Fiziksel farklılaşma , farklı/çeşitli alanlar oluşturma
	İkincil ve üçüncül öğrenim alanları oluşturarak öğrenim esnekliği sağlama
	Harmanlaşmış bölgeler oluşturarak sosyalleşme alanı yaratma
	Spontane/plansız karşılaşmalara, eylemlere imkan sunma
	Çeşitlenen eylemlere uyum sağlayabilen mobilya/düzenleme barındırma
MİMARİ DİL VE KONFOR	Doğal aydınlatmadan yararlanma
	Isıl konfor açısından uygun bir ortam oluşturma
	İşlevsel amaçlı renk/doku/malzeme unsuru barındırma
	Eylemler, mobilya hareketleri ve ses kontrolü/akustik için uygun malzemeler barındırma
	Sesli – sessiz mekanları dengeli bir şekilde ayırabilme
	Yapının tarihsel/tasarımsal unsurlarını etkin gösterebilme
	Ölçek ve oran olarak uygun büyüklükte olma/ fark edilebilir olma

Üniversite yapılarındaki ara mekânların yukarıdaki kriterleri ve alt bileşenleri barındırması; ara mekânların içinde bulundurduğu potansiyeli ve gizli dinamizmi açığa çıkararak öğrencilerin üniversiteye '**aidiyet**'ini sağlayacak ve öğrenciler için eğitimden ziyade bir yaşam oluşturacaktır (Şekil 3.12).

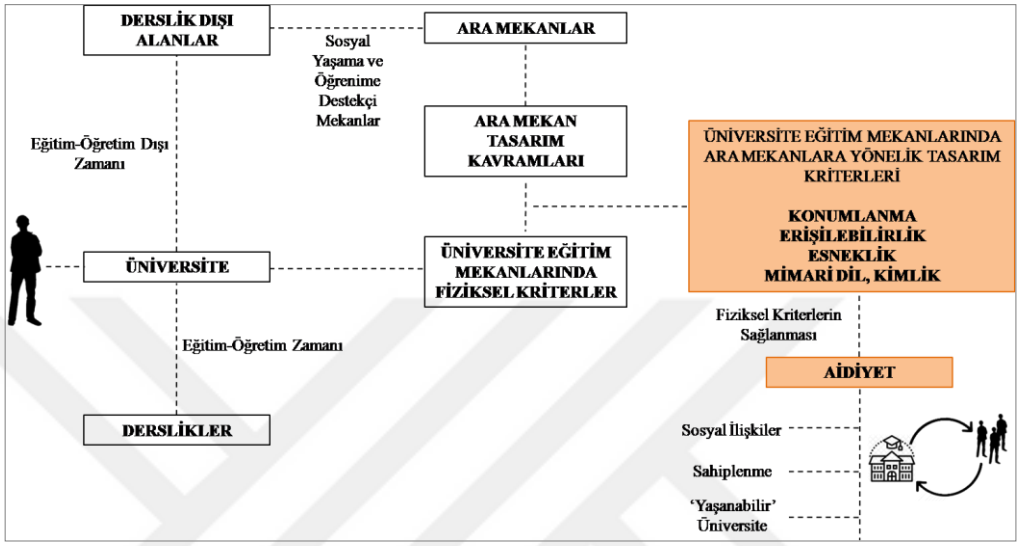

Şekil 3.12 Kriterlerin sağlanması ve üniversiteye aidiyetin sağlanması

3.4.1 Üniversite Yapılarında Ara Mekân Potansiyeli Taşıyan Alanlar

Ara mekânlar; önceden düşünülenlerin içinde hesaplanmayan ve kurgulanmayan aradalıklara hizmet eden alanlar olup tesadüfilik barındıran anlık değişimlere gebe oluşumlardır. Ancak bir mekânsal kurguda önceden tartılıp düşünülerek öngörülen bir tasarım ürünü de olabilmektedir. Dolayısıyla yapıların iç mekânda ara mekân niteliği açısından potansiyel alanları söylemek mümkündür. Örneğin Hertzberger, eğitim yapılarında kot farklılıkları, basamaklar, cepler tasarlayarak; öğrencilere çeşitli imkanlar sunan ara mekân tasarımlarında bulunmuştur. Hertzberger'in tasarımlarında, koridorlar, merdiven ve sahanlıklar, atriyumlar, girişler birer ara mekân potansiyeli barındırmaktadır. Hertzberger'e göre;

- mekân kurgusunda oluşturulan kovuklar (A),
- farklı yüksekliklerde bölücü elemanlar (B),
- zeminde alçalma veya yükselme (C, D),
- tavan yüksekliğinde yapılan farklılaşmalar (E),

- oturulabilecek şekilde düzenlenmiş ve etkinliklere olanak sağlayan merdivenler (F),
- katlar arası görsel iletişim sağlayan farklı yükseklikler (G, H)

gibi elemanlar öğrencilerin bireysel veya kolektif olarak deneyim yaşadıkları esneklik kavramını barındıran ara mekânları oluşturmaktadır (Hertzberger, 2008) (Şekil 3.13).

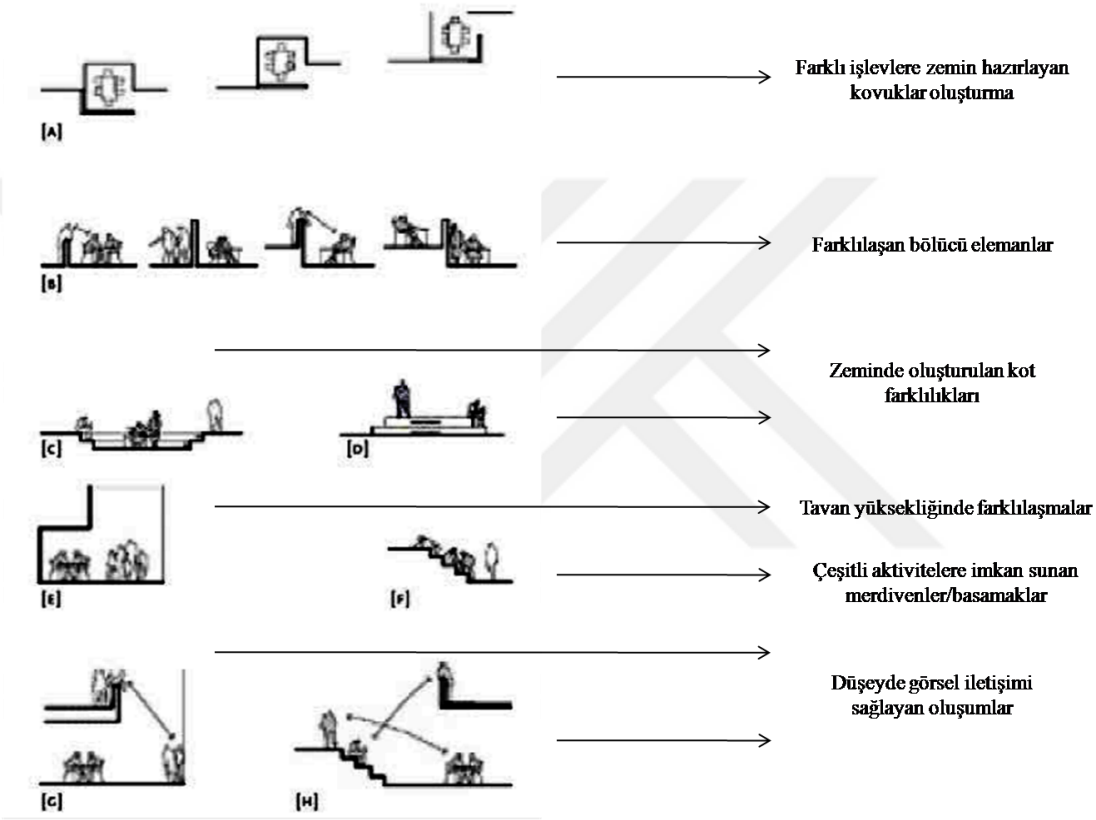

Şekil 3.13 Hertzberger'in tasarımda oluşturduğu ara mekânlar (Hertzberger, 2008)

Hertzberger'in tasarımlarında da potansiyel bir alan olarak girişler, hem içe hem dışa ait bir alan olup ikisi arasındaki bağlantı kuran bir ara mekân konumundadır. Dolayısıyla girişler, dış mekâna dair sosyal ve kültürel faaliyetlerle ilişkin durumlarla bağdaşmakta ve bireylerin bina (iç mekân) ile iletişime geçmesinde etkili olmaktadır (Yılmaz, 2016). Özellikle, üniversite binalarının girişleri, kampüs ve bina arasındaki ilişki açısından önemlidir. Aynı zamanda ilgili birçok fonksiyondan beslenebilmesi ve farklı alanları birbirine bağlaması ile giriş alanları diyalog ve buluşma için mekânsal fırsatlar tanır (Kayacık, 2016) (Şekil 3.14).

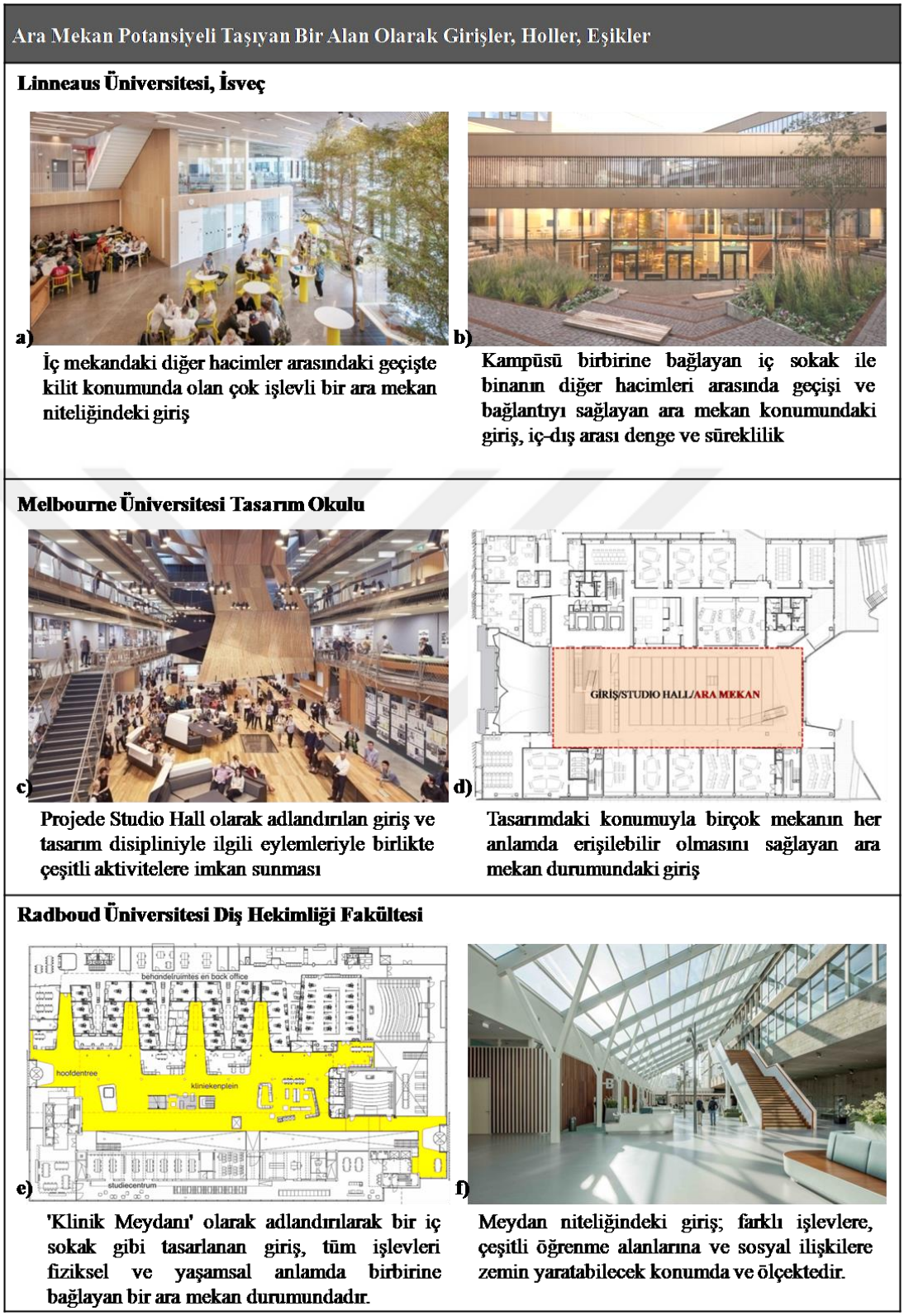

Şekil 3.14 Ara mekân potansiyeli taşıyan bir alan olarak girişler, holler, eşikler (Şekildeki fotoğraflar, Archdaily (2020)'den (a, b), Archdaily (2015)'den (c, d) ve Archdaily (2017)'den (e, f) adapte edilmiştir)

Girişler gibi avlular da hem içe hem dışa ait olması ve ikisi arasında bağlantı ve etkileşim kurması ile içle dış arasında kalan bir ara mekân özelliğine sahiptir. Bir ara mekân olarak avlu, çeşitlenen eylemler için imkan oluşturan çok işlevli alanlardır. Bunun yanında, içeriden dışarı ile kontrollü bir bağ kurması ve kişilerde iç açıcı bir his yaratması ile avlular, insanlar üzerinde olumlu ruhsal etkiler yaratabilmektedir. Avlular, üniversite mekânlarında fiziksel ve yaşamsal ilişkilerin alanı olmakta, öğrenciler için bir buluşma yeri ve gözlemleme alanı olabilmektedir (Şekil 3.15). Buna ek olarak tasarlanmış boş bir alan olarak avlu; kullanıcı ve çevresindeki tanımlı mekânlara göre kendisini sürekli uyarlar, an'a göre şekillenir ve çok değerliliği barındırır (Kayacık, 2016).

Önemli bir ara mekân potansiyeli alanlar olarak koridorlar, mekânların örgütlenmesi içinde ayrılamaz bir yere sahiptir ve bina içinde önemli bir hacim kaplamaktadır. Dolaşım alanı olarak koridorlar yalnızca mekânları birbirine bağlayan işlevsel bir araç olarak ele almak boş, anlamsız ve uzun mekânlar oluşturacaktır. Bundan ötürü koridorların insanların hareketlerine, beklemelerine, dinlenmelerine veya bir manzara keşfetmelerine uygun olacak şekilde biçimlendirilmesi ve ölçeklendirilmesi yaşayan bir mekân yaratmak adına önemlidir (Ching, 1996 aktaran Yılmaz, E., 2016). Hertzberger'in de tasarımlarında olduğu gibi farklılaşan bölücü elemanlarla, tavanda ve zeminde kot farklılıkları oluşturarak kurgulanmış koridorlar; öğrencilerin hem bireysel hem toplu olarak çalışabildiği, bir mekândan başka bir mekâna geçişlerinde çevredeki faaliyetleri gözlemleyebildiği, hem çevredeki olaylarla hem de diğer öğrencilerle ve öğretim üyeleriyle iletişime geçebildiği yoğun etkileşimli alanlar olmaktadırlar (Şekil 3.16). İyi kurgulanmış koridorlar, öğrenciler arasında gayri resmi buluşmalara, spontane gelişen sohbetlere ve acelesiz, keyifli aktivitelere imkan sunan sosyal bir arter olmaktadır (Nail ve diğer., 2009 aktaran Şensoy, S., 2018).

Şekil 3.15 Ara mekân potansiyeli taşıyan bir alan olarak avlular (Şekildeki fotoğraflar, Arkiv (b.t)'den (a, b) ve Archdaily (2020)'den (c, d, e, f, g) adapte edilmiştir)

Şekil 3.16 Ara mekân potansiyeli taşıyan bir alan olarak koridorlar, sirkülasyon alanları (Şekildeki fotoğraflar, Archdaily (2018)'den (a, b, c) ve Archdaily (2016)'den (d, e, f) adapte edilmiştir)

Koridorlarda oluşturulan cepler, nişler veya Hertzberger'in deyimiyle ovuklar da üniversite öğrenim mekânlarında çeşitlilik ve fırsat sunma açısında birer ara mekân olabilmektedir. Farklı ölçeklere ve özelliklere sahip nişler, fiziksel boyutundan öte sosyal ve psikolojik boyutları sayesinde 'yaşayan' bir yeri tarifler (Kayacık, 2016). Üniversite öğrenim mekânlarında farklı hacimlerde ve niteliklerde tasarlanan nişler; öğrencilerin ders içi üretimlerini, projelerini, bildirilerini, posterlerini vb. sergileyebildikleri ve böylelikle diğer öğrencilerle iletişim ve etkileşim sağlayabileceği, kendilerinden bir şeyler katarak kişiselleştirebildiği ya da sadece dinlenmek için oturup dışarıyı seyrettiği özel ve çeşitli bölümler olarak ara mekânlara dönüşmektedirler (Şekil 3.17). Öğrenme mekânlarında ara mekân niteliğindeki nişler, öğrenci zihninde mekânın kimlik kazanmasına destekçi olur ve öğrenciye sunduğu çeşitli kazanımlar ile değer kazanır (Yavuz, 2005).

Bir sirkülasyon elemanı olarak merdivenler de koridorlar gibi mekânlar arası ulaşımı sağlama misyonundan çok öteye geçerek birer ara mekân olabilmektedirler. Özellikle, Hertzberger'in tasarımlarında yoğunlukla kullanılan galeri boşlukları ile birleşen iyi kurgulanmış merdivenler/basamaklar, üniversite eğitim mekânlarında iki kat 'ara'sında çeşitli işlevselliklerde kullanılabilmekte ve öğrenciler için yaşamsal bir anlama bürünen esnek ara mekânları oluşturabilmektedir (Şekil 3.18). Aksi takdirde, merdivenler 'yaşamaya' yönelik yapılmadığı sürece, binayı birleştiremeyen, amaçsız, zorlayıcı, ölü bir yer olacaktır (Alexander, 1977). Tasarlanmış ve kurgulanmış zeminler, kot farkları oluşturarak farklılaşmaya başladığında, öğrenciler için de farklılaşarak kendiliğinden oluşan iletişim, etkileşim ve imkan alanları olabilmektedirler (Kayacık, 2016).

Üniversitelerin birer etkileşim ve iletişim alanları olduğu düşünülürse öğrenim mekânlarının ve eylemlerin öğrenciler tarafından görülebilir olması önemlidir. Bu bağlamda, düşeyde görsel iletişimi sağlayan ve eylemleri görülebilir kılan oluşumlar olarak galeriler, öğrenciler için sosyalleşme ve öğrenim açısından önemlidir. Bu etkileşimleri ve iletişimleri sağlayan; öğrencilerin izleme, mola verme, gözlemleme gibi eylemlerine hizmet eden galeriler çevresinde imkan alanları oluşturarak ara mekân haline dönüşmektedir (Şekil 3.19).

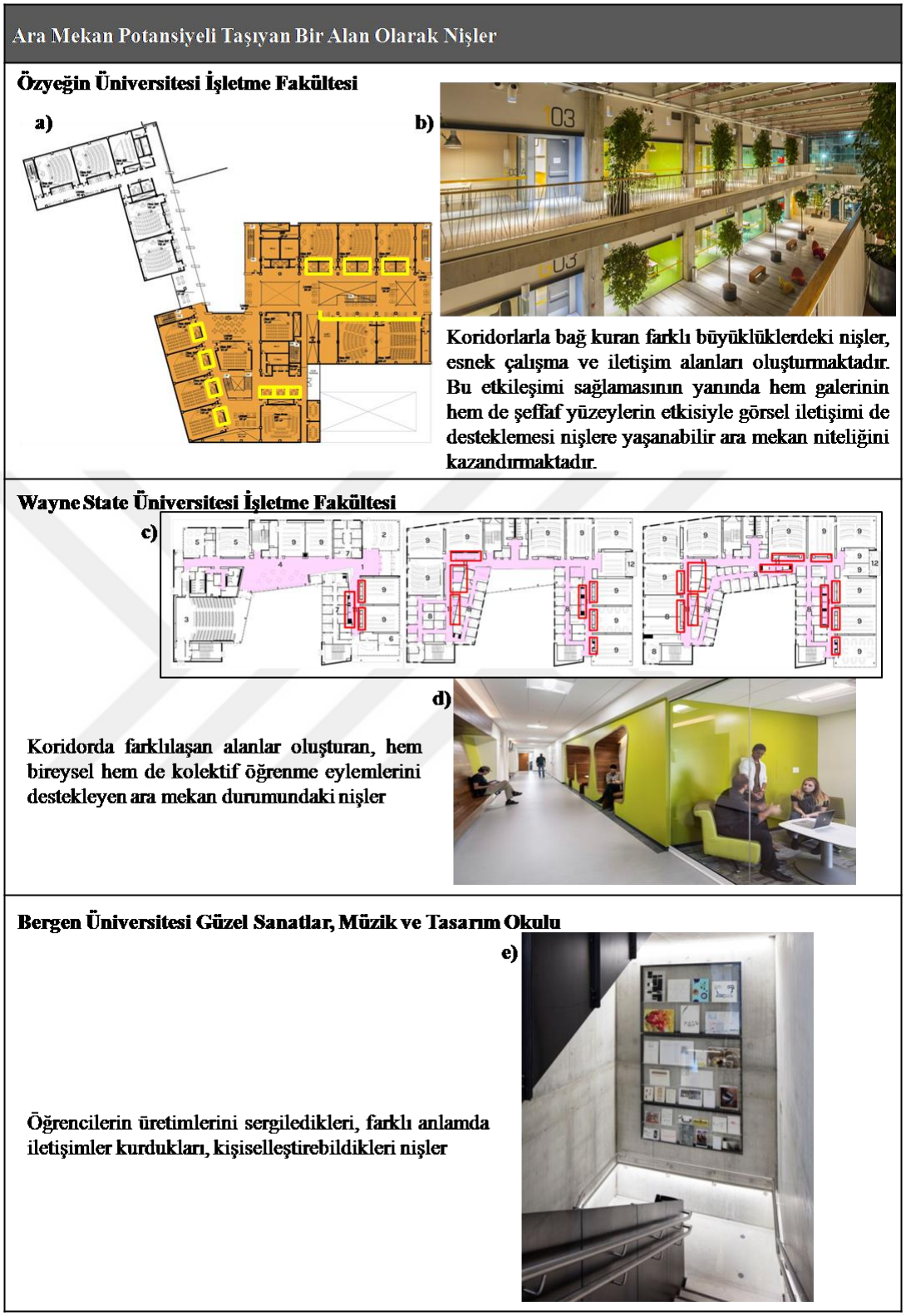

Şekil 3.17 Ara mekân potansiyeli taşıyan bir alan olarak nişler (Şekildeki fotoğraflar, Vitra Çağdaş Mimarlık Dizisi (b.t)'nden (a, b), Archdaily (2020)'den (c, d) ve Archdaily (2017)'den (e) adapte edilmiştir)

Şekil 3.18 Ara mekân potansiyeli taşıyan bir alan olarak merdivenler, basamaklar, kot farklılıkları (Şekildeki fotoğraflar, Archdaily (2018)'den (a, b), Arkiv (b.t.)'den (c, d), Archdaily (2012)'den (e) ve Pinterest (b.t.)'ten (f) adapte edilmiştir)

Şekil 3.19 Ara mekân potansiyeli taşıyan bir alan olarak galeri çevreleri, köprüler, cepler (Şekildeki fotoğraflar, Archdaily (2016)'den (a, b) ve Archdaily (2018)'den (c, d, e) adapte edilmiştir)

BÖLÜM DÖRT
TÜRKİYE'DE TASARIM ODAKLI FAKÜLTELERE DÖNÜŞTÜRÜLMÜŞ YAPILARDA ARA MEKÂNLARA YÖNELİK ANALİZ ÇALIŞMASI

İşlev, mimari tasarımı yaşatan ve yapının faydalı olma durumuna erişebilmesini sağlayan önemli unsurlardan biridir. Kuban (2002)'a göre işlev (fonksiyon), ihtiyaçlar doğrultusunda ortaya çıkan istekler ve bu isteklerin bir programa dönüştürülmesidir. İşlev tanımının kapsamı yeniden işlevlendirme sürecinde ise başka bir boyut kazanmaktadır. Yapı, normal bir mimari tasarım sürecine kıyasla; plansal, hacimsel, boyutsal vb. olarak hali hazırda bir biçimleniş ve üslup ortaya sunmaktadır. Doğal olarak, yeniden işlevlendirme sürecinde, işlevin tüm yapı elemanları ile birlikte yürütülmesi mümkün olmamakla birlikte işlev, yeni gereksinimlere ek olarak fiziksel anlamda tamamlanmış bir yapıya yani biçime göre şekillenmektedir. Dolayısıyla, bir yapıya yeni bir işlev kazandırılması, mimari tasarıma farklı bir boyut kazandırmakla birlikte çok çeşitli etkenlerin dahil olduğu bir süreci de ifade etmektedir. Bu bağlamda, analizlerden önce, tezin bu bölümünde, yeniden işlevlendirme kavramı ile bu kavrama dahil olan etkenler hakkında birtakım bilgiler vermek üniversite olarak dönüşüme dair yaklaşımları özümsemek adına önemli görülmüştür. Dünya'dan ve Türkiye'den üniversite olarak işlev kazanan yapıların örnekler ile ortaya koyulması ise çalışmada irdelenecek olan dönüştürülmüş tasarım odaklı fakülteler için önemli bir altlık oluşturacaktır.

4.1 Yeniden İşlevlendirme Kavramı

Yapılar tarih boyunca büyük ya da küçük ölçekte olsun bir değişim ve dönüşüm geçirmiştir. Günümüze kadar dönemlerin getirdiği farklılaşmalarla şartlar ve yaşam tarzı değişmiş, binalar medeniyetlerden daha uzun ömürlü olarak ayakta kalmaya devam etmiştir. Tarihe bakıldığında ayakta kalan yapılara yeni işlevler kazandırılması antik çağlardan itibaren devam etmiş; bu dönemlerdeki dönüşümler genellikle ekonomik, hukuki, dini durumların etkisiyle gerçekleşmiştir. Bilinçli bir şekilde, kuramsal altyapısı olan koruma amaçlı işlevlendirmeler ise ancak 19. yüzyılda meydana gelmeye başlamıştır (Powel, 1999 aktaran Engin, E. H., 2009).

Yeniden işlevlendirmenin gelişimini tetikleyen etken ise 'koruma' kavramı olmuştur. Bu noktada, Viollet le Duc'ün ilk kez restorasyon kavramını dile getirmesi ve Gustavo Giovannoni'nin anıtların tarihsel ve estetik kimliğine saygı gösteren yeni işlevler vererek korunması fikri ile yeniden işlevlendirme kavramına yönelik kurallar düzenlenmeye başlanmıştır (Ahunbay, 2009 ve Erder, 2007 aktaran Aydın, A. ve Şahin, Ö., 2018). Atina Tüzüğü, Venedik Tüzüğü, Avrupa Mimari Mirasın Korunması Sözleşmesi ile işlev değişikliği kavramı yasal ortam geliştirme göstermiş olup en son 1999 tarihli Icomos Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü'nde yer edinmiş ve işlev değişikliğinin korumadaki önemi ortaya koyulmuştur (Gazi ve Boduroğlu, 2015).

Türkiye'de ise tarihi yapıların yeniden işlevlendirilmesi ilk olarak Tanzimat dönemi sonrasında gerçekleştirilmiş; 1850'li yıllarda batı dünyasında gerçekleşen endüstri devriminin etkileri Türkiye'de de yansıyarak 1924 yılında Topkapı sarayı onarılmış ve müze işlevini üstlenmiştir (Uğursal, 2011). 1950 yılının başları, kültür yapılarının korunmasına dair yasal eylemlerin düzenlendiği bir dönüm noktası olmuş ve bu bağlamda 1951 yılında 'Gayrimenkul Eski Eserler Anıtlar Kurulu ilk kurum olmuştur (Piran, 2016). 1987 yılında ise 'Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu' kapsamınca yönetmelikler hazırlanmış; 2005 yılında ise tarihi ve kültürel varlıkların yenilenerek ve yaşatılarak korunup kullanılmasına yönelik kanun düzenlenmiştir (Aydın ve Şahin, 2018).

Yeniden işlevlendirme kavramı, mevcut işlevini sürdüremeyen, çeşitli nedenlerden ötürü korunmaya değer yapıların, fiziki varlığının korunup işlevsel olarak yenilenip farklı kullanımlara açılması olarak tanımlanabilir (Kaşlı, 2009). Selçuk (2006) ise, yeniden işlevlendirme kavramını *'yeniden programlama*' ve '*yeniden mimari*' olarak iki kavramın yönlendirdiğini söylemiştir: *Yeniden programlama,* mevcut bulunan mekânların, yeni kullanımların mekânsal bağlamda gerektirdiği şekilde düzenlenmesi süreci iken; *yeniden mimari* yapıdaki mevcut mimari dilin, inşa tekniğinin ve yapısal özelliklerin sunduğu imkanlara ve kriterlere göre yapıya uygulanacak müdahalelerin çerçevesinin oluşturmaktadır (Selçuk, 2006). Bu bağlamda yeniden işlevlendirme, gerek mekânsal anlamda tasarımların ve

kurguların gerekse yapısal anlamda müdahalelerin birlikte düşünüldüğü kapsamlı bir entegrasyon çalışmasıdır.

Yapıların yeniden işlevlendirilmesi birçok farklı nedenden ötürü gerçekleştirilmektedir. Ancak bu nedenleri sıralamadan önce bu nedenlerin de altında yatan kavramsal ilişkileri bilmek, işlevlendirme sürecinin başlamasında etkin temel sebebiyetleri bilmek adına önemlidir. Bu noktada, Uğursal (2011) tezinde, işlev değişikliğine neden olan etkenlerin temelinde yatan kavramları şu şekilde açıklamıştır (Uğursal, 2011, s.12-16):

- **Eskime kavramı;** zamana bağlı olarak kentsel, sosyal, ekonomik, kültürel, yasal boyutlarda gerçekleşen değişimlerle birlikte yapıların mevcut işlev ve amaçlarının yetersiz kalması, yeni olmaktan çıkması.
- **Köhneme, köhneleşme kavramı;** bir yapı veya yapı grubunun eskimesine ek olarak ekonomik, sağlıksal, kültürel bağlamda hem kendi çevresi hem de yakın çevresi için problem yaratacak düzeyde yetersiz olması.
- **Süzülme kavramı;** kentsel gelişimlerin etkisiyle kentlinin ilk yerleşim yerlerinden kent çeperlerine yayılarak merkez bölgeyi yerleşimden ziyade farklı hizmet ve işlevlere bırakması sonucu merkezi alanlardaki yapıların kullanıcı ve fonksiyon (genellikle ticari) değiştirmesi.
- **Slum Bölgesi kavramı;** köhneme kavramına paralel olmakla birlikte (fiziksel doku ve fiziksel çevre) daha çok sosyal bağlamda problemli bölgeler.
- **Çöküntü bölgesi;** birçok yönden gelişimi engellenen, yoksulluk yuvası niteliği kazanan, sosyal ve işlevsiz bağlamda oluşan olumsuz dönüşüm bölgeleri.

Yeniden işlevlendirme sürecinde etken kavramlara ek olarak **soylulaştırma kavramını** da dahil etmek mümkündür. Ancak bu kavram, yukarıda söylenenlere kıyasla, doğal bir nedenden ziyade yeniden işlevlendirme için kullanılan bir araç niteliğindedir. Çünkü bu kavram, özellikle merkezi tarihi bölgelerde, üst düzey gelire sahip kişilerin o bölgeye yerleşmesiyle önceden ikamet eden işçi sınıfının sürülmesi (Uğursal, 2011) anlamına gelmekte olup bir gereklilikten ziyade bilinçli

gerçekleştirilen bir yaklaşım ürünüdür. Bu kavramlar bağlamında yapıların dönüştürülmesini gerekli kılan faktörleri; tarihsel ve toplumsal, sosyal ve kültürel, ekonomik ve çevresel faktörler şeklinde saymak mümkündür.

Tarihsel ve toplumsal faktörler bazında bakıldığında; tarihten günümüze kadar yaşam biçimlerinin ve toplumsal gereksinimlerin değişimi sonucu saray, han, medrese gibi birçok yapının işlevsiz kalması, yapı dönüşümlerini gerekli kılabilmektedir. **Sosyal ve kültürel faktörler** bazında bakıldığında ise toplumun yaşayış şekline göre işlevselliliğini yitiren ve tarihe tanıklık ederek birer kültürel miras konumunda olan yapıların, toplumsal bellek ve tarih bilinci adına sürekliliğini sağlamak için yeniden işlevlendirilmesi önem arz etmektedir. **Ekonomik faktörler** de yeni fonksiyon kazandırmada etken bir yöntem olmaktadır. Yeniden işlevlendirme, hem malzeme ve ekonomi hem de enerji ve işgücü açısından tasarruf sağlamaktadır (Latham, 2002 aktaran Engin, E. H., 2009). **Çevresel faktörler** ise tüm faktörler ile birçok noktada kesişmekte olup ilişki içerisindedir. Buna ek olarak, bir yapıyı yıkmak yerine yapıya yeni bir fonksiyon yüklemek, dünya kaynaklarını az kullanmak ve çevreyi inşaat atıklarıyla kirletmemek adına daha yararlı bir uygulama olmaktadır (Kocabıyık, 2014).

Genel bir mimari tasarım, kullanıcının ihtiyaçlarını karşılayabilecek mekânlar üretme düşüncesine dayanmakta olup yeniden kullanımda ise bu gereksinimler mevcut koşullarla birlikte ilişkilendirilip etkili bir uyum sağlamalıdır (Karapınar, 1997 aktaran Yaldız, E., 2003). Bu bağlamda, kapsamlı bir süreci kapsayan yeni işlev kazandırma, birçok bileşene ve etkene sahiptir:

Mevcut işlevini sürdüremeyen yapılara yeni bir işlev yüklenebilmesi için o yapının sahip olması gereken özellikler bağlamında James Douglas (2006), yeniden işlevlendirilmede binaların adaptasyonunu anlattığı kitabında uyarlanabilirlik (adaptability)/adapte olabilme için 5 kriter belirlemiştir:

- **Dönüştürülebilirlik (convertibility):** Kullanımda değişikliklere izin verme (ekonomik, yasal ve teknik olarak),

- **Sökülebilirlik (dismantlability):** Güvenli, verimli ve hızlı bir şekilde sökülebilme (bütünde veya kısmen),
- **Ayrıştırılmazlık (dissaggregatability):** Malzeme veya herhangi bir bileşende yeniden kullanılabilirlik veya mümkün olduğunca yeniden işlenebilirlik (yani geri dönüştürülebilir),
- **Genişletilebilirlik (expandability):** Hacim veya kapasite bağlamında genişlemeye izin verme (ikinci bir durum olarak binanın hacmini büyültmeden ek bir kat eklenebilirlik),
- **Esneklik (flexibility):** Plansal düzende değişiklikleri mümkün kılma/ planı yeniden yapılandırmak adına verimli olma (Douglas, 2006, s. 6)

Yapıya verilecek işlev ya da işlevlerin belirlenmesi yeniden işlevlendirme sürecinin temel basamağını oluşturmakta olup çok boyutlu düşünülmesi gereken kritik bir konu olmaktadır. Bu bağlamda, yeni işlev seçiminde etken kriterleri genel olarak **mekânsal oluşum, boyutsal ilişkiler, işlevsel kurgu ve çevre ilişkisi** şeklinde saymak mümkündür.

Mekânsal oluşum: Bir yapıya yeni fonksiyon verilmesinde işleve göre yapı değil, yapıya yani biçime göre işlev şekillenmektedir. Bu noktada yapıya yeni bir fonksiyon yüklenmesindeki en ideal yaklaşım, yapının özgün işlevine benzer ve uygun bir plansal şema seçilmesidir (Selçuk, 2006). Altınoluk (1998)' a göre bir yapı; tek bir hacimden, tekrarlanan hacimlerden oluşabilir ya da karmaşık bir plan şemasına sahip olabilir (Altınoluk, 1998 aktaran Yaldız, E., 2003). Bu bağlamda mevcut yapı, bu üç mekânsal oluşumdan hangisine sahip ise yeni verilecek olan işlevin de gerektirdiği birimler benzer şekilde teşkil etmelidir. Böylelikle hem mekânsal kurguya yapılacak olan müdahale en aza indirgenmiş olacak hem de yukarıda açıklandığı gibi binanın adapte edilebilirliği sağlanacaktır.

Boyutsal ilişkiler: Yeni bir işlev seçiminde mekânsal oluşuma dair özelliklerle birlikte hacimsel boyutlar da düşünülmelidir. Öncelikle fonksiyonun esas birimi çözümlenmeli, o birime dair eleman etütleri yapılmalı ve bunların sonucunda elde edilen verilere göre mevcut bulunan mekânların yeterli olup olmayacağı

saptanmalıdır (Selçuk, 2006). Bu bağlamda yeni işlev için yeterli hacimsel alanı karşılayamayacak yapıların o işleve dönüşümü olumlu sonuçlar doğurmayabilir.

İşlevsel kurgu ve çevre ilişkisi: Yapıya bir fonksiyon yüklerken yapı içerisinde gerçekleşecek olan eylemleri, aktiviteleri, kullanıcıların hareket senaryolarını irdelemek o yapıya uygun işlevi seçmede önemli bir etken olmaktadır. Mevcut yapının sahip olduğu işlevsel anlamdaki sirkülasyonu ile yeni verilecek olan işlevin sirkülasyonu arasında uyumluluk olması gerekmektedir (Selçuk, 2006). Buna ek olarak, yapı sadece kendi içinde değil çevresiyle de işlevsel ilişkiler kurmalıdır. Yapıya verilmesi düşünülen yeni işlev; o bölgede yaşayan insanların istekleri, ekonomik durumları, bölgenin coğrafi ve fiziki özellikleri göz önünde bulundurularak belirlenmelidir (Kocabıyık, 2014).

Yapıya yapılabilecek müdahale yöntemleri, tarihsel değeri olan tescilli yapılarda çok daha kısıtlı olabiliyorken yapı stoku olarak değerlendirilen binalarda sınırlılık oranı düşebilmektedir. İşlevlendirme sürecinde yapıya yapılan müdahaleleri ise aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

- Mekânsal kurguya yapılan müdahaleler (ara kat ekleme, duvar kaldırma (strüktürel sistemden bağımsız) ya da bölücü duvar eklemesi, sirkülasyon eleman eki, ek kütle)
- Cepheye yapılan müdahaleler (mevcut cephede onarım, mimari değerleri koruma, iç mekân kurgusuna göre düzenleme)
- Strüktürel sisteme yapılan müdahaleler (taşıyıcı sistem olarak ekleme veya güçlendirme yapma, asma kat ilavesi)
- Tesisat sistemine yapılan müdahaleler (mevcut yapıya uygun aydınlatma, havalandırma, ısıtma ve sıhhi tesisatlarını onarma, ekleme veya değiştirme)
- Yakın çevreye yapılan müdahaleler (yapının yakın çevresindeki kent mobilyası aydınlatma, yeşil alan gibi çevresel donatıların gözden geçirilmesi)

Birbirini tetikleyen dönüşüm aşamalarını ve yeniden işlevlendirme sürecindeki tüm kriterleri aşağıda verilen Tablo 4.1' deki gibi özetlemek mümkündür:

Tablo 4.1 Yeniden işlevlendirme süreci ve etken kriterler

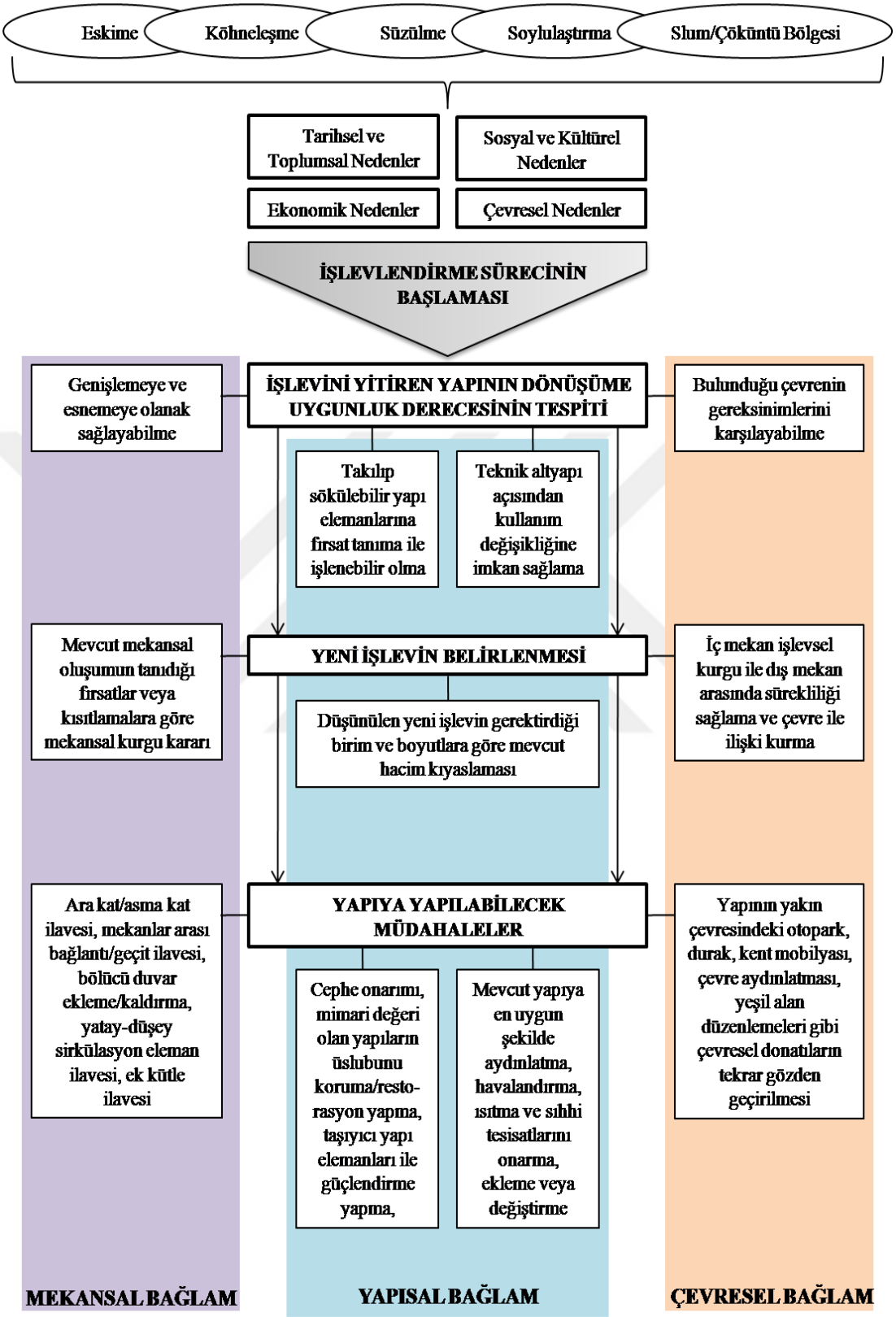

4.2 Üniversite Olarak Yeniden İşlevlendirme

Yeniden işlevlendirilme uygulamalarında büyük oranda olumlu sonuçlar doğurmuş yapıların genellikle sanayi yapıları ve anıtsal yapılar olduğu görülmektedir (Kodak, 1997). Özellikle endüstri mirası yapılar, Dünya'nın birçok yerinde kamusal, tekil veya karma fonksiyonlarla yeniden işlevlendirilerek topluma kazandırılmaktadır. Bu dönüşümlerde kamuya açık kültürel ve sanatsal kullanımların tercih edildiği görülmekte; bulunduğu bölgeden soyutlanmayan, bölge kullanıcısının dikkate alındığı, çoğul ve karma katılımlar hedeflenmiştir (Engin, 2009). Yapıya çok amaçlı işlevler kazandırılması daha fazla insan kullanımını sağlayarak yapının çevreye ve yaşama entegre olarak sürdürülebilir olmaktadır.

İşlevini yitirmiş bir yapıya, eğitim ve araştırmaya dair işlevler yüklemek de yapının kente ve topluma değer katması bağlamında önemlidir. Eğitim ortamı olarak yeniden işlevlendirmede, öğrencilerle birlikte halkın gözünde de değerli bir imaj kazanan yapı, fiziksel ve yaşamsal olarak aidiyet duyulan bir 'yer' haline gelmektedir. Özellikle, yapıların üniversite olarak dönüştürülmesi, tıpkı çok amaçlı işlevler yüklenen yapıların çevrede ve kent yaşamında oluşturduğu olumlu etkiler gibi değerli bir yaklaşım olmaktadır. Üniversite olarak işlevlendirme; kentlerin ihtiyaç duyduğu sosyal-kültürel amaçlara yönelik kullanımlarla birlikte kentlinin gereksinimi olan nitelikli mekân ihtiyacının karşılanmasına katkı sağlamaktadır (Nartkaya, 2016). Bu bağlamda, kent içindeki nitelikli yapılar üniversite olarak işlevlendirilirken, kentin kullanıcısını sınırlamamalı, kamu ile iç içe olmalıdır.

4.2.1 Dünya'daki Üniversiteye Dönüştürülmüş Yapı Örnekleri

Bu bölümde, Dünya'daki çeşitli ülkelerde üniversiteye dönüştürülmüş yapı örnekleri ele alınmıştır. Örneklerin seçilmesinde, yapıların; gelişmiş ülkelerde, farklı coğrafyalarda ve biçimlenişlerde (parçalı veya tek bir yapı halinde, eski-yeni iç içe geçen veya ayrı durumda vb.) konumlanmasına ve çeşitli ölçeklerde (iç-dış mekân ölçeği, kentsel ölçek) etkileşim alanlarını barındırmasına dikkat edilmiştir. Seçilen yapılar, Şekil 4.1, Şekil 4.2, Şekil 4.3, Şekil 4.4, Şekil 4.5, Şekil 4.6, Şekil 4.7, Şekil 4.8, Şekil 4.9, Şekil 4.10 ve Şekil 4.11'de föy halinde sunulmuştur.

Dönüştürülen Üniversite Yapısı: Londra Sanat Üniversitesi (University of the Arts London)	
Konum: İngiltere, Londra	Kent içi ■ Kent dışı □
Eski İşlev: Eski Endüstri Yapıları (Tahıl Ambarı, Baraka, Ahır)	**Yapının Kuruluş Tarihi:** 1851
Yeni İşlev Yılı: 2011	**Yeni İşlev:** Sanat Okulu
Terk edilmiş endüstriyel arazide bulunan tahıl ambarı, baraka ve ahırlar, kentsel dönüşüm projesi kapsamında sanatsal eğitimi ve faaliyetleri gerçekleştiren bir yükseköğretim yapısına dönüştürülmüştür. Eski endüstri yapıları, hem yeni bir bina ile hem de oluşturulan sokaklar ile birbirine bağlanmıştır.	
Dışarıdan bakıldığında tüm olarak görülen yapı iç mekanda parçalı bir kurguya sahiptir. Bu kurguda ara mekanlar disiplinler arası etkileşimleri, kamuyla iletişimi ve işlevsel birliktelikleri destekleyen esnek ve dinamik alanlar konumundadır.	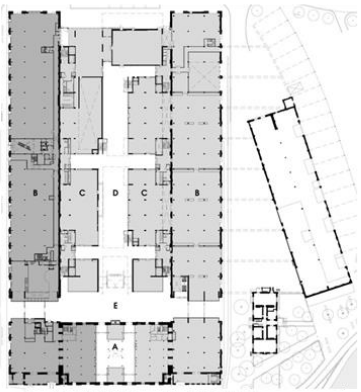 Zemin kat planı A Granary Building D Central Street B Transit Sheds E East-West link (public access) C Studio Buildings F Terrace
Yeni bina ve Tahıl Ambarı Binası arasında kamu ile ilişkileri bir araya getiren ara mekan görevindeki sokak	Baraka Binaları ve yeni bina arasında farklı işlevleri bütünleştiren ve çeşitli bağlantılar barındıran ara mekan görevindeki iç sokak

Şekil 4.1 Londra Sanat Üniversitesi yeniden işlevlendirme föyü (Föydeki fotoğraflar, Archdaily (2011)'den adapte edilmiştir)

Dönüştürülen Üniversite Yapısı: Bicocca Üniversitesi (Universita Statale di Milano-Bicocca)

Konum: İtalya, Milan	Kent içi ■ Kent dışı □
Eski İşlev: Eski Pirelli Antrepoları	**Yapının Kuruluş Tarihi:** 1900
Yeni İşlev Yılı: 1998	**Yeni İşlev:** Üniversite Yapısı
1900'lü yılların başından itibaren Bicocca Bölgesi'ndeki sanayi tesislerinde faaliyet gösteren Pirelli, 1980'lerle birlikte bu bölgedeki faaliyetlerine son vermiştir. Bu gelişmeyle, kentsel ölçekte düşünülen bir proje kapsamında bölgedeki sanayi yapıları; konut alanlarını, meydanları, park alanlarını da içerecek şekilde birçok farklı işlevle dönüştürülmüştür. Bu yapılardan biri de Bicocca Üniversitesi olarak yeniden işlevlendirilmiştir.	a)
Bicocca Üniversitesi Milan kampüsü, gerek fiziksel gerekse işlevsel anlamda teknolojik gelişmelerin bir tamamlayıcısı olarak görülmüştür. Fabrika binalarının çok işlevli bir kompleks halini almasıyla oluşan Bicocca Üniversitesi, yerleşim merkezinde yer almasıyla toplumun eğitim ve araştırma bağlamında fayda sağlayabileceği bir ana çekim noktası durumundadır.	b)
c) 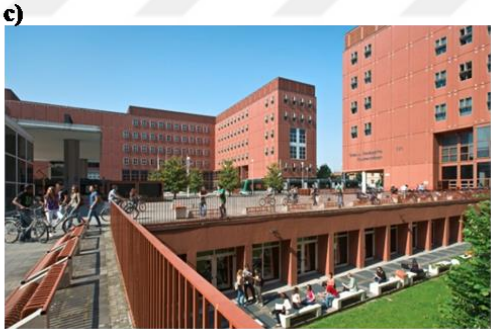 Üniversite kampüsünde işlevlendirilen yapılar, farklı kotlardan oluşmaktadır. Yapıları birbirine bağlayan, öğrencilerin birbirileriyle ve eylemlerle iletişim ve görsel etkileşim kurmasını sağlayan çeşitli kotlardaki sokaklar, köprüler, yaya yolları ara mekan konumunda olmaktadır.	d) Üniversite yapısı, büyük ölçekte bir kentsel dönüşümün parçası olduğundan ötürü daha çok binalar arasında, öğrencilerin kamuyla iç içe geçebileceği alanlar oluşturulmuştur. Özellikle Pirelli antrepolarının araları, kamusal meydanlarla birleşen iletişim ve etkileşim alanı olmasıyla sosyal ara mekan durumundadır.

Şekil 4.2 Bicocca Üniversitesi yeniden işlevlendirme föyü (Föydeki fotoğraflar, Epsplasma (b.t.)'dan (a), Elhan (2009)'dan (b), The 14th European Congress of Psychology (2015)'den (c) ve Scholarship-positions (2018)'tan (d) adapte edilmiştir)

Dönüştürülen Üniversite Yapısı: Venedik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi (Universita Iuav di Venezia Facolta di Architettura)	
Konum: İtalya, Venedik, Cotonificio Yerleşkesi	Kent içi ■ Kent dışı □
Eski İşlev: Eski Pamuk Fabrikası	**Yapının Kuruluş Tarihi:** 1883
Yeni İşlev Yılı: 1990	**Yeni İşlev:** Mimarlık Fakültesi
1960 yılına kadar kullanılan ve 30 yıl boyunca terk edilmiş vaziyette kalan koton fabrikası, 1990'lı yıllarlarla birlikte üniversite işlevinin de yer aldığı çeşitli fonksiyonlarla kullanıma açılmış olup büyük oranda IUAV Üniversitesi Mimarlık Fakültesi olarak kullanılmaktadır.	a)
Parçalı bir yapıya sahip eski fabrika, yeni üniversite yerleşkesinde, laboratuar, ofis, derslik, atölye, müze gibi işlevlerle dönüştürülmüştür.	b)
Derslikler arasında kalan avlular hem farklı fonksiyonlara hizmet verebilen hem de atölye işlevi ile bütünlük sağlayan esnek kullanımlara açık bir çok amaçlı ara mekan konumundadır.	c)
Öğrenci ve personellerin, gerçekleşen eylem ve aktiviteler ile etkileşim içerisinde olmasını sağlayan ara mekan görevindeki avlular, mimarlık disiplinin dinamik ve yaratıcı rolünü destekleyen alanlar olmaktadır.	d)

Şekil 4.3 Venedik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi yeniden işlevlendirme föyü (Föydeki fotoğraflar, IUAV (b.t.)'den (a), Googleearth (b.t.)'ten (b, c) ve Iuav WAVe 2018 (2018)'den (d) adapte edilmiştir)

Dönüştürülen Üniversite Yapısı: San Francisco Sanat Enstitüsü (San Francisco Art Institute)	
Konum: Amerika Birleşik Devletleri, San Francisco, SFAI-Fort Mason Yerleşkesi	Kent içi ■ Kent dışı □
Eski İşlev: Tarihi ABD Ordusu Deposu	**Yapının Kuruluş Tarihi:** 1909
Yeni İşlev Yılı: 2017	**Yeni İşlev:** Sanat Enstitüsü
Kaliforniya eyaletindeki tarihi bir ordu binası, Fort Mason Merkezi (Fort Mason Center) olarak adlandırılan, şehrin önemli bir rekreasyon ve kültürel bölgesi içinde yer almaktadır. 100 yıldan fazla bir süre ABD ordusu için kıyı savunma sahası, askeri liman tesisi olarak hizmet eden Fort Mason Center günümüzde sanat ve kültürle ilişkili birçok işlevi barındıran bir bölge olarak dönüşüm yaşamıştır. Bu dönüşümün bir parçası olarak San Francisco Sanat Enstitüsü, Pier 2 (iskele)'nin yeniden işlevlendirilmesiyle; hem sanata dair eğitimin gerçekleştiği hem de halkın sanata katılımını destekleyen bir merkez konumundadır.	
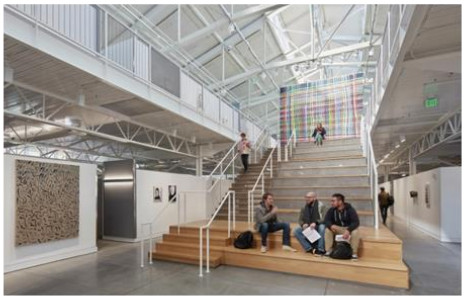 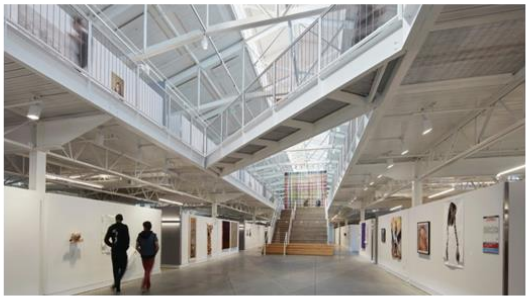 Açık plan yapısına sahip mevcut yapı, iki katlı ve parçalı olacak şekilde yeniden tasarlanmıştır. Oluşturulan merkezi atriyumda çelik köprülerle bağlantılar sağlanarak tüm kullanıcıların yatayda ve düşeyde, hem birebir hem de görsel olarak etkileşim, iletişim kurması sağlanmıştır. Bölme duvarların tavana kadar yükselmemesi, açık bir plan kurgusu yaratarak stüdyoların esnek kullanımını destekleyebilmektedir. Yapı bünyesinde yer alan çok çeşitli işlevler, ara mekan niteliğindeki atriyum ve atriyumdaki basamaklar, merdivenler, nişler tarafından desteklenerek çok amaçlı alanlar oluşturmaktadır.	

Şekil 4.4 San Francisco Sanat Enstitüsü yeniden işlevlendirme föyü (Föydeki fotoğraflar, Keegan (2018)'dan adapte edilmiştir)

Dönüştürülen Üniversite Yapısı: Waterloo Üniversitesi Mimarlık Fakültesi (University of Waterloo School of Architecture)	
Konum: Kanada, Cambridge	Kent içi ■ Kent dışı □
Eski İşlev: Eski Sanayi Binası	**Yapının Kuruluş Tarihi:** 1900
Yeni İşlev Yılı: 2004	**Yeni İşlev:** Mimarlık Fakültesi
Ontario eyaletinde yer alan tarihi Riverside İpek Fabrikası, mimarlık eğitimini barındıran bir işlev dönüşümü yaşamıştır. Yapının, hem Grand River gibi önemli bir doğal mirasın kıyısında yer alması hem de tarihi mirasa sahip binaların arasında bulunması da mimarlık fakültesi dönüşümünü anlamlı kılmaktadır.	a)
Eski fabrikanın geniş alanları, iç mekanda açık stüdyolara ve eleştirel diyalogların yapıldığı esnek alanlarla dönüştürülmüştür. Merkezi olarak konumlandırılan atriyum, gerek nehir manzarası ve çevre eylemleriyle gerekse bina içindeki eylem ve aktivitelerle görsel ve birebir etkileşimde bulunulmasını desteklemesiyle ara mekan niteliğindedir. Buna ek olarak yapıya verilen işlevle birlikte; kıyı şeridi bir bağlantı noktası kazanmış, halkın da kullanabileceği nehre nazır kafe, tasarım galerisi ve oditoryum gibi birimler çevreye kazandırılmıştır. Böyle kamuya açık kullanımlarla birlikte yapı, gece gündüz şehri hareketli kılan bir alan oluşturulmuştur.	b) 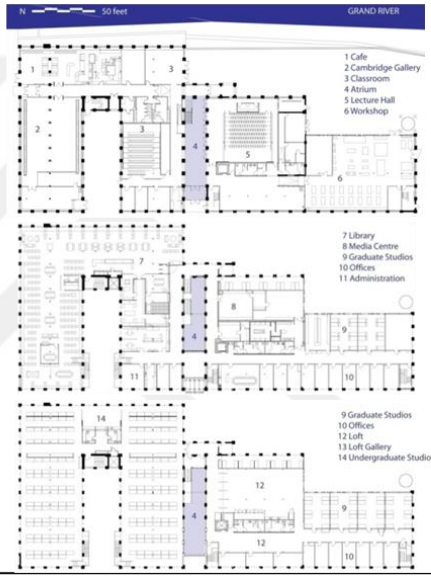
c) Merkezi atriyum	d) Üst kattaki 'loft' alanın hareketli elemanlara farklı kullanımlara imkan sunması

Şekil 4.5 Waterloo Üniversitesi Mimarlık Fakültesi yeniden işlevlendirme föyü (Föydeki fotoğraflar, Archdaily (2009)'den (a, b), Under.thesun Arch. Projects (2016)'ten (c) ve University of Waterloo Architecture (b.t.)'dan adapte edilmiştir)

Dönüştürülen Üniversite Yapısı: Pompeu Fabra Üniversitesi (Universitat Pompeu Fabra) 1	
Konum: İspanya, Barselona	Kent içi ■ Kent dışı □
Eski İşlev: Eski Tekstil Fabrikası Kompleksi, Ordu Kışlaları, Olimpiyat Oyunları Binası	**Yapının Kuruluş Tarihi:** 1887, 1991
Yeni İşlev Yılı: 2008, 1992	**Yeni İşlev:** Üniversite Yapısı
Pompeu Fabra Üniversitesi, kentsel bir kampüs kurmak adına, kent içinde yeni yapılar oluşturmasının yanında miras niteliğindeki tarihi yapıları da onararak farklı eğitim dallarındaki işlevlerle dönüştürmüştür. Üniversite; Poblenou, Ciutadella ve Mar kampüslerinden oluşan, eski ve yeni yapıların bir arada bulunduğu kent içine yayılmış bir vaziyettedir.	a)
Poblenou Yerleşkesi Poblenou bölgesindeki yeni 22@ teknoloji bölgesinin tam kalbinde yer alan üniversitenin Poblenou Kampüsü, yeni inşa edilmiş yapılarla birlikte eski Ca l'Aranyo tekstil fabrikası kompleksinin yeniden işlevlendirilmiş binalarından oluşmaktadır: Kampüste bulunan La Fabrica (fabrika) ve La Nau (depo) yapıları dönüştürülürken Atölye alanı ile yeni Roc Boronat ve Tanger binaları eğitim işlevinin tamamlayıcıları olmuştur.	b)
c) d) e) Eski ve yeni yapılar arasında, eskiye ait korunan karakteristik bacayı da barındıran bir meydan oluşturulmuştur. Ara mekan niteliğindeki meydan, kent akışına bağlanan sokaklarla birlikte kamusal sürekliliği ve kullanımı sağlayan bir etkileşim alanıdır. Kampüste, iletişim okulu ile birlikte kütüphane, araştırma alanları, atölyeler gibi birimler yer almaktadır.	

Şekil 4.6 Pompeu Fabra Üniversitesi yeniden işlevlendirme föyü 1 (Föydeki fotoğraflar, Googleearth (b.t.)'ten (a), Universitat Pompeu Fabra Barcelona (b.t.)'dan (b) ve Archdaily (2013)'den (c, d, e) adapte edilmiştir)

Dönüştürülen Üniversite Yapısı: Pompeu Fabra Üniversitesi (Universitat Pompeu Fabra) 2

Ciutadella Yerleşkesi

Eski-yeni binalardan oluşan üniversitenin en büyük kentsel alanı Ciutadella Kampüsü, geniş yürüyüş yolları ve teraslarla birbirine bağlanmaktadır. Yerleşkenin iki ana binası, bir ordu kışlasının yeniden işlevlendirilmesiyle oluşmuştur. Buna ek olarak, Josep Fontsere ve Antoni Gaudi tarafından, Ciutadella Park'ında bulunan, şelalenin su akışını düzenlemek ve bahçeleri sulamak için tasarlanan su tankı binası (Diposit de les Aigües) ise öğrenciler için araştırma ve çalışma merkezi olarak işlevlendirilmiştir. Kampüs genel olarak; ekonomi ve işletme bölümü, siyasi ve sosyal bilimler, beşeri bilimler ve hukuk bölümleri, fen ve sanat programları ile çeşitli yenilik ve araştırma merkezlerine ev sahipliği yapmaktadır.

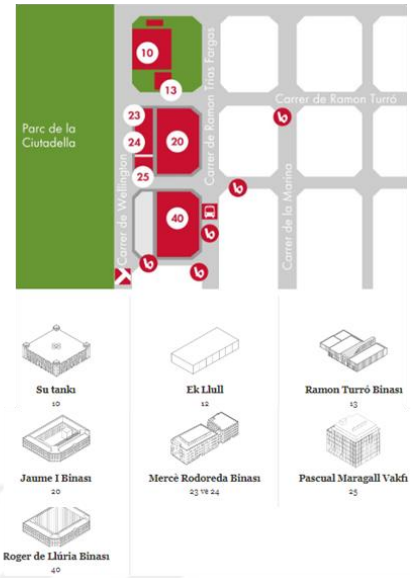

Üniversite olarak işlevlendirilen kışlarlarda yer alan ara mekan niteliğindeki biri açık biri kapalı avlular, farklı kullanımlara, karma işlevlere fırsat tanımakta ve kentsel dokunun işlevsel bir parçası olmaktadır.

Mar Yerleşkesi

92 Barselona Olimpiyat Oyunları için 1991 yılında inşa edilen yapı, üniversitenin biyoloji dalına ait stüdyoları ve sağlık alanı ile ilgili eğitim birimlerini içerecek şekilde yeniden işlevlendirilmiştir.

Şekil 4.7 Pompeu Fabra Üniversitesi yeniden işlevlendirme föyü 2 (Föydeki fotoğraflar, Universitat Pompeu Fabra Barcelona (b.t.)'dan adapte edilmiştir)

Dönüştürülen Üniversite Yapısı: Nantes Saint-Nazaire Güzel Sanatlar Yüksekokulu (Beaux-Arts Nantes Saint-Nazaire)

Konum: Fransa, Nantes	Kent içi ■ Kent dışı □
Eski İşlev: Eski Depo Yapısı	**Yapının Kuruluş Tarihi:** 1870
Yeni İşlev Yılı: 2010	**Yeni İşlev:** Güzel Sanatlar Yüksekokulu
Nantes kentinde eski bir sanayi bölgesi olan 'Ile de Nantes', endüstriyel yapıların dönüşüm geçirdiği geniş çaplı bir yenilenme projesi dahilinde olan bir alandır. bu yenileme projesinin bir parçası olarak 4 ve 5 numaralı Alstom Depoları (Alstom Warehouses), içinde çok amaçlı kullanımlara da imkan sunan mekanlarla birlikte yüksekōğretime hizmet eden bir yapı olarak yeniden işlevlendirilmiştir. Depolar, yüksekokulun gerektirdiği mekanlarla birlikte sanatçı atölyeleri, yemek tesisi ve yaratıcı girişimlere destek olabilecek emlak ofisi işlevlerine hizmet edecek birimleri de içeren karma bir yapıya dönüşmüştür.	
Geniş çaplı proje kapsamında yükseokul olarak yeniden işlevlendirilen yapı, öğrencilerle birlikte mahalle yaşamı için de esnek ve yaratıcı alan kullanımlarını kolaylaştıracak şekilde tasarlanmıştır. Bu bağlamda iç hacimlerin etrafını saran, zeminde ise açıklıklar oluşturarak ortak kullanımlara imkan yaratan şeffaf bir kabuk oluşturulmuştur.	Kabuk içinde kamusal esnek alan
Şeffaf kabuk içindeki birimlerin sağ ve sol taraflara birbiri içine dizilmesiyle, ara mekan niteliğindeki genişleyip daralan merkezi bir cadde/koridor meydana getirilmiştir. Bu cadde üzerinde bağlantılar sağlayan çeşitli geçitler ve yürüyüş yolları tasarlanarak görsel ve birebir iletişim sağlanmış; gayri resmi toplantıların gerçekleşebileceği, çeşitli kullanımlara imkan tanıyan ara etkileşim alanları oluşturulmuştur. Binanın batı kısmında kamusal kullanımlı mekanlar bulunurken diğer katlarda öğrenci ve personel kullanımı olarak sınırlandırılan sınıflar, atölyeler, oditoryum ve ofisler yer almaktadır.	

Şekil 4.8 Nantes Saint-Nazaire Güzel Sanatlar Yüksekokulu yeniden işlevlendirme föyü (Föydeki fotoğraflar, Griffiths (2018)'ten adapte edilmiştir)

Dönüştürülen Üniversite Yapısı: Bergen Üniversitesi (Universitetet i Bergen)	
Konum: Norveç, Bergen, Kolej Kampüsü	Kent içi ■ Kent dışı □
Eski İşlev: Eski Tren Yolu Depo Yapıları	**Yapının Kuruluş Tarihi:** 1913
Yeni İşlev Yılı: 2014	**Yeni İşlev:** Üniversite Yapısı
Bergen Üniversitesi Kolej Kampüsü, tarihi yapılar ile yeni bir yapının birlikte hizmet verdiği bir yerleşke durumundadır. Eski bir demiryolu üzerinde bulunan kampüs, demiryolunun eski depo binaları ile rayların düzenini korur vaziyette yerleşmiştir: Kampüs için tasarlanan yeni bina, rayları ve depo yapılarını sarmakta ve ilişki kurmaktadır. Yeni yapı eğitim işlevine hizmet edecek birimleri içerirken eski depo yapıları; kantin, kütüphane, spor salonu, öğrenci evi gibi karma fonksiyonlarla yeniden işlevlendirilmiştir. Yeni ve eskinin yapısal buluşması benzer şekilde işlevsel olarak da köprü görevi görerek akademik ve sosyal aktivitelerin kaynaşmasını sağlamaktadır.	a) b) Kampüsün maketi/Yeni binanın (krem renkli) eski depo yapıları (beyaz renkli) ile ilişkisi
c) Yeni yapının sarmal pozisyonu; sokak, avlu gibi ara alanlar yaratarak verilen işlevlerin etkileşimini, öğrenci ve personellerin eylem ve diyaloglarını desteklemektedir.	d) 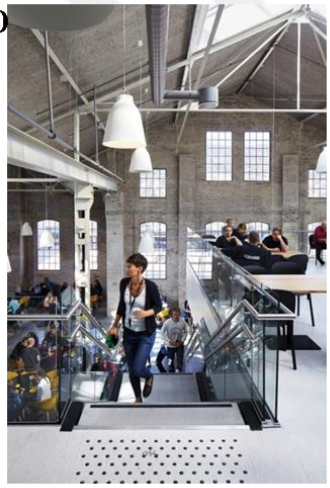 Çalışma, dinlenme, sosyalleşme gibi farklı eylemleri destekleyecek şekilde işlevlendirilen eski depo yapıları

Şekil 4.9 Bergen Üniversitesi yeniden işlevlendirme föyü (Föydeki fotoğraflar, University of Bergen (2015)'den (a) ve Archdaily (2015)'den (b, c, d) adapte edilmiştir)

Dönüştürülen Üniversite Yapısı: Lucerne Uygulamalı Bilimler ve Sanat Tarihi Üniversitesi (Hochschule Luzern-Design&Kunst)	
Konum: İsviçre, Emmenbrücke	Kent içi ■ Kent dışı □
Eski İşlev: Viscosuisse Sanayi Bölgesi 745 Nolu Bina	**Yapının Kuruluş Tarihi:** 1906
Yeni İşlev Yılı: 2016	**Yeni İşlev:** Sanat ve Tasarım Okulu
Emmenbrücke şehrinde yer alan eski Viscosuisse endüstriyel sitesi, Viscosistadt adı altında kentsel bir bölge olarak yenilenmekte olup alandaki mevcut yapıların çeşitliliğini koruyan bir yaklaşım sergilenmektedir. Bu bağlamda alanda dönüştürülen ilk yapılardan biri olarak nehir kıyısında yer alan 745 numaralı fabrika binası, Almanca eğitim veren Lucerne Üniversitesi Sanat ve Tasarım Okulu olarak yeniden işlevlendirilmiştir.	
Yapının zemin katı, halkın üniversite ile buluştuğu, park ve nehirle bağ kuran bir kamusal alan olarak düşünülerek gelişmekte olan endüstriyel siteye hayat vermesi açısından merkezi bir alan olarak görülmüştür. Zemin katta yer alan kütüphane, kafe, sergi ve etkinlik için proje alanı; çeşitli kullanımlara fırsat tanıyan bir bölge meydana getirmekte ve merkezi bir kamusal alan oluşturma hedefini desteklemektedir. Bu etkileşimleri ve farklı kullanımları destekleyerek imkan alanları oluşturan ara mekanlar yapı genelinde yer edinmiş özellikle yapının dışında yer alan merdiven kulesi, öğrencilerin diyalog kurabildiği, görsel iletişimlerini destekleyen alanlar oluşturmaktadır.	

Şekil 4.10 Lucerne Uygulamalı Bilimler ve Sanat Tarihi Üniversitesi yeniden işlevlendirme föyü (Föydeki fotoğraflar, Archdaily (2016)'den adapte edilmiştir)

Dönüştürülen Üniversite Yapısı: Evora Üniversitesi (Faculdade de Artes e Arquitetura daUniversidade de Evora)	
Konum: Portekiz, Evora	Kent içi ☐ Kent dışı ■
Eski İşlev: Eski Makarna Fabrikası	**Yapının Kuruluş Tarihi:** 1916
Yeni İşlev Yılı: 2009	**Yeni İşlev:** Sanat ve Mimarlık Fakültesi
Evora kentinin Alentejo bölgesinde yer alan fabrika alanı; yapım yılından bu zamana kadar çeşitli eklemeler geçirmiş, barındırdığı çok farklı tipolojideki binalarla belirsiz bir kimliğe sahip olmuştur. Bu bağlamda orijinal yapıya ait olmayan kimliksiz eklemeler kaldırılmış, diğer mevcut yapılar eğitim işlevine yönelik dönüştürülmüş ve yapı kompleksine yeni bir bina tasarımı yapılmıştır. Tüm bu eski ve yeni yapılar bir U formu şeklinde, işlevsel birliktelik oluşturan merkezi bir yeşil alan/avlu etrafında dizilmiştir.	a)
Yapının korunmuş kısmında mimarlık bölümünün gerektirdiği mekanlar yer almaktadır. Yeni inşa edilen yapıda ise görsel sanatlar dalına ait birimler bulunmaktadır. Bununla beraber, fabrikaya hizmet veren tren durağının yeniden yorumlanmasına yönelik geliştirilen garaj, yeni binanın uzantısı boyunca açık avluyla kapalı olarak fiziksel bağ kuran ve öğrencilerin farklı ihtiyaçlarına imkan sunarak yaşam ve sosyalleşme alanı oluşturan ara mekan niteliğindedir.	b) c) 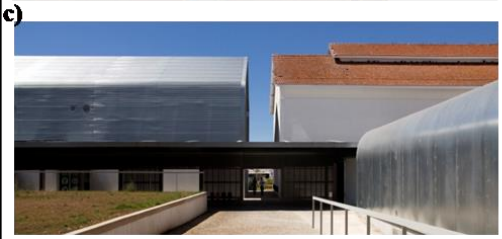
Yapı kompleksinin ortasında yer alan ana avludan ziyade fakülte genelinde, eski ve yeniyi buluşturan; spontane diyaloglara, plansız karşılaşmalara, disiplinler arası işbirliğine imkan sağlayabilecek geçitler, yürüyüş yolları, açık alanlar, teraslar yer almaktadır.	d)

Şekil 4.11 Evora Üniversitesi Sanat ve Mimarlık Fakültesi yeniden işlevlendirme föyü (Föydeki fotoğraflar, Escole de Artes de Universidade de Evora (2017)'dan (a) ve Archdaily (2013)'den (b, c, d) adapte edilmiştir)

Tablo 4.2 Dünya'da üniversiteye dönüştürülmüş yapı örnekleri

ÜNİVERSİTE KÜNYE				YENİDEN İŞLEVLENDİRME KÜNYE						
Üniversite Adı	Bulunduğu İl, Yerleşke /Kampüs	Kent İçi	Kent Dışı	Yeni İşlev Yılı	Önceki Fonksiyon Tip(ler)i	Yeni Fonksiyon Tip(ler)i	İşlevlendirilen Yapının Tipolojisi			İşlev Türü
							Tek Bir Yapı (Farklı Birimler)	Parçalı Yapı	Tek Bir Yapı (Tek Birim)	
Londra Sanat Üniversitesi	Birleşik Krallık/ İngiltere	×		2011	Eski Endüstri Yapıları (Tahıl Ambarı, Baraka, Ahır)	Sanat Okulu	×			Eğitim
Bicocca Üniversitesi	İtalya, Milan	×		1998	Eski Pirelli Antrepoları	Üniversite Yapısı		×		Eğitim
IUAV Venedik Üniversitesi	İtalya, Cotonificio Yerleşkesi	×		1990	Eski Pamuk Fabrikası	Mimarlık Fakültesi		×		Eğitim
San Francisco Sanat Enstitüsü	ABD, SFAI – Fort Mason Yerleşkesi	×		2017	Tarihi ABD Ordusu Deposu	Sanat Enstitüsü	×			Eğitim, Kültürel
Waterloo Üniversitesi	Kanada, Cambridge	×		2004	Eski Sanayi Binası	Mimarlık Fakültesi			×	Eğitim
Pompeu Fabra Üniversitesi	İspanya, Poblenou Yerleşkesi	×		2008	Eski Tekstil Fabrikası Kompleksi	Üniversite Yapısı		×		Eğitim ve Araştırma
	İspanya, Ciutadella Yerleşkesi	×		2008	Ordu Kışlaları	Üniversite Yapısı		×		Eğitim ve Araştırma
	İspanya, Mar Yerleşkesi	×		1992	Olimpiyat Yapısı	Sağlık ve Biyoloji Fakültesi	×			Eğitim ve Araştırma
Nantes Saint-Nazaire Güzel Sanatlar Yükseokulu	Fransa, Nantes	×		2010	Eski Depo Yapısı	Güzel Sanatlar Yüksekokul	×			Karma
Bergen Üniversitesi	Norveç, Bergen	×		2014	Eski Tren Yolu Depo Yapıları	Kütüphane, Öğrenci Evi, Spor Salonu, Kantin		×		Karma
Lucerne Uygulamalı Bilimler ve Sanat Tarihi Üniversitesi	İsviçre, Emmenbrücke	×		2016	Viscosuisse Sanayi Bölgesi 745 nolu Bina	Sanat ve Tasarım Okulu			×	Eğitim
Evora Üniversitesi	Portekiz, Evora		×	2009	Eski Makarna Fabrikası	Sanat ve Mimarlık Fakültesi		×		Eğitim

Yukarıda verilen, Dünya'daki üniversite olarak yeniden işlevlendirme örneklerine bakıldığında birtakım çıkarımlarda bulunmak mümkündür:

- İncelenen örnekler çoğunlukla endüstri, fabrika yapılarının işlevlendirilmesi sonucu oluşmuşlardır. Bu tür yapıların, büyük hacimlere ve genellikle açık plan tipine sahip olduklarından ötürü, üniversite gibi çok amaçlı kullanımları

barındıran bir işlev türüne dönüşümleri elverişli olmakta, yapıya yapılabilecek müdahale yelpazesi esneyebilmektedir.

- Örneklerde genellikle, fiziksel ve yaşamsal olarak eski ve yeni yapı türünün birbirine bağlandığı, eski ile yeni arasında etkileşim mekânlarının oluşturulduğu görülmüştür. Özellikle örneklerin, kentsel projelerin birer parçası olduğu ve bu etkileşim mekânlarının yoğun bir şekilde yapılara entegre edildiği gözlemlenmiştir.
- Bu incelemede dikkat çeken önemli bir diğer konu ise örneklerin çoğunun mimarlık, sanat veya tasarım fakültesi olarak dönüşümler geçirmiş olmasıdır. Örneklerin çoğunda, önceden farklı 'üretim'lerin gerçekleştiği mekânlar; mimarlık fakültesi, tasarım ve sanat okulu gibi öğrencilerin 'zihinsel üretim'de bulunduğu alanlara dönüşerek yeniden 'üretilen' mekânlar halini almıştır. Ayrıca bu örnekler, kamusal kullanımları destekleyen mekânlar barındırmaktadırlar. Bu yaklaşım, öğrencilerin ve üretimlerinin kamu ile kesişmesini sağlamakta; sanatın eleştiriyle birlikte geliştirici, farklı bakış açılarıyla birlikte ufuk açıcı yönünü hem öğrencilere hem topluma aşılamaktadır. Bu bağlamda yapıların, mimarlık, sanat veya tasarım fakültesi olarak yeniden işlevlendirilmesi, sanatın rolünü tam anlamıyla bütünde yaşatması açısından değerli ve anlamlı olmaktadır.

4.2.2 Türkiye'deki Üniversiteye Dönüştürülmüş Yapılar

Türkiye'de, 44 üniversiteye ait 61 yerleşkede, üniversite olarak yeniden işlevlendirilmiş yapı veya yapı grupları bulunmaktadır. Dönüştürülen tüm yapılar; gerek üniversitelerin resmi internet sayfalarından gerekse diğer türdeki dijital adreslerden (internet adresleri, dijital gazete vb.) yapılan araştırmalar doğrultusunda edinilen bilgilerle birlikte bir tabloya dönüştürülmüştür. Tablolarda yer alan kentler, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın resmi internet sayfasında yer alan kentlerin sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksine göre dizilimi (Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, SEGE-2017) baz alınarak sıralanmıştır. Öncelikle, gelişmişlik düzeyi olarak ilk üçte yer alan İstanbul, Ankara, İzmir kentlerinde bulunan üniversite olarak yeniden işlevlendirilmiş yapı örneklerine ait Tablo 4.3 aşağıda verilmiştir:

Tablo 4.3 Türkiye'deki üç büyük şehirde yer alan üniversiteye dönüşüm örnekleri

ÜNİVERSİTE KÜNYE				YENİDEN İŞLEVLENDİRME KÜNYE						
Üniversite Adı	Bulunduğu İl, Yerleşke /Kampüs	Kent İçi	Kent Dışı	Yeni İşlev Yılı	Önceki Fonksiyon Tip(ler)i	Yeni Fonksiyon Tip(ler)i	İşlevlendirilen Yapının Tipolojisi			İşlev Türü
							Tek Bir Yapı (Farklı Birimler)	Parçalı Yapı	Tek Bir Yapı (Tek Birim)	
Beykent Üniversitesi	İstanbul, Taksim Yerleşkesi	×		2004	Eski Tip Apartman	Hukuk Fakültesi			×	Eğitim
Bezmialem Üniversitesi	İstanbul, Fatih Yerleşkesi	×		2010	Vakıf Gureba Hastanesi ve Eklentileri	Üniversite Yapısı	×			Eğitim
	İstanbul, Beykoz	×		2013	Tarihi Beykoz Kışlası	Yaşam Bilimleri ve Biyo-teknoloji Enstitüsü			×	Eğitim ve Araştırma
Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi	İstanbul, Fatih Yerleşkesi	×		2010	Kamu Yönetim Binaları	Rektörlük, İslami İlimler Fakültesi		×		İdari, Eğitim
	İstanbul, Haliç Yerleşkesi	×		2012	Humbaracılar Kışlası(bir kısmı)	Hukuk, Mimarlık ve Mühendislik Fakültesi, Meslek Yüksekokul		×		Eğitim
	İstanbul, Topkapı Yerleşkesi	×		2009	Yenikapı Mevlevihane	Enstitüler		×		Eğitim
	İstanbul, Üsküdar Yerleşkesi	×		2011	Atik Valide Külliyesi	Edebiyat ve Eğitim Fakültesi			×	Eğitim
	İstanbul, Kandilli Yerleşkesi	×		2012	Kandilli Geleneksel El Sanatları Merkezi	Güzel Sanatlar Fakültesi, Meslek Yüksekokul, Sürekli Eğitim Merkezi	×			Eğitim
Haliç Üniversitesi	İstanbul, Şişhane Yerleşkesi	×		1999	Eski Tip Apartman	Konservatuar			×	Eğitim
	İstanbul, Sütlüce Yerleşkesi	×		2015	Ofis	Üniversite Yapısı	×			Eğitim
İstanbul Üniversitesi	İstanbul, Beyazıt Merkez Yerleşke	×		1923	Harbiye Nezareti, Fuat Paşa Konağı, Biniş Dairesi, Kadılar Medresesi, Bekirağa Bölüğü ve Tarihi Eklentiler	Üniversite Merkez Kampüs Yapıları		×		Eğitim
İstanbul Ayvansaray Üniversitesi	İstanbul, Ayvansaray	×		2009	Doğal Taş Müzesi	Üniversite Yapısı	×			Eğitim

Tablo 4.3 devamı

İstanbul Bilgi Üniversitesi	İstanbul, Santral istanbul Yerleşkesi	×		2004-2007-2013	Silahtarağa Elektrik Santrali Yapıları	Üniversite Yapıları, Müze, Kafe ve Restoran		×		Karma
	İstanbul, Dolapdere Yerleşkesi	×		2000	Kamyon Montaj Fabrikası	Sağlık Bilimleri Fakültesi, Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu		×		Eğitim
İstanbul Galata Üniversitesi	İstanbul, Şişhane Ana Kampüs	×		2020	Otel, istihbarat merkezi, konservatuar gibi çeşitli işlevler	Üniversite Yapısı	×			Eğitim
İstanbul Kent Üniversitesi	İstanbul, Beyoğlu	×		2016	Eski Alman Hastanesi	Üniversite Yapısı	×			Eğitim
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi	İstanbul, Halkalı Yerleşkesi	×		2010	Halkalı Ziraat ve Baytar Mektebi Alisi	Üniversite Yapısı		×		Eğitim
İstanbul Sağlık ve Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokul	İstanbul Merkez Kampüsü	×		2015	Zührevi Hastalıklar Hastanesi	Meslek Yüksekokulu		×		Eğitim
	Bursa Kampüsü	×		2010	Fabrika-i Hümayun ve Eklenti Yapılar	Meslek Yüksekokulu		×		Eğitim
İstanbul Teknik Üniversitesi	İstanbul, Taşkışla Yerleşkesi	×		1944	Taşkışla	Mimarlık Fakültesi			×	Eğitim
	İstanbul, Maçka Yerleşkesi	×		1950	Silahhane, Karakolhane	İşletme Fakültesi, Yabancı Diller Yüksekokul, Konservatuar	×			Eğitim
	İstanbul, Gümüşsuyu Yerleşkesi	×		1920	Kışla	Makine Fakültesi			×	Eğitim
İstanbul Ticaret Üniversitesi	İstanbul, Sütlüce Yerleşkesi	×		2013	Ofis	Üniversite Yapısı	×			Eğitim
Kadir Has Üniversitesi	İstanbul, Cibali Yerleşkesi	×		1999	Cibali Tütün Fabrikası	Üniversite Yapısı, Müze		×		Karma
Marmara Üniversitesi	İstanbul, Sultanahmet Yerleşkesi	×		2008	Hamidiye Ticaret Mektebi	Rektörlük Protokol Makamı			×	İdari
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	İstanbul, Fındıklı Merkez Yerleşke	×		1982	Çifte Saraylar ve Tarihi Eklentiler	Güzel Sanatlar Fakültesi, Mimarlık Fakültesi, Rektörlük	×			Eğitim
	İstanbul, Beyoğlu Tophane-i Amire Yerleşkesi	×		1992	Eski Top Dökümü İmalathanesi	Kültür ve Sanat Merkezi			×	Kültürel
Sağlık Bilimleri Üniversitesi	İstanbul, Haydarpaşa Yerleşkesi	×		1983-2015	Tıp Mektebi, Lise	Üniversite Yapısı	×			Eğitim

Tablo 4.3 devamı

Yıldız Teknik Üniversitesi	İstanbul, Davutpaşa Yerleşkesi	×		1999	Davutpaşa Kışlası	Çeşitli Fakülteler	×			Eğitim
	İstanbul, Yıldız Yerleşkesi	×		1937	Yıldız Sarayı'na Ait Bazı Yapılar ve Köşkler	Üniversite Merkez Kampüs Yapıları		×		Eğitim
Sosyal Bilimler Üniversitesi	Ankara, Ulus Yerleşkesi	×		2013	İlk Başbakanlık Binası, Eski Sümerbank Binası, Eski Defterdarlık, Maliye Binaları	Üniversite Yapısı		×		Eğitim
TED Üniversitesi	Ankara, Kolej Yerleşkesi	×		2009	TED Koleji	Üniversite Yapısı		×		Eğitim
TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi	Ankara, Söğütözü Yerleşkesi	×		2003	Ankara Yükseliş Koleji	Üniversite Yapısı	×			Eğitim
Ege Üniversitesi	İzmir, Bornova Yerleşkesi	×		1982	Bornova Ziraat Mektebi	Bilgisayar Mühendisliği Fakültesi			×	Eğitim
				1922-2010	9 adet İzmir Levanten Köşkü	Rektörlük, Dekanlık ve Müdürlükler, Araştırma Merkezi, Müze ve Restoran, Lokal		×		Karma
İzmir Ekonomi Üniversitesi	İzmir, Balçova Yerleşkesi		×	2010	Grand Plaza Otel	Üniversite Yapısı	×			Eğitim
Yaşar Üniversitesi	İzmir, Bornova Yerleşkesi	×		2008	Boya ve Bisiklet Fabrikaları	Üniversite Yapısı		×		Eğitim

İstanbul kentinde 18 üniversiteye ait 30 yerleşkedeki yapı(lar) ve Ankara ile İzmir kentlerinde her ikisinde de 3 üniversiteye ait 3 yerleşkedeki yapı(lar)da dönüşüm gerçekleştirilmiştir. Bu yapılardan bir kısmı bütünüyle bir üniversite yapısı olarak işlevlendirilirken çoğunluklu kısmı ise üniversitelerin belli bir yerleşkesinde yer alan fakülte bazlı, bir veya iki farklı disiplin dalını içeren dönüşümlerdir. Örneğin, Cibali Tütün Fabrikası'nın işlevlendirilmesi sonucu oluşan Kadir Has Üniversitesi, tek ana kampüsünde birçok farklı disiplin dallarını içeren bütüncül bir dönüşüm gerçekleştirmiştir. İstanbul Teknik Üniversitesi ise birçok farklı yerleşkeye sahipken Taşkışla, Maçka ve Gümüşsuyu yerleşkelerinde fakülte ölçeğinde dönüşüm geçiren yapılar barındırmaktadır. Üniversite olarak işlevlendirilen yapıların yerleşim tiplerinin çoğu dikeyde gelişimden ziyade çevreye yayılan parçalı bir oluşuma

sahiptir. Böyle bir sonucun ortaya çıkması, modern yapı stokundan ziyade tarihi yapılarda dönüşümün gerçekleştirilmiş olmasıdır. Örneğin, Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi'ne ait tüm yerleşkeler üniversiteye ait çeşitli işlevlerle dönüştürülen, çevreye yayılım göstermiş tarihi yapılardan oluşmaktadır. İstanbul Kent Üniversitesi gibi bir hastanenin işlevlendirilmesiyle dikeyde gelişim gösteren yapılardan da bahsetmek mümkündür.

Örneklerin çok az bir kısmı karma, idari veya kültürel olarak işlevlendirilmiştir. Mesela, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Santralistanbul yerleşkesinde, hem eğitim hem müze hem de sosyal hayata dair işlevlerle yüklü eski yapılar barındırmaktadır. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nin bir yerleşkesi ise hem üniversiteye hem de kamuya hizmet eden kültürel amaçlı işlevlendirilen Tophane-i Amire yapısını bulundurmaktadır. İşlevlendirilen yapıların neredeyse hepsi kent içinde yerleşim göstermektedir. Örneklerde çok çeşitli türede yapıların üniversiteye dönüşümlerini görmek mümkündür: Haliç Üniversitesi Sütlüce Yerleşkesi veya İzmir Ekonomi Üniversitesi Balçova Yerleşkesi, günümüzün modern yapı stoklarının değerlendirildiği dönüşümlere örnek oluştururken, Yıldız Teknik Üniversitesi Yıldız Yerleşkesi yapıları Osmanlı dönemi sarayının işlevlendirilmesi sonucu oluşmuştur. Ayrıca TED Üniversitesi gibi eğitim işlevinden tekrar eğitim işleviyle yüklenen yapı örnekleri de mevcuttur.

Türkiye'nin diğer çeşitli illerinde bulunan üniversite olarak yeniden işlevlendirilmiş yapı örneklerine ait Tablo 4.4 aşağıda verilmiştir:

Tablo 4.4 Türkiye'deki çeşitli illerde yer alan üniversiteye dönüşüm örnekleri

ÜNİVERSİTE KÜNYE				YENİDEN İŞLEVLENDİRME KÜNYE						
Üniversite Adı	Bulunduğu İl, Yerleşke /Kampüs	Kent İçi	Kent Dışı	Yeni İşlev Yılı	Önceki Fonksiyon Tip(ler)i	Yeni Fonksiyon Tip(ler)i	İşlevlendirilen Yapının Tipolojisi			İşlev Türü
							Tek Bir Yapı (Farklı Birimler)	Parçalı Yapı	Tek Bir Yapı (Tek Birim)	
Kocaeli Üniversitesi	Kocaeli, Marshall Yerleşkesi	×		1998	Hereke Sümerbank Lojmanları	Hereke Ömer İsmet Uzunyol Meslek Yüksekokulu		×		Eğitim
	Kocaeli, Borusan Yerleşkesi	×		2000	Hereke Sümerbank Lojmanları	Hereke ve Asım Kocabıyık Meslek Yüksekokulu		×		Eğitim
Alanya Alaaddin Keykubat Üniversites	Antalya, Konaklı Yerleşkesi	×		2018	Konaklı Belediye Binası	Diş Hekimliği Fakültesi			×	Eğitim
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	Bolu, Karaçayır	×		2011	Gülezler Konağı	Bolu Halk Kültürünü Araştırma ve Uygulama Merkezi			×	Eğitim, Araştırma
Konya Teknik Üniversitesi	Konya, Karatay	×		2018	Tarihi Gazi Mustafa Kemal İlkokulu	Rektörlük Binası			×	
Adnan Menderes Üniversitesi	Aydın, Sultanhisar Ahmet Hakkı Balcıoğlu Yerleşkesi	×		2011	Zeytinyağı Fabrikası	Sultanhisar Meslek Yüksekokulu		×		Eğitim
	Aydın, Sümer Yerleşkesi	×		2003	Sümerbank Nazilli Basma Fabrikası	Nazilli Meslek Yüksekokulu		×		Eğitim
Abdullah Gül Üniversitesi	Kayseri, Sümer Yerleşkesi	×		2012	Sümerbank Bez Fabrikası	Üniversite Yapısı		×		Eğitim
Trakya Üniversitesi	Edirne, Karaağaç Yerleşkesi		×	2011-2012	Tarihi Tren Garı ve Hizmet Binaları	Güzel Sanatlar Fakültesi		×		Eğitim
	Edirne, Sarayiçi Yerleşkesi		×	2008	Süvari Kışlası	Edirne Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu		×		Eğitim
	Edirne, Makedonya Yerleşkesi	×		2011	Harbiye Kışlası	Mimarlık Fakültesi			×	Eğitim
Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi	Balıkesir, İhsaniye Bandırma	×		1996	Eski Askerlik Şubesi	Sağlık Bilimleri Fakültesi			×	Eğitim
Toros Üniversitesi	Mersin, Uray Yerleşkesi	×		2017	Mersin Akdeniz Papaz Okulu	Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi			×	Eğitim

Tablo 4.4 devamı

Boğaziçi Üniversitesi	Mersin, Tarsus	×		2013	Tarsus Çırçır Fabrikası	Gözlükule Kazıları Tarih Araştırma Merkezi			×	Eğitim ve Araştırma
Trabzon Üniversitesi	Trabzon, Akçaabat Yerleşkesi	×		2009	Akçaabat Tekel Binası	Güzel Sanatlar Fakültesi			×	Eğitim
Karadeniz Teknik Üniversitesi	Trabzon, Akçaabat Yerleşkesi	×		2009	Akçaabat Tekel Binası	Trabzon Meslek Yüksekokul			×	Eğitim
	Trabzon, Arsin	×		2016	Arsin Tedaş Binası	Arsin Meslek Yüksekokul			×	Eğitim
Kapadokya Üniversitesi	Nevşehir, Mustafapaşa Yerleşkesi	×		2005	Mehmet Şakir Paşa Medresesi, Haralambos, Cansever ve Nermin Alyamaç Konağı ve diğer aynı tip yapılar	Üniversite Yapısı		×		Eğitim
Kastamonu Üniversite	Kastamonu, Merkez	×		2009	Tarihi Abdurahman Paşa Lisesi	Rektörlük Binası			×	İdari
Giresun Üniversitesi	Giresun, Kazancılar	×		2018	II. Abdülhamit Zamanı Hükümet Konağı	Rektörlük Binası			×	İdari
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi	Tokat, Merkez	×		2014	Tarihi Tokat Deveciler Hanı	Devlet Konservatuar			×	Eğitim
Ordu Üniversitesi	Ordu, Mesudiye	×		2006	Eski Hükümet Konağı	Mesudiye Meslek Yüksekokulu			×	Eğitim
Bozok Üniversitesi	Yozgat		×	2018	Ağvanlıoğlu Hacı Aziz Konağı	Ekmeleddin İhsanoğlu Tarih ve Kültür Uygulama ve Araştırma Merkezi			×	Eğitim ve Araştırma
Kafkas Üniversitesi	Kars, Dereiçi Yerleşkesi		×	2012	Rus Askeri Kışlası/ Türk Ordusu Doğu Garnizonluk, Aynalı Köşk	Devlet Konservatuar		×		Eğitim
Mardin Artuklu Üniversitesi	Mardin, Antik Mardin Yerleşkesi	×		2010-2011	19. Yüzyıl Hükümet Konağı, Zinciriye Medresesi, Davudi Tekkesi	Mimarlık Fakültesi, Yaşayan Diller Enstitüsü, Sosyal Bilimler Enstitüsü		×		Eğitim

Türkiye'nin farklı kentlerinde bulunan 20 üniversiteye ait 25 yerleşkedeki yapı(lar) yeniden işlevlendirilmiştir. Bu örneklerde de çoğunluklu olarak üniversitelerin belli bir yerleşkesinde yer alan fakülte bazlı, bir veya iki farklı disiplin dalını içeren dönüşümler gerçekleşmiştir. Üç büyük ildekine kıyasla, işlevlendirilen

yapıların yerleşim tipi, dikeyde gelişim hiç göstermeyip çevre ile ilişki içerisinde olan parçalı yapılardan oluşmaktadır. Örneğin Kapadokya Üniversitesi, şehrin sahip olduğu organik plan dokusu içerisindeki farklı tarihi yapılara farklı daldaki eğitim işlevlerinin verilmesi sonucu oluşan parçalı bir yayılım göstermiştir. Kafkas Üniversitesi ise aynı birime ait işlevlerin (konservatuar) farklı ve ayrı kütlelere yüklenmesi ile oluşturulmuştur.

Üç büyük kentteki ile benzer şekilde, dönüşüm geçiren yapılar çoğunlukla kent içinde yer almaktayken farklı olarak ise eğitim ve araştırma merkezi olarak işlevlendirme türü mevcuttur. Mesela, Tarsus Çırçır Fabrikası, Boğaziçi Üniversitesi'nin Mersin/Tarsus ilinde bulunan yerleşkesine ait, kazıların, araştırmaların, sergilerin, toplantıların yapıldığı Gözlükule Kazıları Tarih Araştırmaları Merkezi'ne dönüştürülmüştür. Bu örneklerde de farklı tipte yapılara üniversite işlevinin verildiğini görmek mümkündür: Abdullah Gül Üniversitesi, endüstri yapısından eğitim yapısına dönüştürülmüşken, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi sivil mimari örneği bir eski hanın işlevlendirilmesine sonucu oluşmuştur. Toros Üniversitesi Uray Yerleşkesi ise dini eğitim veren bir okula, üniversite eğitim işlevinin kazandırılmasına örnek teşkil etmektedir.

Bu tezin kapsamına göre, Türkiye'deki üniversite olarak yeniden işlevlendirilen yapıların sayıca çokluğundan ve tüm yapıların yeterli temsil niteliği olmadığı için dönüştürülen yapılar arasından bir seçim yapılmıştır. Devinim, dönüşüm, esneklik, çok amaçlılık kavramlarını barındıran ara mekânların, tasarım odaklı fakültelerdeki eğitim disiplini ve mekânsal işleyiş şeması ile yakından ilişkili olmasından ötürü güzel sanatlar fakültesi, mimarlık fakültesi veya tasarım okulu olarak yeniden işlevlendirilmiş fakülteler seçilmiştir.

Mimarlık, güzel sanatlar gibi tasarımsal faaliyetler gerçekleştiren fakülteler diğer fakültelere kıyasla eğitim disiplini olarak daha etkileşim içerisinde gerçekleşen farklı bir işleyiş göstermektedir. Bu fakültelerin ortak noktası tasarım kavramıdır. Yürekli (2007)'den aktaran Cabadak (2016), tasarım kavramını barındıran eğitimin öğretme-öğrenme şeklinde ilerleyen bir süreçten çok deneme, yaratma ve araştırma süreci

olduğunu ifade etmiştir. Demir (2020) ise, yaratıcılık kavramını da barındıran tasarım sürecinin; '*bilme, yorumlama ve ifade etme*' olarak 3 aşamadan oluştuğunu belirtmiştir. Tasarım disiplinine sahip fakültelerdeki öğrenciler, öncelikle *birincil öğrenim mekânlarında temel bilgilerin aktarımını barındıran bilme aşamasını* gerçekleştirdikten sonra, *yorumlama ve ifade etme aşamalarını birincil alanlarla birlikte ikincil, üçüncül öğrenim mekânlarında ve hatta sosyalleşme alanlarında* gerçekleştirmektedirler (Şekil 4.12). Dolayısıyla, bu fakültelerde katı ve statik bir eğitim disiplininden ziyade esnek ve dinamik bir öğrenme süreci mevcuttur. Bu süreç ise, tasarım fakültelerine ait yapıların esnek, etkileşim ve iletişim kuran mekânları bulundurmasını zorunlu kılmaktadır. Bu gereklilikleri mekânsal anlamda sağlayacak etkin alanlar ise ara mekânlar olmaktadır. Özellikle, bir yapının yeniden programlanmasında 'sınırlar arası'nda farklı işlev ve kullanımlar bağlamında 'sınırsızlık' ve esneklik yaratan alanların ara mekânlar olduğu göz önünde bulundurulduğunda (Şekil 4.13), dönüşüm yaşayan tasarım fakültelerindeki ara mekânlar, dinamik eğitim disiplini ile örtüşen ve nitelik kazanan alanlar olmaktadır.

Tasarım eğitimini barındıran fakültelerde, ara mekânların çok değerli alanlar olmasındaki en önemli anahtar kelime ise **'ders dışı kullanım yoğunluğu'**dur. Tasarım odaklı fakültelerde, ders saatleri dışında da öğrenim sürekli bir şekilde devam etmektedir. Doğal olarak bu fakültelerde, resmi (formel) eğitimlerin gerçekleştiği mekânlar kadar resmi olmayan (informel) eğitim mekânları da yoğun bir şekilde kullanılmakta ve bu fakültelerdeki odak, eğitimden öte etkileşime, ilişkilere ve üretimlere kaymaktadır (Cabadak, 2016). Bu duruma bağlı olarak ise aktiviteler, eylemler, gereksinimler çeşitlenmektedir. **'Ders dışı kullanım alanı'** olan ara mekânlar, çeşitlenen bu aktivitelere ve farklılaşan işlevlere cevap vermesi ile bahsi geçen fakültelerde aktif bölgeleri oluşturmaktadır.

Dünya'da üniversite olarak yeniden işlevlendirilmiş yapıların büyük çoğunluğunun bahsi geçen fakülteler ölçeğinde dönüşüm geçirmesi ve yukarıda anlatılanlar bağlamında; üçüncü bölümde belirlenen ara mekânlara yönelik tasarım kriterleri ile irdelenmek üzere; Türkiye'de bulunan güzel sanatlar fakültesi, mimarlık

fakültesi veya tasarım okulu olarak yeniden işlevlendirilmiş yapılar ortaya koyulmuştur.

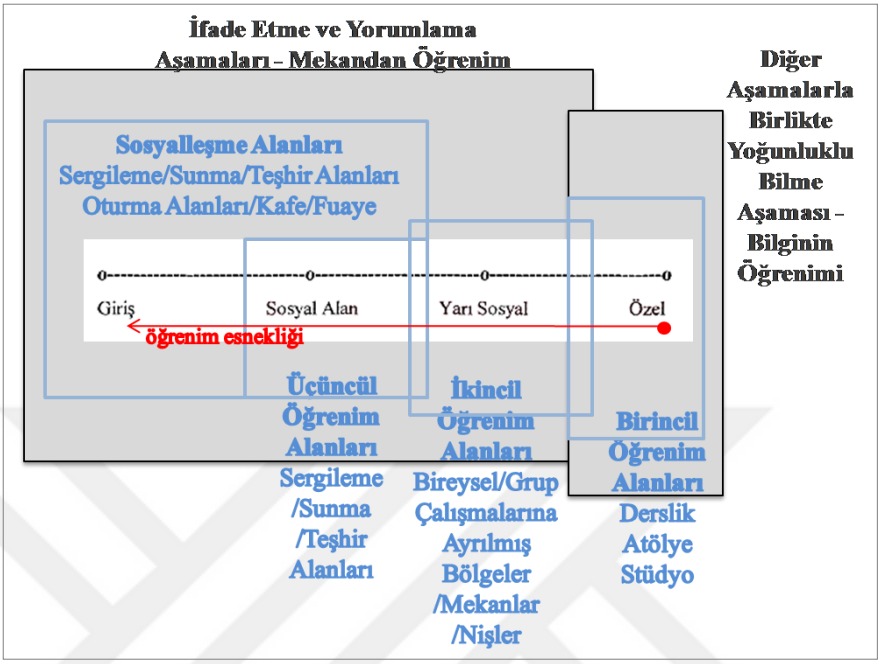

Şekil 4.12 Yakınlık eğrisinin (bakınız bölüm 3.3.2.4) yorumlanması 3: Tasarım eğitimi veren fakültelerde mekânsal ilişkiler ve öğrenim etkileşimi/öğrenim esnekliği (Benli (2003)'den adapte edilmiştir)

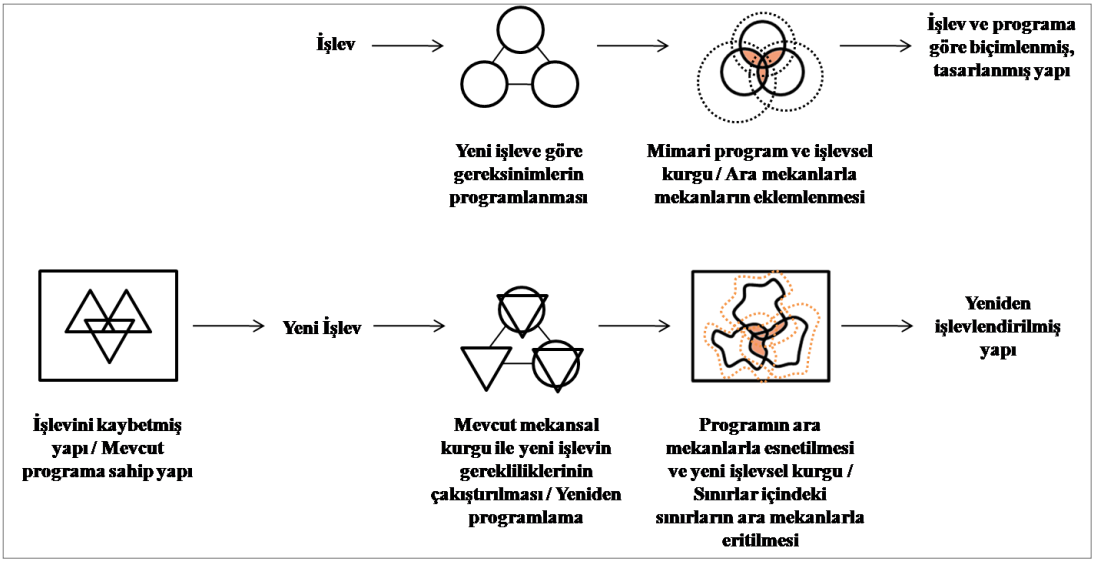

Şekil 4.13 Yeniden işlevlendirme sürecinde ara mekânların sınırlı alanda farklı ihtiyaçlara uyarlanabilir alanlar oluşturması

4.3 Analiz için Seçilen Türkiye'deki Tasarım Odaklı Fakültelere Dönüştürülmüş Yapıların Ara Mekân Kriterleri ile Analizi

Analiz kapsamında; Trabzon Üniversitesi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Trakya Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi ve Toros Üniversitesi olmak üzere 8 üniversiteye ait 10 adet fakülte binası ara mekâna yönelik tasarım kriterleri ile analiz edilmiştir.

4.3.1 İstanbul Bilgi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi

İstanbul Bilgi Üniversitesi'ne ait Mimarlık Fakültesi, 'santralistanbul' adı altında gerçekleşen kapsamlı bir dönüşüm sürecinin ürünüdür. Dönüşümün gerçekleştiği Silahtarağa Elektrik Santralı, 1914 yılında, İstanbul'un en eski endüstri bölgesi olan Haliç'te kurulmuş olup Osmanlı Devleti'nin ilk kent ölçekli elektrik santralidir. Türkiye'nin önemli bir endüstri mirası olan Silahtarağa Elektrik Fabrikası, 1983 yılında çeşitli sebeplerden ötürü faaliyetlerine devam edemeyerek kapatılmıştır. 1991 yılında Kültür Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu tarafından tescillenen tesis, 2004 yılında İstanbul Bilgi Üniversitesi'ne tahsis edilmiş ve 2004-2007 yılları arasında yoğun bir şekilde renovasyon çalışmaları sürdürülmüştür. Endüstri fabrikası tesisinde yer alan makine ve kazan daireleri, lojmanlar, atölyeler gibi yapılara Bilgi Üniversitesi tarafından yeni işlevler kazandırılmasıyla; kültür, sanat ve eğitim alanında kapsamlı, çok boyutlu ve disiplinler arası bir dönüşüm projesi gerçekleştirilmiştir (Santralistanbul, b.t.) (Şekil 4.14, Şekil 4.15, Şekil 4.16).

Şekil 4.14 Tesisin dönüşüm sonrası genel görünümü (Santralistanbul, b.t.)

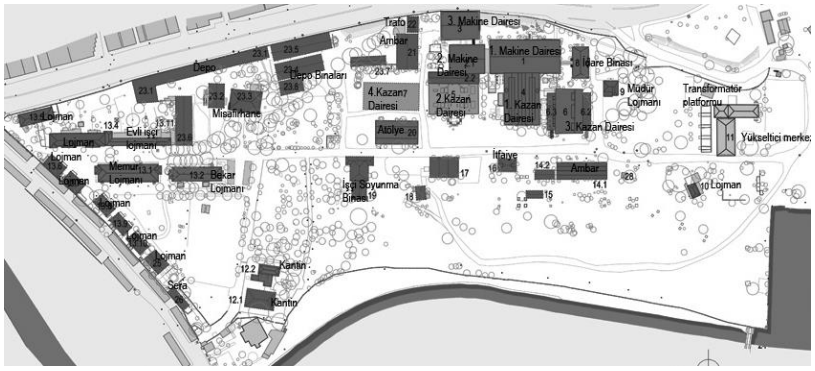

Şekil 4.15 Silahtarağa Elektrik Santrali'nin dönüşüm öncesi vaziyet planı (Bilgi Üniversitesi arşivi, aktaran Kaşlı, B., 2009)

Şekil 4.16 Tesisin dönüşüm sonrası vaziyet planı ve yapı kullanımları (NSMH arşivi, 2015 aktaran Nart, D., 2015)

Nevzat Sayın, Emre Arolat ve Han Tümertekin tarafından gerçekleştirilen Santralistanbul bünyesinde, santrala ait eski yapılara; enerji müzesi, kafe ve restoran, eğitim gibi işlevler kazandırılmış olup yıkılan fakat temel izlerinin olduğu yapılar ise rekonstrüksiyon şeklinde ele alınarak yeniden yorumlanmıştır (Nart, 2015). Eğitim işlevinin kazandırıldığı yapılardan biri de kütüphane ve mimarlık fakültesi olarak dönüşüm geçiren 4 ve 6 no'lu kazan dairleridir (Şekil 4.17, Şekil 4.18).

Şekil 4.17 Mimarlık fakültesine ve kütüphaneye dönüştürülen kazan daireleri (Arkiv, 2021)

Şekil 4.18 Dönüşüm öncesi Silahtarağa Elektrik Fabrikası ve 4-6 no'lu kazan dairleri planı ve görünüşleri (TEK arşivi aktaran Köksal, G., 2005)

Mimarlık fakültesi olarak yeniden işlevlendirilen iki kazan dairesinde de, koruma kararı olan ayakta kalabilmiş birer eski kazan bulunmaktadır. Bu kazanlar, özel onarım işlemlerinden geçirilip mevcut yerinde muhafıza edilerek mekâna kattığı kimlik bilinci ile tasarıma dahil edilmiştir. Eski yapıların sağladığı imkan doğrultusunda, korunan kazanları galerilerle çevreleyen, açık mekân kurgusuna sahip katlar yerleştirilmiştir (Şekil 4.19). Aynı şekilde işlevi kalmayan yapıya ait bacalar ise seyir objesi olarak korunmuştur.

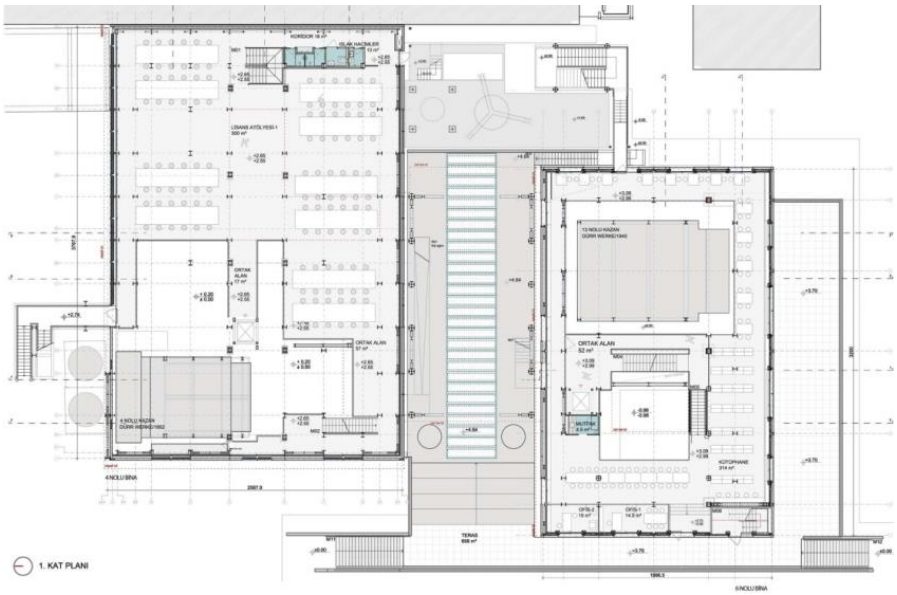

Şekil 4.19 Dönüşüm sonrası yapıya ait birinci kat planı ve tüm katlarda hakim olan açık plan kurgusu (Arkiv, b.t.)

İki yapı arasında kalan, eski kül deposu olarak bilinen yere ise tek katlı yeni bir yapı ilave edilerek iki yapıyı bağlayan giriş mekânı ve kütüphane girişi elde edilmiştir (Şekil 4.20). 4 no'lu kazan dairesinde; lisans ve maket atölyeleri, sergi alanı gibi birimler yer alırken 6 no'lu kazan dairesinde ise jüri alanı, yüksek lisans atölyeleri, ortak atölyeler, kütüphaneye ait birimler ve öğretim üyeleri ofisleri bulunmaktadır.

Şekil 4.20 Dönüşüm sonrası yapıya ait zemin kat planı ve iki yapıyı birleştiren giriş (Arkiv, b.t.)

Tez kapsamında, yapının yeniden programlanması sürecinde esnek kullanımlara fırsat oluşturan yeniden işlevlendirme müdahaleleri, ara mekân potansiyelini arttıran önemli uygulamalar olmaktadır. Bu bağlamda, yapının dönüşüm bilgilerinden ve birtakım önemli esnek kullanım müdahale örneklerinden oluşan yeniden işlevlendirme analiz föyü Şekil 4.21'de verilmiştir. Daha sonrasında ise yapıda yer alan ara mekânlar, çalışma kapsamında belirlenen kriterlere göre tek tek ele alınarak irdelenmiş olup föyler halinde derlenmiştir. Bu bağlamda öncelikle yapıdaki mekânsal yerleşime dair analiz föyü Şekil 4.22'de verilmiştir. Yapının, **konumlanma-erişilebilirlik** kriterine ait analiz föyü Şekil 4.23'te; **esneklik** kriterine ait analiz föyleri Şekil 4.24 ve Şekil 4.25'te; **mimari dil ve konfor** kriterine ait analiz föyleri ise 4.26, Şekil 4.27 ve Şekil 4.28'de verilmiştir. Tablo 4.5, Tablo 4.6 ve Tablo 4.7'de ise analiz föylerine yönelik her bir kritere ait değerlendirme föyleri derlenmiştir.

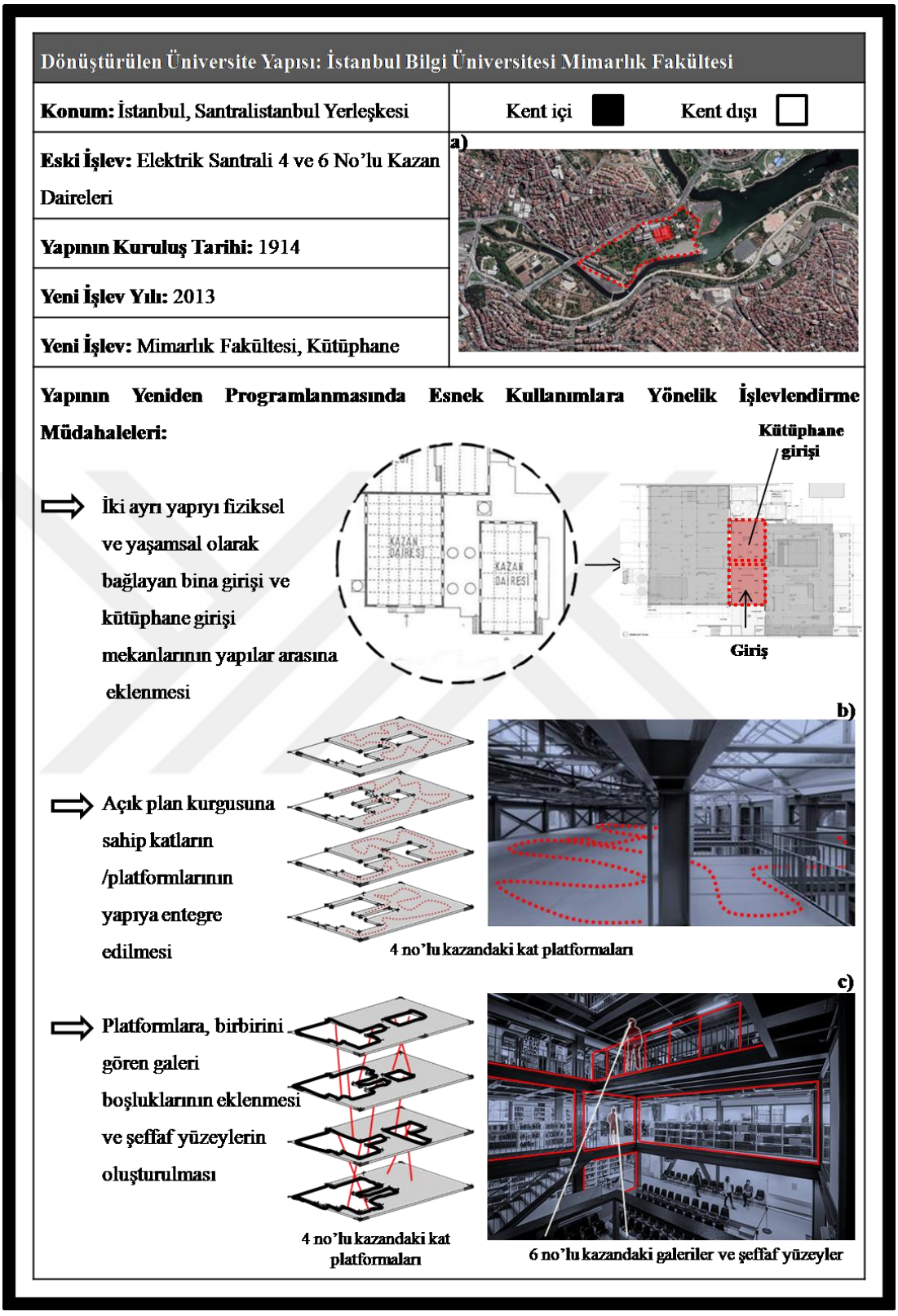

Şekil 4.21 İstanbul Bilgi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi yeniden işlevlendirme analiz föyü (Föydeki fotoğraflar, Googleearth (b.t.)'ten (a) ve Arkiv (b.t)'den (b ve c) adapte edilmiştir)

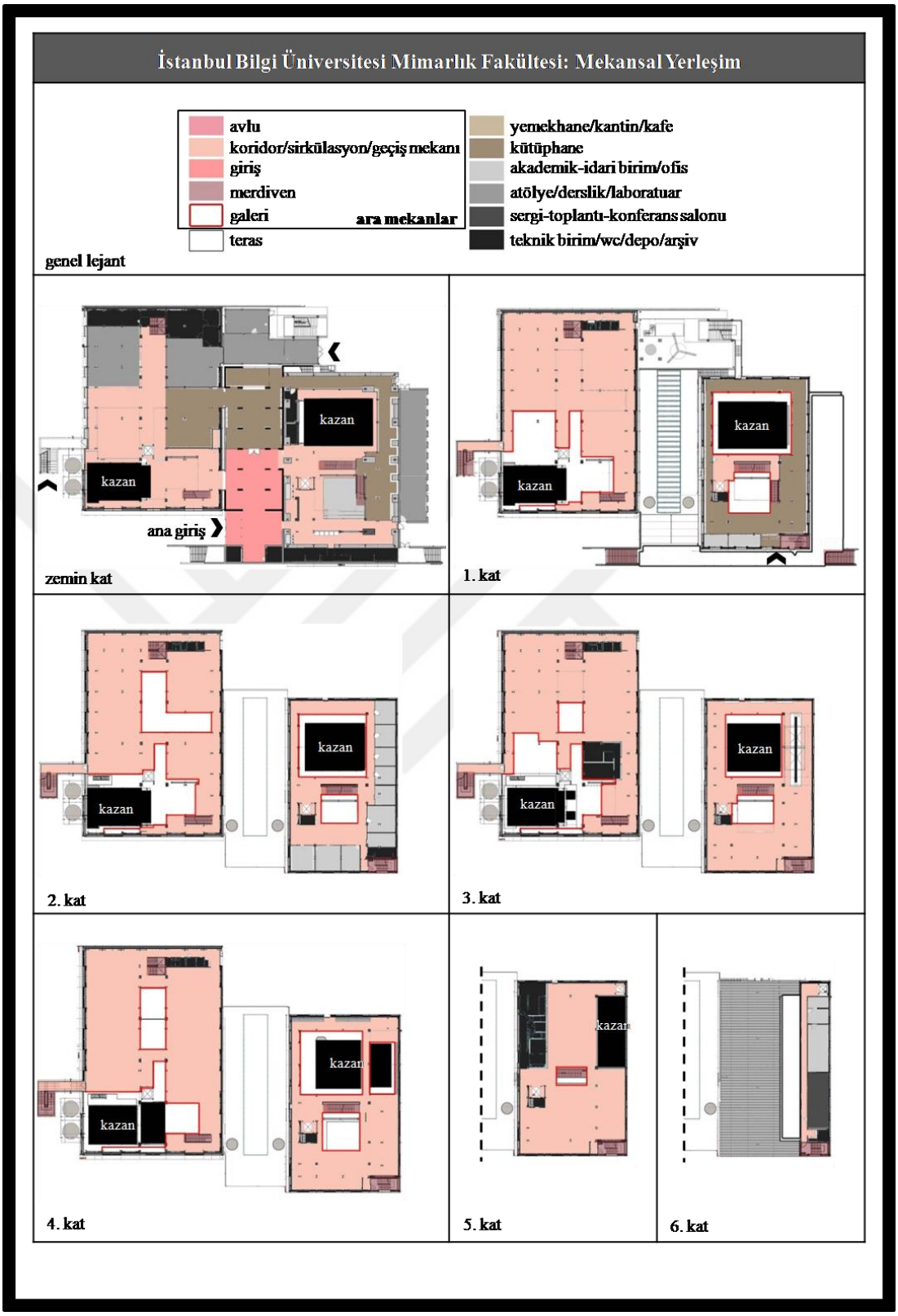

Şekil 4.22 İstanbul Bilgi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mekânsal yerleşim analiz föyü (Föydeki kat planları, Arkiv (b.t.)'den adapte edilmiştir)

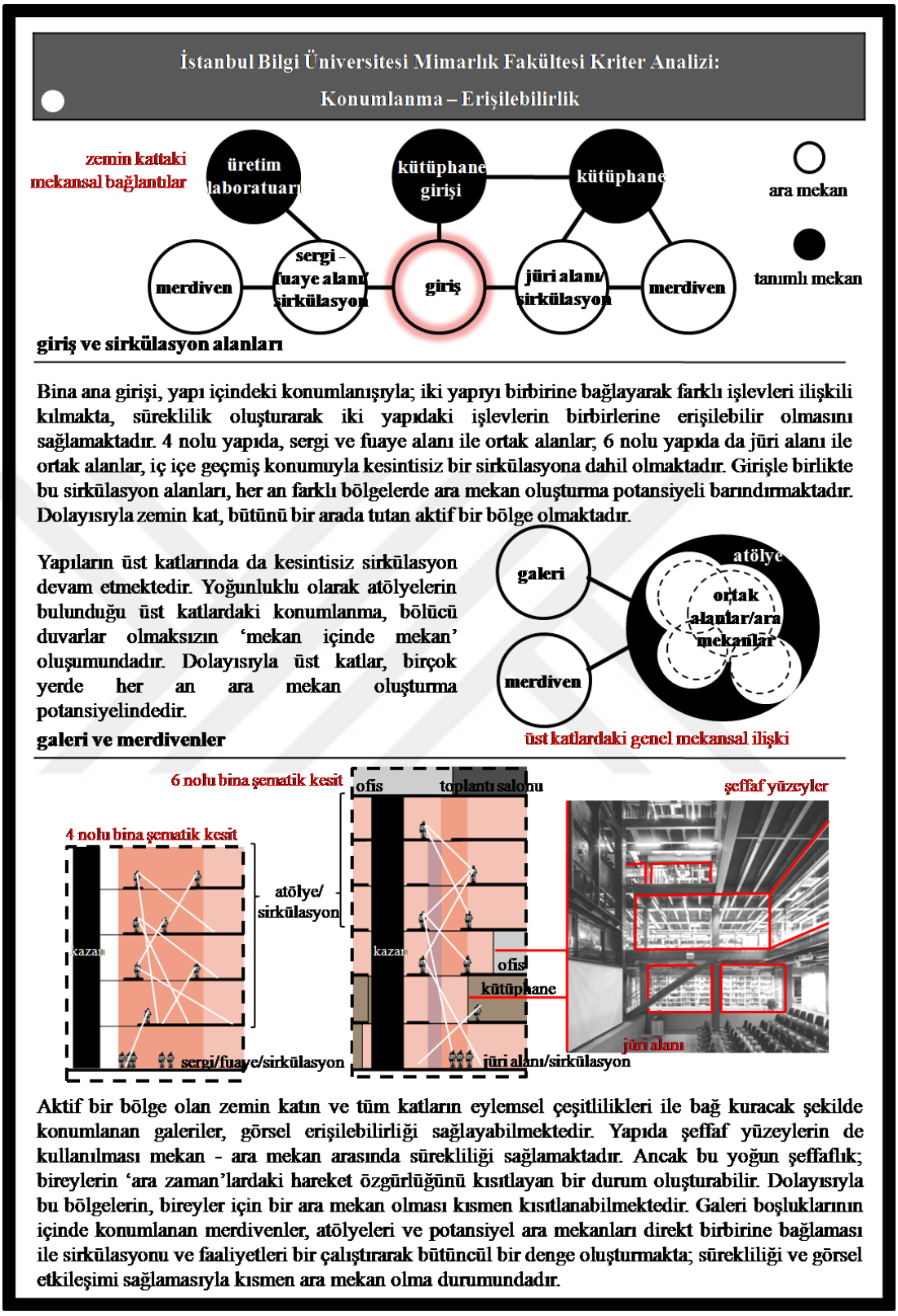

Şekil 4.23 İstanbul Bilgi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi konumlanma-erişilebilirlik analiz föyü (Föydeki fotoğraf, Arkiv (b.t.)'den adapte edilmiştir)

Tablo 4.5 İstanbul Bilgi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi konumlanma-erişilebilirlik değerlendirme föyü

İstanbul Bilgi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Konumlanma – Erişilebilirlik Kriteri Değerlendirme		
Yukarıda verilen konumlanma-erişilebilirlik kriterine yönelik yapılmış analiz föylerindeki tüm incelemeler ve gözlemler ışığında, yapıda bulunan ara mekanların durumuna yönelik genel bir değerlendirme/yorumlama yapılmıştır. Yapının içerdiği tüm ara mekanların, konumlanma-erişilebilirlik kriterine yönelik durumsal değerlendirmesini yapabilmek adına, ana kriterin alt bileşenleri/ölçütleri ele alınmıştır: Kriter bileşeni, ara mekanlar tarafından tümüyle veya çoğunlukla karşılanıyorsa *iyi ilişkili*; ara mekanların bir kısmı bileşeni sağlıyor bir kısmı sağlamıyorsa bileşen *kısmi ilişkili*; ara mekanlardan çoğu veya hiçbiri alt bileşeni karşılama açısından yeterli değil ise *zayıf ilişkili* şeklinde değerlendirilmiştir.		
Yapıdaki ara mekanların genel durumu	**Konumlanma – erişilebilirlik kriteri**	
	Alt bileşenler	**Ara mekanların bileşeni sağlama durumu**
Tüm ara mekanlar hem birbirleriyle hem de tanımlı alanlarla ilişki içerisindedir.	Mekanları ve ara mekanları ilişkili kılma, bir tutma	iyi ilişkili
Giriş; kampüs, jüri alanı, kütüphane, sergi alanı gibi farklı işlevlerden beslenebilmektedir. Diğer ara mekanlar ise açık atölye kurgusundan ötürü kendi işlevlerinden beslenir durumdadır.	Çeşitli işlevlerdeki mekanlarla bağ kurma, farklı mekanlardan beslenme	kısmi ilişkili
Tüm ara mekanlar mekansal kurgu içinde kolay ulaşılabilir durumdadır.	Hem mekanlar hem ara mekanlar arasında kolay erişilebilir olma	iyi ilişkili
Sirkülasyon alanları arasında konumlanan giriş, içerdiği bazı bölücü duvarlardan ötürü görsel sürekliliği kısmen sekteye uğramaktadır. Bunun haricinde yapıdaki tüm ara mekanlar görsel anlamda süreklilik ve etkileşim sağlamaktadır.	Görsel süreklilik ve etkileşim sağlama	iyi ilişkili

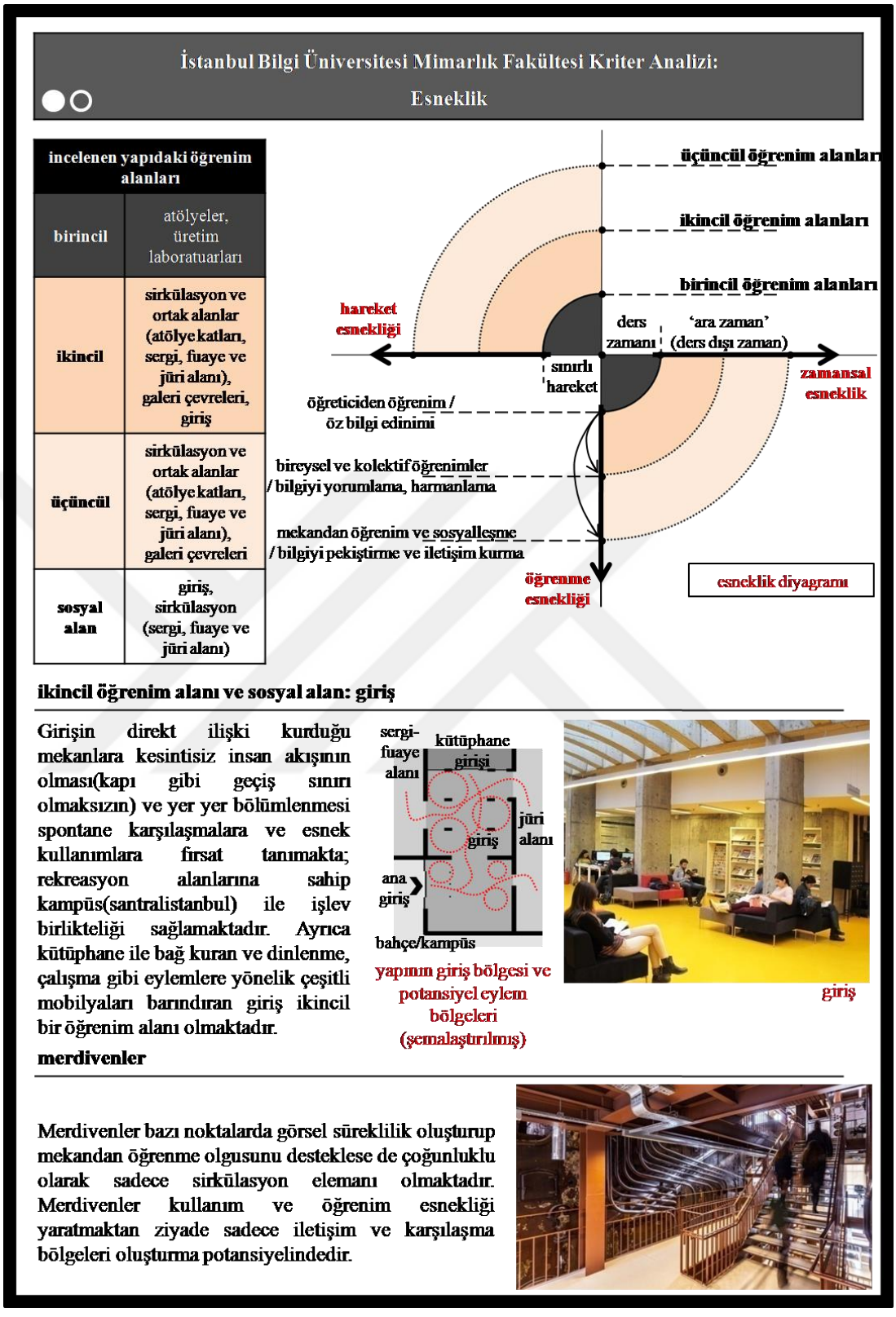

Şekil 4.24 İstanbul Bilgi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi esneklik analiz föyü 1 (Föydeki fotoğraflar, Arkiv (b.t.)'den adapte edilmiştir)

Şekil 4.25 İstanbul Bilgi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi esneklik analiz föyü 2 (Föydeki fotoğraflar, İstanbul Bilgi Üniversitesi (2016)'nden (a), Mungan (2019)'dan (b) ve Arkiv (b.t.)'den (c ve d) adapte edilmiştir)

Tablo 4.6 İstanbul Bilgi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi esneklik değerlendirme föyü

İstanbul Bilgi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Esneklik Kriteri Değerlendirme		
Yukarıda verilen esneklik kriterine yönelik yapılmış analiz föylerindeki tüm incelemeler ve gözlemler ışığında, yapıda bulunan ara mekanların durumuna yönelik genel bir değerlendirme/yorumlama yapılmıştır. Yapının içerdiği tüm ara mekanların, esneklik kriterine yönelik durumsal değerlendirmesini yapabilmek adına, ana kriterin alt bileşenleri/ölçütleri ele alınmıştır: Kriter bileşeni, ara mekanlar tarafından tümüyle veya çoğunlukla karşılanıyorsa *iyi ilişkili*; ara mekanların bir kısmı bileşeni sağlıyor bir kısmı sağlamıyorsa bileşen *kısmi ilişkili*; ara mekanlardan çoğu veya hiçbiri alt bileşeni karşılama açısından yeterli değil ise *zayıf ilişkili* şeklinde değerlendirilmiştir.		
Yapıdaki ara mekanların genel durumu	**Esneklik kriteri**	
	Alt bileşenler	**Ara mekanların bileşeni sağlama durumu**
Yapıdaki merdivenler haricinde tüm ara mekanlar, fiziksel olarak farklılaşan alanlar sunabilmektedir. Merdivenler ise standart biçimlerde kalmıştır.	Fiziksel farklılaşma , farklı/çeşitli alanlar oluşturma	iyi ilişkili
Yapıdaki merdivenler haricinde tüm ara mekanlar, ikincil ve üçüncül öğrenim alanları oluşturabilmektedir. Merdivenler ise öğrenim esnekliği için alan sunamamaktadır.	İkincil ve üçüncül öğrenim alanları oluşturarak öğrenim esnekliği sağlama	iyi ilişkili
Yapıdaki merdivenler haricinde tüm ara mekanlar, sosyalleşme alanına dönüşebilme potansiyelindedir. Merdivenler ise farklı kullanım esnekliği sunamamaktadır.	Harmanlaşmış bölgeler oluşturarak sosyalleşme alanı yaratma	iyi ilişkili
Yapıdaki merdivenler haricinde tüm ara mekanlar, farklı kullanım esneklikleri sunabildiği için kendiliğinden gelişen eylemlere de fırsat tanıyabilecek potansiyeldedir. Merdivenler ise işlevsel spontanelik sunmasa da karşılaşma, görme gibi anlık eylemleri destekleyebilmektedir.	Spontane/plansız karşılaşmalara, eylemlere imkan sunma	iyi ilişkili
Yapıdaki merdivenler haricinde tüm ara mekanlar, kullanım farklılıkları için mobilyalar barındırmaktadır. Merdivenler ise herhangi bir düzenleme barındırmamaktadır.	Çeşitlenen eylemlere uyum sağlayabilen mobilya/düzenleme barındırma	iyi ilişkili

İstanbul Bilgi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Kriter Analizi:

Mimari Dil ve Konfor

a. doğal aydınlatma – ısı kontrolü

sirkülasyon alanları ve galeri çevreleri

4 nolu binadaki çatı fenerleri ve bant pencereler, açık plan kurgusundan ötürü kattaki tüm alanların doğal aydınlatmadan faydalanmasını sağlamaktadır. Ortada konumlanan çatı feneri ise özellikle galeri ve çevresini gün ışığı açısından beslemektedir. Çatıdan dağılan dengeli ışık, katların ve ara mekanların ısı kontrolü açısından olumlu görünmektedir. 6 nolu binada ise bant pencereler gün ışığını binaya alan tek elemanlardır. Dolayısıyla, doğal aydınlatma 4 nolu binada olduğu gibi etkin görünmemekte, binanın ortasındaki galeri ve çevreleri doğal aydınlatmadan yararlanamamaktadır. Bu durum, yoğun galerili ve çok katlı bir oluşum gösteren 6 nolu bina için ısı kontrolü açısından problem oluşturabilir bir eğilimdedir.

4 nolu bina çatı kesiti(şemalaştırılmış)

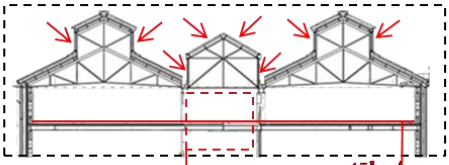

galeri boşlukları/merdiven

atölye/ sirkülasyon

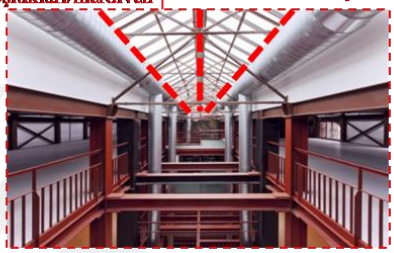

giriş

Giriş ara mekanı, merkezcil bir çatı aydınlatması barındırmaktadır. Dolayısıyla giriş, doğal aydınlatmadan etkin faydalanabilmektedir. Dengeli bir şekilde aydınlatılan bu alan ısı kontrolü açısından olumlu görünmektedir.

b. renk - doku

giriş ve zemin kat sirkülasyon alanları(jüri alanı, sergi-fuaye alanı

Önemli bir öğrenim alanı ve sosyal arter olan zemin kat, turuncu renkle vurgulanmıştır. İşlevsel kullanılan bu renk; yapıdaki geniş alanlar için yakınlık ve sıcaklık algısı, tasarımsal faaliyetler için bireylerde uyarıcılık ve yaratıcılık etkisi oluşturabilir durumdadır.

giriş

4 nolu bina zemin kat sirkülasyon

6 nolu bina zemin kat sirkülasyon

Şekil 4.26 İstanbul Bilgi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mimari dil ve konfor analiz föyü 1 (Föydeki fotoğraflar, Arkiv (b.t.)'den adapte edilmiştir)

İstanbul Bilgi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Kriter Analizi:

Mimari Dil ve Konfor

üst katlar sirkülasyon alanları ve galeri çevreleri

4 nolu binanın çelik strüktüründe kullanılan kırmızı renk; hem uyarıcı etkisi ile tasarımsal faaliyetleri desteklemesi hem de açık plan kurgusundaki geniş alanlar için yakınlık algısı oluşturması açısından işlevsel amaca uygun görünmektedir. 6 nolu binanın çelik strüktüründe kullanılan kahverengi renk, sıcak tonlar arasında yer almasına rağmen nötr etkisinden ötürü daha monoton bir algı yaratabilmektedir. Bununla birlikte, sadece zemin katta birleşen iki ayrı bloğun strüktürlerinin farklı renklerde olması belirleyicilik algısı oluşturabilir durumdadır.

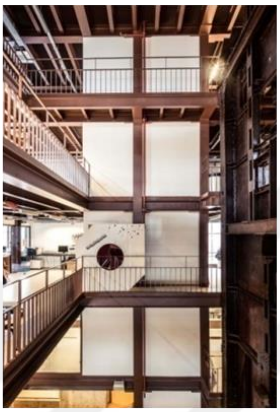

6 nolu bina çelik strüktür

4 nolu bina çelik strüktür

c. malzeme – ses kontrolü

giriş ve zemin kat sirkülasyon alanları

Zemin kattaki taban malzemesi, sesi hapsedebilen ve hareketli mobilyalara imkan tanıyabilen özellikte olmasıyla ara mekanlardaki çeşitli eylemleri hem esneklik hem de ses kontrolü açısından destekleyebilecek vaziyettedir. Ana girişlerle bağlantılı kütüphane mekanı, kendine ait başka bir giriş alanı sayesinde potansiyel kalabalıktan ara mekanlar aracılığıyla dengeli bir şekilde ayrılmaktadır. Ancak , jüri alanı ve kütüphane arasında ara mekan olmaksızın sadece şeffaf yüzeylerin oluşu, hem jüri alanında döngüsel gerçekleşen sesli eylemlerin akustiği hem de kütüphanenin ses kontrolü için olumsuz görülen bir durumdur.

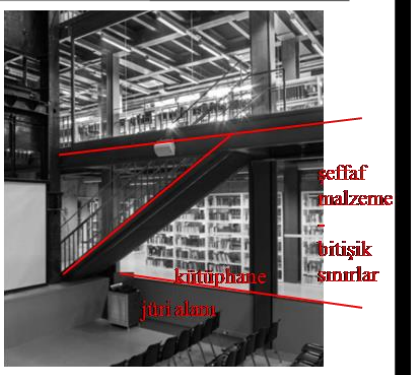

üst katlar sirkülasyon alanları, galeri çevreleri ve merdivenler

Üst katlardaki zemin kaplamaları; sesi hapsedebilen ve hareketli mobilyalara imkan tanıyabilen özellikte olup her an her noktada oluşabilecek ara mekanları destekleyebilir bir durumdadır. Ancak, açık kurguda birtakım bölücü veya yalıtım sağlayabilecek elemanların olmayışı ses kontrolü açısından olumsuzluk oluşturabilir; zamansal çakışmalar(örneğin ders zamanı ile öğrencinin bireysel çalışma zamanı veya 'ara zamanı') ara mekan oluşumlarını kısıtlayabilir.

Şekil 4.27 İstanbul Bilgi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mimari dil ve konfor analiz föyü 2 (Föydeki fotoğraflar, Arkiv (b.t.)'den adapte edilmiştir)

Şekil 4.28 İstanbul Bilgi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mimari dil ve konfor analiz föyü 3 (Föydeki fotoğraflar, Arkiv (b.t.)'den adapte edilmiştir)

Tablo 4.7 İstanbul Bilgi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mimari dil ve konfor değerlendirme föyü

İstanbul Bilgi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimari Dil ve Konfor Kriteri Değerlendirme		
Yukarıda verilen mimari dil ve konfor kriterine yönelik yapılmış analiz föylerindeki tüm incelemeler ve gözlemler ışığında, yapıda bulunan ara mekanların durumuna yönelik genel bir değerlendirme/yorumlama yapılmıştır. Yapının içerdiği tüm ara mekanların, mimari dil ve konfor kriterine yönelik durumsal değerlendirmesini yapabilmek adına, ana kriterin alt bileşenleri/ölçütleri ele alınmıştır: Kriter bileşeni, ara mekanlar tarafından tümüyle veya çoğunlukla karşılanıyorsa *iyi ilişkili*; ara mekanların bir kısmı bileşeni sağlıyor bir kısmı sağlamıyorsa bileşen *kısmi ilişkili*; ara mekanlardan çoğu veya hiçbiri alt bileşeni karşılama açısından yeterli değil ise *zayıf ilişkili* şeklinde değerlendirilmiştir.		
Yapıdaki ara mekanların genel durumu	**Mimari dil ve konfor kriteri**	
	Alt bileşenler	**Ara mekanların bileşeni sağlama durumu**
Yapıdaki giriş haricinde tüm ara mekanlar günışığından kısmi bir yararlanma içindedir. Giriş ise doğal aydınlatma açısından etkindir.	Doğal aydınlatmadan yararlanma	kısmi ilişkili
Yapıdaki giriş haricinde tüm ara mekanlar ısı kontrolünü kısmen sağlayabilmektedir. Giriş ise ısıl konfor açısından uygun görünmektedir.	Isıl konfor açısından uygun bir ortam oluşturma	kısmi ilişkili
Yapıdaki tüm ara mekanlarda renk unsuru işlevsel kullanım olarak öne çıkabilmiştir.	İşlevsel amaçlı renk/doku/malzeme unsuru barındırma	iyi ilişkili
Yapıdaki ara mekanların zemin malzemesi, hareketsel kolaylık sağlamakta olup ses kontrolü açısından uygundur. Ancak yoğun şeffaf yüzey kullanımlarından ötürü bu ses kontrolü kısmen verimsizleşmiştir.	Eylemler, mobilya hareketleri ve ses kontrolü/akustik için uygun malzemeler barındırma	kısmi ilişkili
Yapının mekansal kurgusu açık plan olduğu için ara mekanlar, dengeli bir ayırım pek yapamamıştır. Yapıda sadece giriş ara mekanı bu dengeyi yakalayabilmiştir.	Sesli – sessiz mekanları dengeli bir şekilde ayırabilme	zayıf ilişkili
Yapının birçok noktasında olduğu gibi tüm ara mekan oluşumlarında da yapıya dair tarihsel mimari kimlikleri görmek mümkündür.	Yapının tarihsel/tasarımsal unsurlarını etkin gösterebilme	iyi ilişkili
Yapının açık plan kurgusundan ötürü ara mekanların fark edilebilme, özümsenebilme algısı olmayabilir veya karışıklık gösterebilir. Bununla birlikte, ara mekan oluşumları için küçük-büyük oranlarda farklı alanlar mevcuttur.	Ölçek ve oran olarak uygun büyüklükte olma/ fark edilebilir olma	kısmi ilişkili

4.3.2 İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi

İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'nin ve Güzel Sanatlar Bölümü'nün bulunduğu Taşkışla'nın ilk yapım amacı eğitim işlevli bir yaklaşımı içermektedir. Sultan Abdülmecid, bu yapının tıbbiye mektebi olması yönündeki isteğini İngiliz mimar William James Smith'e iletmiş ve bu istek doğrultusunda 300 öğrenci kapasiteli karma işlevli bir fakülte binasının yapımına 1847 yılında başlanmıştır (Kocabıyık, 2014). Ancak kaba inşaatı bitmek üzere olan yapının bilinmeyen bir sebeple mektep olmasından vazgeçilerek kışla olmasına karar verilmiş olup çeşitli mekân revizeleri ile yapı, Mecidiye Kışla-i Hümayunu adını alarak 1854 yılında tamamlanmıştır (İTÜ Mimarlık Bölümü, b.t.). Temeli ve sütunları taş, genelinde ise tuğla olarak inşa edilen Neo-Rönesans üslubundaki dikdörtgen planlı yapı ortasında merkezi bir avlu, dört köşesinde ise düşey sirkülasyonun sağlandığı kuleler yer almaktadır (Şekil 4.29). Mimarlık Fakültesi'ni barındıran Taşkışla binası, İstanbul'un önemli semtlerinden olan Taksim'de yer almakta olup üniversiteye ait dönüşüm geçiren Maçka ve Gümüşsuyu Yerleşkelerine yakın konumdadır (Şekil 4.30).

Şekil 4.29 Taşkışla'nın genel görünümü (Dilsiz, 2016)

Şekil 4.30 Taşkışla ve üniversitenin diğer dönüşüm geçiren yapılarının konumu (Dilsiz, 2016)

Taşkışla; yıllar boyunca kışla haricinde savaşlarda hastane olarak kullanılmış, yangın, deprem gibi çeşitli sebeplerden ötürü hasarlar görmüş ve birçok kere onarım geçirmiştir. En kapsamlı onarım ise yapının 1944'te İstanbul Teknik Üniversitesi'ne tahsisi ile gerçekleştirilmiştir. Prof. Emin Onat ve Prof. Paul Bonatz, Taşkışla'ya tekrardan eğitim işlevi kazandırmak üzere projeler hazırlamış; plansal anlamda en büyük değişim doğu ve batı kanatlarındaki avluyu çevreleyen koridorların ortaya alınması olmuştur (Şekil 4.31, Şekil 4.32). Bununla birlikte Bonatz, mekân hacimlerini bir üniversite yapısı bağlamında tekrar ele almış; çizim salonlarını, öğretim elemanı odalarını, konferans ve kütüphane bölümlerini kurgulamıştır (Kocabıyık, 2014). Çatının batı kanadı da bu dönemde yeniden işlevlendirilmiştir.

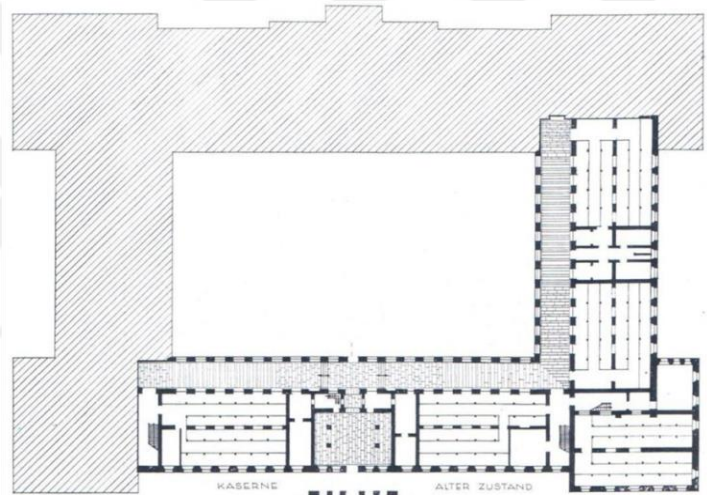

Şekil 4.31 Dönüşüm öncesi zemin kat planı (Baumeister, 1950 aktaran Kocabıyık, Y., 2014)

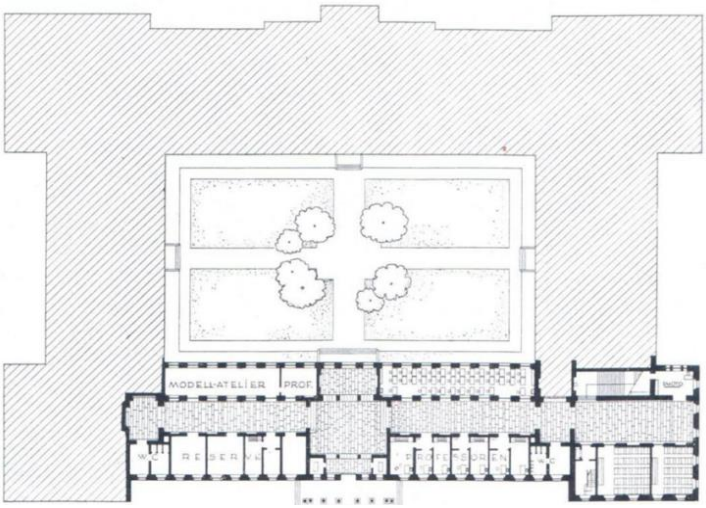

Şekil 4.32 P. Bonatz restorasyonu zemin kat planı (Baumeister, 1950 aktaran Kocabıyık, Y., 2014)

1970'li yıllarda Taşkışla, ortaya çıkan çeşitli gereksinimlere göre Nezih Eldem tarafından ikinci kere önemli bir yeniden işlevlendirme süreci yaşamıştır. Bu dönemde Nezih Eldem, yapının zemin katında bir konferans salonu tasarlamış, çelik konstrüksiyon ve şeffaf yüzeylerle çatıyı revize ederek atölye kullanımlarına açmıştır. Bununla beraber bina bilgisi, restorasyon kürsüsü gibi hacimler ve süreli yayınlar kütüphanesi oluşturulmuştur (Kocabıyık, 2014). 2000 yıllarında ise, öğretim elemanları tarafından doğu aksına, sınıflardan ve büyük bir atölyeden oluşan çatı katı tasarlanmıştır (Şekil 4.33). 1983'te 'Birinci Derecede Korunması Gereken Kültür Varlığı' olarak tescillenen Taşkışla; Osmanlı dönemindeki eğitim işlevi tasarısını Cumhuriyet döneminde yeniden gerçekleştirerek Mimarlık Fakültesi, Güzel Sanatlar Bölümü olarak kullanılmaktadır (Batur, 2016 aktaran İTÜ Mimarlık Bölümü, b.t.).

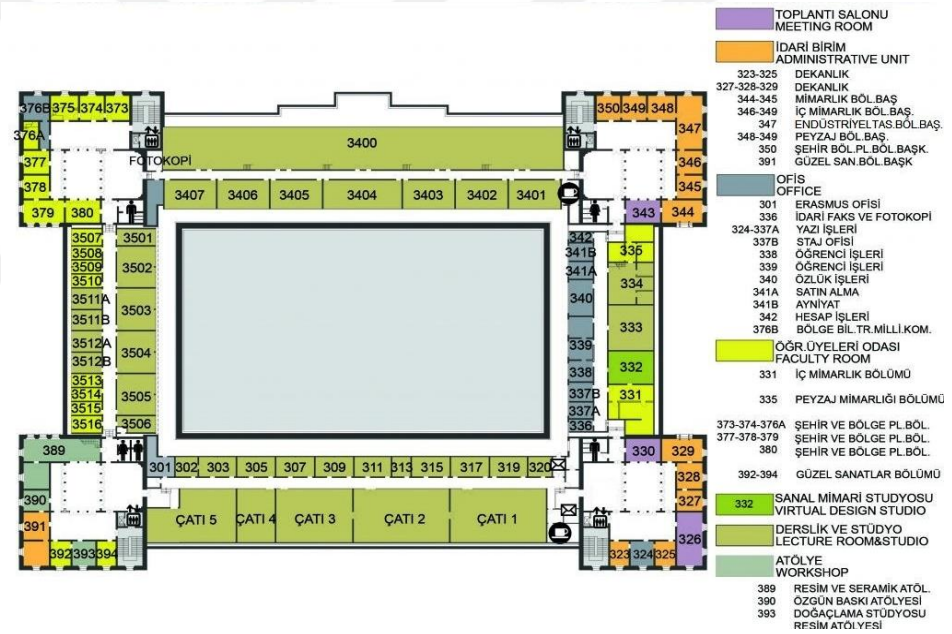

Şekil 4.33 Çatı katı revizeleri sonrası ikinci kat/çatı katı planı (İTÜ Mimarlık Fakültesi, b.t.)

Yukarıdaki bilgiler bağlamında yapının yeniden işlevlendirme analiz föyü Şekil 4.34'te, mekânsal yerleşimine dair analiz föyü ise Şekil 4.35'te verilmiştir. Yapının, **konumlanma-erişilebilirlik** kriterine ait analiz föyü Şekil 4.36'da; **esneklik** kriterine ait analiz föyleri Şekil 4.37, Şekil 4.38 ve Şekil 4.39'da; **mimari dil ve konfor** kriterine ait analiz föyleri ise 4.40, Şekil 4.41 ve Şekil 4.42'de verilmiştir. Tablo 4.8, Tablo 4.9 ve Tablo 4.10'da ise analiz föylerine yönelik her bir kritere ait değerlendirme föyleri derlenmiştir.

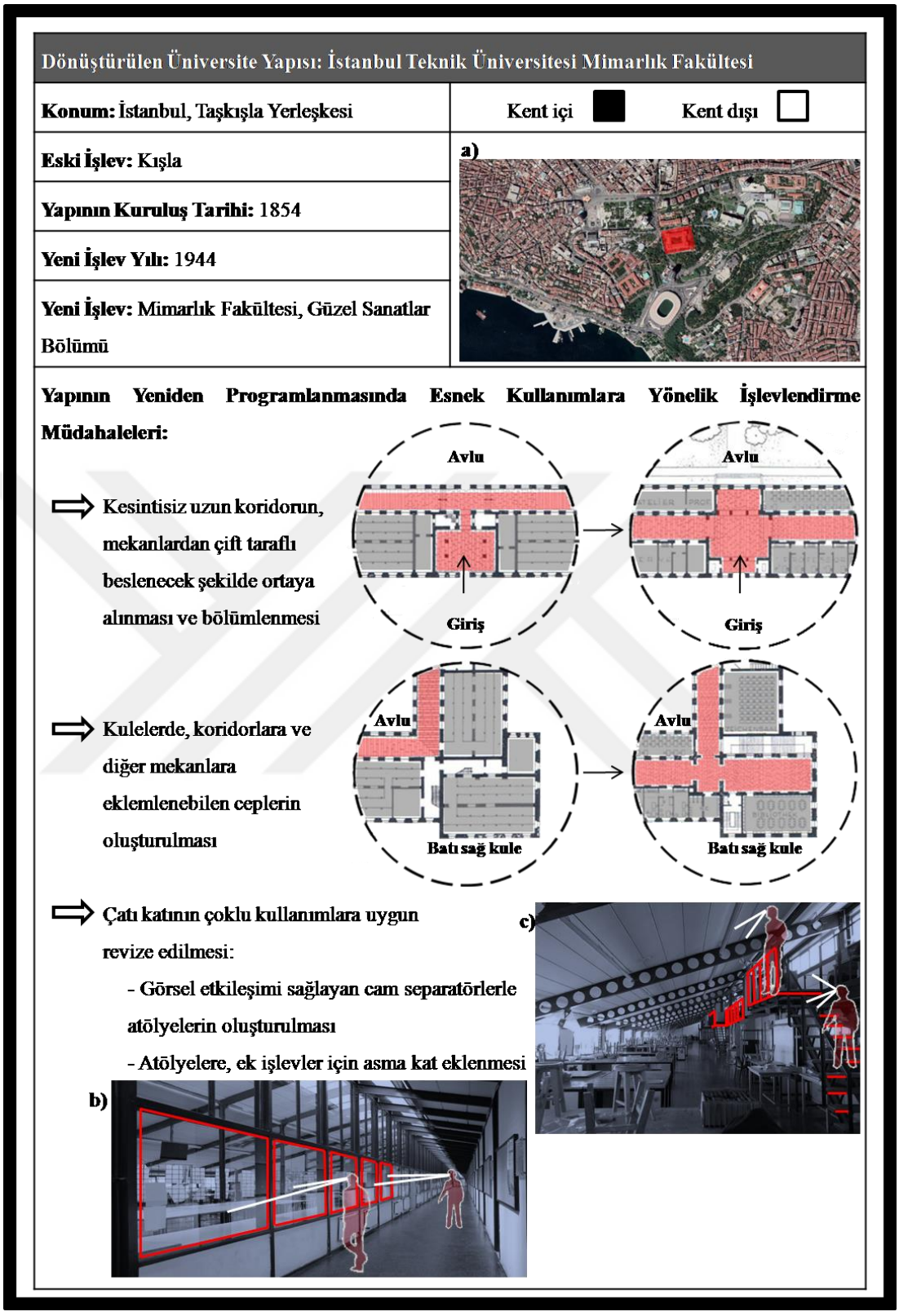

Şekil 4.34 İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi yeniden işlevlendirme analiz föyü (Föydeki fotoğraflar, Googleeart (b.t.)'ten (a), Kocabıyık (2014)'ten (b) ve İTÜ Mimarlık Fakültesi (b.t.)'nden adapte edilmiştir)

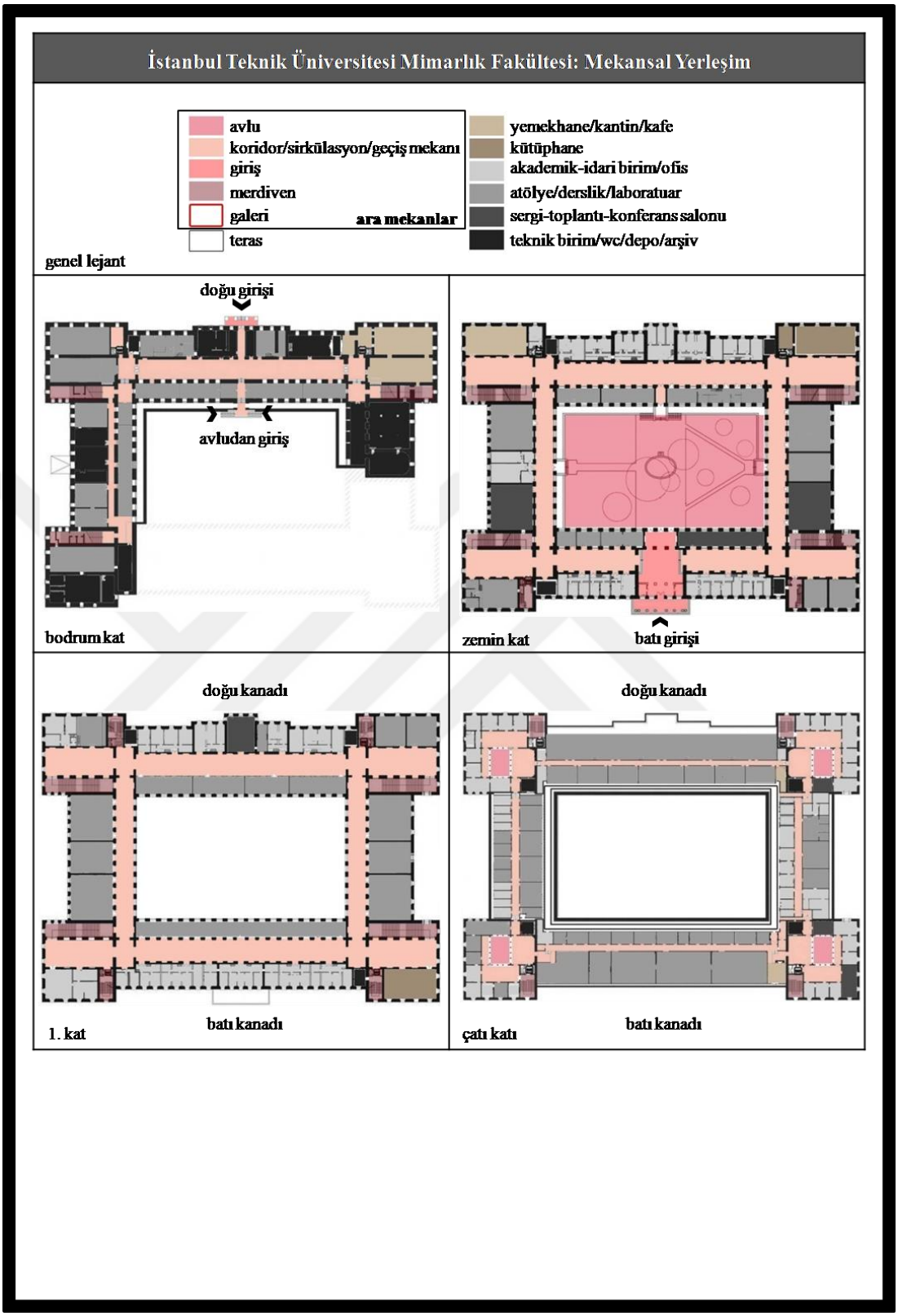

Şekil 4.35 İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mekânsal yerleşim analiz föyü (Föydeki kat planları, İTÜ Mimarlık Fakültesi (b.t.)'nden adapte edilmiştir)

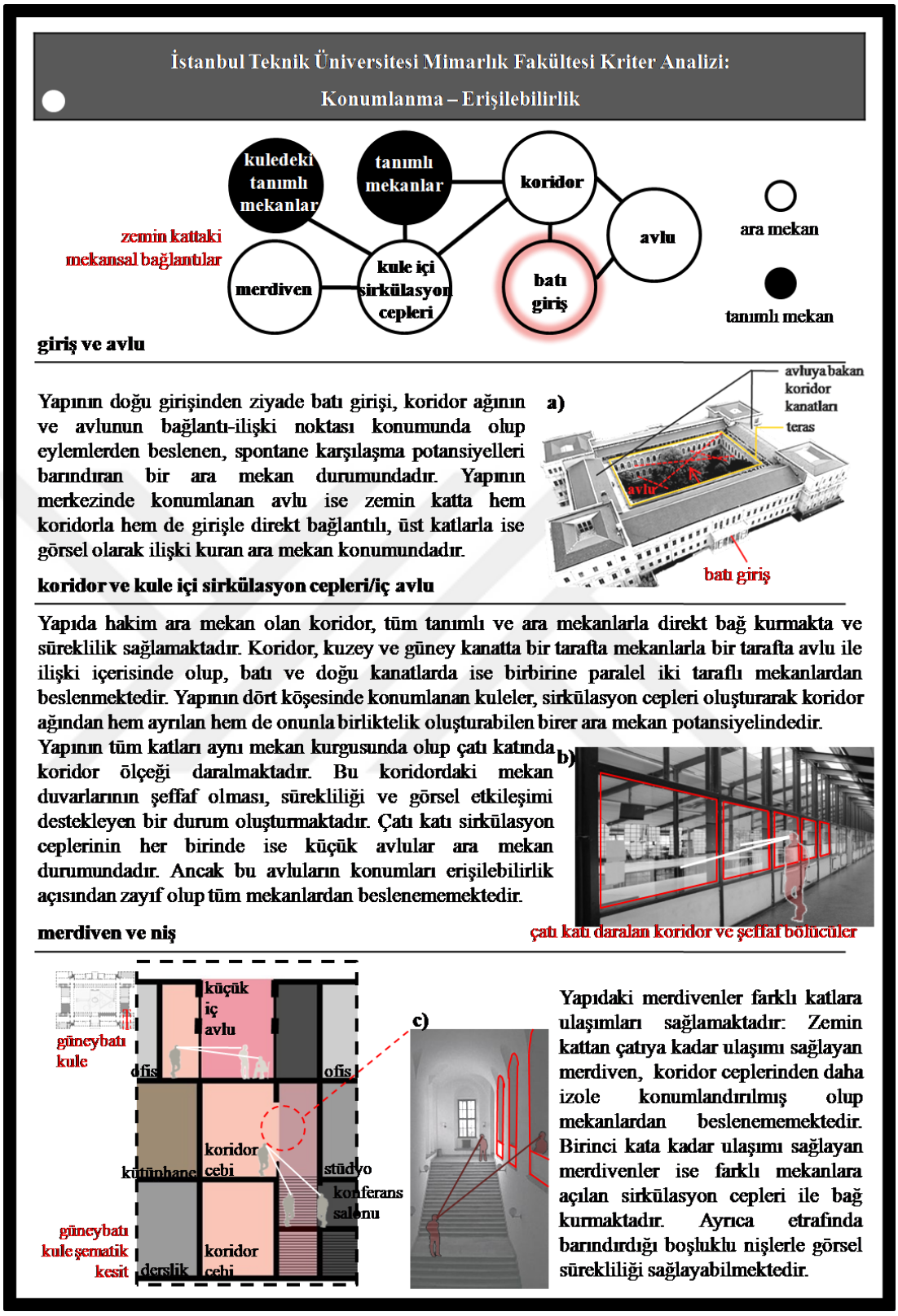

Şekil 4.36 İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi konumlanma-erişilebilirlik analiz föyü (Föydeki fotoğraflar, Kolay (2015)'dan (a), İTÜ Mimarlık Fakültesi (b.t.)'nden (b) ve Pinterest (b.t.)'ten (c) adapte edilmiştir)

Tablo 4.8 İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi konumlanma-erişilebilirlik değerlendirme föyü

İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Konumlanma – Erişilebilirlik Kriteri Değerlendirme		
Yukarıda verilen konumlanma-erişilebilirlik kriterine yönelik yapılmış analiz föylerindeki tüm incelemeler ve gözlemler ışığında, yapıda bulunan ara mekanların durumuna yönelik genel bir değerlendirme/yorumlama yapılmıştır. Yapının içerdiği tüm ara mekanların, konumlanma-erişilebilirlik kriterine yönelik durumsal değerlendirmesini yapabilmek adına, ana kriterin alt bileşenleri/ölçütleri ele alınmıştır: Kriter bileşeni, ara mekanlar tarafından tümüyle veya çoğunlukla karşılanıyorsa *iyi ilişkili*; ara mekanların bir kısmı bileşeni sağlıyor bir kısmı sağlamıyorsa bileşen *kısmi ilişkili*; ara mekanlardan çoğu veya hiçbiri alt bileşeni karşılama açısından yeterli değil ise *zayıf ilişkili* şeklinde değerlendirilmiştir.		
Yapıdaki ara mekanların genel durumu	**Konumlanma – erişilebilirlik kriteri**	
	Alt bileşenler	**Ara mekanların bileşeni sağlama durumu**
Soyutlanmış(duvarlar arasında kalan) merdivenler ve küçük avlu haricindeki tüm ara mekanlar, hem birbirleriyle hem de tanımlı alanlarla ilişki içerisindedir.	Mekanları ve ara mekanları ilişkili kılma, bir tutma	iyi ilişkili
Soyutlanmış(duvarlar arasında kalan) merdivenler ve küçük avlu haricindeki tüm ara mekanlar, yapıdaki farklı işlevlerdeki mekanlardan beslenebilmektedir.	Çeşitli işlevlerdeki mekanlarla bağ kurma, farklı mekanlardan beslenme	iyi ilişkili
Soyutlanmış(duvarlar arasında kalan) merdivenler ve küçük avlu haricindeki tüm ara mekanlar, mekansal kurgu içinde kolay ulaşılabilir durumdadır.	Hem mekanlar hem ara mekanlar arasında kolay erişilebilir olma	iyi ilişkili
Soyutlanmış(duvarlar arasında kalan) merdivenler ve küçük avlu haricindeki tüm ara mekanlar, görsel anlamda sürekliliği ve etkileşimi destekleyebilir konumdadır.	Görsel süreklilik ve etkileşim sağlama	iyi ilişkili

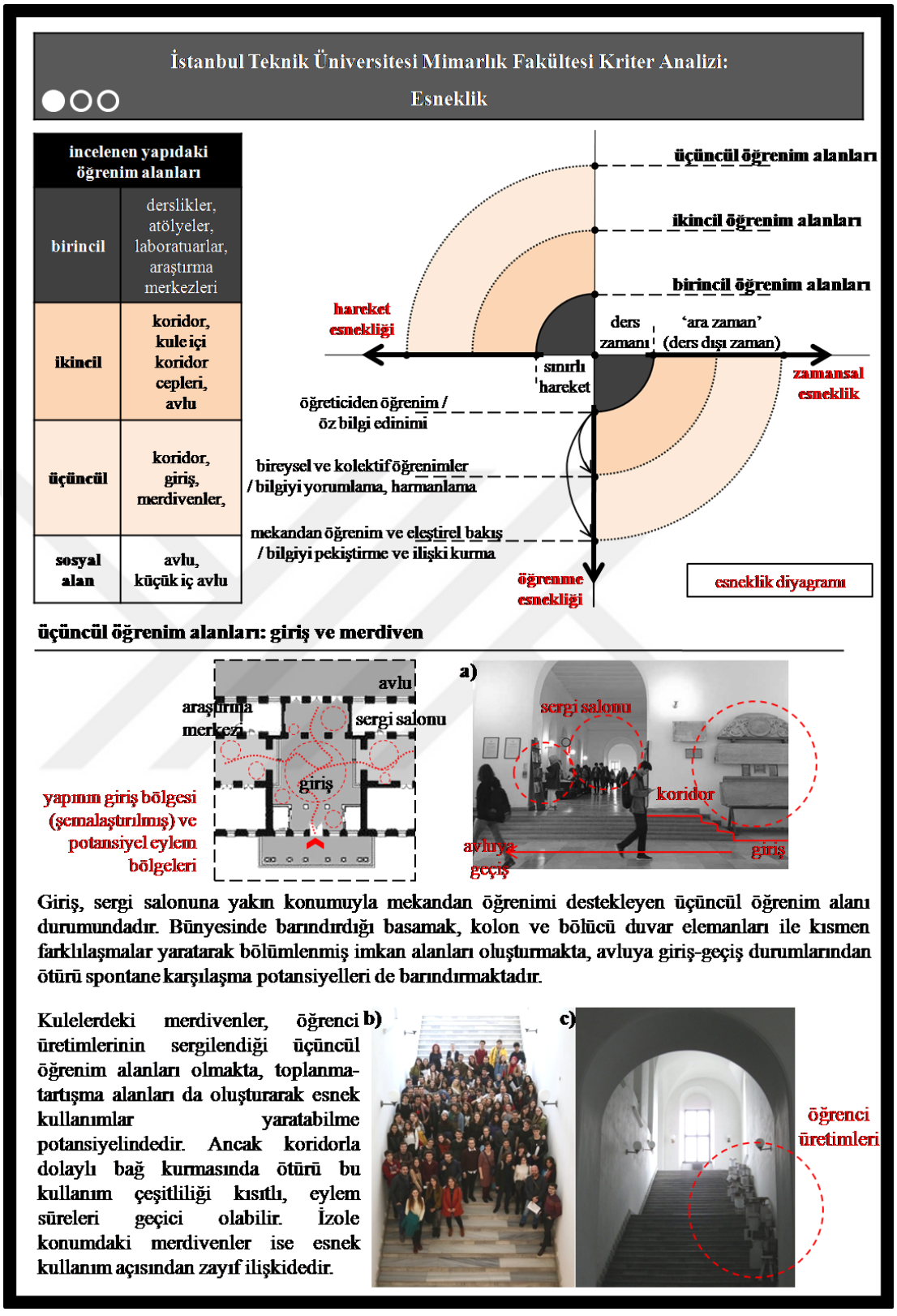

Şekil 4.37 İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi esneklik analiz föyü 1 (Föydeki fotoğraflar, Fikriyat (2018)'tan (a), İTÜ Mimarlık Fakültesi (b.t.)'nden (b), ve Hayalleme (2008)'den (c), adapte edilmiştir)

Şekil 4.38 İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi esneklik analiz föyü 2 (Föydeki fotoğraflar, İTÜ Tasarım Atölyesi - itüTA (2019)'dan (a), Erdoğdu (2020)'dan (b) ve Özfiliz (b.t.)'den (c, d) adapte edilmiştir)

Şekil 4.39 İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi esneklik analiz föyü 3 (Föydeki fotoğraflar, İTÜ Mimarlık Fakültesi (2018)'nden (a), İTÜ Mimarlık Bölümü (2019)'nden (b), İTÜ Mimarlık Fakültesi (b.t.)'nden (c) ve Ilgaz (2019)'dan (d) adapte edilmiştir)

Tablo 4.9 İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi esneklik değerlendirme föyü

İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Esneklik Kriteri Değerlendirme		
Yukarıda verilen esneklik kriterine yönelik yapılmış analiz föylerindeki tüm incelemeler ve gözlemler ışığında, yapıda bulunan ara mekanların durumuna yönelik genel bir değerlendirme/yorumlama yapılmıştır. Yapının içerdiği tüm ara mekanların, esneklik kriterine yönelik durumsal değerlendirmesini yapabilmek adına, ana kriterin alt bileşenleri/ölçütleri ele alınmıştır: Kriter bileşeni, ara mekanlar tarafından tümüyle veya çoğunlukla karşılanıyorsa *iyi ilişkili*; ara mekanların bir kısmı bileşeni sağlıyor bir kısmı sağlamıyorsa bileşen *kısmi ilişkili*; ara mekanlardan çoğu veya hiçbiri alt bileşeni karşılama açısından yeterli değil ise *zayıf ilişkili* şeklinde değerlendirilmiştir.		
Yapıdaki ara mekanların genel durumu	**Esneklik kriteri**	
	Alt bileşenler	**Ara mekanların bileşeni sağlama durumu**
Yapıdaki giriş, koridorlar ve soyutlanmamış merdivenler çok fazla olmasa da kısmen fiziksel olarak farklılaşan alanlar sunabilmektedir. Avlu ve küçük avlu farklılaşma barındırmamakta olup soyutlanmış merdivenler de standart biçimlerde kalmıştır.	Fiziksel farklılaşma , farklı/çeşitli alanlar oluşturma	kısmi ilişkili
Yapıdaki küçük avlu ve soyutlanmış merdivenler haricindeki tüm ara mekanlar, ikincil ve üçüncül öğrenim alanları oluşturabilmektedir. Soyutlanmamış merdivenler ise kısmen üçüncül alanlar sağlayabilmektedir.	İkincil ve üçüncül öğrenim alanları oluşturarak öğrenim esnekliği sağlama	iyi ilişkili
Yapıdaki küçük avlu ve merdivenler haricindeki tüm ara mekanlar, sosyalleşme alanına dönüşebilme potansiyelindedir. Küçük avlu ve soyutlanmamış merdivenler ise kısmen de olsa sosyal ilişkileri destekleyebilmektedir.	Harmanlaşmış bölgeler oluşturarak sosyalleşme alanı yaratma	iyi ilişkili
Yapıdaki küçük avlu ve merdivenler haricindeki tüm ara mekanlar, farklı kullanım esneklikleri sunabildiği için kendiliğinden gelişen eylemlere de fırsat tanıyabilecek potansiyeldedir. Küçük avlu ve soyutlanmamış merdivenler ise sosyal ilişkileri kısmen desteklediği için bu potansiyeli de kısmen barındırabilmektedir.	Spontane/plansız karşılaşmalara, eylemlere imkan sunma	iyi ilişkili
Yapıdaki tüm ara mekanlar, mobilya barındırma açısından yetersiz durumdadır. Bazı noktalarda esnek sergi elemanları barındırsa da oturma, çalışma birimi barındıramamaktadır.	Çeşitlenen eylemlere uyum sağlayabilen mobilya/düzenleme barındırma	zayıf ilişkili

Şekil 4.40 İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mimari dil ve konfor analiz föyü 1 (Föydeki fotoğraflar, İTÜ Mimarlık Fakültesi (b.t.)'nden (a), Kocabıyık (2014)'tan (b), İTÜ MİMARLIK KULÜBÜ (2020)'nden (c) ve İTÜ-İstanbul Teknik Üniversitesi (2016)'nden (d) adapte edilmiştir)

İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Kriter Analizi:
Mimari Dil ve Konfor

doğu kanadı çatı koridoru (ve diğer ara mekanlar)

Çatı katının doğu kanadındaki koridorda, farklı tonlarda renkler kullanılarak öğrenci motivasyonu açısından canlı bir ortam yakalanmaya çalışılmış; kapılardaki renkler belirleyicilik rolü üstlenmiştir. Bu koridorda kullanılan dairesel boşluklu çelik strüktür ise kısmen de olsa karışık bir görüntüye sebebiyet vermektedir. Yapının diğer ara mekanlarında ise tarihi değerlerden ötürü işlevsel amaçlı bir renk kullanımı olmayıp beyaz renk hakim vaziyettedir.

a) b)

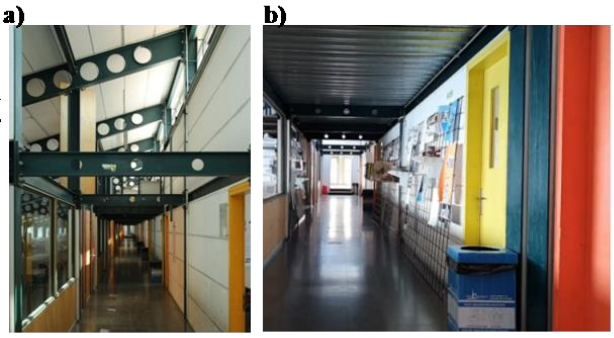

doğu kanadı çatı koridoru

c. malzeme – ses kontrolü

avlu, küçük iç avlu

Büyük avludaki zemin, yer kaplaması ve yeşil alan açısından dengeli bir şekilde yayılmış olup, kaplanan yerler öğrenci hareketleri için uygun görülmektedir. Ancak geniş camlar aracılığıyla avluyla direkt ilişkide olan mekanlar düşünüldüğünde ses kontrolü açısında kısmen olumsuz etkiler oluşabilir. Çatı katı avlularında, yeşil bitki örtüsü bulunmamakta; ara mekana değer katan öğeler olarak vitray camlar mevcuttur.

c)

küçük iç avlu ve vitray camlar

giriş, koridor ve cepler, merdivenler

Yemekhane, sergi alanı gibi ses yoğunluğu olan mekanlar ile sessizlik gerektiren kütüphane mekanı, koridorun ve kule ceplerinin konumlanışıyla mekan örgütlenmesi açısından ses kontrolünü sağlayabilir, ancak, şeffaf yüzey yoğunluğu akustik açıdan olumsuz sonuçlar doğurabilir. Uzun ve geniş koridorlarda, yapının kimliği ile uyumlu birtakım yumuşak malzeme, mobilya kullanımı akustik ve algısal açıdan olumlu bir yaklaşım olacaktır. Yapıdaki geniş ölçekli ara mekanlarda farklılaşan malzemelerin olmayışı ara mekanların farkındalığı açısından olumsuz görünmektedir. Bununla birlikte, koridorların bazılarında sokak algısı yaratan taş yer kaplamalarının kullanımı hareket esnekliği için uygun olmasa da ara mekana değer katan bir malzeme olmaktadır.

d)

sokak algısı oluşturan taş malzemeli koridor

Şekil 4.41 İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mimari dil ve konfor analiz föyü 2 (Föydeki fotoğraflar, İTÜ Mimarlık Fakültesi (b.t.)'nden (a), İTÜ MİMARLIK KULÜBÜ (2020)'nden (b), İTÜ Mimarlık Fakültesi (2020)'nden (c) ve Arıburun (2013)'dan (d) adapte edilmiştir)

Şekil 4.42 İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mimari dil ve konfor analiz föyü 3 (Föydeki fotoğraflar, Uslu (2020)'dan (a) ve İTÜ Mimarlık Fakültesi (2019)'nden (b) adapte edilmiştir)

Tablo 4.10 İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mimari dil ve konfor değerlendirme föyü

İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimari Dil ve Konfor Kriteri Değerlendirme		
Yukarıda verilen mimari dil ve konfor kriterine yönelik yapılmış analiz föylerindeki tüm incelemeler ve gözlemler ışığında, yapıda bulunan ara mekanların durumuna yönelik genel bir değerlendirme/yorumlama yapılmıştır. Yapının içerdiği tüm ara mekanların, mimari dil ve konfor kriterine yönelik durumsal değerlendirmesini yapabilmek adına, ana kriterin alt bileşenleri/ölçütleri ele alınmıştır: Kriter bileşeni, ara mekanlar tarafından tümüyle veya çoğunlukla karşılanıyorsa *iyi ilişkili*; ara mekanların bir kısmı bileşeni sağlıyor bir kısmı sağlamıyorsa bileşen *kısmi ilişkili*; ara mekanlardan çoğu veya hiçbiri alt bileşeni karşılama açısından yeterli değil ise *zayıf ilişkili* şeklinde değerlendirilmiştir.		
Yapıdaki ara mekanların genel durumu	**Mimari dil ve konfor kriteri**	
	Alt bileşenler	**Ara mekanların bileşeni sağlama durumu**
Yapıdaki neredeyse tüm ara mekanlar(çatı katındaki bazı koridorlar hariç) günışığından etkin yararlanabilmektedir.	Doğal aydınlatmadan yararlanma	iyi ilişkili
Yapıdaki avlu haricinde tüm ara mekanlar ısı kontrolünü şeffaf yüzey yoğunluğundan ötürü kısmen sağlayabilmektedir. Avlu ise bireylere doğal iklimlendirme sunabilen bir ara mekandır.	Isıl konfor açısından uygun bir ortam oluşturma	kısmi ilişkili
Yapıdaki avlular haricinde hiçbir ara mekanda renk unsuru işlevsel kullanım olarak öne çıkamamıştır.	İşlevsel amaçlı renk/doku/malzeme unsuru barındırma	zayıf ilişkili
Yapıdaki ara mekanların zemin malzemesi, hem hareketsel kolaylık için hem de ses kontrolü açısından bölgesel ve kısmi bir uygunluk oluşturmaktadır.	Eylemler, mobilya hareketleri ve ses kontrolü/akustik için uygun malzemeler barındırma	kısmi ilişkili
Yapıdaki tüm ara mekanlar(merkezi avlu kısmi bir durum oluşturabilir), ses yoğunluğu olan mekanlarla sessizlik gerektiren mekanları hem ayırabilen hem de bir tutan vaziyettedir.	Sesli – sessiz mekanları dengeli bir şekilde ayırabilme	iyi ilişkili
Yapının birçok noktasında olduğu gibi tüm ara mekan oluşumlarında da yapıya dair tarihsel mimari kimlikleri görmek mümkündür.	Yapının tarihsel/tasarımsal unsurlarını etkin gösterebilme	iyi ilişkili
Yapıdaki soyutlanmış merdivenler haricinde tüm ara mekanlar, bireyler tarafından ara mekan algısı olarak fark edilebilir ve özümsenebilirdir. Ancak, ölçek-oran açısından bazı noktalarda fazla büyük bazı noktalarda fazla küçük olabilmektedir.	Ölçek ve oran olarak uygun büyüklükte olma/ fark edilebilir olma	kısmi ilişkili

4.3.3 Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Türkiye'nin sanat ve mimarlık alanında kurulan ilk yüksekokul olması ve bir saray yapısına yerleştirilmesi açısından değerli bir örnek olmaktadır. Üniversite, 1882 yılında, o dönemin önemli isimlerinden olan sanat tarihçisi, arkeolog, müzeci, ressam Osman Hamdi Bey tarafından Sanayi-i Nefise Mektebi (resmi adı Mekteb-i Sanayi-i Nefise-i Şahane) adı ile kurulmuştur. 1926 yılında ise okul, eskiden Meclis-i Mebusan binası olan Cemile Sultan Sarayı'na taşınmış ve tüm öğrenciler bir arada öğrenime başlamışlardır (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, b.t.). 1928'te Güzel Sanatlar Akademisi, 1982'de Mimar Sinan Üniversitesi adını alan kurum, bugün itibari ile Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fındıklı Yerleşkesi adı altında Mimarlık Fakültesi ve Güzel Sanatlar Fakültesi olarak Çifte Saraylarda faaliyet göstermektedir (Şekil 4.43).

Şekil 4.43 Yapının boğazdan genel görünümü (Güney, 2007)

Sultan Abdülmecit'in kızları Cemile ve Münire Sultanlar için birer büyük harem dairesiyle birlikte selamlık köşkleri olarak tasarlanan Çifte Saraylar, Osmanlı İmparatorluğu'nun Batılılaşma döneminde inşa edilmiştir (Tuğlacı, 1981 aktaran Atabay, E. Z., 2019). Çifte Sarayların ilk yapımlarından sonra, değişen ihtiyaçlara göre iki yapı da çeşitli işlevsel, mekânsal ve yapısal değişikliklere uğramıştır. 1928'de Türkiye'nin ilk akademisi olması sonucunda kazandığı işlevle yine mekânsal değişimler geçiren Cemile Sultan Sarayı'nda, 1948 yılında büyük bir yangın gerçekleşmiştir. Bu yangın sonucu kullanılamayan bina, akademisyenlerin kurduğu bir komisyonun, ortak kararı sonucu seçtiği proje ile onarıma girmiştir. Kargir duvarların korunup iç mekânın betonarme sistemle yeniden tasarlandığı bu onarım

projesinin sahipleri Mimar Sedad Hakkı Eldem ve Mimar Mehmet Ali Handan; yapıya dair eski karakteristik özellikleri koruyan, akademinin kullanımına ve zaman içerisinde muhtemel kullanımlarına uyum sağlayabilen, modern bir tasarım anlayışı benimsemişlerdir (Eldem ve Handan, 1954 aktaran Atabay, E. Z., 2019). Mimarların onarma ve işlevlendirme projesine dair yaptıkları müdahaleleri, Atabay (2019)'ın tezinde ve Aysel (2012, 2013)'in makalelerinde belirttiklerine göre aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür:

- Mimarlar, eski plan özelliklerini tekrar etmekten ziayde referans alan bir yaklaşım sergilemişlerdir: Ortada yer alan haç şekline benzer Osman Hamdi Bey salonu ve yan sofa niteliğinde mekânlar kurgulanmış, bu sofaların etrafına iç avlular ve merdivenler eklenmiştir (Şekil 4.44, Şekil 4.45).
- Yapının eski bodrum katı zeminle birleştirilerek Osman Hamdi Bey Salonu'nu barındıran iki kat yüksekliğine sahip bir zemin kat ve giriş elde edilmiştir. İç mekânda, geçirgen merdivenler, kesintiye uğramayan koridorlar, iç avlular ve yoğun kullanılan cam yüzeyler ile şeffaflık, süreklilik ve geçirgenlik kavramlarını barındıran bir kurgu amaçlanmıştır.
- Birinci katta, benzer mekânsal kurgular yer almakta olup bazı hacimlerde iç mekân duvarları kaldırılarak geniş derslikler elde edilmiştir. İkinci katta ise Osman Hamdi Bey Salonu'nun haça benzer şekli devam ettirilerek iki cephe tarafına bakan, farklı işlevlere hizmet edebilecek olan kesintisiz bir salon oluşturulmuştur.

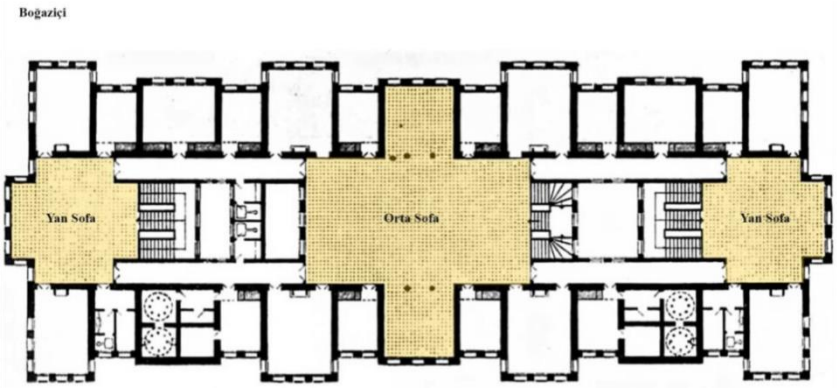

Şekil 4.44 Cemile Sultan Sarayı'nın yangın öncesi sofalı planı (Eldem ve Handan, 1954 aktaran Atabay, Z. H., 2019)

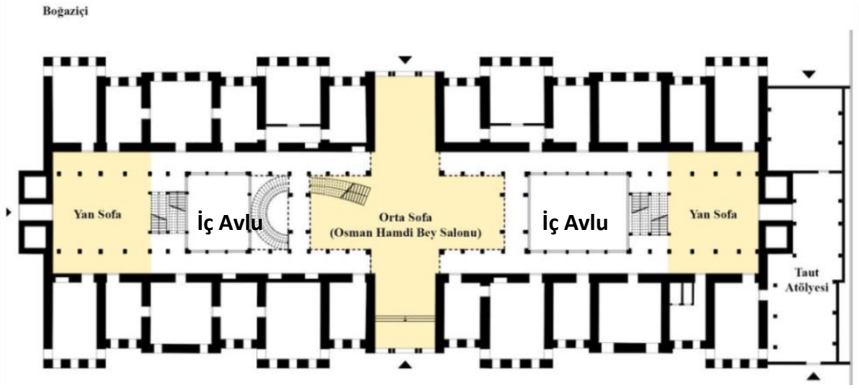

Şekil 4.45 Cemile Sultan Sarayı'nın yangın sonrasında sofadan esinlenilen iç avlulu yenilme projesi zemin kat planı (Eldem ve Handan, 1954 aktaran Atabay, Z. H., 2019)

1953'te akademinin tekrar yerleştiği Cemile Sultan Sarayı, belirli dönemlerde birtakım müdahaleler ve değişimler geçirmiştir. 1962'de, ikinci katta bulunan, günümüzde 'Konferans Salonu' olarak adlandırılan esnek kullanımlara açık salon, okulun Mimarlık Bölüm Başkanı Utarit İzgi ve Esad Suher tarafından hareketli duvarların eklenmesiyle değişikliğe uğramış ve gerektiğinde ayrılıp birleştirilebilen mekânlar olarak farklılaşmıştır. 1990'lı yıllarla birlikte ise Konferans Salonu, çeşitli müdahalelerle maruz kalmış ve salonun iki cepheye bakan eyvanları sürekli olarak kapatılarak esnek kullanımdan uzaklaşılmıştır. Ayrıca bu dönemde, yapıya şeffaflık, geçirgenlik ve havalandırma sağlayan karakteristik avlular kapatılarak, bu avlulara çelikle taşınan katlar eklenmiş ve atölyeler olarak işlevlendirilmiştir (Atabay, 2019). 2012 yılında ise depremde yıkılabilme tehlikesine karşı bir güçlendirme projesinin gerçekleştirilmesiyle üniversitenin simge mekânı olan Osman Hamdi Bey Salonu, sürekliliğini ve geçirgenliğini kaybetmiştir (Atabay, 2019) (Şekil 4.46).

Şekil 4.46 Güçlendirme öncesi geçirgen ve şeffaf Osman Hamdi Bey Salonu (a) ve güçlendirme sonrası durumu (b) (Atabay, 2019)

Akademi'ye daha sonrasında katılan Münire Sultan Sarayı da 1859'de Cemile Sultan Sarayı ile birlikte inşa edilmiş olup 1862'ye kadar Münire Sultan tarafından kullanılmıştır. Cumhuriyet ile birlikte birçok çeşitli işlev değişikliklerine uğrayan yapı, 1969 yılı itibari ile Akademi'ye tahsis edilmesiyle (Karakaya, 2006), en kapsamlı müdahaleye ve mekânsal değişime uğramıştır. Benzer şekilde kargir beden duvarların korunarak iç mekânda betonarme sistemin uygulandığı yapı, yine bir komisyon kararıyla Seda Hakkı Eldem tarafında hazırlanan proje ile yeniden düzenlenmiştir. O dönem müdahalelerini ve değişimlerini, Atabay (2019)'ın tezinde ve Gülmez (2011)'in makalelesinde belirttiklerine göre aşağıdaki gibi vermek mümkündür:

- Osman Hamdi Bey Salonu'ndaki gibi, yapının ortasında yer alan sofadan referans alınarak haç şekline benzer, iki kat yüksekliğine sahip bir salon oluşturulmuş ve Mimar Sinan Salonu olarak adlandırılmış olup yan sofalar oluşturulmuştur. Salonun bir yanında üzeri açık bir iç avlu, diğer yanında ise yapıya günışığı alımını arttırmak amacı ile üzeri çatı feneri ile kapatılmış bir düşey boşluk tasarlanmıştır (Şekil 4.47, Şekil 4.48). Düşey sirkülasyonlar, Cemile Sultan Sarayı'ndaki gibi avlu ve boşluk yanlarında yer alan merdivenlerden ve Mimar Sinan Salonu'na bağlanan ana merdivenden sağlanmaktadır. Birinci kat yine benzer kurguda ilerlerken, ikinci katta Mimar Sinan Salonu izlerine takiben orta sofa oluşturulmuş, Cemile Sultan Sarayı Konferans Salonu'nun aksine sınırlandırmayarak öylece esnek kullanımlar için bırakılmıştır (Atabay, 2019).

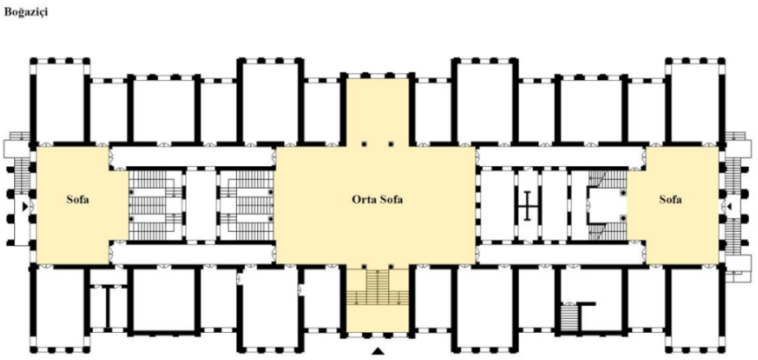

Şekil 4.47 Münire Sultan Sarayı'nın müdahale öncesi sofalı zemin kat planı (Eldem, 1983 aktaran Atabay, Z. H., 2019)

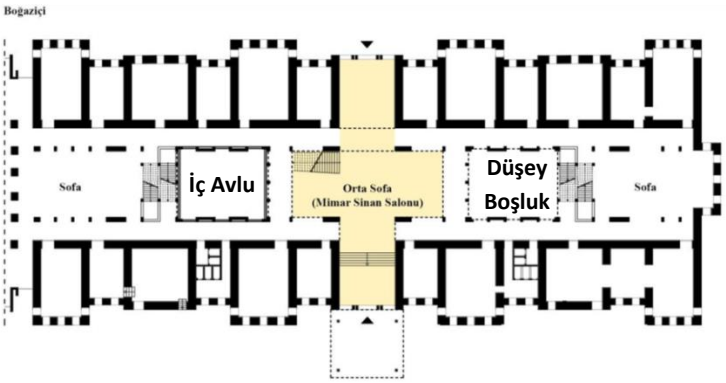

Şekil 4.48 Münire Sultan Sarayı'nın müdahale sonrasında sofadan esinlenilen iç avlulu ve düşey boşluklu yenilme projesi zemin kat planı (Eldem, 1983 aktaran Atabay, Z. H., 2019)

1975 yılı itibari ile yenilemeler tamamlanmış, bina öğrenim için hazır duruma gelmiş ve Akademi Çifte Saraylar'ı bir bütün olarak kullanmaya başlamıştır. Münire Sultan Sarayı'nın da kullanılmaya başlamasıyla birlikte önceden Taut Atölyesi olarak bilinen yere, üst katın kütüphane, zemin katın ise atölye mekânları olarak kullanılacağı bir ara bağlantı yapısı yapılmıştır (Eldem, 1983 aktaran Atabay, Z. H., 2019). 1982 yılında Akademi'nin üniversite kurumuna dönüşmesi sonucunda artan gereksinimlerle Münire Sultan Sarayı kapsamlı bir müdahale ve değişime uğramıştır.

1984 yılında, büyük atölyelere duyulan ihtiyaçtan ötürü Mimarlık Fakültesi olarak kullanılan Münire Sultan Sarayı'nın çatı katı, Prof. Dr. Muammer Onat tarafından projelendirilmiştir: Yeni katta, çatı fenerleri ve büyüklü küçüklü atölyeler elde edilmiş ve bu kata ulaşımlar düşey boşlukların içerisinde tasarlanan merdivenlerle sağlanmıştır (Gülmez, 2011). 1985 yılında ise, ortak kullanımlara açık atölye ihtiyacını karşılamak maksatlı, ikinci kattaki haça benzer merkezi sofa, iki cephedeki eyvanlardan ayrılıp koridorlar oluşturacak şekilde bölünerek 'Orta Hol' isimli atölye tasarlanmıştır (Gülmez, 2011). 1997 yılında, üzeri açık olan iç avlu çelikten bir strüktür ile kapatılarak atölye olarak işlevlendirilmiş, merdiven sahanlıklarına denk gelecek şekilde döşemeler eklenerek avluda altı adet kat oluşturulmuştur (Gülmez, 2011). Dolayısıyla, bu yapı da geçirgenlik, şeffaflık gibi karakteristik özelliklerini yitirmiştir. 2008 yılında ise sonradan eklenen çatı katında, Doç. Dr. F. Gülşen Gülmez ve Doç. Dr. R. Nezih Aysel tarafından bir yenileme gerçekleştirilmiş olup tüm çatı katı tek bir mekân olarak düşünülerek tasarlanmıştır (Gülmez, 2011) (Şekil

4.49). 2012 yılında da, tıpkı Cemile Sultan Sarayı'ndaki gibi yapının depremde yıkılabilme tehlikesine karşı bir güçlendirme projesi gerçekleştirilmiş fakat kapsamlı bir değişim olmamıştır (Atabay, 2019).

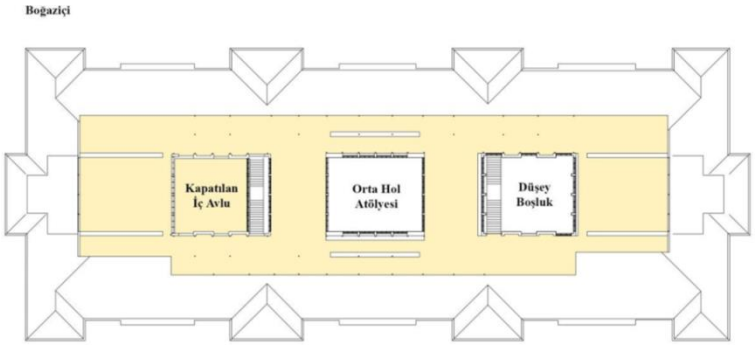

Şekil 4.49 Çatı katı planı (MSGSÜ Yapı İşleri Daire Başkanlığı Arşivi, aktaran Atabay, Z. H., 2019)

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fındıklı Yerleşkesi'nde, Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi olarak işlevlendirilen Çifte Saraylar haricinde saray bahçesinde işlevlendirilen selamlık köşkleri de yer almaktadır. Buna ek olarak bu yerleşkeye farklı işlevlerde yapılar eklenmiştir. Farklı dönemlerde gerçekleşen bu gelişmeleri ve yapıya dönemsel olarak ilave edilen eklentilerle birlikte binanın son durum zemin kat planını Şekil 4.50 ve Şekil 4.51'de vermek mümkündür.

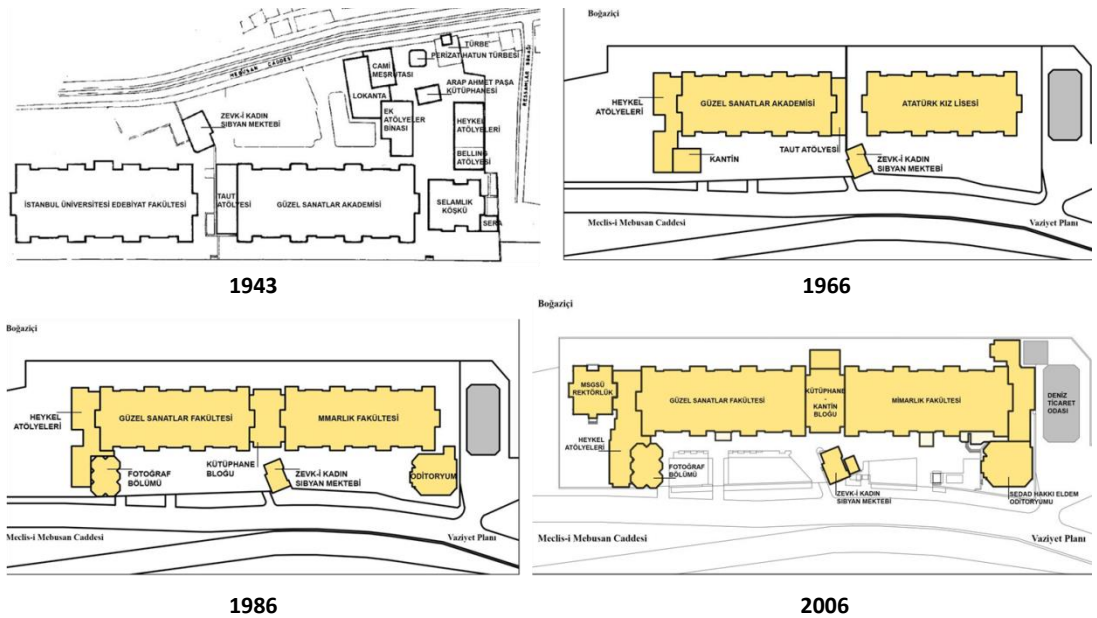

Şekil 4.50 Yerleşkedeki yapıların dönemler boyu gelişimleri (MSGSÜ Mimarlık Bölümü Restorasyon A.D. Arşivi, aktaran Atabay, Z. H., 2019)

Şekil 4.51 Dönemsel eklentiler sonucunda yapının son durum zemin kat planı (MSGSÜ Mimarlık Bölümü Restorasyon A.D. Arşivi, aktaran Atabay, Z. H., 2019)

Çifte saraylarda faaliyet gösteren Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi, yıllar boyunca sürekli bir müdahaleye maruz kalmış ve değişimler göstermiştir. Özellikle Eldem ve Handan tarafından hazırlanan yenileme ve onarım projesi oldukça kapsamlı olmuştur. Buna ek olarak, diğer müdahalelere kıyasla Eldem'in ve Handan'ın tasarımı şüphesiz ki esnek kullanımlara en çok imkan tanıyan kurguyu içermektedir. Ancak bu kurgu, müdahalelerle zamanla değiştiği için birtakım esnek kullanımlar kaybolmuştur. Dolayısıyla, mevcut durum üzerinden bir analiz yapılacağı için yapının günümüz halini almasında etken esnek işlevlendirme müdahalelerini vermek daha doğru olacaktır.

Yukarıdaki bilgiler bağlamında yapının yeniden işlevlendirme analiz föyü Şekil 4.52'de, mekânsal yerleşimine dair analiz föyü ise Şekil 4.53'te verilmiştir. Yapının, **konumlanma-erişilebilirlik** kriterine ait analiz föyleri Şekil 4.54, Şekil 4.55 ve Şekil 4.56'da; **esneklik** kriterine ait analiz föyleri Şekil 4.57, Şekil 4.58, Şekil 4.59 ve Şekil 4.60'ta; **mimari dil ve konfor** kriterine ait analiz föyleri ise 4.61, Şekil 4.62, Şekil 4.63 ve Şekil 4.64'te verilmiştir. Tablo 4.11, Tablo 4.12 ve Tablo 4.13'te ise analiz föylerine yönelik her bir kritere ait değerlendirme föyleri derlenmiştir.

Dönüştürülen Üniversite Yapısı: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi

Konum: İstanbul, Fındıklı Yerleşkesi — Kent içi ■ Kent dışı □

Eski İşlev: Osmanlı Saray Yapısı – Çifte Saraylar

Yapının Kuruluş Tarihi: 1859

Yeni İşlev Yılı: 1926 - 1969

Yeni İşlev: Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi

Yapının Yeniden Programlanmasında Esnek Kullanımlara Yönelik İşlevlendirme Müdahaleleri:

⇨ İlk onarım projesinde, sofalı plan tipinden ilham alınarak gerçekleştirilen mekansal kurgu zamanla bozulmuş olsa da ana girişlerin hala merkezi sofa ile bütünleşik olması

⇨ Hem iki yapıyı(sarayı) hem de deniz ve kara tarafını birleştiren /kaynaştıran ara bir yapı eklenmesi

⇨ Çatı katının, atölyelerle bütün halde çalışabilecek şekilde mekansal olarak kurgulanması (Münire Sultan Sarayı çatı katı)

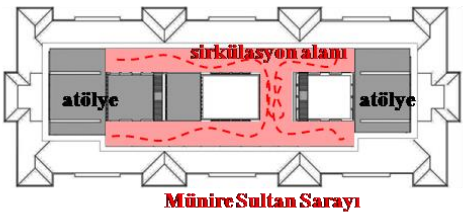

Şekil 4.52 MSGSÜ Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi yeniden işlevlendirme analiz föyü (Föydeki fotoğraflar Googleearth (b.t.)'ten, kat planları Atabay (2019)'dan adapte edilmiştir)

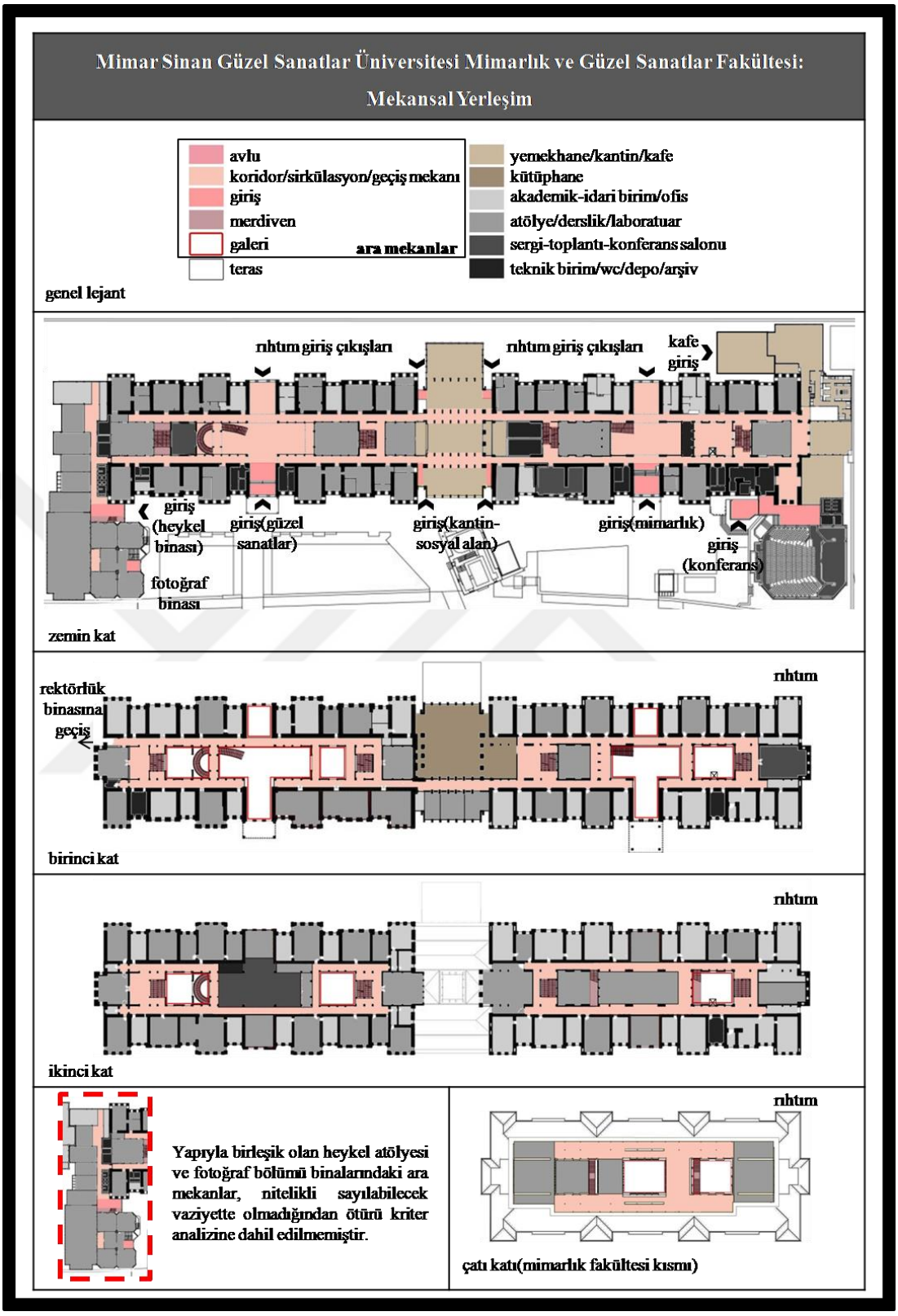

Şekil 4.53 MSGSÜ Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi mekânsal yerleşim analiz föyü (Föydeki kat planları, Atabay (2019)'dan adapte edilmiştir)

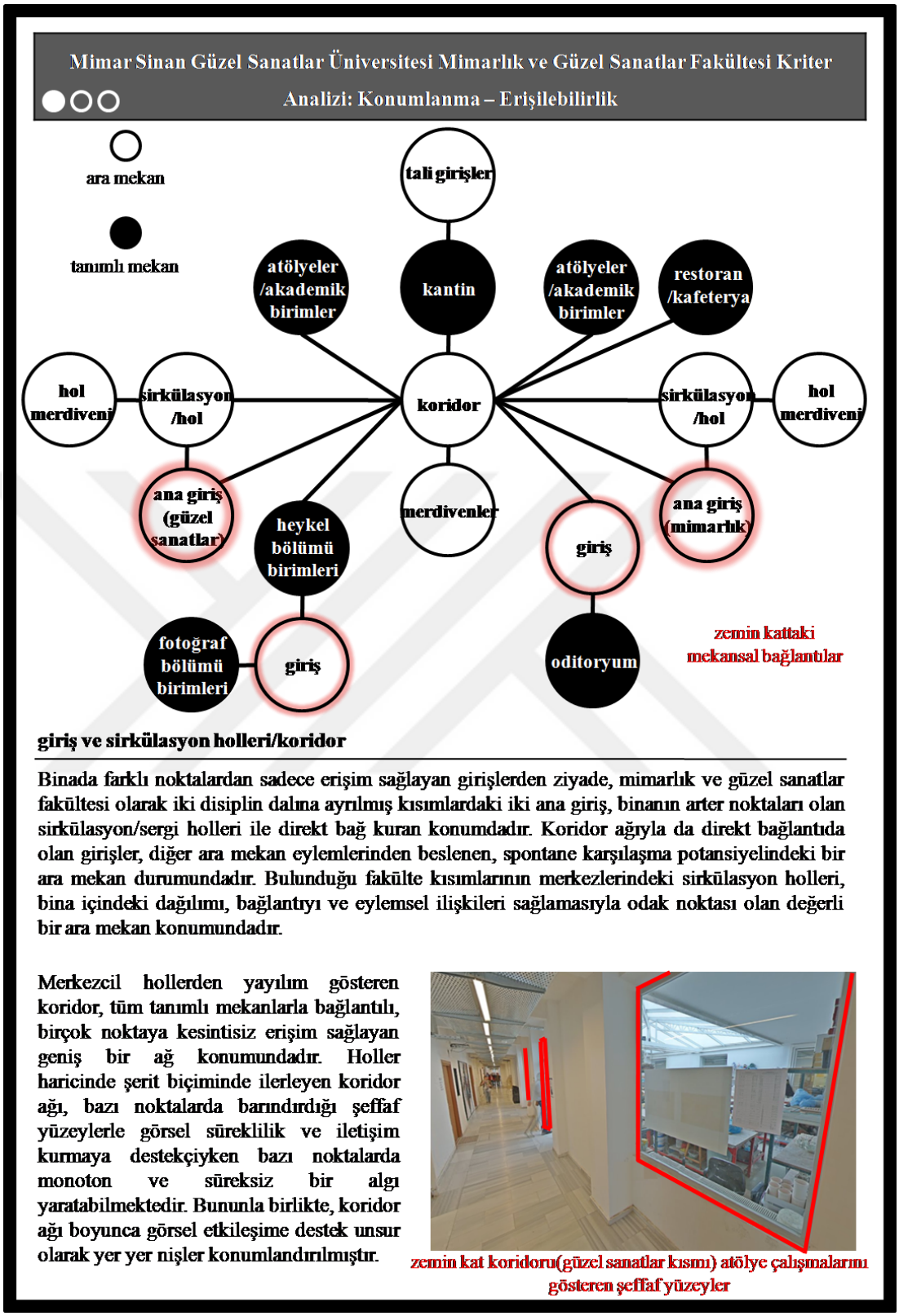

Şekil 4.54 MSGSÜ Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi konumlanma-erişilebilirlik analiz föyü 1 (Föydeki fotoğraf, Googleearth (b.t.)'ten adapte edilmiştir)

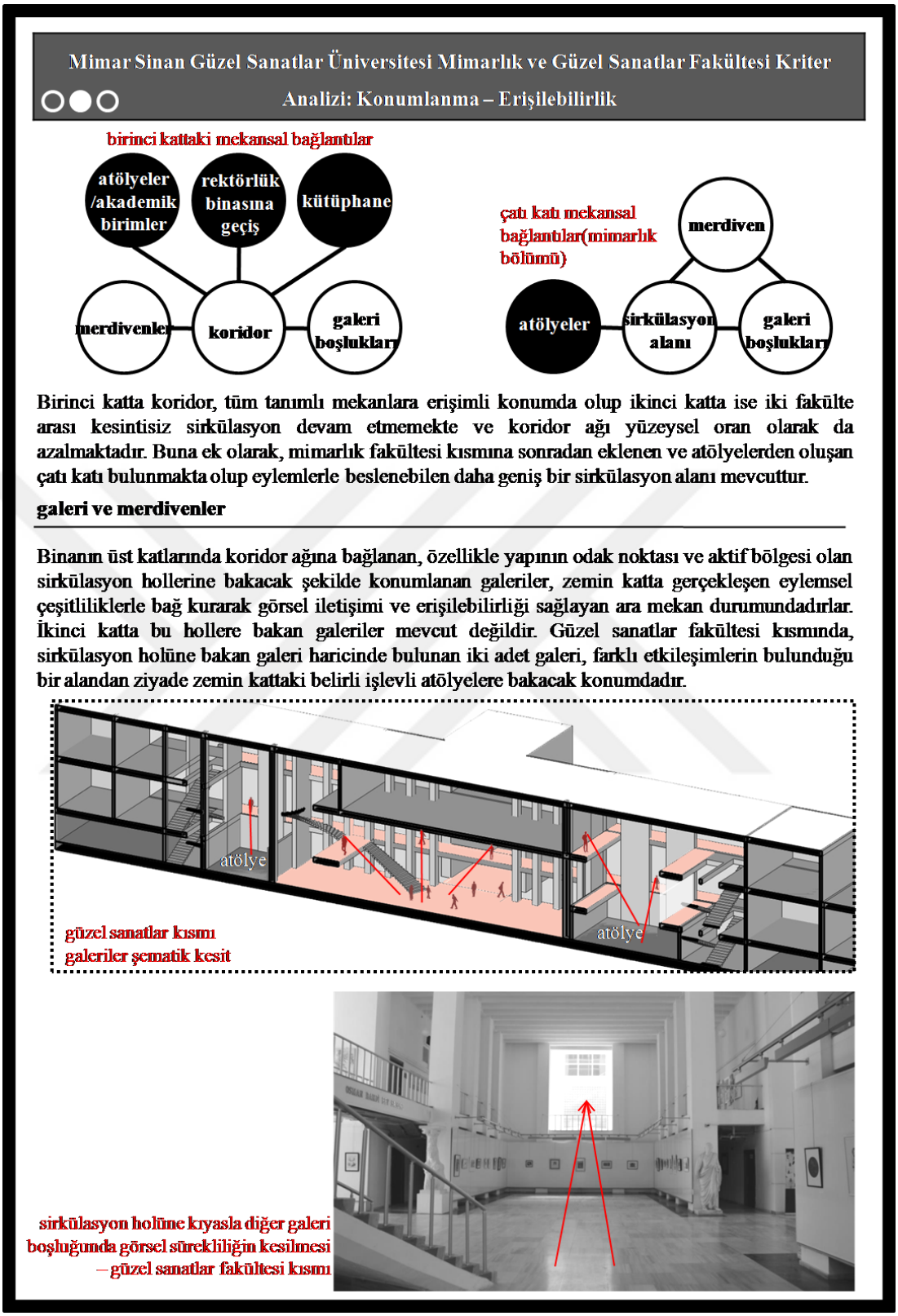

Şekil 4.55 MSGSÜ Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi konumlanma-erişilebilirlik analiz föyü 2 (Föydeki fotoğraf, Atabay (2019)'dan adapte edilmiştir)

Şekil 4.56 MSGSÜ Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi konumlanma-erişilebilirlik analiz föyü 3 (Föydeki fotoğraflar, Kim (2013)'den (a) ve Atabay (2019)'dan (b,c) adapte edilmiştir)

Tablo 4.11 MSGSÜ Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi konumlanma-erişilebilirlik değerlendirme föyü

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi Konumlanma – Erişilebilirlik Kriteri Değerlendirme		
Yukarıda verilen konumlanma-erişilebilirlik kriterine yönelik yapılmış analiz föylerindeki tüm incelemeler ve gözlemler ışığında, yapıda bulunan ara mekanların durumuna yönelik genel bir değerlendirme/yorumlama yapılmıştır. Yapının içerdiği tüm ara mekanların, konumlanma-erişilebilirlik kriterine yönelik durumsal değerlendirmesini yapabilmek adına, ana kriterin alt bileşenleri/ölçütleri ele alınmıştır: Kriter bileşeni, ara mekanlar tarafından tümüyle veya çoğunlukla karşılanıyorsa *iyi ilişkili*; ara mekanların bir kısmı bileşeni sağlıyor bir kısmı sağlamıyorsa bileşen *kısmi ilişkili*; ara mekanlardan çoğu veya hiçbiri alt bileşeni karşılama açısından yeterli değil ise *zayıf ilişkili* şeklinde değerlendirilmiştir.		
Yapıdaki ara mekanların genel durumu	**Konumlanma – erişilebilirlik kriteri**	
	Alt bileşenler	**Ara mekanların bileşeni sağlama durumu**
Tüm ara mekanlar hem birbirleriyle hem de tanımlı alanlarla ilişki içerisindedir.	Mekanları ve ara mekanları ilişkili kılma, bir tutma	iyi ilişkili
Yapıdaki çatı katı sirkülasyon alanı haricinde tüm ara mekanlar, çeşitli işlevlerdeki mekanlardan beslenebilmektedir. Çatı katı sirkülasyon alanı ise sadece atölye işlevi ile bağ kurmaktadır.	Çeşitli işlevlerdeki mekanlarla bağ kurma, farklı mekanlardan beslenme	iyi ilişkili
Yapıdaki çatı katı sirkülasyon alanı haricinde tüm ara mekanlar, mekansal kurgu içinde kolay ulaşılabilir durumdadır. Çatı katı sirkülasyon alanına ise kısmen dolaylı bir erişim mevcuttur.	Hem mekanlar hem ara mekanlar arasında kolay erişilebilir olma	iyi ilişkili
Yapının ana girişlerinde, sirkülasyon hollerinde, bu hollere bakan galerilerle merdivenlerde ve çatı katı sirkülasyon alanında görsel devamlılık ve etkileşim etkindir. Koridorlarda, koridor ağının içindeki diğer galeri çevrelerinde ve diğer merdivenlerde ise kısmen barındırdıkları bölücü elemanlardan ötürü görsel süreklilik sekteye uğrayabilmektedir.	Görsel süreklilik ve etkileşim sağlama	kısmi ilişkili

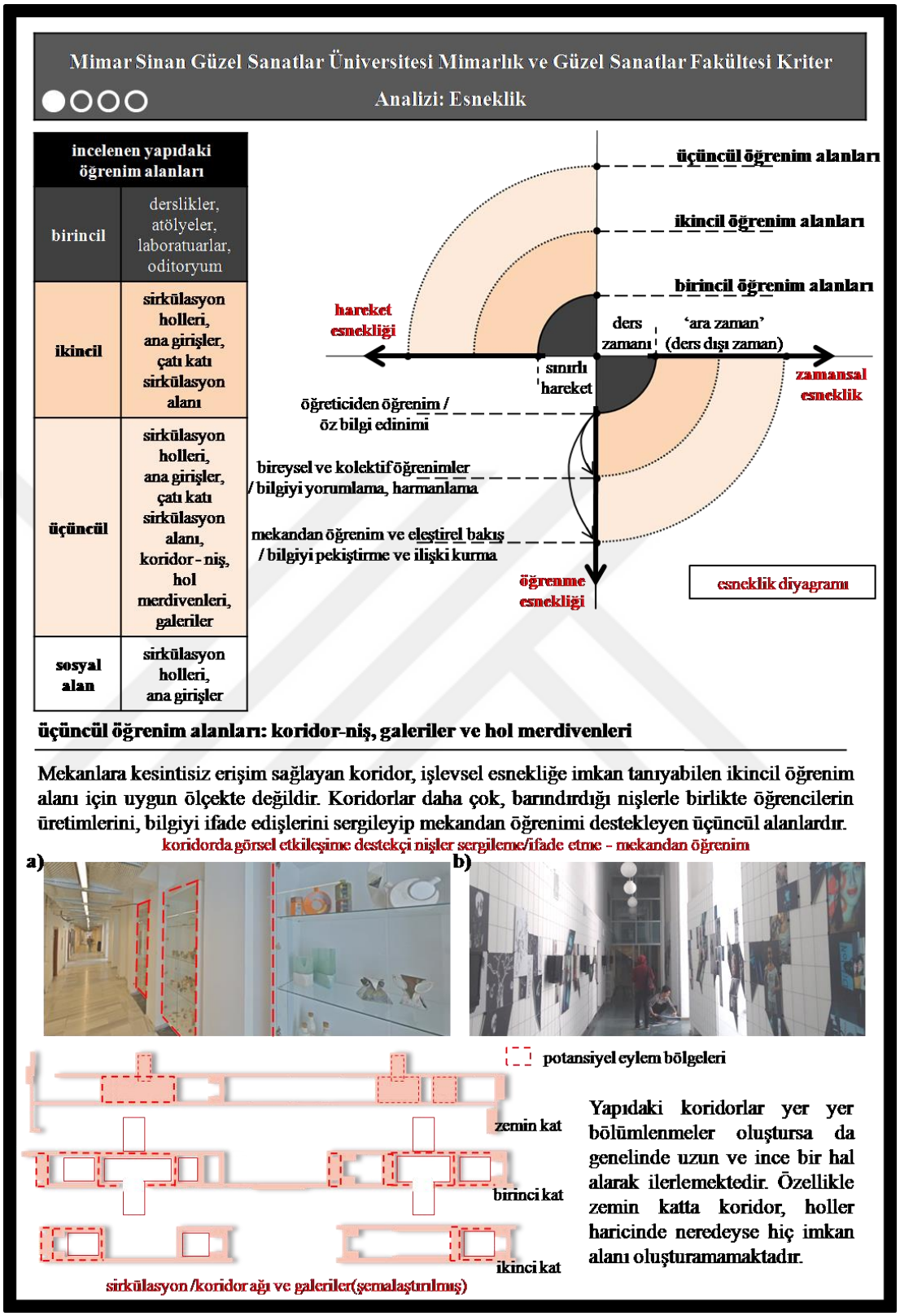

Şekil 4.57 MSGSÜ Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi esneklik analiz föyü 1 (Föydeki fotoğraflar, Googleearth (b.t.)'ten (a) ve Seren N. (2014)'den (b) adapte edilmiştir)

Şekil 4.58 MSGSÜ Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi esneklik analiz föyü 2 (Föydeki fotoğraflar, Oz (2013)'dan (a), Atabay (2019)'dan (b, f), Altınay (2014)'dan (c, d) ve Aktaş (2014)'tan (e) adapte edilmiştir)

Şekil 4.59 MSGSÜ Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi esneklik analiz föyü 3 (Föydeki fotoğraflar, Akdemir (2015)'den (a), Kayaoğlu (2015)'ndan (b), Ayata (2018)'dan (c) ve Sezin (2013)'den (d) adapte edilmiştir)

Şekil 4.60 MSGSÜ Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi esneklik analiz föyü 4 (Föydeki fotoğraflar, Atabay (2019)'dan (a, e) ve Öz (2014)'den (b), Tokyay (2015)'dan (c), Mert M. (2019)'den (d) ve Nayır (2017)'dan (f) adapte edilmiştir)

Tablo 4.12 MSGSÜ Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi esneklik değerlendirme föyü

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi Esneklik Kriteri Değerlendirme		
Yukarıda verilen esneklik kriterine yönelik yapılmış analiz föylerindeki tüm incelemeler ve gözlemler ışığında, yapıda bulunan ara mekanların durumuna yönelik genel bir değerlendirme/yorumlama yapılmıştır. Yapının içerdiği tüm ara mekanların, esneklik kriterine yönelik durumsal değerlendirmesini yapabilmek adına, ana kriterin alt bileşenleri/ölçütleri ele alınmıştır: Kriter bileşeni, ara mekanlar tarafından tümüyle veya çoğunlukla karşılanıyorsa *iyi ilişkili*; ara mekanların bir kısmı bileşeni sağlıyor bir kısmı sağlamıyorsa bileşen *kısmi ilişkili*; ara mekanlardan çoğu veya hiçbiri alt bileşeni karşılama açısından yeterli değil ise *zayıf ilişkili* şeklinde değerlendirilmiştir.		
Yapıdaki ara mekanların genel durumu	**Esneklik kriteri**	
	Alt bileşenler	**Ara mekanların bileşeni sağlama durumu**
Ana girişler, sirkülasyon holleri, hollere bakan galeriler ile merdivenler ve çatı katı sirkülasyon alanı, fiziksel olarak farklılaşabilmektedir. Koridor ağındaki diğer galeri çevrelerinde ve merdivenlerde ise farklılaşmalar kısmidir. Koridorlar ise genel olarak farklılaşamamaktadır.	Fiziksel farklılaşma , farklı/çeşitli alanlar oluşturma	kısmi ilişkili
Ana girişler, sirkülasyon holleri, hollere bakan galeriler ile merdivenler ve çatı katı sirkülasyon alanı, ikincil ve üçüncül öğrenim alanları oluşturabilmektedir. Koridorlar, koridor ağındaki diğer galeri çevreleri, merdivenler ve nişler ise kısmen üçüncül alan sunabilmektedir.	İkincil ve üçüncül öğrenim alanları oluşturarak öğrenim esnekliği sağlama	kısmi ilişkili
Ana girişler, sirkülasyon holleri ve hollere bakan galeriler ile merdivenler sosyal etkileşimi desteklemektedir. Koridor ağındaki diğer galeri çevreleri ve merdivenler, sosyalleşme alanı olarak kısmi potansiyeldedir. Koridorlar ise farklı kullanım esneklikleri sunamamaktadır.	Harmanlaşmış bölgeler oluşturarak sosyalleşme alanı yaratma	kısmi ilişkili
Koridorlar haricinde tüm ara mekanlar, farklı kullanım esneklikleri sunabildiği için plansız gelişen eylemlere de fırsat tanıma potansiyelindedir. Koridorlar ise işlevsel spontanelik sunmasa da karşılaşma, görme gibi anlık eylemleri destekleyebilmektedir.	Spontane/plansız karşılaşmalara, eylemlere imkan sunma	iyi ilişkili
Ana girişler, sirkülasyon holleri ve hollere bakan galeriler, kalıcı mobilya barındırmasa da eylemlere göre taşınabilir elemanlara hizmet verebilmektedir. Çatı katı sirkülasyonunda kalıcı mobilyalar olup diğer ara mekanlarda yoktur.	Çeşitlenen eylemlere uyum sağlayabilen mobilya/düzenleme barındırma	kısmi ilişkili

Şekil 4.61 MSGSÜ Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi mimari dil ve konfor analiz föyü 1 (Föydeki fotoğraflar, Googleearth (b.t.)'ten (a), Aygun (2014)'dan (b) ve Atabay (2019)'dan (c, d) adapte edilmiştir)

Şekil 4.62 MSGSÜ Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi mimari dil ve konfor analiz föyü 2 (Föydeki fotoğraflar, Akbaş (2015)'tan (a) ve Atabay (2019)'dan (b, c, d) adapte edilmiştir)

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi Kriter Analizi: Mimari Dil ve Konfor

c. malzeme – ses kontrolü

koridorlar, sirkülasyon holleri ve ana girişler

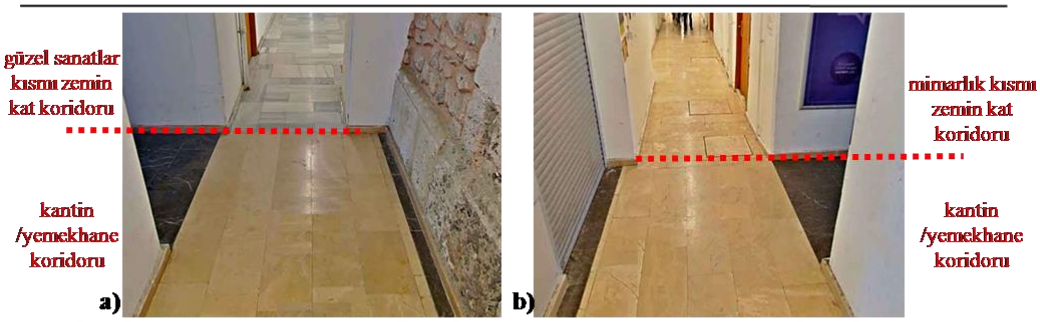

Zemin katta; güzel sanatlar fakültesi, mimarlık fakültesi ve bağlayıcı ara yapı olan kantin kısımlarının her birinde kullanılan farklı zemin kaplamaları, farkındalık ve belirleyicilik algısı oluşturabilme etkisindedir. Her iki kısmın sirkülasyon holünde de kullanılan bu malzemeler, farklılaşan eylemler ve mobilyalar için hareket kolaylığı açısından uygun görünmektedir. Yoğun kullanımlara sahip bu hollerdeki parlak malzemeler ses kontrolü açısından kısmen olumsuz görünse de alanlardaki katmanlı galeri oluşumlarının olması ve tanımlı mekanların koridorlarla kısmen ayrılması toplu eylemlerde akustiğin sağlanması açısında da olumlu görünmektedir. Üst katlardaki koridorlarda da güzel sanatlar ve mimarlık kısmında, yine belirleyicilik algısını tetikleyen farklı zemin kaplamaları kullanılmıştır.

çatı katı sirkülasyon alanı ve merdivenler

Çatı katı sirkülasyon alanında kullanılan yer döşemesi düz ve mat bir malzemedir. Bu özelliği ile, hem öğrencilerin esnek öğrenme aktivitelerine hareket kolaylığı sağlamakta hem de bu eylemler için ses kontrolü açısından olumlu bir tavır sergilemektedir. Ancak galeri boşluklarını çevreleyen yoğun şeffaf yüzeyler aynı tavrı sergileyemeyecek potansiyelde görünmektedir.

Yapıdaki merdivenler ise kullanılan malzemeden çok biçimlenişleri(helis, çapraz) ile vurgulanmıştır. Mimarlık kısmındaki çatı katına ulaşımı sağlayan merdivenler ise korkuluklarında kullanılan ve sıcak bir algı oluşturan ahşap malzemelerle öne çıkarılmıştır.

Şekil 4.63 MSGSÜ Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi mimari dil ve konfor analiz föyü 3 (Föydeki fotoğraflar, Googleearth (b.t.)'ten (a, b), Ekiz (2014)'den (c) ve Atabay (2019)'dan (d) adapte edilmiştir)

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi Kriter Analizi: Mimari Dil ve Konfor

d. kimlik – tarihsel değer

Bir bütünü oluşturan iki ayrı binanın, önceki saray kimliklerine dair izleri, zamanında geçirdiği yangından ötürü sadece dış cephesinde kendini göstermekte olup iç mekanda ise Seddad Hakkı Eldem ve Mehmet Ali Handan mimarlarının onarım projesindeki tasarıma dair kimliksel değerler hakimdir. Çapraz merdivenler, helis merdiven, geniş cam yüzeyler, kolon dizileri, katmanlı ve köprülü galeri oluşumları, geçirgenlik gibi tasarım değerleri her ne kadar ilk özgün projedeki değerlerini çeşitli müdahalelerden ötürü kaybetseler de hala kendilerini gösterdikleri noktalarda nitelikli duruşlarını ortaya koyabilmektedirler. Osman Hamdi Bey Salonu ve Mimar Sinan Salonu olarak isimlendirilen sirkülasyon holleri ise binaların kendine özgülüğünün nirengi noktalarıdır. Bu holler, ana girişlerle olan direkt bağlantısıyla ve bulunduğu bölümlerin merkezinde yer almasıyla hareket senaryolarının kaynağı olup bireyler arası aktarımların gerçekleştiği bir bellek-kimlik ilişkisi oluşturmaktadır.

a)

çapraz merdivenler

b)

köprülü ve katmanlı galeri oluşumu

c)

rıhtımla bağ kuran geniş cam yüzeyler

d)

helis merdiven ve kolon dizileri

Şekil 4.64 MSGSÜ Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi mimari dil ve konfor analiz föyü 4 (Föydeki fotoğraflar, Atabay (2019)'dan (a, d), Eda U. (2019)'dan (b) ve Kayahan (2016)'dan (c) adapte edilmiştir)

Tablo 4.13 MSGSÜ Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi mimari dil ve konfor değerlendirme föyü

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi **Mimari Dil ve Konfor Kriteri Değerlendirme**		
Yukarıda verilen mimari dil ve konfor kriterine yönelik yapılmış analiz föylerindeki tüm incelemeler ve gözlemler ışığında, yapıda bulunan ara mekanların durumuna yönelik genel bir değerlendirme/yorumlama yapılmıştır. Yapının içerdiği tüm ara mekanların, mimari dil ve konfor kriterine yönelik durumsal değerlendirmesini yapabilmek adına, ana kriterin alt bileşenleri/ölçütleri ele alınmıştır: Kriter bileşeni, ara mekanlar tarafından tümüyle veya çoğunlukla karşılanıyorsa *iyi ilişkili*; ara mekanların bir kısmı bileşeni sağlıyor bir kısmı sağlamıyorsa bileşen *kısmi ilişkili*; ara mekanlardan çoğu veya hiçbiri alt bileşeni karşılama açısından yeterli değil ise *zayıf ilişkili* şeklinde değerlendirilmiştir.		
Yapıdaki ara mekanların genel durumu	**Mimari dil ve konfor kriteri**	
	Alt bileşenler	**Ara mekanların bileşeni sağlama durumu**
Yapıdaki neredeyse tüm ara mekanlar doğal aydınlatmadan yararlanabilmektedir. Bununla birlikte, koridorlardaki bazı bölgeler ve bazı merdivenler, günışığını alamamaktadır.	Doğal aydınlatmadan yararlanma	iyi ilişkili
Yapıdaki ana girişlerle birlikte sirkülasyon holleri ve galeri çevreleri ısı kontrolü açısından uygun görünmektedir. Diğer ara mekanlarda ise kısmi bir uygunluk vardır.	Isıl konfor açısından uygun bir ortam oluşturma	kısmi ilişkili
Koridorlarda renkle birlikte doku unsuru kısmen işlevsel kullanım olarak öne çıkabilmiştir. Diğer ara mekanlarda ise işlevsel kullanımlı renk/doku unsuru çok fazla yoktur.	İşlevsel amaçlı renk/doku/malzeme unsuru barındırma	zayıf ilişkili
Çatı katı sirkülasyonu, hareketsel kolaylık sağlayan ve sesi absorbe edebilen bir malzemeyle kaplanmıştır. Diğer tüm ara mekanlardaki zemin malzemesi hareket kolaylığı sağlasa da ses kontrolü açısından kısmi uygunluktadır.	Eylemler, mobilya hareketleri ve ses kontrolü/akustik için uygun malzemeler barındırma	kısmi ilişkili
Yapıdaki tüm ara mekanlar, ses yoğunluğu olan mekanlarla sessizlik gerektiren mekanları hem ayırabilen hem de bir tutan vaziyettedir.	Sesli – sessiz mekanları dengeli bir şekilde ayırabilme	iyi ilişkili
Yapıya dair tasarımsal unsurları ana girişle birlikte sirkülasyon hollerinde görmek mümkündür. Diğer ara mekanlarda, bu tasarım izlerine bölge bölge rastlanmaktadır.	Yapının tarihsel/tasarımsal unsurlarını etkin gösterebilme	kısmi ilişkili
Koridorlardaki merdivenler haricinde tüm ara mekanlar, bireyler tarafından ara mekan algısı olarak fark edilebilir ve özümsenebilirdir. Ancak, ölçek açısından bazı noktalarda fazla küçüktür.	Ölçek ve oran olarak uygun büyüklükte olma/ fark edilebilir olma	kısmi ilişkili

4.3.4 Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi

Beşiktaş ile Ortaköy arasındaki 500.000 m2 lik alana sahip yamaçta yerleşmiş olan Yıldız Sarayı, Osmanlı İmparatorluğuna ait saray komplekslerinin sonuncusudur (Batur, 1995 ve Eldem, 1974 aktaran Niğdeli, E., 2005). Tarihi Bizans dönemine kadar giden ve ormanlık alan olarak bilinen Yıldız Bölgesi, Osmanlı döneminde avlanma ve mesire yeri olarak kullanılmıştır. I. Ahmet (1603-1617) bölgeye ilk köşkü yaptırmış ve böylelikle bölge, Osmanlı Sarayı'na katılmış; Sultan II. Abdülhamit (1876-1909) zamanında ise Yıldız Sarayı oldukça gelişerek bugünkü halini almıştır (Görgülü, 2004). 1877' de II. Abdülhamit'in Yıldız Sarayına yerleşmesiyle saray, sultanın 32 yıllık saltanatı süresince genişlemiş ve Topkapı Sarayı gibi kapsamlı bir yapılar topluluğuna dönüşmüştür (Tuğlacı, 1993 ve Batur, 1995 aktaran Niğdeli, E., 2005). Yıldız Sarayı çok çeşitli üslupta yapılaşmaların ve çevre düzenlemelerinin olduğu eklektik bir oluşumdur (Batur, 1993 aktaran Niğdeli, E., 2005). Duvarlarla korunan, ağaçlıklı alan içerisine yerleşen bu geniş saray kompleksinde; dış saray (birun) yapıları (resmi daireler, hizmet binaları), iç saray (enderun) yapıları (sultana ve hareme ait köşk ve kasırlar) ve dış bahçe ile köşkler bulunmaktadır (Şekil 4.65).

1937'de Nafıa Fen Mektebinin kapatılıp teknik okula dönüşmesiyle Yıldız Teknik Üniversitesi'ne Yıldız Sarayı'ndan binalar tahsis edilmiştir (Yıldız Teknik Üniversitesi 2011-2015 Stratejik Planı, b.t.). Bu dönüşüm geçiren binalardan biri de bugün üniversiteye ait Mimarlık Fakültesi olarak kullanılan Damatlar Dairesi'dir (Şekil 4.66). Yapının kuruluş tarihi kesin olarak belli olmamakla birlikte eski proje ve fotoğraflardan II. Abdülhamit döneminde, 1880'li yıllarda yapıldığı tahmin edilmektedir (Niğdeli, 2005). Damatlar Dairesi'nin özgün hali, dört ayrı dairenin oluşturduğu dikdörtgen bir biçimleniş sergilemektedir (Şekil 4.67). Birbirine bitişik, ayırıcı ara duvarlarla ayrılan dairelerin her birinin 4 ayrı girişi bulunmaktadır. Bodrum, zemin ve birinci kat olmak üzere 3 kattan oluşan yapı, Osmanlı saraylarında yer edinmiş olan geleneksel plan tipini içermekte, orta sofaya açılan oda yerleşimlerinden oluşmaktadır. Girişler dairelerin merkezinde bulunan bu sofalara açılmakta sofalar da odalara açılmaktadır (Şekil 4.68).

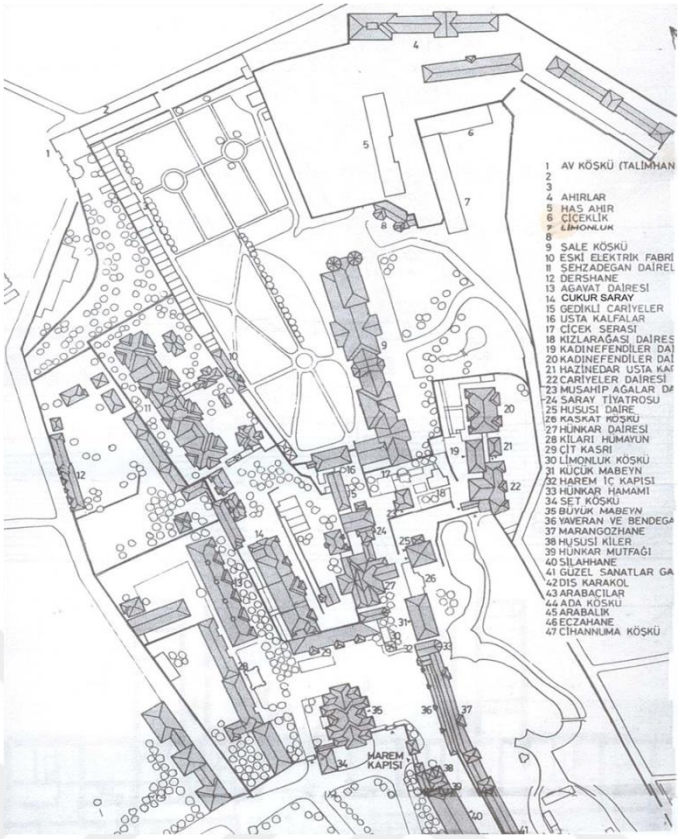

Şekil 4.65 Yıldız Sarayı vaziyet planı (Eldem, 1940 aktaran Niğdeli, E., 2005)

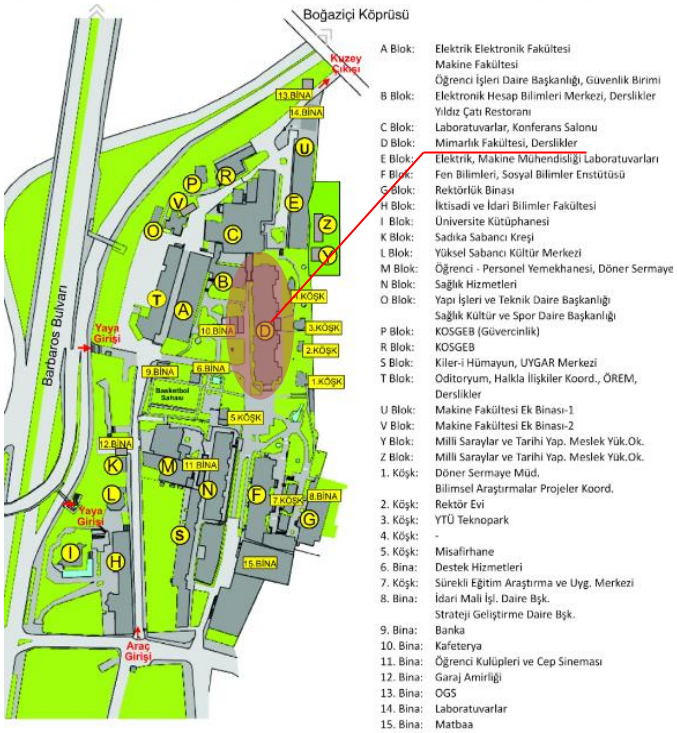

Şekil 4.66 Dönüşüm geçiren Yıldız Sarayı yapılarının Yıldız Teknik Üniversite tarafından günümüz kullanımları ve konumları (Yıldız Teknik Üniversitesi 2011-2015 Stratejik Planı, b.t.)

Şekil 4.67 Yapının genel görünümü (Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi 70. yıl, b.t.)

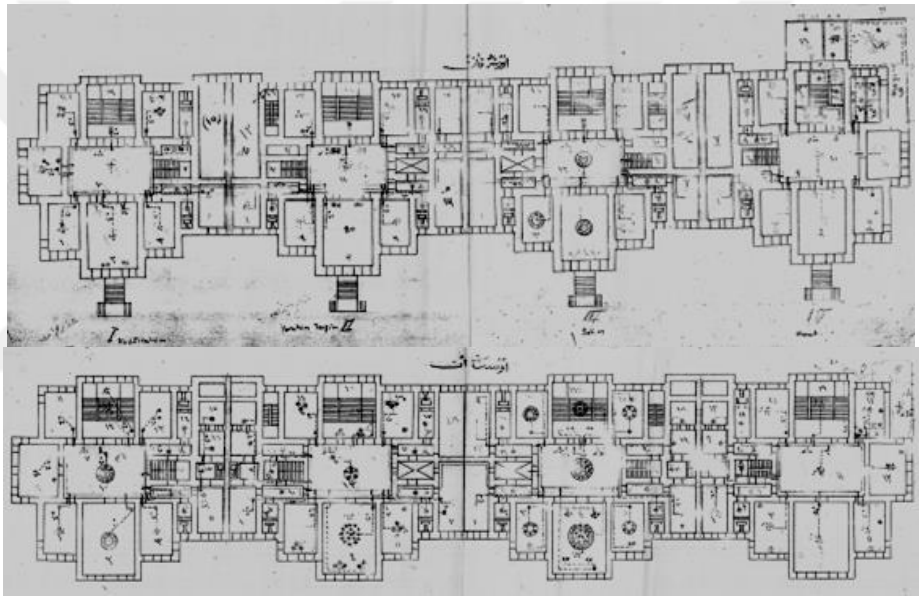

Şekil 4.68 1937 yılı öncesine ait Damatlar Dairesi zemin (a) ve birinci (b) kat planları (Niğdeli (2005)'den adapte edilmiştir)

1937 yılında ise yapı eğitim işlevi ile kapsamlı bir şekilde dönüşüm geçirmiştir. Mimarlık Fakültesi'ne dönüştürülen Daire, Prof. Emin Onat'ın dönüşüm projeleri, Prof. Sait Kuran'ın statik projeleri ile gerçekleştirilmiştir (Niğdeli, 2005). Bu proje doğrultusunda, 1939 yılı itibari ile, yapıya ait dış duvarlar ve kontur korunarak yapı betonarmeye çevrilmiş ve iç mekân kurgusu oldukça değiştirilmiştir. İç mekândaki dörde ayrılan bölüm kaldırılmış, orta bir koridora açılan derslik ve atölye mekânlarından oluşan bir plan tipi yerleştirilmiştir (Şekil 4.69). Yapıya yeni bir ana giriş tasarlanmış ve düşey sirkülasyonu sağlayan merdivenler de başka yerlerde

yeniden tasarlanmıştır. Yapının özgün inşasına dair strüktürel sistem değiştirilmiş, cepheye dair süsleme elemanları kaldırılmış ve camekân yüzeyler yerleştirilmiştir. O dönemde yapılan bu köklü müdahaleler; o zamanlarda hakim olan mimari anlayış (mevcut strüktüre modern dönüşüm uygulaması) doğrultusunda yapılmış, günümüz korumacı restorasyon ilkelerine uymayan bilinçsiz bir tahribata neden olmuştur (Niğdeli, 2005). 1995 yılında ise yapıya çatı katı ilavesi yapılmış çoklu kullanımlara hizmet eden bir kantin kütlesi eklenmiş ve bazı mekânlara tavan yüksekliğinden yararlanılarak asma katlar düzenlenmiştir.

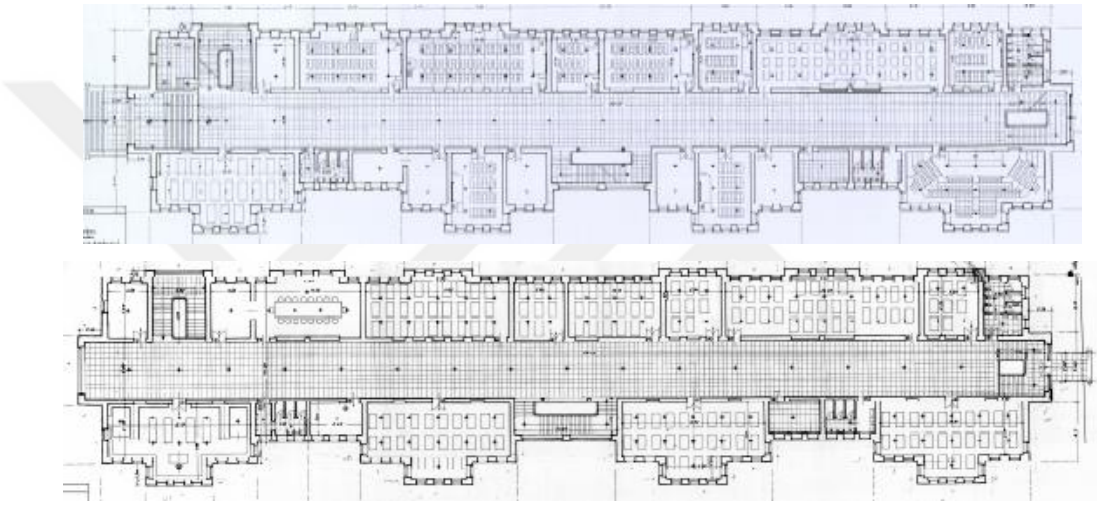

Şekil 4.69 1937 yılı müdahalesi ile günümüzde de aynı mekânsal kurguyla kullanılan yapının zemin (a) ve birinci (b) kat planları (Niğdeli, 2005)

Yukarıdaki bilgiler bağlamında yapının yeniden işlevlendirme analiz föyü Şekil 4.70'te, mekânsal yerleşimine dair analiz föyü ise Şekil 4.71'de verilmiştir. Yapının, **konumlanma-erişilebilirlik** kriterine ait analiz föyü Şekil 4.72'de; **esneklik** kriterine ait analiz föyleri Şekil 4.73 ve Şekil 4.74'te; **mimari dil ve konfor** kriterine ait analiz föyleri ise Şekil 4.75 ve Şekil 4.76'da verilmiştir. Tablo 4.14, Tablo 4.15 ve Tablo 4.16'da ise analiz föylerine yönelik her bir kritere ait değerlendirme föyleri derlenmiştir.

Dönüştürülen Üniversite Yapısı: Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi

Konum: İstanbul, Yıldız Yerleşkesi — Kent içi ■ Kent dışı □

Eski İşlev: Osmanlı Saray Yapısı – Damatlar Dairesi

Yapının Kuruluş Tarihi: 1880 (civarı)

Yeni İşlev Yılı: 1937

Yeni İşlev: Mimarlık Fakültesi

a)

Yapının Yeniden Programlanmasında Esnek Kullanımlara Yönelik İşlevlendirme Müdahaleleri:

⇨ Dört dairenin bölücü duvarlarla ayrıldığı, sofalı plan tipine sahip özgün mekansal kurgunun tamamen değiştirilmesi

- İç duvarların kaldırılarak sofaların birleştirilmesi ve merkezi bir koridorun oluşturulması
- Ana girişin merkezi koridor aksına tasarlanması

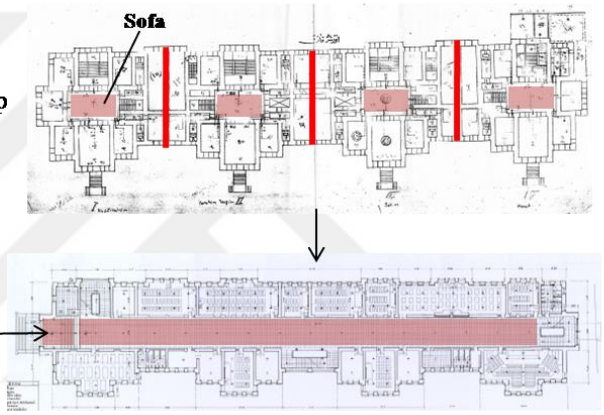

⇨ Yapıya kantin adı altında farklı kullanımlara hizmet veren ek kütle ilavesi

b)

c)

Şekil 4.70 Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi yeniden işlevlendirme analiz föyü (Föydeki fotoğraflar, Googleearth (b.t.)'ten (a) ve Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi 70. yıl (b.t.)'dan (b, c); planlar Niğdeli (2005)'den adapte edilmiştir)

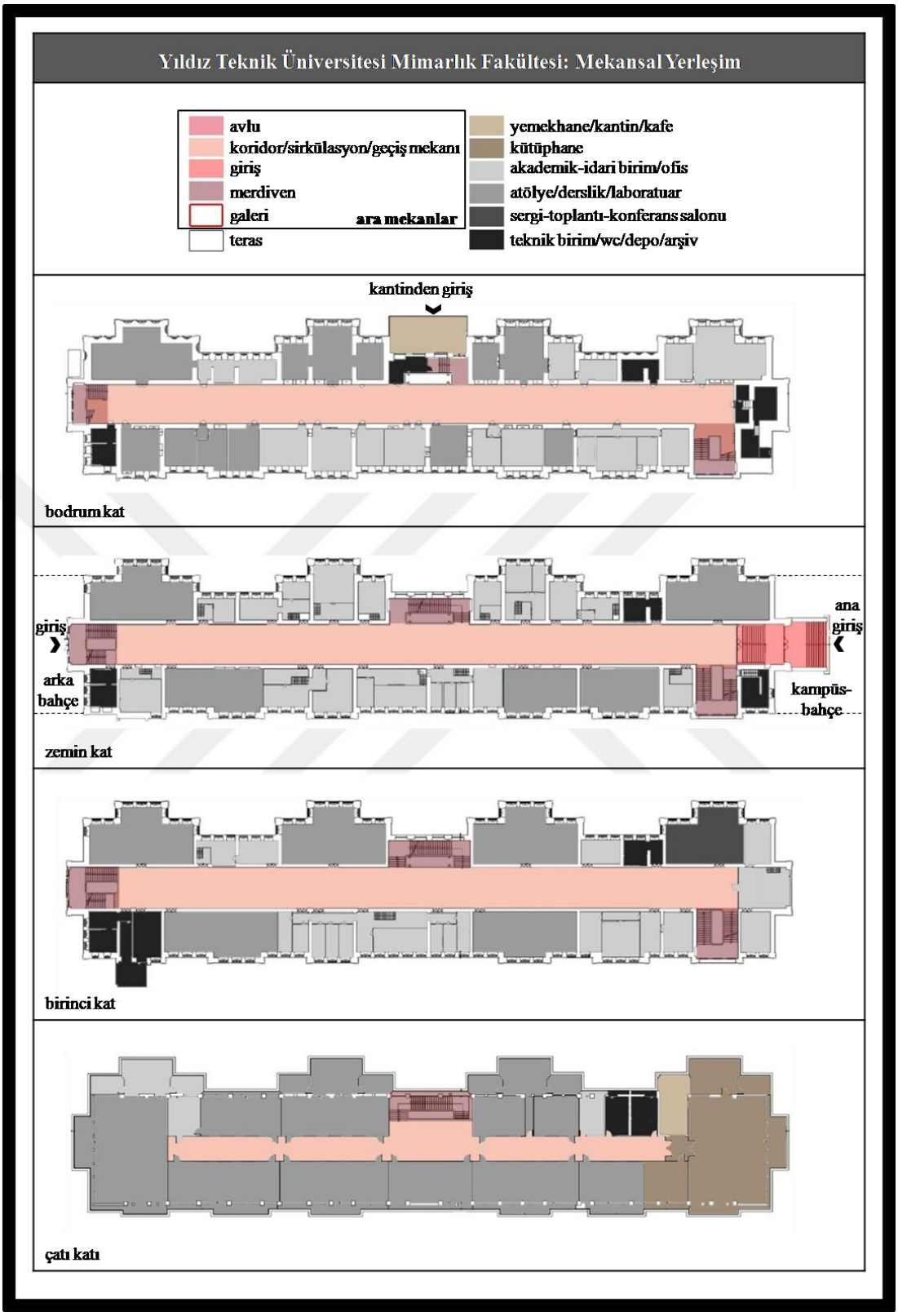

Şekil 4.71 Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mekânsal yerleşim analiz föyü (Föydeki kat planları, Niğdeli (2005)'den adapte edilmiştir)

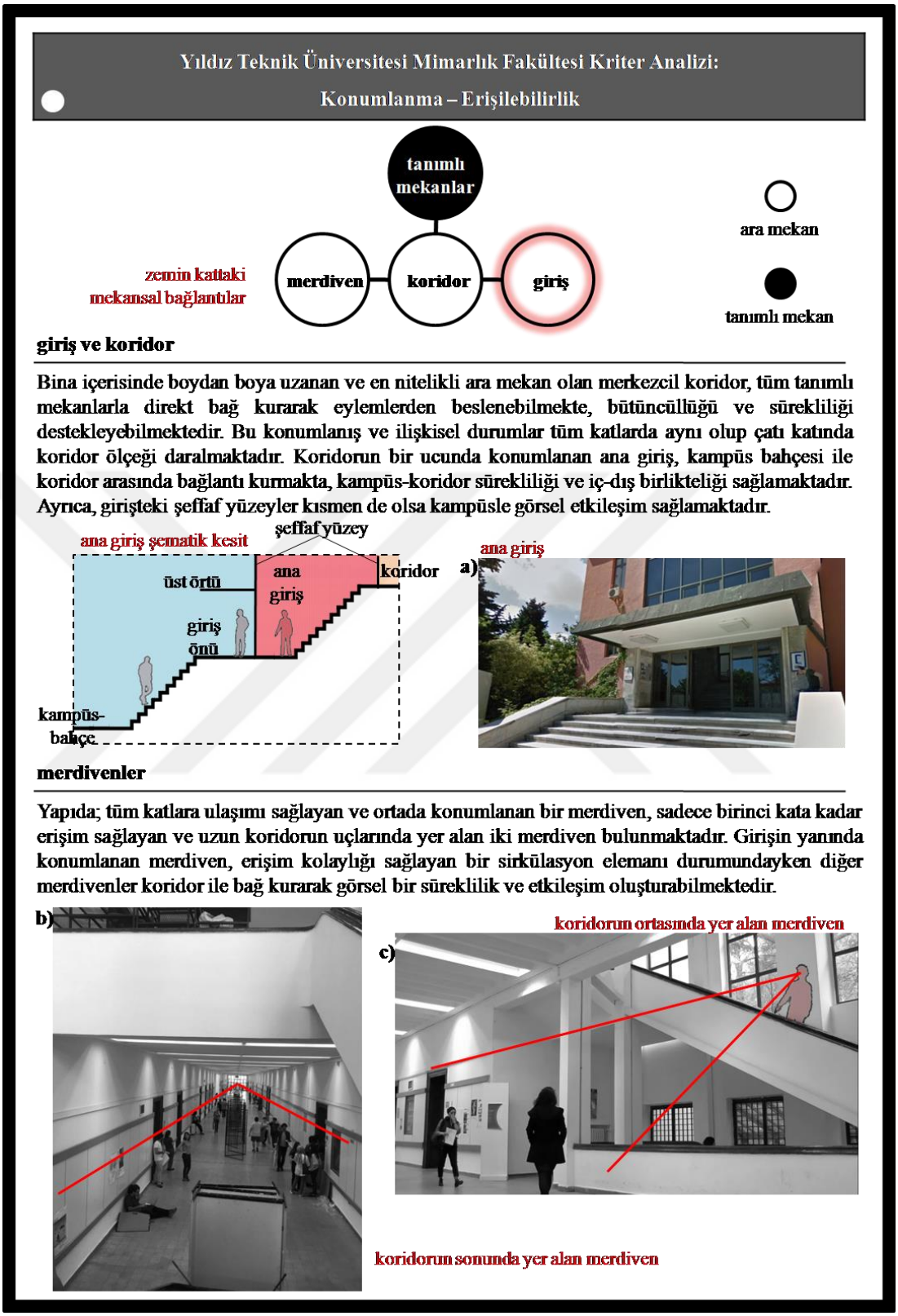

Şekil 4.72 Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi konumlanma-erişilebilirlik analiz föyü (Föydeki fotoğraflar, Googleearth (b.t.)'ten (a), Can (2018)'dan (b) ve YTÜ Mimarlık Fakültesi (2020)'nden (c) adapte edilmiştir)

Tablo 4.14 Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi konumlanma-erişilebilirlik değerlendirme föyü

Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Konumlanma – Erişilebilirlik Kriteri Değerlendirme		
Yukarıda verilen konumlanma-erişilebilirlik kriterine yönelik yapılmış analiz föylerindeki tüm incelemeler ve gözlemler ışığında, yapıda bulunan ara mekanların durumuna yönelik genel bir değerlendirme/yorumlama yapılmıştır. Yapının içerdiği tüm ara mekanların, konumlanma-erişilebilirlik kriterine yönelik durumsal değerlendirmesini yapabilmek adına, ana kriterin alt bileşenleri/ölçütleri ele alınmıştır: Kriter bileşeni, ara mekanlar tarafından tümüyle veya çoğunlukla karşılanıyorsa *iyi ilişkili*; ara mekanların bir kısmı bileşeni sağlıyor bir kısmı sağlamıyorsa bileşen *kısmi ilişkili*; ara mekanlardan çoğu veya hiçbiri alt bileşeni karşılama açısından yeterli değil ise *zayıf ilişkili* şeklinde değerlendirilmiştir.		
Yapıdaki ara mekanların genel durumu	**Konumlanma – erişilebilirlik kriteri**	
	Alt bileşenler	**Ara mekanların bileşeni sağlama durumu**
Tüm ara mekanlar hem birbirleriyle hem de tanımlı alanlarla ilişki içerisindedir.	Mekanları ve ara mekanları ilişkili kılma, bir tutma	iyi ilişkili
Yapıdaki tanımlı mekanlar işlevsel olarak çok fazla farklılaşmamış olup kısmen çeşitlenmektedir. Koridorlar ve merdivenler bu mekanlardan beslenebilmektedir. Ancak giriş, farklı mekanlar ve işlevler ile pek fazla bağ kuramamaktadır.	Çeşitli işlevlerdeki mekanlarla bağ kurma, farklı mekanlardan beslenme	kısmi ilişkili
Tüm ara mekanlar mekansal kurgu içinde kolay ulaşılabilir durumdadır.	Hem mekanlar hem ara mekanlar arasında kolay erişilebilir olma	iyi ilişkili
Yapıdaki koridorlar ve merdivenler görsel anlamda süreklilik ve etkileşim oluşturabilmektedir. Girişteki süreklilik kısmen engellense de barındırdığı şeffaf yüzeylerle görsel etkileşimi kısmen destekleyebilmektedir.	Görsel süreklilik ve etkileşim sağlama	iyi ilişkili

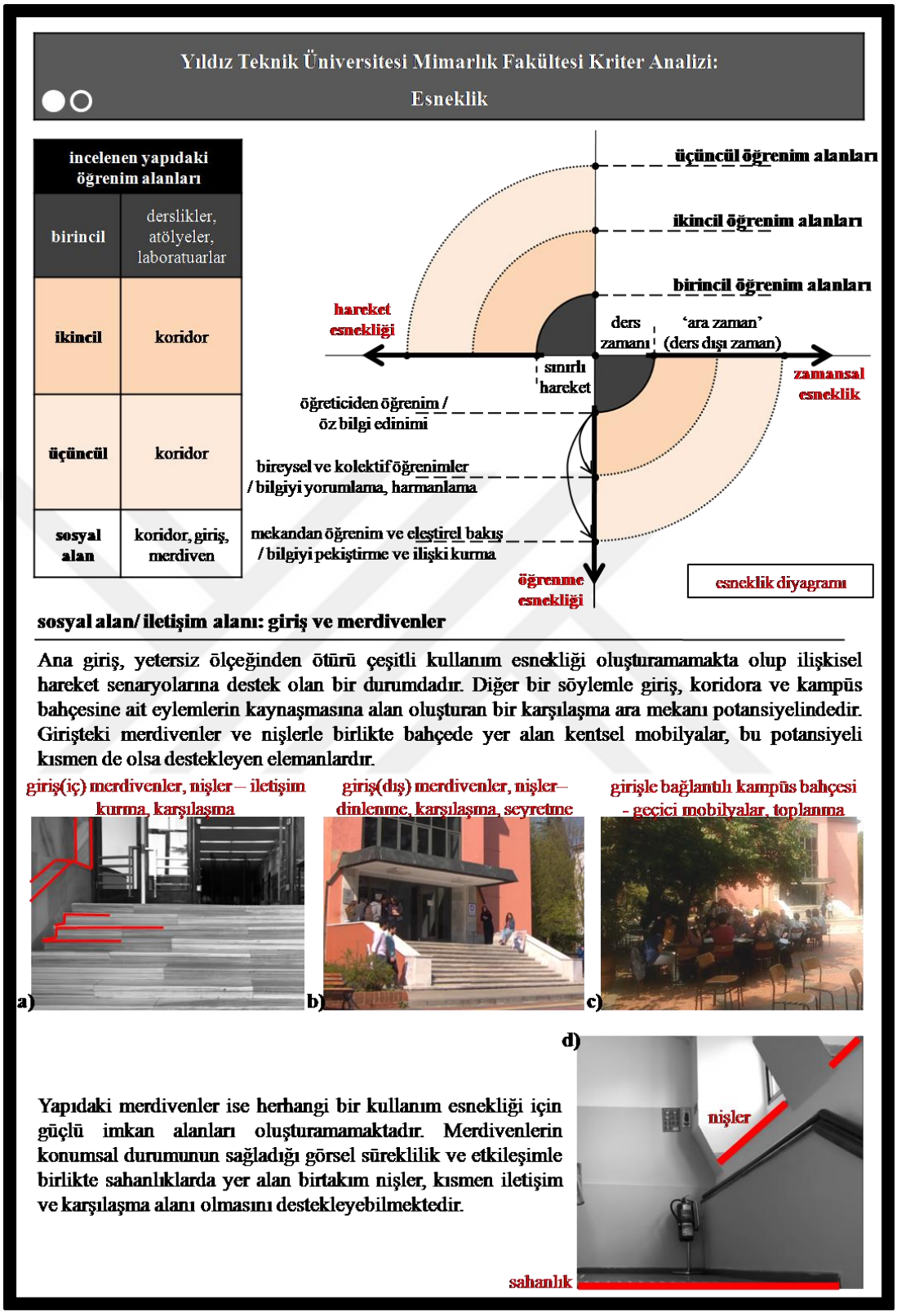

Şekil 4.73 Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi esneklik analiz föyü 1 (Föydeki fotoğraflar, Kabataş (2020)'tan (a, d), YTÜ Mimarlık Fakültesi (2020)'nden (b) ve Tinati (2017)'den (c) adapte edilmiştir)

Şekil 4.74 Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi esneklik analiz föyü 2 (Föydeki fotoğraflar, Eskiömeroğlu (2015)'ndan (a), YTÜ Mimarlık Fakültesi (2020)'nden (b, c, e), Yıldız Teknik Üniversitesi (2017)'nden (d), Yanık (2014)'tan (f), Kabataş (2020)'tan (g, ı) Bilmenoğlu (2018)'ndan (h) ve adapte edilmiştir)

Tablo 4.15 Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi esneklik değerlendirme föyü

Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Esneklik Kriteri Değerlendirme		
Yukarıda verilen esneklik kriterine yönelik yapılmış analiz föylerindeki tüm incelemeler ve gözlemler ışığında, yapıda bulunan ara mekanların durumuna yönelik genel bir değerlendirme/yorumlama yapılmıştır. Yapının içerdiği tüm ara mekanların, esneklik kriterine yönelik durumsal değerlendirmesini yapabilmek adına, ana kriterin alt bileşenleri/ölçütleri ele alınmıştır: Kriter bileşeni, ara mekanlar tarafından tümüyle veya çoğunlukla karşılanıyorsa *iyi ilişkili*; ara mekanların bir kısmı bileşeni sağlıyor bir kısmı sağlamıyorsa bileşen *kısmi ilişkili*; ara mekanlardan çoğu veya hiçbiri alt bileşeni karşılama açısından yeterli değil ise *zayıf ilişkili* şeklinde değerlendirilmiştir.		
Yapıdaki ara mekanların genel durumu	**Esneklik kriteri**	
	Alt bileşenler	**Ara mekanların bileşeni sağlama durumu**
Yapıdaki merdivenler haricinde hiçbir ara mekan, fiziksel olarak farklılaşan alanlar sunamamaktadır. Merdivenler ise standart biçimlerde olsa da barındırdığı sahanlık ve nişlerle kısmi bir farklılaşma oluşturmaktadır.	Fiziksel farklılaşma , farklı/çeşitli alanlar oluşturma	zayıf ilişkili
Yapıdaki koridorlar, ikincil ve üçüncül öğrenim alanları oluşturabilmektedir. Merdivenler, ikincil öğrenim alanı oluşturmamakta olup görsel etkileşimi sağladığı için kısmen üçüncül alanlar olabilmektedir. Ancak giriş, öğrenim esnekliği sağlayamamaktadır.	İkincil ve üçüncül öğrenim alanları oluşturarak öğrenim esnekliği sağlama	kısmi ilişkili
Yapıdaki koridorlar sosyalleşme alanına dönüşebilme potansiyelindedir. Merdivenler de kısmen sosyal ilişkileri destekleyebilmektedir. Ancak giriş, pek fazla kullanım esnekliği sağlayamamaktadır.	Harmanlaşmış bölgeler oluşturarak sosyalleşme alanı yaratma	kısmi ilişkili
Yapıdaki koridorlar, farklı kullanım esneklikleri sunabildiği için kendiliğinden gelişen eylemlere de fırsat tanıyabilecek potansiyeldedir. Merdivenler ve giriş ise işlevsel spontanelik sunmasa da karşılaşma, görme gibi anlık eylemleri destekleyebilmektedir.	Spontane/plansız karşılaşmalara, eylemlere imkan sunma	iyi ilişkili
Yapıdaki koridorlar, öğrenim esnekliğine uygun mobilya ve düzenleme barındırmaktadır. Ancak, giriş ve merdivenler herhangi bir mobilya veya düzenleme bulundurmamaktadır.	Çeşitlenen eylemlere uyum sağlayabilen mobilya/düzenleme barındırma	zayıf ilişkili

Şekil 4.75 Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mimari dil ve konfor analiz föyü 1 (Föydeki fotoğraflar, Kabataş (2020)'tan (a, b) ve Karaman (2013)'dan (c) adapte edilmiştir)

Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Kriter Analizi:
Mimari Dil ve Konfor

c. malzeme – ses kontrolü

koridor

Mat ve düz bir malzeme ile döşenmiş olan koridorun zemin kaplaması, hareketsel kolaylık sağlasa da tüm mekanların koridora açılması ve ses emen yumuşak malzemelerin olmayışı ses kontrolü açısından olumsuz olabilir. Çatı katındaki koridorda yer alan zemin malzemesi ses kontrolü için daha elverişlidir. Ancak kütüphane mekanı da dahil olmak üzere koridorun uçlarında yer alan mekanların şeffaf yüzeylerle bölünmesi akustik açıdan olumsuz sonuçlar doğurabilir.

a)

çatı katı zemin kaplaması

giriş ve merdivenler

Giriş ara mekanı, zemin kaplaması olarak koridordan farklılaştırılmıştır. Bu farklılaşan kaplama duvarlarda da devam etmiş olup giriş vurgulanan bir özellik kazanmıştır. Merdivenlerde de zemin kaplaması olarak farklılaştırmaya gidilmiş olup ses kontrolünde kısmen etken bir malzeme uygulanmıştır.

b)

girişin malzeme olarak bütünüyle farklılaştırılması

d. kimlik – tarihsel değer

Mimarlık fakültesi olarak işlevlendirilen bu bina, öncesinde bir saray yapısı olmasına rağmen geçirdiği radikal müdahalelerden ötürü binanın dış konturundan başka saray yapısına dair bir iz, bir kimlik veya tarihsel bir unsur bulunmamaktadır. Dolayısıyla ara mekanlar; binanın tarihini, kimliğini ortaya çıkarıp bireyler tarafından özümsenmesini sağlama görevini gerçekleştirememektedir. Başka bir açıdan bakılırsa, işlevlendirme sonrasında, yapının yeni kimliğinin oluşma sürecinde koridor ara mekanı yapıya önemli bir değer katmıştır. Zamanla yerleşerek gelişen koridor ara mekanı, öğrenciler için birçok farklı anı katmanlarına sahne olmuş olup bellekte yer eden bir kimliksel değer oluşturmuştur.

Foursquare adlı uygulamada öğrencilerin Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi koridoru için yaptığı yorumlar

Şekil 4.76 Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mimari dil ve konfor analiz föyü 2 (Föydeki fotoğraflar, Kabataş (2020)'tan adapte edilmiştir)

Tablo 4.16 Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mimari dil ve konfor değerlendirme föyü

Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi **Mimari Dil ve Konfor Kriteri Değerlendirme**		
Yukarıda verilen mimari dil ve konfor kriterine yönelik yapılmış analiz föylerindeki tüm incelemeler ve gözlemler ışığında, yapıda bulunan ara mekanların durumuna yönelik genel bir değerlendirme/yorumlama yapılmıştır. Yapının içerdiği tüm ara mekanların, mimari dil ve konfor kriterine yönelik durumsal değerlendirmesini yapabilmek adına, ana kriterin alt bileşenleri/ölçütleri ele alınmıştır: Kriter bileşeni, ara mekanlar tarafından tümüyle veya çoğunlukla karşılanıyorsa *iyi ilişkili*; ara mekanların bir kısmı bileşeni sağlıyor bir kısmı sağlamıyorsa bileşen *kısmi ilişkili*; ara mekanlardan çoğu veya hiçbiri alt bileşeni karşılama açısından yeterli değil ise *zayıf ilişkili* şeklinde değerlendirilmiştir.		
Yapıdaki ara mekanların genel durumu	**Mimari dil ve konfor kriteri**	
	Alt bileşenler	**Ara mekanların bileşeni sağlama durumu**
Yapıdaki giriş ve merdivenler doğal aydınlatmadan etkin yararlanmaktadır. Koridorlar ise günışığını bölgesel olarak almaktadır.	Doğal aydınlatmadan yararlanma	iyi ilişkili
Yapıdaki giriş haricinde tüm ara mekanlar ısı kontrolünü kısmen sağlayabilmektedir. Giriş ise ısıl konfor açısından uygun görünmemektedir.	Isıl konfor açısından uygun bir ortam oluşturma	kısmi ilişkili
Yapıdaki tüm ara mekanlarda renk unsurunun işlevsel kullanımı kısmi olarak öne çıkabilmiştir.	İşlevsel amaçlı renk/doku/malzeme unsuru barındırma	kısmi ilişkili
Yapının koridorlarının zemin malzemesi, hareketsel kolaylık sağlamakta olup ses kontrolü açısından kısmen uygundur. Merdivenler de ses kontrolü açısından kısmen uygun malzeme düzenlemesi barındırmaktadır. Giriş ise uygun vaziyette değildir.	Eylemler, mobilya hareketleri ve ses kontrolü/akustik için uygun malzemeler barındırma	kısmi ilişkili
Yapının mekansal kurgusunda ara mekanlar, sesli mekanları ve sessiz gerektiren mekanları pek dengeli bir şekilde ayıramamıştır.	Sesli – sessiz mekanları dengeli bir şekilde ayırabilme	zayıf ilişkili
Yapının hiçbir noktasında görülmediği gibi hiçbir ara mekan oluşumunda da yapıya dair tarihsel mimari kimliğe dair bir iz görülmemektedir.	Yapının tarihsel/tasarımsal unsurlarını etkin gösterebilme	zayıf ilişkili
Yapının koridorları ölçek-oran olarak uzun bir biçimde olsa da ara mekan olarak fark edilir bir durumdadır. Merdivenler ise standart biçimlerde olsa da barındırdığı nişlerden ötürü kısmen fark edilebilir bir ara mekan olabilmektedir. Ancak giriş, büyüklük olarak yetersiz durumdadır.	Ölçek ve oran olarak uygun büyüklükte olma/ fark edilebilir olma	kısmi ilişkili

4.3.5 Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi ve Mimarlık Fakültesi

Geçmişten günümüze kadar tarihi, kültürel ve mimari değerler açısından çok katmanlı bir yerleşime sahip olan Edirne kentindeki Trakya Üniversite, bu değerleri koruyarak yaşatmakta ve ileriye taşımaktadır. Kent içine yayılarak kentle bütünleşik bir dağılım gösteren üniversite, yedi yerleşkede eğitim faaliyeti göstermekte olup bu yerleşkelerin bazıları anıtsal tarihi yapıları yeniden işlevlendirilmesi sonucu oluşmuştur (Arabulan ve Benian, 2017). Bu yapılar arasında, tez kapsamında incelenen örneklere dahil olan iki adet yeniden işlevlendirme örneği bulunmaktadır: Birisi Karaağaç Yerleşkesi'nde bulunan ve Güzel Sanatlar Fakültesi'ne dönüştürülen Tarihi Tren Garı, diğeri ise Makedonya Yerleşkesi'ndeki Mimarlık Fakültesi olarak işlevlendirilen Harbiye Kışlası'dır.

4.3.5.1 Karaağaç Yerleşkesi Güzel Sanatlar Fakültesi

Trakya Üniversitesi'ne ait Güzel Sanatlar Fakültesi, tarihi tren istasyonunun oluşturduğu yapılar grubunun yeniden işlevlendirilmesi sonucunda Karaağaç Yerleşkesi'nde faaliyet göstermektedir. 1869 yılında inşa edilip 1873'te faaliyet vermeye başlayan tren istasyonu, 1973 yılı itibari ile devlet himayesine alınarak kamulaştırılmış ve 1977 yılına kadar Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları (TCDD) bünyesinde yer almıştır (Arabulan ve Benian, 2017). 1977 yılında ise istasyon kompleksinin bulunduğu sahadaki tüm bina ve tesisler, TCDD ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın yaptığı protokolle birlikte Edirne Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi'ne tahsis edilmiştir (Ağırgan, 2011 aktaran Meral, A., 2016). Ancak, akademinin bu binalara taşınmasından önce istasyon alanındaki binalarda onarım çalışmasına başlanmıştır. 1998'de istasyon kompleksine Trakya Üniversitesi Rektörlüğü ve idari birimler taşınmış, sonrasında da alan Lozan Anıtı, Lozan Meydanı ve Müzesi yapılmıştır (Meral, 2016). Rektörlük tarafından kullanılan istasyon yapıları, 2011'de eğitim işlevi doğrultusunda dönüştürülerek Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Güzel Sanatlar Fakültesi'ne hizmet vermesi yönünde Trakya Üniversitesi'ne tahsis edilen binalardan Büyük Gar Binası, dekanlık, derslikler ve kütüphane; ambar binası,

atölyeler binası; ayniyat deposu, heykel atölyeleri; baraka binası cam atölyesi (Arabulan ve Benian, 2017) olarak işlevlendirilirken lojman binalarından bir yapı da grafik tasarım bölümü olarak dönüşüm geçirmiştir (Meral, 2016). Bu binaların çevresi gerek öğrenme eylemlerine gerekse rekreasyonel aktivitelere hizmet edebilecek peyzaj alanlarından ve farklı işlevlerden oluşan kampüs durumundadır (Şekil 4.77).

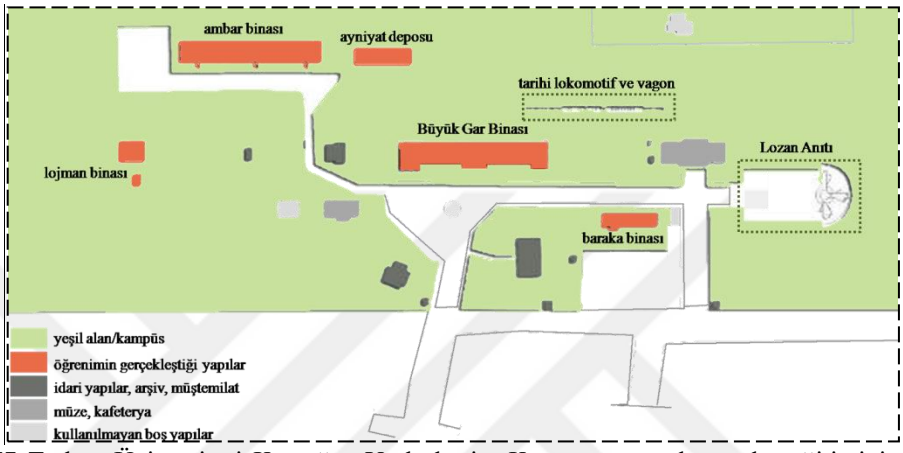

Şekil 4.77 Trakya Üniversitesi Karaağaç Yerleşkesi - Kampüste güzel sanatlar eğitiminin verildiği işlevlendirilmiş yapılar (Meral (2016)'den adapte edilmiştir)

Güzel Sanatlar Fakültesi'nin ana binası olan Büyük Gar Binası'nın inşa tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte yapımının 1914'te yarıda kaldığı, 1930 yılında ise faaliyete geçtiği bilinmekte olup 1959'da onarımla yeniden düzenlendiği 1971 yılında ise terkedildiği belirtilmektedir (Erdoğdu, 2013 aktaran Arabulan, S. ve Benian, E., 2017). Mimar Kemalettin Bey tarafından tasarlanan bina (Şekil 4.78), 1998-2011 yılları arasında Trakya Üniversitesi'ne ait rektörlük ve idari birimleri binası olarak işlevlendirilmiş olup üst kat ise misafirhane olarak kullanılmıştır. Bu dönemler boyunca binanın özgün halinde herhangi bir radikal değişim ve müdahale gerçekleştirilmemiş olmasının yanında; 1959 ve 1998 yıllarındaki onarım projelerinde üst kat koridorları mekânların ortasında yer alırken (Şekil 4.79), kesin bir tarih bulunamamasıyla birlikte dekanlık olarak işlevlendirme sonrası dönemde bu koridor tek yönlü kullanıma alınmıştır (Şekil 4.80). 2017 yılında ise gerçekleştirilen bir onarım sonrası, mekânsal kurgudaki fonksiyonlarda bir değişime gidilerek zemin kat, idari birimler, derslikler ve stüdyolar; birinci kat, öğretim üyeleri ofisi ve misafirhane olarak işlevlendirilmiştir (Arabulan ve Benian, 2017).

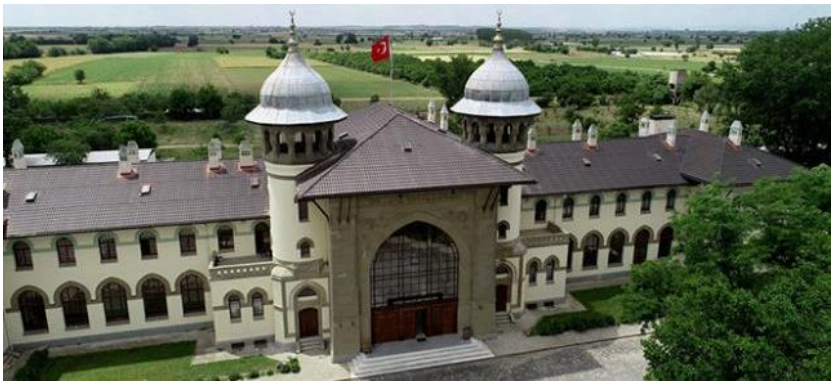

Şekil 4.78 Tren garının genel görünümü (Trt Haber, 2018)

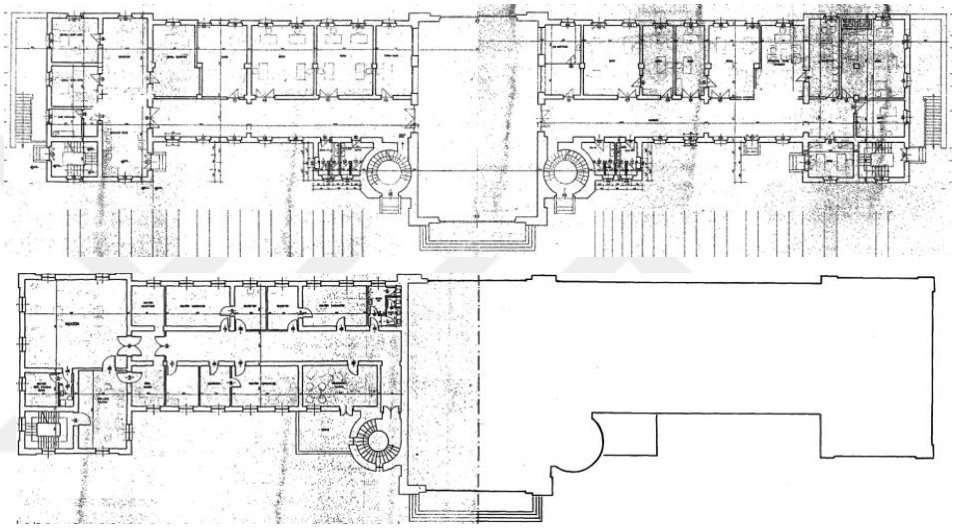

Şekil 4.79 Gar Binası 1998 onarım projesi (Büyükdemir, 1999)

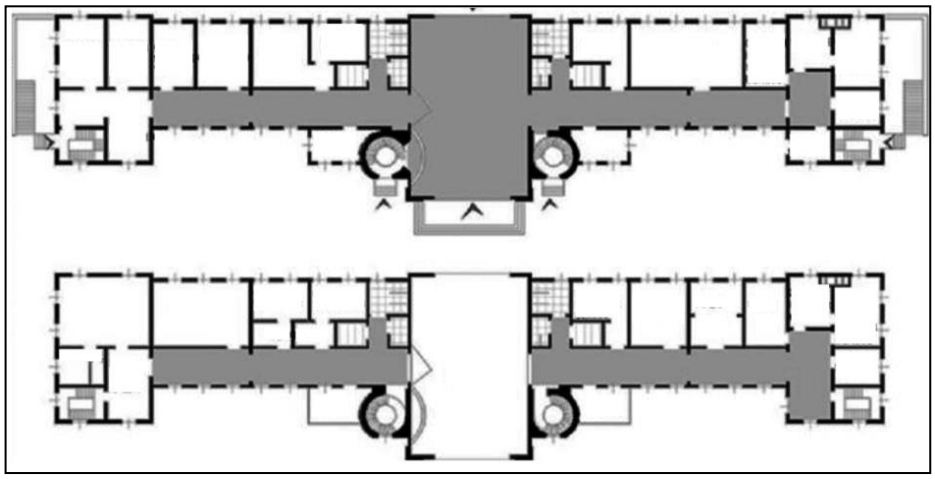

Şekil 4.80 Gar Binası, kesin tarihi bulunamayan onarım sonrası zemin (a) ve birinci (b) kat planları (Trakya Üniversitesi Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı Arşivi, aktaran Meral, A., 2016)

Tarihi Gar Binası haricinde işlevlendirilerek güzel sanatlara dair eğitim-öğretimin gerçekleştirildiği dört adet yapı daha bulunmaktadır. 1914-1977 yılları boyunca TCDD Emtia Ambarı olarak hizmet veren bina, 2001-2011 yılları arasında Trakya Üniversitesi'ne ait daire başkanlıkları olarak kullanılmış olup 2012 yılından itibaren Güzel Sanatlar Fakültesi'ne ait Atölyeler Binası olarak işlevlendirilmiştir (Meral ,2016) (Şekil 4.81). İnce uzun bir forma sahip yapıda atölyeler ardışık şekilde konumlandırılmış olup, yükseltilmiş zemin katta bulunan atölyelere merdivenlerle direkt giriş sağlanmaktadır (Şekil 4.82).

Şekil 4.81 Emtia Ambarı - Atölyeler Binası (Dikici, 2009 aktaran Meral, A., 2016)

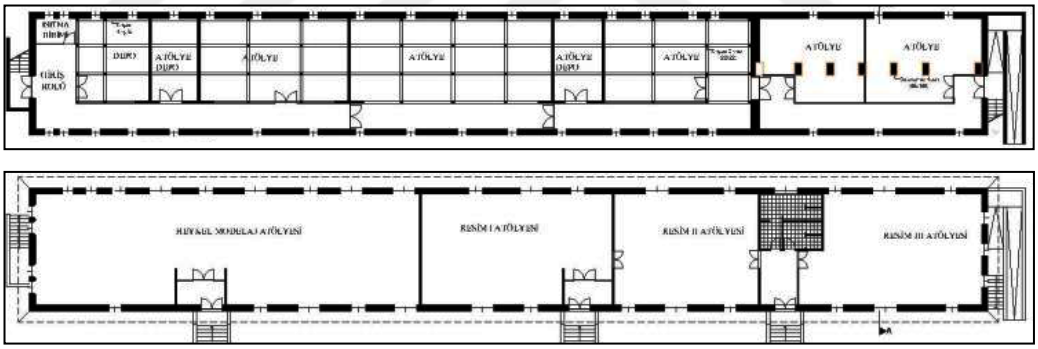

Şekil 4.82 Atölyeler Binası bodrum (a) ve zemin (b) kat planları (Trakya Üniversitesi Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı Arşivi, aktaran Meral, A., 2016)

Atölyeler binasının yanında bulunan bina, emtia ambarı ile aynı dönemde TCDD Ayniyat Deposu olarak kullanılmış olup 2011 yılından itibaren Heykel Atölyesi Binası olarak dönüştürülmüştür (Meral, 2016). Ambar binasına kıyasla daha kısa olan dikdörtgen planlı yapı, ortadaki giriş/sergi holünün iki yanına atölye mekânları dizilmiştir (Şekil 4.83).

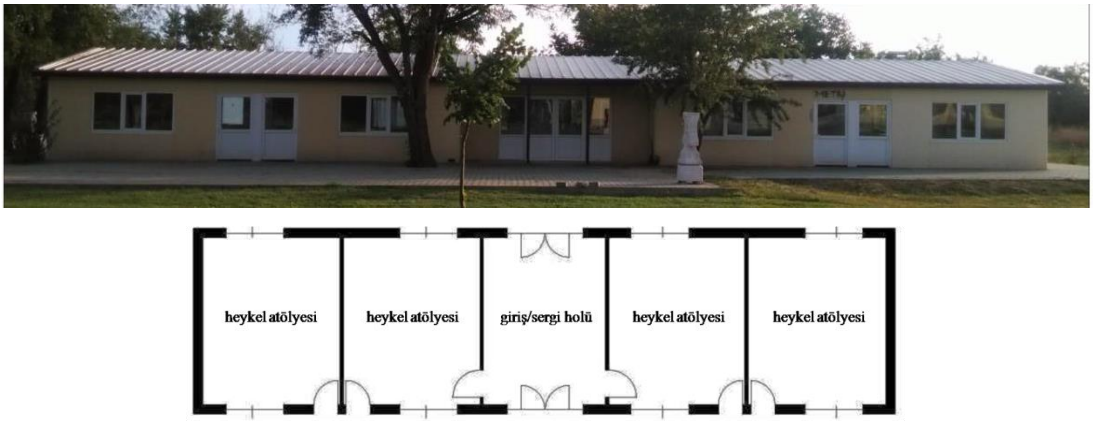

Şekil 4.83 Ayniyat Deposu-Heykel Atölyeleri genel görünüm (a) ve binanın dönüşüm sonrası zemin kat planı (b) (Trakya Üniversitesi Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı Arşivi, aktaran Meral, A., 2016)

Bir diğer yapı, 1914-1977 yılları arasında TCDD Lojman Binası işlevinde olan yapı, 2000-2011 tarihleri arasında rektörlüğe daire başkanlığı olarak kullanılmaktayken, fakültenin alana yerleşmesiyle önce öğretim üyesi binası daha sonra ise, 2012'de, fakülteye ait Grafik Bölümü olarak işlevlendirilmiştir (Meral, 2016) (Şekil 4.84).

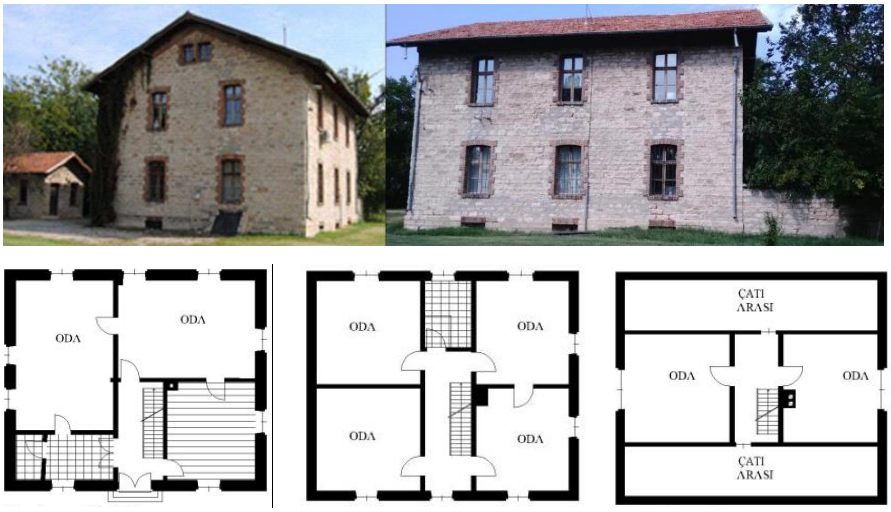

Şekil 4.84 Lojman Binası-Grafik Bölümü genel görünüm (a, b) ve binanın dönüşüm sonrası bodrum (c), zemin (d) ve birinci (e) kat planları (Trakya Üniversitesi Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı Arşivi, aktaran Meral, A., 2016)

Lozan anıtı yakınındaki yapı ise, bir dönem Amele Barakası olarak kullanılmış, 2000-2013 yılları arasında Lozan Müzesi işleviyle yüklenmiş ve günümüzde ise Cam

Atölyesi olarak dönüştürülmüştür (Meral, 2016). Depo ve ambar binaları gibi dikdörtgen uzanan bina sadece zemin katta oluşmaktadır (Şekil 4.85).

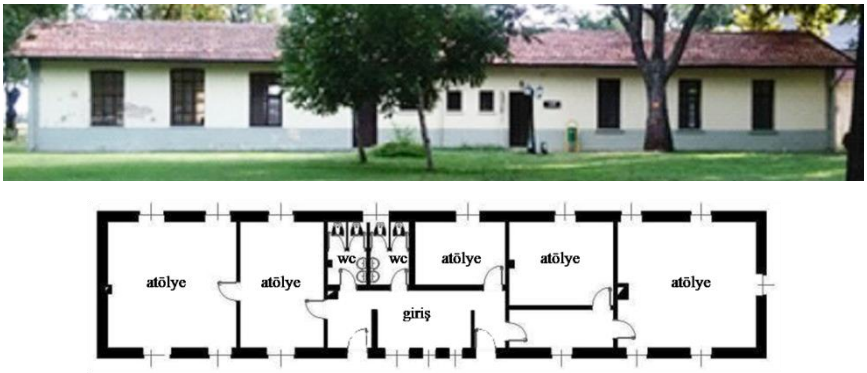

Şekil 4.85 Amele Barakası-Cam Atölyesi genel görünüm (a) ve binanın dönüşüm sonrası zemin kat planı (b) (Trakya Üniversitesi Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı Arşivi, aktaran Meral, A., 2016)

Yukarıdaki bilgiler bağlamında yapının yeniden işlevlendirme analiz föyü Şekil 4.86'da, kampüs içine yayılım gösteren binaların vaziyet yerleşimine dair analiz föyü ise Şekil 4.87'de verilmiştir. Ancak, Gar Binası haricindeki diğer fakülte binalarındaki ara mekânlar boyut ve nitelik açısından zayıf durumda olduğundan ötürü sadece konumsal olarak irdelenmiştir: Binaların mekânsal yerleşim föyü Şekil 4.88'de, hem iç mekânda hem de kendi aralarında konumlanışlarının gösterildiği analiz föyü Şekil 4.89'da gösterilmiştir. Bununla birlikte, bu binalarla konumsal ve işlevsel açıdan bağlantılı olan, ara mekân niteliğindeki birtakım kampüs açık alanların, esneklik kriteri bağlamında incelendiği analiz föyü de 4.90'da verilmiştir. Daha sonra ise ana bina olan Gar yapısının; mekânsal yerleşimine dair analiz föyü Şekil 4.91'de; **konumlanma-erişilebilirlik** kriterine ait analiz föyü Şekil 4.92'de; **esneklik** kriterine ait analiz föyleri Şekil 4.93 ve Şekil 4.94'te; **mimari dil ve konfor** kriterine ait analiz föyleri ise Şekil 4.95 ve Şekil 4.96'da verilmiştir. Tablo 4.17, Tablo 4.18 ve Tablo 4.19' da ise Gar Binasının analiz föylerine yönelik her bir kritere ait değerlendirme föyleri derlenmiştir.

Dönüştürülen Üniversite Yapısı: Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi

Konum: Edirne, Karaağaç Yerleşkesi — Kent içi ☐ Kent dışı ■

Eski İşlev: Tarihi Edirne Tren Garı ve Hizmet Binaları(gar, ambar, depo, lojman, baraka)

Yapının Kuruluş Tarihi: 1914-1977

Yeni İşlev Yılı: 2011-2012

Yeni İşlev: Güzel Sanatlar Fakültesi atölyeleri/derslikleri, dekanlık ve idari birimler, müze, kafeterya, müştemilatlar.

a)

Yapının Yeniden Programlanmasında Esnek Kullanımlara Yönelik İşlevlendirme Müdahaleleri:

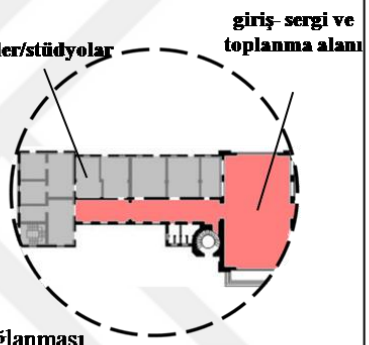

⇨ Tarihi garın giriş/bekleme holünün, fakültenin ana sergi ve toplanma alanı olarak kurgulanması

-Fakültenin ana yapısı olan ve kampüs giriş aksında yer alan bu gar binasının zemin katına, öğrenim mekanlarının da yerleştirilmesi ve bu mekanların sergi holü ile ilişkili olmasının sağlanması

b)

⇨ Kampüs içerisinde yayılım gösteren eski yapıların, farklılaşan disiplin dallarına(resim, heykel, cam vb.) yönelik işlevlendirilmesi

- Çeşitlendirilerek işlevlendirilen her binanın çevresinde, öğrenme/yorumlama alanlarının oluşturulması ile tüm kampüsün, hem açık bir sergi alanına hem de harmanlanmış bir atölyeye dönüşmesi

c)

d)

Şekil 4.86 Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi yeniden işlevlendirme analiz föyü (Föydeki fotoğraflar, Googleearth (b.t.)'ten (a), Ozlem (2020)'den (b) ve Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi (b.t.)'nden (c, d) adapte edilmiştir)

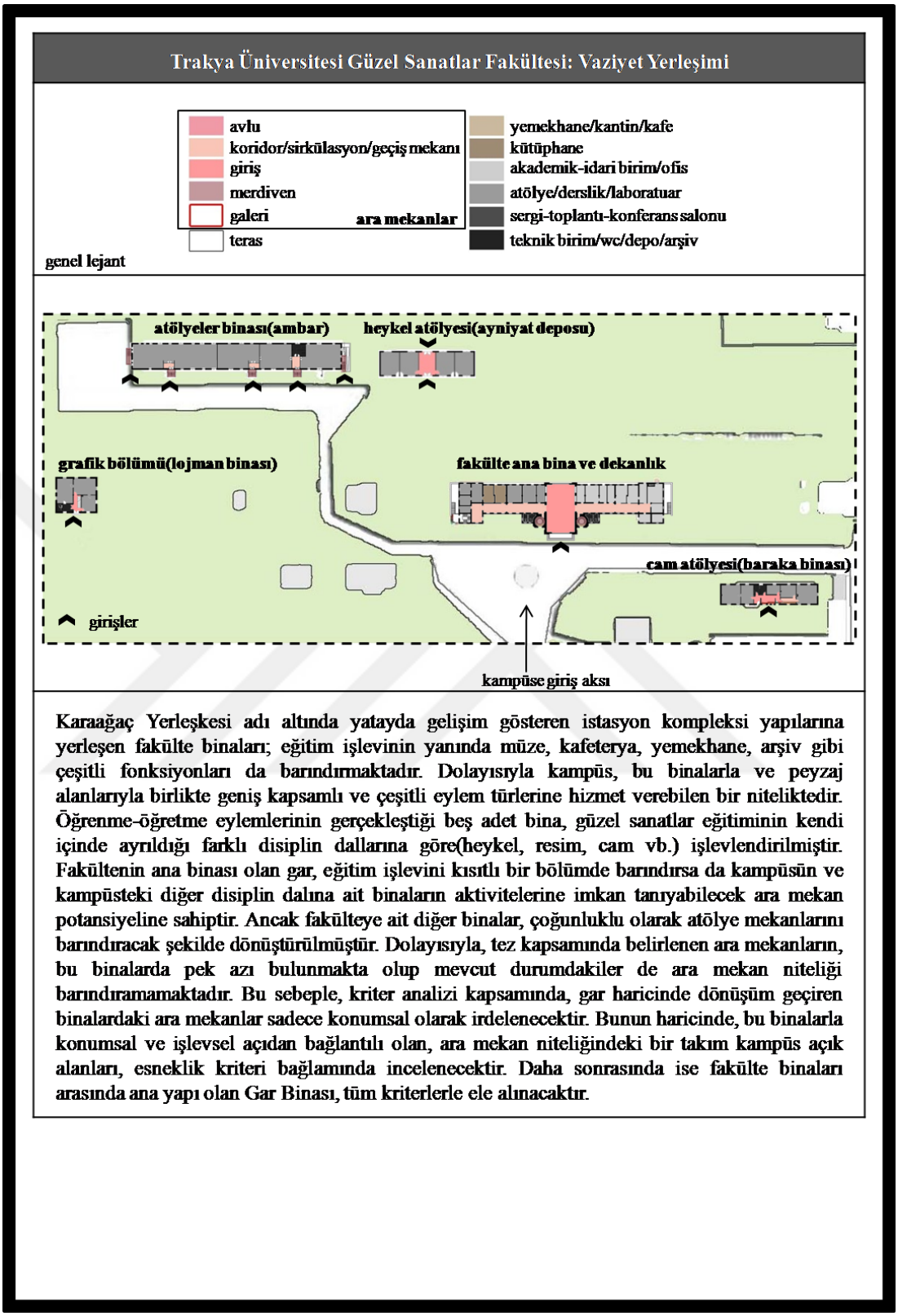

Şekil 4.87 Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi binaları vaziyet yerleşim analiz föyü (Föydeki plan, Meral (2016)'den adapte edilmiştir)

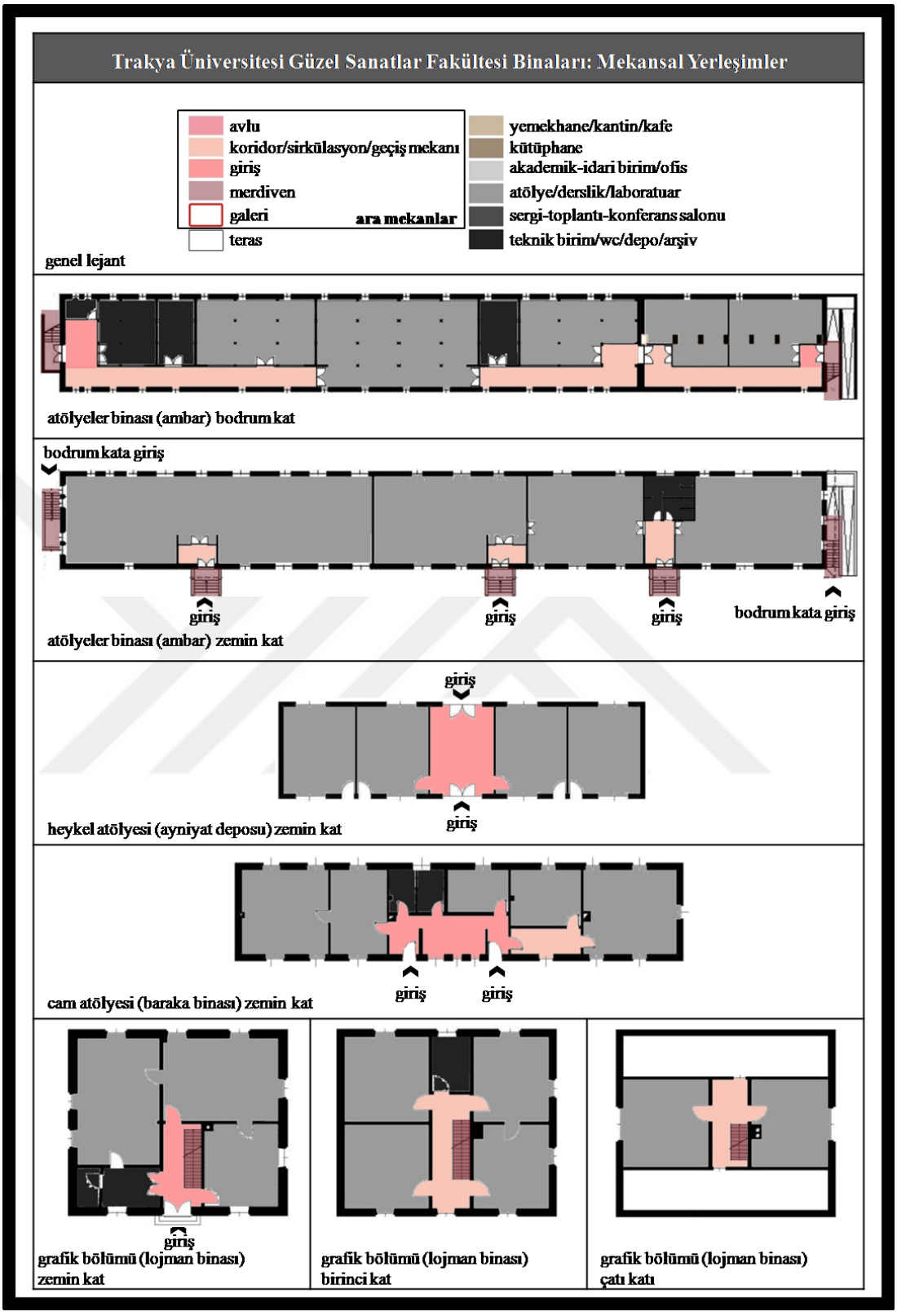

Şekil 4.88 Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi binaları mekânsal yerleşimler analiz föyü (Föydeki kat planları, Meral (2016)'den adapte edilmiştir)

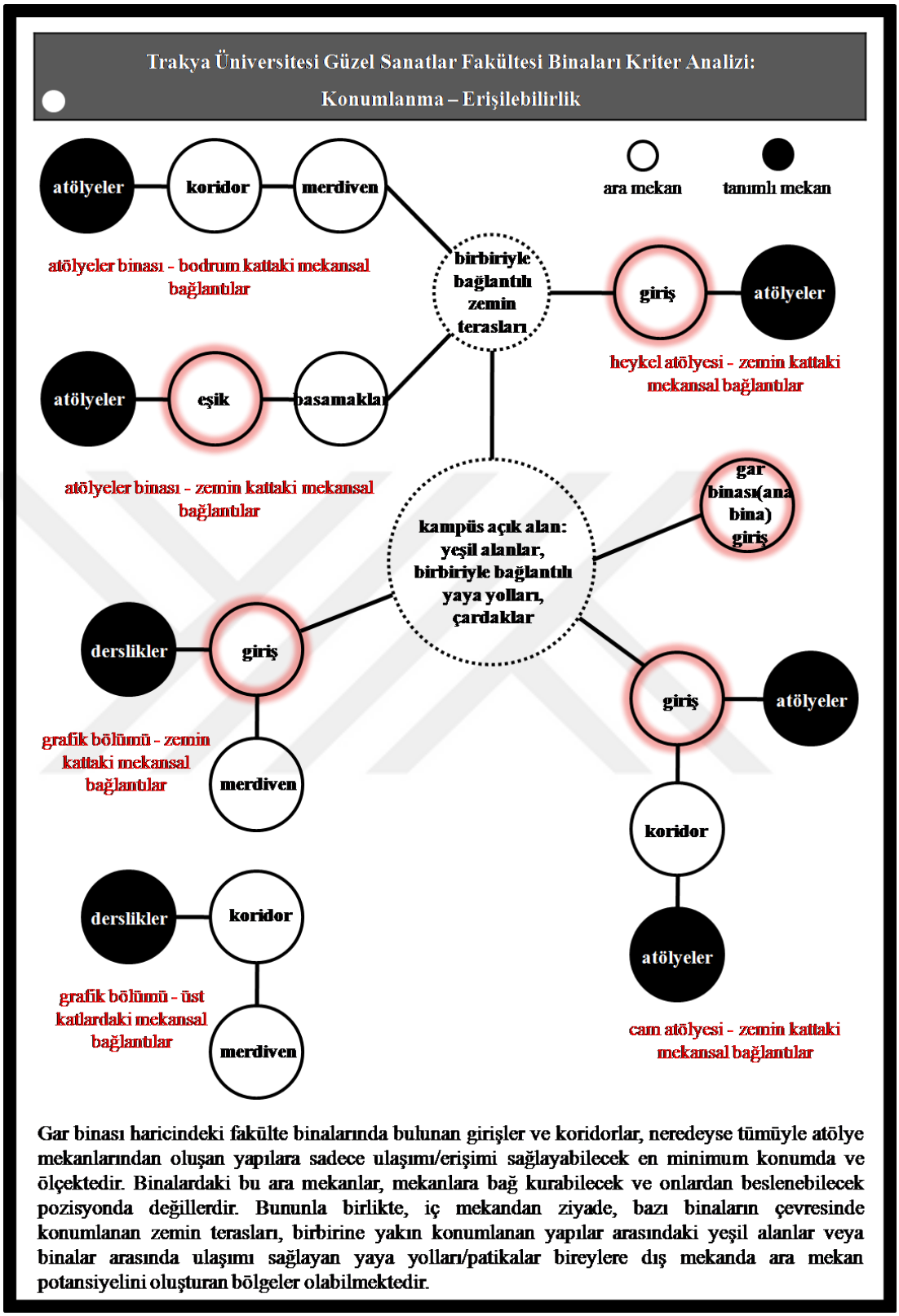

Şekil 4.89 Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi binaları konumlanma-erişilebilirlik analiz föyü

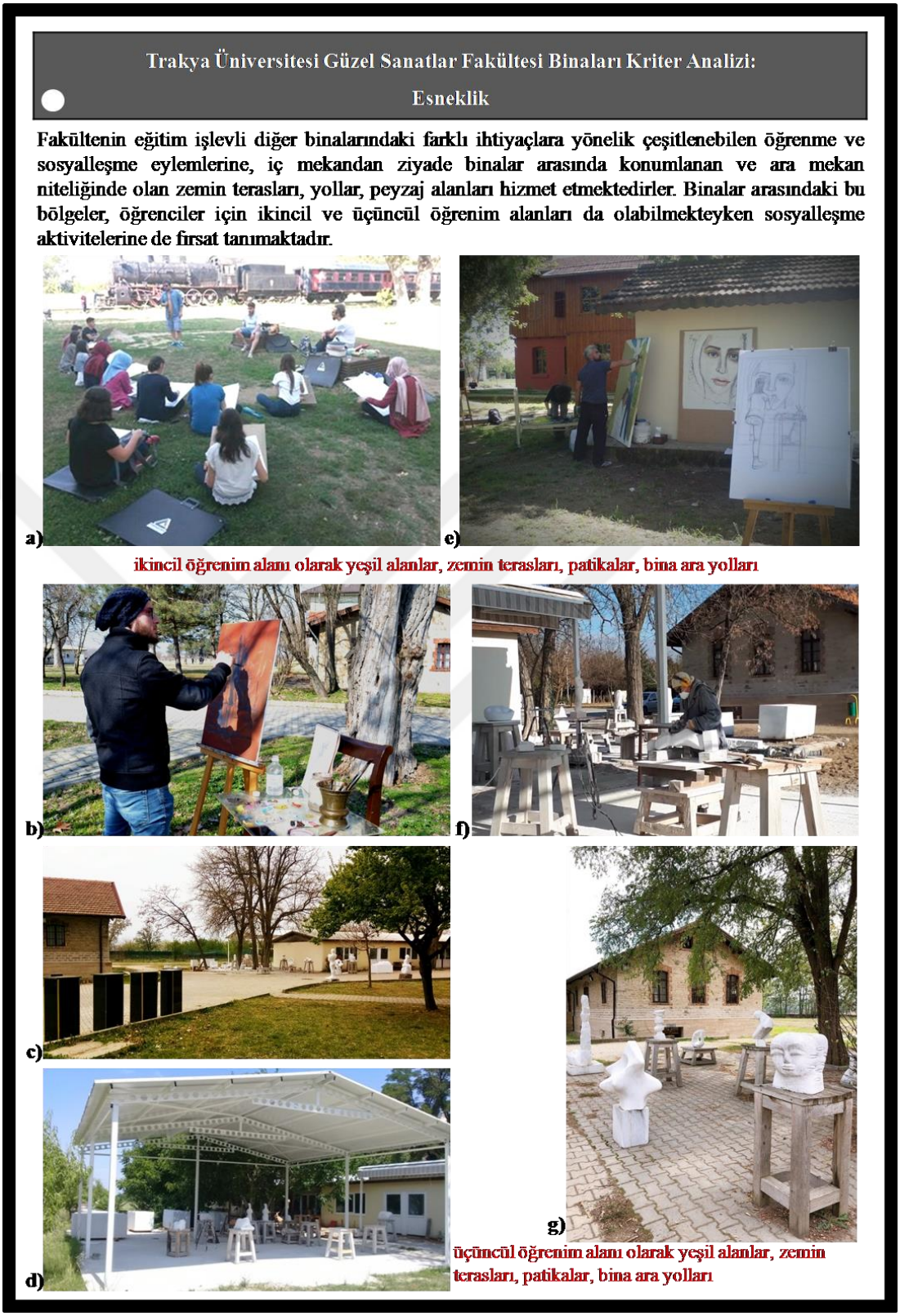

Şekil 4.90 Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi kampüs ölçeğinde esneklik analiz föyü (Föydeki fotoğraflar, Işcen (2015)'den (a), Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi (b.t.)'nden (b, d), Öner (2019)'den (c), Tunca (2016)'dan (e), Çelik (2019)'ten (f) ve Bektaş (2020)'tan (g) ve adapte edilmiştir)

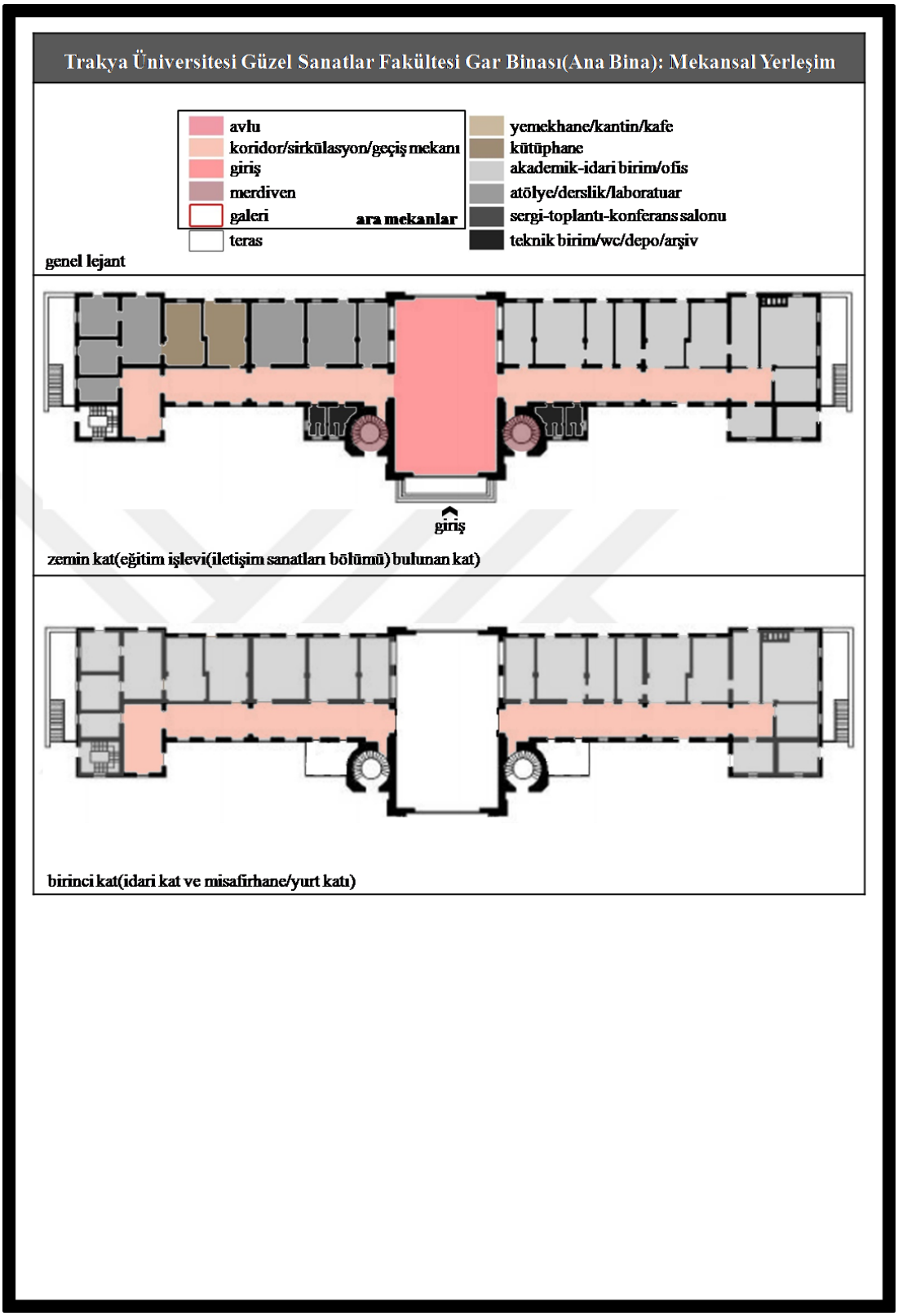

Şekil 4.91 Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Gar Binası mekânsal yerleşim analiz föyü (Föydeki kat planları, Meral (2016)'den adapte edilmiştir)

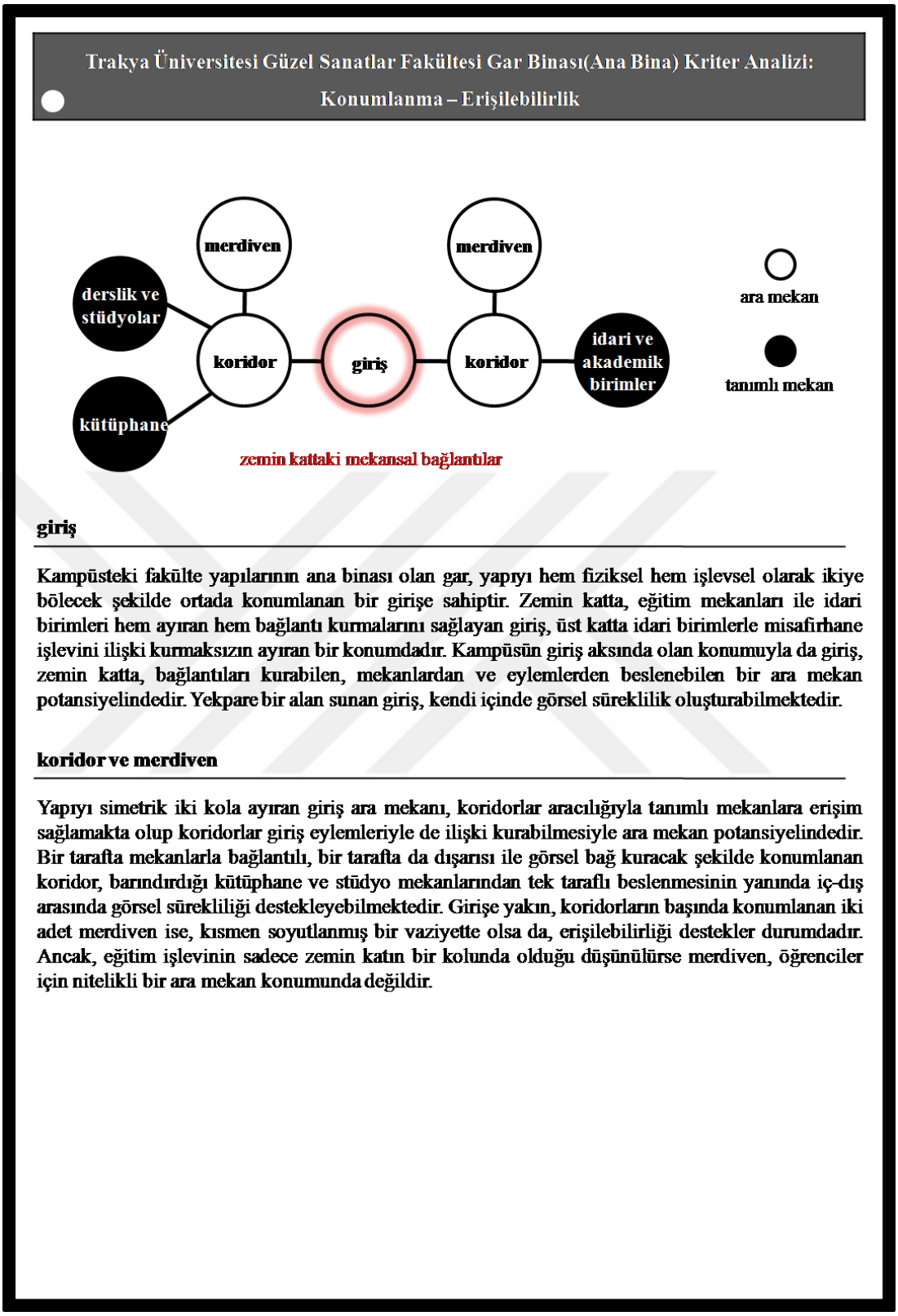

Şekil 4.92 Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Gar Binası konumlanma-erişilebilirlik analiz föyü

Tablo 4.17 Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Gar Binası konumlanma-erişilebilirlik değerlendirme föyü

Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Gar Binası(Ana Bina) **Konumlanma – Erişilebilirlik Kriteri Değerlendirme**		
Yukarıda verilen konumlanma-erişilebilirlik kriterine yönelik yapılmış analiz föylerindeki tüm incelemeler ve gözlemler ışığında, yapıda bulunan ara mekanların durumuna yönelik genel bir değerlendirme/yorumlama yapılmıştır. Yapının içerdiği tüm ara mekanların, konumlanma-erişilebilirlik kriterine yönelik durumsal değerlendirmesini yapabilmek adına, ana kriterin alt bileşenleri/ölçütleri ele alınmıştır: Kriter bileşeni, ara mekanlar tarafından tümüyle veya çoğunlukla karşılanıyorsa *iyi ilişkili*; ara mekanların bir kısmı bileşeni sağlıyor bir kısmı sağlamıyorsa bileşen *kısmi ilişkili*; ara mekanlardan çoğu veya hiçbiri alt bileşeni karşılama açısından yeterli değil ise *zayıf ilişkili* şeklinde değerlendirilmiştir.		
Yapıdaki ara mekanların genel durumu	**Konumlanma – erişilebilirlik kriteri**	
	Alt bileşenler	**Ara mekanların bileşeni sağlama durumu**
Tüm ara mekanlar hem birbirleriyle hem de tanımlı alanlarla ilişki içerisindedir.	**Mekanları ve ara mekanları ilişkili kılma, bir tutma**	**iyi ilişkili**
Yapının girişi, farklı mekanlardan beslenmese de kampüse dair farklı işlevlerle bağ kuran ve çeşitli kullanımlardan beslenebilen bir konumdadır. Bunun haricinde, yapıdaki eğitim faaliyeti olan kısım düşünüldüğünde, koridor ve merdiven, işlevsel olarak çok fazla farklılaşmamış tanımlı mekanlarla bağ kurmaktadır.	**Çeşitli işlevlerdeki mekanlarla bağ kurma, farklı mekanlardan beslenme**	**kısmi ilişkili**
Tüm ara mekanlar mekansal kurgu içinde kolay ulaşılabilir durumdadır.	**Hem mekanlar hem ara mekanlar arasında kolay erişilebilir olma**	**iyi ilişkili**
Yapının girişi, görsel anlamda devamlılık ve etkileşim oluşturmaktadır. Koridorda ise bazı bölü elemanlar olsa da(kapılar) şeffaflık barındırdıkları için görsel anlamdaki etkileşimleri kısmen destekleyebilmektedir. Merdiven ise duvarlar arasında olduğundan görsel iletişim kuramamaktadır.	**Görsel süreklilik ve etkileşim sağlama**	**kısmi ilişkili**

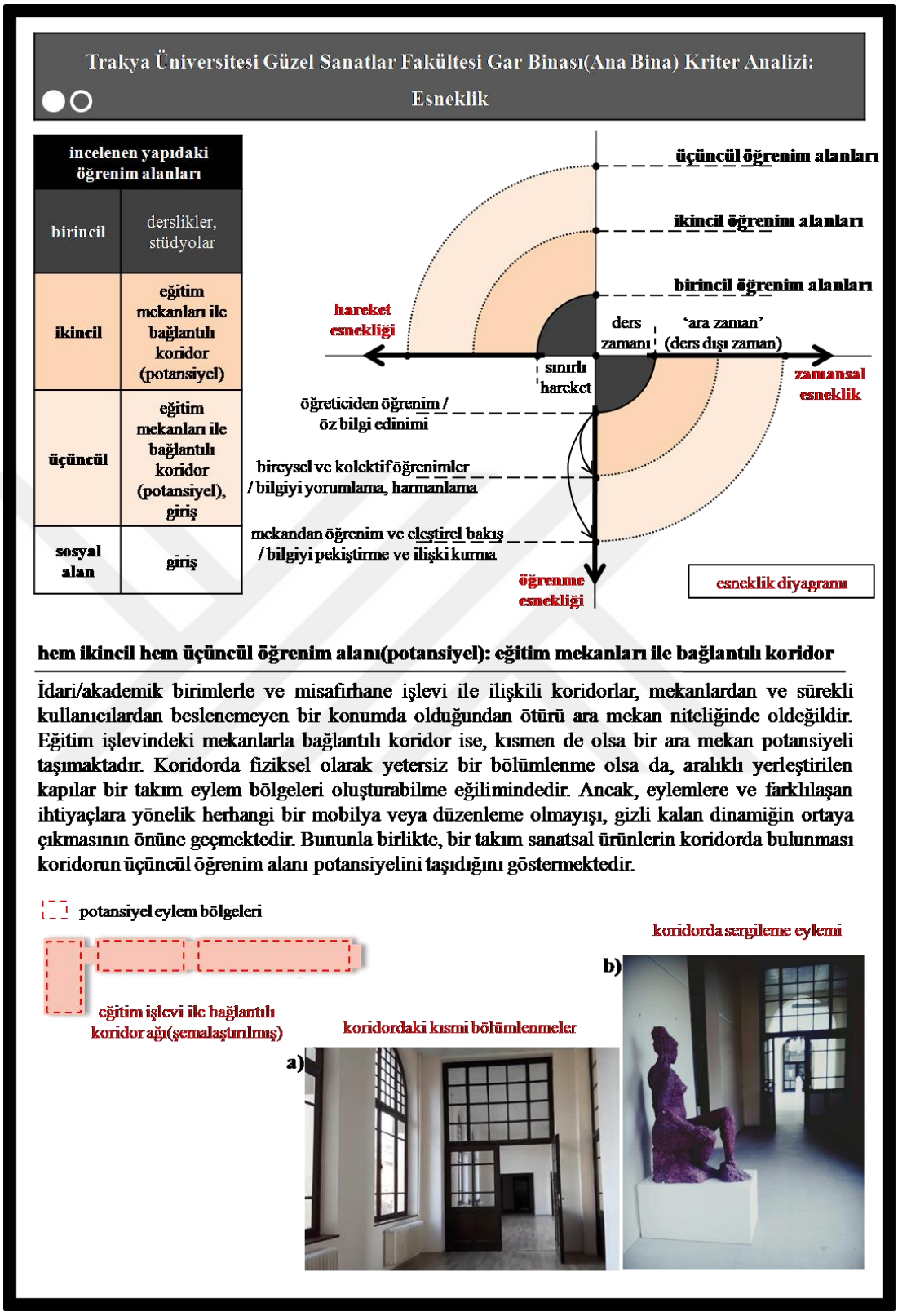

Şekil 4.93 Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Gar Binası esneklik analiz föyü 1 (Föydeki fotoğraflar, Çelik (2019)'ten (a) ve Tepe (2015)'den (b) adapte edilmiştir)

Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Gar Binası(Ana Bina) Kriter Analizi:
Esneklik

üçüncül öğrenim alanı ve sosyal alan: giriş

Yapı, kampüsün ana binası olup ana giriş aksında yer almasından ötürü giriş, kampüs aktivitelerine ve kullanıcılarına esnek aktivite alanı sunmakta, kampüsteki diğer fakülte binalarının farklılaşan ihtiyaçları için imkan alanı olmaktadır. Giriş, ikincil öğrenim alanından ziyade daha çok; öğrenci üretimlerinin sergilendiği ve kampüs aktivitelerine dair toplanmaların gerçekleştirilerek bireylerde sanat eğitimine dair eleştirel bakışı destekleyen bir üçüncül öğrenim olmasının yanında sosyalleşme, iletişim kurma alanı da olmaktadır. Ara mekanda yer alan hareketli panolar, duraçlar, şövaleler sanatsal eylemleri destekleyen mobilyalardır. Ancak, alanda herhangi bir oturma birimi bulunmamaktadır. Bu durum, eylemlerin geçici bir senaryo izlemesine sebebiyet verebilir.

a)

kampüsteki diğer fakülte binalarının ihtiyaçlarına yönelik sanatsal faaliyetler / sergileme, toplanma

b)

sergileme, sunma, eleştirel bakış

c)

alanda yer alan duraçlar ve hareketli panolar

Şekil 4.94 Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Gar Binası esneklik analiz föyü 2 (Föydeki fotoğraflar, Salih (2019)'ten (a), İhlas Haber Ajansı (2020)'ndan (b) ve Mr Spawn (2018)'dan (c) adapte edilmiştir)

Tablo 4.18 Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Gar Binası esneklik değerlendirme föyü

Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Gar Binası(Ana Bina) **Esneklik Kriteri Değerlendirme**		
Yukarıda verilen esneklik kriterine yönelik yapılmış analiz föylerindeki tüm incelemeler ve gözlemler ışığında, yapıda bulunan ara mekanların durumuna yönelik genel bir değerlendirme/yorumlama yapılmıştır. Yapının içerdiği tüm ara mekanların, esneklik kriterine yönelik durumsal değerlendirmesini yapabilmek adına, ana kriterin alt bileşenleri/ölçütleri ele alınmıştır: Kriter bileşeni, ara mekanlar tarafından tümüyle veya çoğunlukla karşılanıyorsa *iyi ilişkili*; ara mekanların bir kısmı bileşeni sağlıyor bir kısmı sağlamıyorsa bileşen *kısmi ilişkili*; ara mekanlardan çoğu veya hiçbiri alt bileşeni karşılama açısından yeterli değil ise *zayıf ilişkili* şeklinde değerlendirilmiştir.		
Yapıdaki ara mekanların genel durumu	**Esneklik kriteri**	
	Alt bileşenler	**Ara mekanların bileşeni sağlama durumu**
Yapıdaki koridor haricinde hiçbir ara mekan fiziksel olarak farklılaşan alanlar sunamamaktadır. Koridor kısmi olarak farklılaşma sunsa da yetersiz kalmaktadır.	Fiziksel farklılaşma , farklı/çeşitli alanlar oluşturma	zayıf ilişkili
Yapıdaki giriş ve koridor, ikincil ve üçüncül öğrenim alanları için fırsat oluşturabilir durumdadırlar. Ancak koridor bu alanlar için daha potansiyel vaziyettedir. Merdiven ise öğrenim esnekliği sunamamaktadır.	İkincil ve üçüncül öğrenim alanları oluşturarak öğrenim esnekliği sağlama	kısmi ilişkili
Yapıdaki giriş, sosyal bir bölge konumundadır. Koridor aynı şekilde olmasa da sosyal iletişim kurabilmeyi kısmen destekler potansiyeldedir. Merdiven ise farklı kullanım esnekliği sunamamaktadır.	Harmanlaşmış bölgeler oluşturarak sosyalleşme alanı yaratma	kısmi ilişkili
Yapıdaki giriş farklı kullanım esneklikleri sunabildiği için kendiliğinden gelişen eylemlere de fırsat tanıyabilecek vaziyettedir. Koridor ise kullanım esnekliğinde potansiyel durumda olsa da karşılaşma, görme gibi anlık eylemleri destekleyebilmektedir. Merdivenler ise herhangi bir plansız eyleme alan oluşturamamaktadır.	Spontane/plansız karşılaşmalara, eylemlere imkan sunma	kısmi ilişkili
Yapıdaki girişte, farklı kullanımlar için mobilyalar mevcuttur. Ancak bireylerin uzun süreli kalımları için oturma birimleri bulunmamaktadır. Koridorda ve merdivende de herhangi bir mobilya/düzenleme yoktur.	Çeşitlenen eylemlere uyum sağlayabilen mobilya/düzenleme barındırma	zayıf ilişkili

Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Gar Binası(Ana Bina) Kriter Analizi:
Mimari Dil ve Konfor

a. doğal aydınlatma – ısı kontrolü

eğitim mekanları ile bağlantılı koridor

a)

Koridorun, hem dış cepheden hem de mekanların şeffaf yüzeyli duvarlarından gün ışığını alması doğal aydınlatmadan etkin bir şekilde faydalanmasını sağlamaktadır. Ancak hem iki taraflı günışığı alımı hem de dış cephenin güneyde olması, özellikle yaz ayları için koridorun termal konforu için olumsuz sonuçlar doğurabilir.

koridordaki iki taraflı günışığı alımı

giriş

b)

Yekpare bir dikdörtgen alandan oluşan giriş, bu dikdörtgenin paralel iki kolunda yer alan geniş kemerli cam yüzeyler sayesinde doğal aydınlatmadan yararlanabilmektedir. Cam yüzeylerin zemine kadar olmaması ve bu ışıklıkların sadece karşılıklı olup tüm alana hitap edebilmesi dengeli bir dağılım oluşturarak ısı kontrolü açısından da olumlu görünmektedir.

b. renk - doku

giriş ve koridor

c)

Yekpare bir alana sahip girişte sıcak renklerin kullanılması, tavan yüksekliği düşünüldüğünde yakınlık hissiyatı açısından olumlu görünmekte olup kemerli oluşumlar daha koyu tonlarla vurgulanmıştır. Ayrıca, zeminde kullanılan parçalı doku farklı işlevlerle kullanılan alan için dinamik, dengeli ve yakın bir algı oluşturabilmektedir. Eğitim mekanları ile ilişkide olan koridorda ise işlevsel kullanılan bir renk unsuru bulunmamakta olup beyaz ve açık kahve renkleri hakimdir.

giriş zeminindeki dikdörtgensel doku

Şekil 4.95 Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Gar Binası mimari dil ve konfor analiz föyü 1 (Föydeki fotoğraflar, Çelik (2019)'ten (a), Çocuklar ve Kentler (b.t.)'den (b) ve Mr Spawn (2018)'dan (c) adapte edilmiştir)

Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Gar Binası(Ana Bina) Kriter Analizi:
Mimari Dil ve Konfor

c. malzeme – ses kontrolü

giriş ve koridor

Girişin zemin kaplaması; mobilyaların hareketi ve eylemler için olumlu görünmektedir. Kapılarda ve camlarda kullanılan ahşap malzemeler ise alandaki hakim renklerin sıcaklık algısına katkıda bulunmaktadır. Girişteki şeffaf ve mat yüzeylerin dengesi ve alanın ölçek olarak büyüklüğü düşünüldüğünde ses kontrolü açısından olumsuz bir durum görünmemektedir. Giriş ara mekanından kemerli bir geçiş bölmesiyle ayrılan koridor ise, zemin kaplaması olarak farklılaştırılmış olup belirleyicilik algısı oluşturabilme etkisindedir.

giriş ve koridor arasında farklılaşan zemin kaplamaları

d. kimlik – tarihsel değer

Neo-klasik Türk Mimarlığı'nın öncülerinden Mimar Kemalettin Bey'in eseri olan bu yapıda; simetrik kurgu, yüksek ve tonozlu çatı oluşumu, anıtsal yapı hissiyatı, sade işlemeler ve söveler, kemerli geçişler ve pencereler, dönemsel kimliğin giriş ara mekanında bireylere aktarılmasında etken değerlerdir. Girişte bulunan ve tren raylarına açılan arka kapının(günümüzde sirkülasyon barındırmamaktadır) yakınında bulunan bilet gişesi pencereleri, yapının önceki işlevine dair izler olarak bireylerde bellek-kimlik ilişkisi oluşturmaktadır.

simetrik oluşumun algılanması, kemerli oluşumlar, sade söveler

eskiden tren rayına açılan kapının yakınındaki bilet gişesi pencereleri

Şekil 4.96 Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Gar Binası mimari dil ve konfor analiz föyü 2 (Föydeki fotoğraflar, Mr Spawn (2018)'dan adapte edilmiştir)

Tablo 4.19 Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Gar Binası mimari dil ve konfor değerlendirme föyü

Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Gar Binası(Ana Bina) Mimari Dil ve Konfor Kriteri Değerlendirme		
Yukarıda verilen mimari dil ve konfor kriterine yönelik yapılmış analiz föylerindeki tüm incelemeler ve gözlemler ışığında, yapıda bulunan ara mekanların durumuna yönelik genel bir değerlendirme/yorumlama yapılmıştır. Yapının içerdiği tüm ara mekanların, mimari dil ve konfor kriterine yönelik durumsal değerlendirmesini yapabilmek adına, ana kriterin alt bileşenleri/ölçütleri ele alınmıştır: Kriter bileşeni, ara mekanlar tarafından tümüyle veya çoğunlukla karşılanıyorsa *iyi ilişkili*; ara mekanların bir kısmı bileşeni sağlıyor bir kısmı sağlamıyorsa bileşen *kısmi ilişkili*; ara mekanlardan çoğu veya hiçbiri alt bileşeni karşılama açısından yeterli değil ise *zayıf ilişkili* şeklinde değerlendirilmiştir.		
Yapıdaki ara mekanların genel durumu	**Mimari dil ve konfor kriteri**	
	Alt bileşenler	**Ara mekanların bileşeni sağlama durumu**
Yapıdaki tüm ara mekanlar doğal aydınlatmadan etkin faydalanmaktadır.	Doğal aydınlatmadan yararlanma	iyi ilişkili
Yapıdaki giriş haricinde tüm ara mekanlar ısı kontrolünü kısmen sağlayabilmektedir. Giriş ise ısıl konfor açısından uygun görünmektedir.	Isıl konfor açısından uygun bir ortam oluşturma	kısmi ilişkili
Yapıdaki girişte işlevsel kullanımlı renk, doku ve malzeme unsurları mevcuttur. Ancak koridor ve merdivende bu kullanımlar söz konusu değildir.	İşlevsel amaçlı renk/doku/malzeme unsuru barındırma	zayıf ilişkili
Yapıdaki girişin zemin kaplaması harekette kolaylık için uygundur. Ses kontrolü açısından da olumsuz bir etken malzeme yoktur. Koridorda ise yoğun şeffaf yüzey kullanımlarından ötürü ses kontrolü verimsiz görünmektedir.	Eylemler, mobilya hareketleri ve ses kontrolü/akustik için uygun malzemeler barındırma	kısmi ilişkili
Yapıdaki tüm ara mekanlar, ses yoğunluğu olan mekanlarla sessizlik gerektiren mekanları hem ayırabilen hem de bir tutan vaziyettedir.	Sesli – sessiz mekanları dengeli bir şekilde ayırabilme	iyi ilişkili
Yapının tüm ara mekan oluşumlarında(özellikle giriş) yapıya dair tarihsel mimari kimlikleri görmek mümkündür.	Yapının tarihsel/tasarımsal unsurlarını etkin gösterebilme	iyi ilişkili
Yapıdaki giriş, ölçek-oran açısından uygun büyüklükte olup fark edilir bir ara mekandır. Koridor, oransal olarak bir olumsuzluk içermese de fark edilme algısı kısmen azdır. Merdivenler ise ara mekan olarak kullanım ve fark edilme niteliği açısından uygun durumda değildir.	Ölçek ve oran olarak uygun büyüklükte olma/ fark edilebilir olma	kısmi ilişkili

4.3.5.2 Makedonya Yerleşkesi Mimarlık Fakültesi

Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Edirne'de bulunan, Mimar Sinan'ın ustalık eseri olan Selimiye Camisi'nin kuzeyindeki Harbiye Kışlası (General Kemal Tanca Kışlası)'nın yeniden işlevlendirilmesiyle faaliyet göstermektedir. Kışlanın günümüzdeki iç avlulu yapısı, dönemsel olarak ilave edilen ek binalar sayesinde oluşmuştur: 1871 yılında, Sultan Abdülaziz tarafından, Edirne Askeri Lisesi olarak yaptırılan bina (Harbiye Binası), yapının L formlu ilk kütlesini oluşturmuş; 1896-1897 yıllarında, doğu tarafına dikdörtgen planlı Ek Hizmet Binası inşa edilmiş ve en son ise inşa tarihi bilinmeyen binaların yapı grubuna eklemlenmesiyle şu anki iç avlulu plan tipine sahip yapı formu oluşmuştur (Ünkazan, 2013) (Şekil 4.97).

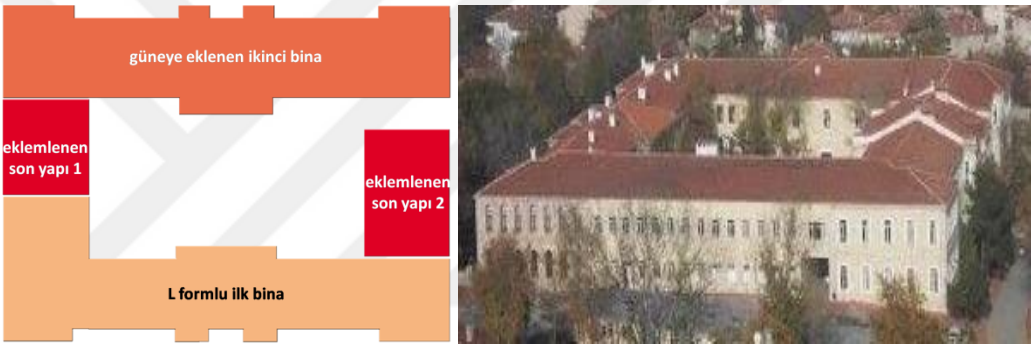

Şekil 4.97 Dönemsel yapı eklemeleri (Arabulan ve Benian (2017)'dan adapte edilmiştir) (a) ve yapının genel görünümü (Ne Nerede, 2017) (b)

Harbiye Binası olarak bilinen ilk bina, 1949 yılına kadar birçok eğitim kurumuna hizmet vermiş ve 1965 yılında askerler tarafından restorasyon yapılmasıyla kışla işlevine devam etmiştir. Sonradan eklenen Ek Hizmet Binası'nın ise ilk olarak üç katlı yapıldığı, işgaller esnasında hastane olarak hizmet verdiği ve 1877'li yıllarda yanması sonucu tekrar iki katlı inşa edildiği belirtilmektedir (Onur, 1972 aktaran Ünkazan, S., 2013) (Şekil 4.98). Bu iki binayı, bir iç avlu oluşturacak şekilde birleştiren iki yapının ise kesin inşa tarihi bilinmemekle birlikte Cumhuriyet döneminde yapıldığı söylenmektedir (Arabulan ve Benian, 2017). 2008 tarihinde Trakya Üniversitesi'ne devredilmesiyle ilk başta Güzel Sanatlar Meslek Yüksekokulu olarak işlevlendirilen kışla, 2011'de Mühendislik Mimarlık Fakültesi'ne ait Mimarlık Bölümü olarak hizmet vermeye başlamış ve Trakya Üniversitesi Makedonya Yerleşkesi olarak adlandırılmıştır (Arabulan ve Benian, 2017). 2013'ten bu yana ise

Mimarlık Fakültesi olarak işlevine devam eden yapıda, mekânsal bölümlenmeler haricinde radikal bir değişiklik ve müdahaleler olmadığı görülmektedir (Şekil 4.99).

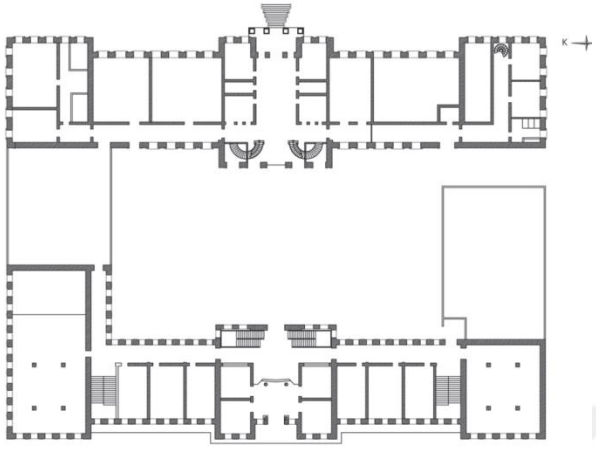

Şekil 4.98 Harbiye ve Ek Hizmet Binası'nın zemin kat planı (Ünkazan, 2013)

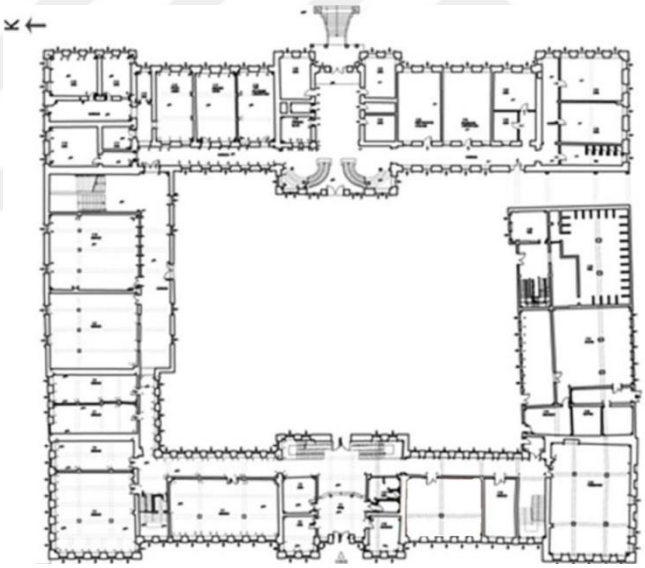

Şekil 4.99 İşlevlendirme sonrası zemin kat planı (Mıhlayanlar, Kartal ve Erten, 2017)

Yukarıdaki bilgiler bağlamında yapının yeniden işlevlendirme analiz föyü Şekil 4.100'de, mekânsal yerleşimine dair analiz föyü ise Şekil 4.101'de verilmiştir. Yapının, **konumlanma-erişilebilirlik** kriterine ait analiz föyü Şekil 4.102'de; **esneklik** kriterine ait analiz föyleri Şekil 4.103 ve Şekil 4.104'te; **mimari dil ve konfor** kriterine ait analiz föyleri ise Şekil 4.105 ve Şekil 4.106'da verilmiştir. Tablo 4.20, Tablo 4.21 ve Tablo 4.22'de ise analiz föylerine yönelik her bir kritere ait değerlendirme föyleri derlenmiştir.

Dönüştürülen Üniversite Yapısı: Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi

Konum: Edirne, Makedonya Yerleşkesi	Kent içi ■ Kent dışı □
Eski İşlev: Kışla	a)
Yapının Kuruluş Tarihi: 1871 / 1897	
Yeni İşlev Yılı: 2011	
Yeni İşlev: Mimarlık Fakültesi	

Yapının Yeniden Programlanmasında Esnek Kullanımlara Yönelik İşlevlendirme Müdahaleleri:

⇨ İlk inşa edilen yapıya dönemsel olarak eklenen yapılarla girişlerin ve koridorların bağlandığı bir iç avlunun oluşturulması

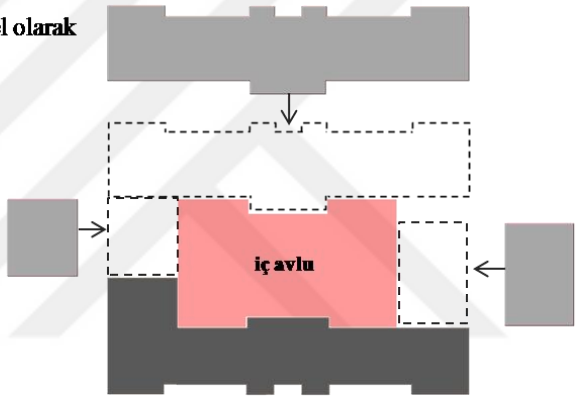

b) iç avlu

Şekil 4.100 Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi yeniden işlevlendirme analiz föyü (Föydeki fotoğraflar, Googleearth (b.t.)'ten (a) ve Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi (b.t.)'nden (b) adapte edilmiştir)

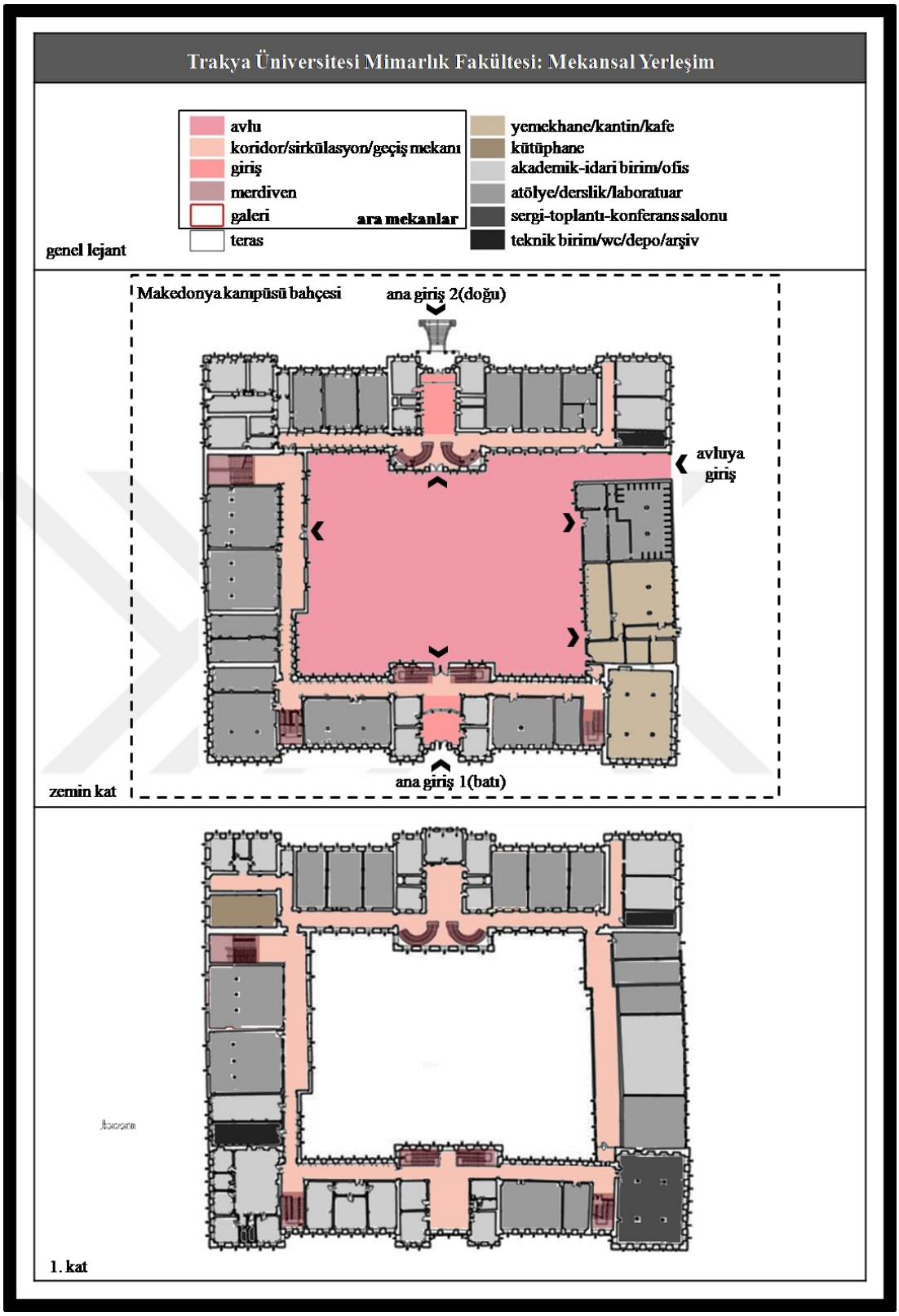

Şekil 4.101 Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mekânsal yerleşim analiz föyü (Föydeki kat planları, Mıhlayanlar, Kartal ve Erten (2017)'den adapte edilmiştir)

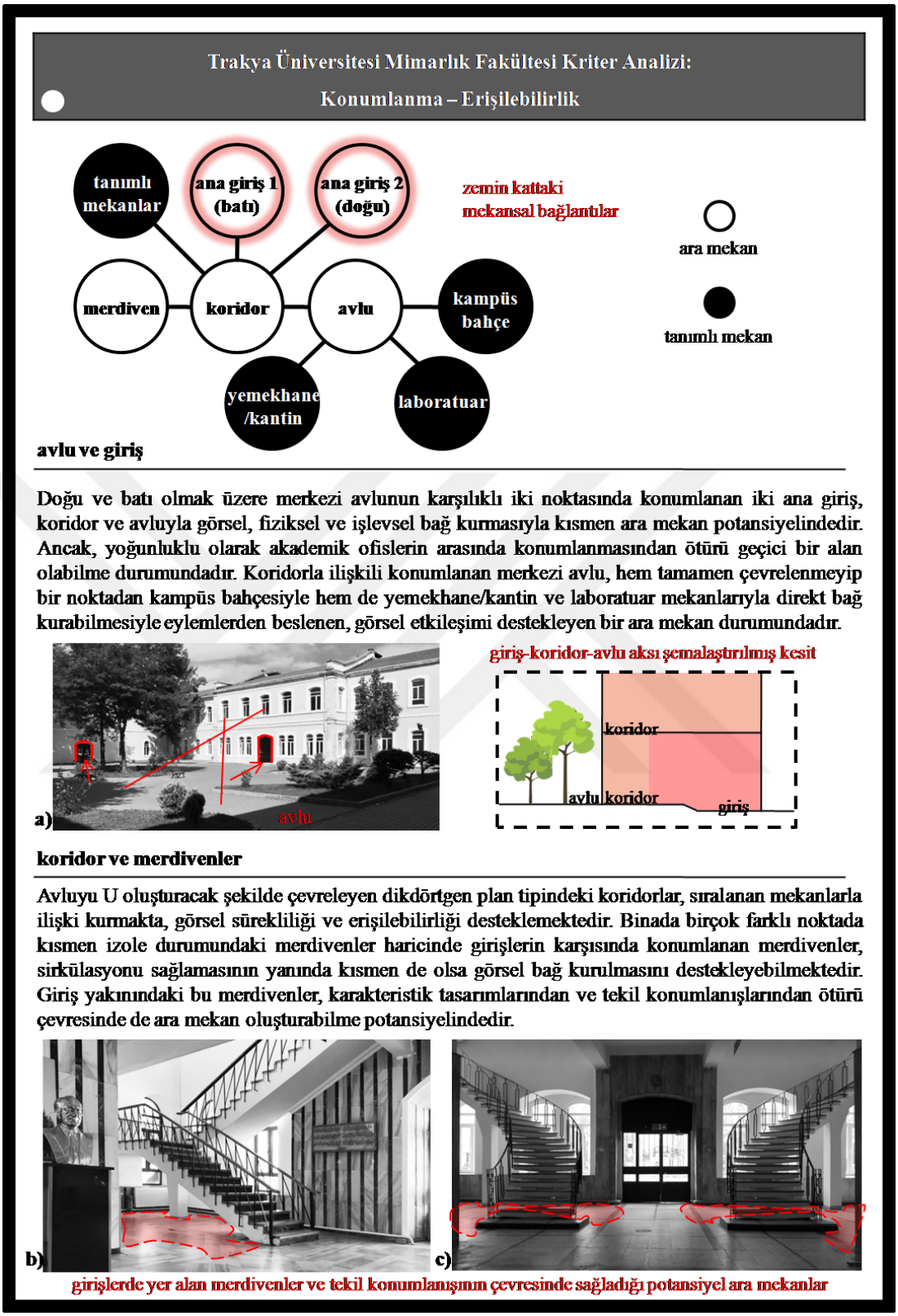

Şekil 4.102 Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi konumlanma-erişilebilirlik analiz föyü (Föydeki fotoğraflar, Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi (b.t.)'nden (a, b) ve Kucukaslan (2019)'dan (c) adapte edilmiştir)

Tablo 4.20 Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi konumlanma-erişilebilirlik değerlendirme föyü

Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Konumlanma – Erişilebilirlik Kriteri Değerlendirme		
Yukarıda verilen konumlanma-erişilebilirlik kriterine yönelik yapılmış analiz föylerindeki tüm incelemeler ve gözlemler ışığında, yapıda bulunan ara mekanların durumuna yönelik genel bir değerlendirme/yorumlama yapılmıştır. Yapının içerdiği tüm ara mekanların, konumlanma-erişilebilirlik kriterine yönelik durumsal değerlendirmesini yapabilmek adına, ana kriterin alt bileşenleri/ölçütleri ele alınmıştır: Kriter bileşeni, ara mekanlar tarafından tümüyle veya çoğunlukla karşılanıyorsa *iyi ilişkili*; ara mekanların bir kısmı bileşeni sağlıyor bir kısmı sağlamıyorsa bileşen *kısmi ilişkili*; ara mekanlardan çoğu veya hiçbiri alt bileşeni karşılama açısından yeterli değil ise *zayıf ilişkili* şeklinde değerlendirilmiştir.		
Yapıdaki ara mekanların genel durumu	**Konumlanma – erişilebilirlik kriteri**	
	Alt bileşenler	**Ara mekanların bileşeni sağlama durumu**
Tüm ara mekanlar hem birbirleriyle hem de tanımlı alanlarla ilişki içerisindedir.	Mekanları ve ara mekanları ilişkili kılma, bir tutma	iyi ilişkili
Yapıdaki tüm ara mekanlar, işlevsel olarak çok fazla farklılaşmamış/çeşitlenmemiş tanımlı mekanlarla bağ kurmaktadır.	Çeşitli işlevlerdeki mekanlarla bağ kurma, farklı mekanlardan beslenme	kısmi ilişkili
Tüm ara mekanlar mekansal kurgu içinde kolay ulaşılabilir durumdadır.	Hem mekanlar hem ara mekanlar arasında kolay erişilebilir olma	iyi ilişkili
Yapıdaki merdivenlerin bir kısmı haricinde tüm ara mekanlar, görsel sürekliliği ve etkileşimi destekler konumdadırlar.	Görsel süreklilik ve etkileşim sağlama	iyi ilişkili

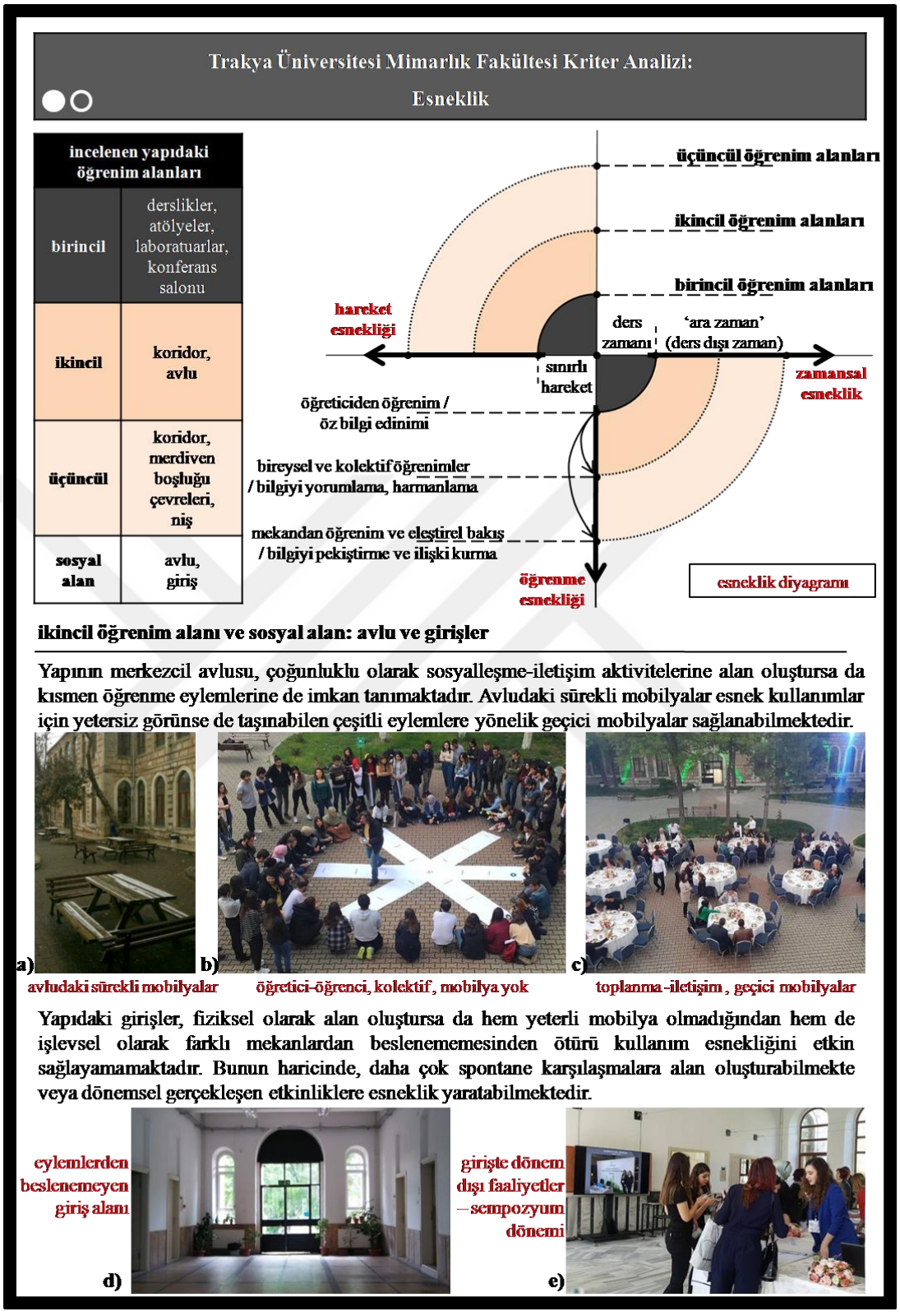

Şekil 4.103 Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi esneklik analiz föyü 1 (Föydeki fotoğraflar, TUĞBA Y. (2017)'den (a), T.Ü. MİMARLIK ARAYÜZ TOPLULUĞU (2019)'ndan (b), Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi (b.t.)'nden (c, e) ve Googleearth (b.t.)'ten (d) adapte edilmiştir)

Şekil 4.104 Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi esneklik analiz föyü 2 (Föydeki fotoğraflar, Kaygısız (2014)'dan (a), Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi (b.t.)'nden (b), Googleearth (b.t.)'ten (c), Kalkan (2015)'dan (d) ve Torlak (2016)'tan (e) adapte edilmiştir)

Tablo 4.21 Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi esneklik değerlendirme föyü

Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Esneklik Kriteri Değerlendirme		
Yukarıda verilen esneklik kriterine yönelik yapılmış analiz föylerindeki tüm incelemeler ve gözlemler ışığında, yapıda bulunan ara mekanların durumuna yönelik genel bir değerlendirme/yorumlama yapılmıştır. Yapının içerdiği tüm ara mekanların, esneklik kriterine yönelik durumsal değerlendirmesini yapabilmek adına, ana kriterin alt bileşenleri/ölçütleri ele alınmıştır: Kriter bileşeni, ara mekanlar tarafından tümüyle veya çoğunlukla karşılanıyorsa *iyi ilişkili*; ara mekanların bir kısmı bileşeni sağlıyor bir kısmı sağlamıyorsa bileşen *kısmi ilişkili*; ara mekanlardan çoğu veya hiçbiri alt bileşeni karşılama açısından yeterli değil ise *zayıf ilişkili* şeklinde değerlendirilmiştir.		
Yapıdaki ara mekanların genel durumu	**Esneklik kriteri**	
	Alt bileşenler	**Ara mekanların bileşeni sağlama durumu**
Yapıdaki girişler, koridorlar ve nişler, fiziksel olarak kısmi farklılaşabilmektedir. Merdivenlerin çoğunluğu standart biçimlerdedir. Girişte merdivenler biçimsel farklılıkta olsa da kullanım alanı olarak farklılaşamamıştır. Avluda da yine fiziksel olarak çeşitlenen alanlar mevcut değildir.	Fiziksel farklılaşma , farklı/çeşitli alanlar oluşturma	kısmi ilişkili
Yapıdaki koridorlar ve avlu, bazı açılardan potansiyel kalsalar da genel olarak ikincil ve üçüncül öğrenim alanları oluşturabilmektedirler. Girişlerde ve barındırdıkları merdivenlerde ise bu durum mevcut olmasa da üçüncül alanlar olma potansiyelleri vardır. Diğer merdivenler ise pek bir öğrenim esnekliği sunamamaktadır.	İkincil ve üçüncül öğrenim alanları oluşturarak öğrenim esnekliği sağlama	kısmi ilişkili
Yapıdaki avlu, sosyal bölge oluşturan bir ara mekandır. Koridorlar, girişler ve giriş merdivenleri ise kısmen sosyalleşme alanına dönüşme potansiyelindedir. Diğer merdivenler ise farklı kullanım esnekliği sunamamaktadır.	Harmanlaşmış bölgeler oluşturarak sosyalleşme alanı yaratma	kısmi ilişkili
Yapıdaki koridorlar ve avlu, farklı kullanım esnekliğinde olduğu için plansız eylemlere de fırsat tanıyabilecek potansiyeldedir. Girişler ve merdivenler ise karşılaşma, görme gibi anlık eylemleri destekleyebilmektedir.	Spontane/plansız karşılaşmalara, eylemlere imkan sunma	kısmi ilişkili
Yapıdaki avlu, geçici mobilyalardan beslenebilmektedir. Ancak, alandaki kalıcı mobilyalar esnek eylemler için yeterli görünmemektedir. Diğer tüm ara mekanlarda ise herhangi bir mobilya/düzenek bulunmamaktadır.	Çeşitlenen eylemlere uyum sağlayabilen mobilya/düzenleme barındırma	zayıf ilişkili

Şekil 4.105 Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mimari dil ve konfor analiz föyü 1 (Föydeki fotoğraflar, Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi (b.t.)'nden (a, b) ve Can (2017)'dan (c) adapte edilmiştir)

Şekil 4.106 Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mimari dil ve konfor analiz föyü 2 (Föydeki fotoğraflar, Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi (b.t.)'nden (a, b , c) ve Dökmeci (2013)'den (d) adapte edilmiştir)

Tablo 4.22 Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mimari dil ve konfor değerlendirme föyü

Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi **Mimari Dil ve Konfor Kriteri Değerlendirme**		
Yukarıda verilen mimari dil ve konfor kriterine yönelik yapılmış analiz föylerindeki tüm incelemeler ve gözlemler ışığında, yapıda bulunan ara mekanların durumuna yönelik genel bir değerlendirme/yorumlama yapılmıştır. Yapının içerdiği tüm ara mekanların, mimari dil ve konfor kriterine yönelik durumsal değerlendirmesini yapabilmek adına, ana kriterin alt bileşenleri/ölçütleri ele alınmıştır: Kriter bileşeni, ara mekanlar tarafından tümüyle veya çoğunlukla karşılanıyorsa *iyi ilişkili*; ara mekanların bir kısmı bileşeni sağlıyor bir kısmı sağlamıyorsa bileşen *kısmi ilişkili*; ara mekanlardan çoğu veya hiçbiri alt bileşeni karşılama açısından yeterli değil ise *zayıf ilişkili* şeklinde değerlendirilmiştir.		
Yapıdaki ara mekanların genel durumu	**Mimari dil ve konfor kriteri**	
	Alt bileşenler	**Ara mekanların bileşeni sağlama durumu**
Yapıdaki tüm ara mekanlar, doğal aydınlatmadan etkin yararlanabilmektedir.	Doğal aydınlatmadan yararlanma	iyi ilişkili
Yapıdaki tüm ara mekanlar, ısı kontrolünü sağlama açısından kısmi durumdadırlar.	Isıl konfor açısından uygun bir ortam oluşturma	kısmi ilişkili
Avluda, farklılaşan renk ve dokular mevcut olsa da pek yeterli değildir. Girişlerde ve giriş merdivenlerinde, işlevsel kullanımlı malzeme bulunmaktadır. Diğer merdivenlerde ve koridorlarda, öne çıkan herhangi bir unsur yoktur.	İşlevsel amaçlı renk/doku/malzeme unsuru barındırma	kısmi ilişkili
Yapıdaki tüm ara mekanlarda kullanılan zemin malzemeleri harekette kolaylık sağlayabilmektedir. Ses kontrolünün sağlanması açısından ise tüm ara mekanlar kısmi durumdadırlar.	Eylemler, mobilya hareketleri ve ses kontrolü/akustik için uygun malzemeler barındırma	kısmi ilişkili
Yapıdaki tüm ara mekanlar(merkezi avlu kısmi bir durum oluşturabilir), ses yoğunluğu olan mekanlarla sessizlik gerektiren mekanları hem ayırabilen hem de bir tutan vaziyettedir.	Sesli – sessiz mekanları dengeli bir şekilde ayırabilme	iyi ilişkili
Yapıdaki tüm ara mekanlarda yapıya dair tarihsel mimari kimlikleri görmek mümkündür.	Yapının tarihsel/tasarımsal unsurlarını etkin gösterebilme	iyi ilişkili
Merdivenler haricinde tüm ara mekanlar, bireyler tarafından ara mekan algısı olarak fark edilebilir ve özümsenebilirdir. Ancak, ölçek-oran açısından bazı noktalarda fazla büyük veya fazla küçüktür.	Ölçek ve oran olarak uygun büyüklükte olma/ fark edilebilir olma	kısmi ilişkili

4.3.6 Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi (A ve B Blok)

Toros Üniversitesi'ne ait Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Mersin kentinin ilk yapılaşmaları arasında bulunan Latin İtalyan (Aziz Antuan) Katolik Kilisesi bünyesindeki çevre yapılarının işlevlendirmesi sonucunda bugün faaliyet göstermektedir. 1923'te Cumhuriyet ilanı ile dini okulların kapatılması kapsamında, birçok kilisenin kullanımına son verilse de 1898 yapımlı Mersin Latin Katolik Kilisesi, diğer kiliselere oranla sahip olduğu geniş arazisinden ve önemli konumundan ötürü Katolikler tarafından sahip çıkılmıştır (Çoruh, 2019). Arazisinin ve yapılarının büyük bir kısmının devletin himayesi altına alınan Latin Katolik Kilisesi, yıllar içinde birtakım yıkımlar ve ilavelerle birlikte hem yapısal değişimler hem de işlevsel dönüşümler geçirmiştir (Banaz, 2020). Yapının 1921 yılına ait yerleşim düzenine göre kilise bünyesinde; birer erkek ve kız okulu, bir kilise yapısı, yurt ve yetimhane işlevlerini barındıran misafirhane binaları yer almaktadır (Çoruh, 2019) (Şekil 4.107). Günümüz itibariyle ise; konut, dükkan, ilkokul gibi çeşitli işlevlerle kullanılan kilise yapılarının bir kısmı da Toros Üniversitesi tarafından kiralanmıştır: Kiliseye ait yatılı öğrenci yurdu ve toplantı salonun bulunduğu bina ile St. Joseph Kız Koleji, 2017'de Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi olarak işlevlendirilmiş olup kilise bahçesi ve kolejin avlusu öğrenci kampüsü (Uray Kampüsü) olarak kullanılmaktadır (Banaz, 2020) (Şekil 4.108).

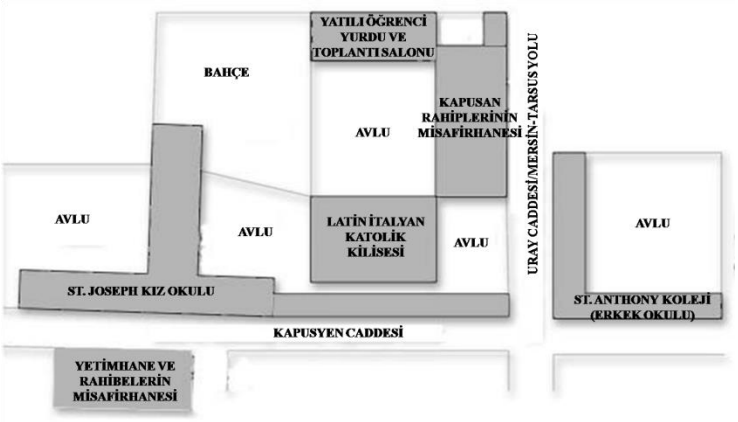

Şekil 4.107 1921 yılına ait kilisenin yerleşim planı (Çoruh, 2019)

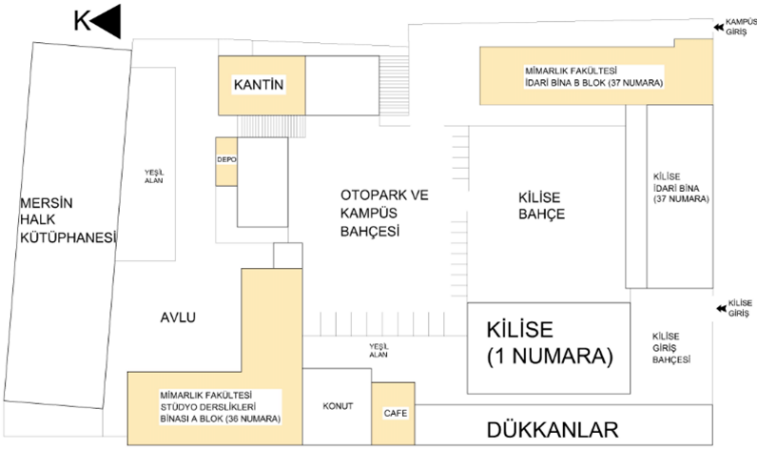

Şekil 4.108 Fakülteye ait yapılar ve kampüsün günümüz yerleşim planı (Banaz, 2020)

Kilise ile birlikte 1887 yılında inşa edilen St. Joseph Katolik Kız Koleji, 1933 yılında kapatılmasından sonra konsolosluk, ilkokul gibi çeşitli işlevlere hizmet etmiş olup tescillendikten sonra ise belli bir süre kullanım dışı kalmıştır (Mücen, 2010 aktaran Banaz, H., 2020). 2010 yılında restorasyon çalışmaları ile iyileştirilen yapı, 2017 yılı itibari ile Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi A Blok olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.109). Yapının ilkokul olarak hizmet verdiği dönemde özgün planda değişimler olmamış ancak kütleye bazı ilaveler gerçekleştirilmiştir (Şekil 4.110). Üniversiteye ait fakülte dönüşümünde bu ek kütleler kaldırılarak yapıya stüdyo mekânları entegre edilmiş olup iç mekânda bazı bölücü duvarlar kaldırılmıştır. Zemin katta stüdyolar arasında bir geçiş mekânı bulunmamakta olup dersliklere ulaşım bahçeden gerçekleştirilmektedir (Şekil 4.111).

Şekil 4.109 Fakülteye ait A Blok binasının genel görünümü (Toros Üniversitesi, b.t.)

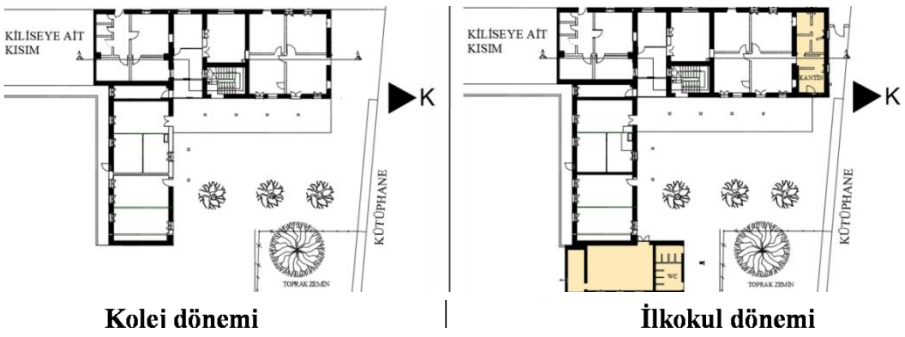

Şekil 4.110 A blok dönüşüm öncesi dönemsel zemin kat planı (Çetin, 2010 aktaran Banaz, H., 2020)

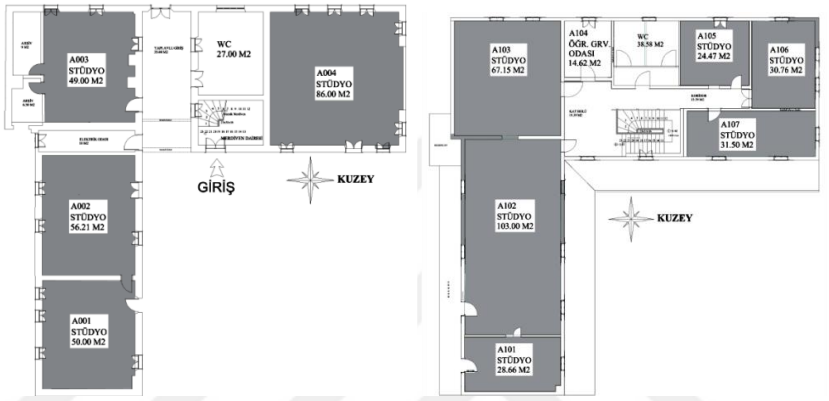

Şekil 4.111 Dönüşüm sonrası A Blok zemin (a) ve birinci (b) kat planları (Toros Üniversitesi Arşivi, aktaran Banaz, H., 2020)

B Blok binası ise önceden manastır olarak kullanılan dikdörtgen yapıya sonraki yıllarda eklenmiştir (Şekil 4.112). 1986'da bina ve manastır restore edilmiş; iki yapı arasında kalan avlu, bütüne dahil edilerek iki bina birleştirilmiştir (Banaz, 2020). Sonraki yıllarda yapıya kat eklemeleri olmuş, iki bina kullanım olarak birbirinden ayrılmıştır. Önceden toplantı ve tiyatro salonuna hizmet eden ve hiçbir bölücü duvar barındırmayan mekân, ilkokul işlevi ile birlikte sınıflara bölünmüş olup 2017 yılı itibari ile değiştirilmeden fakülte derslikleri olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.113).

Şekil 4.112 Fakülteye ait B Blok binasının genel görünümü (Toros Üniversitesi, b.t.)

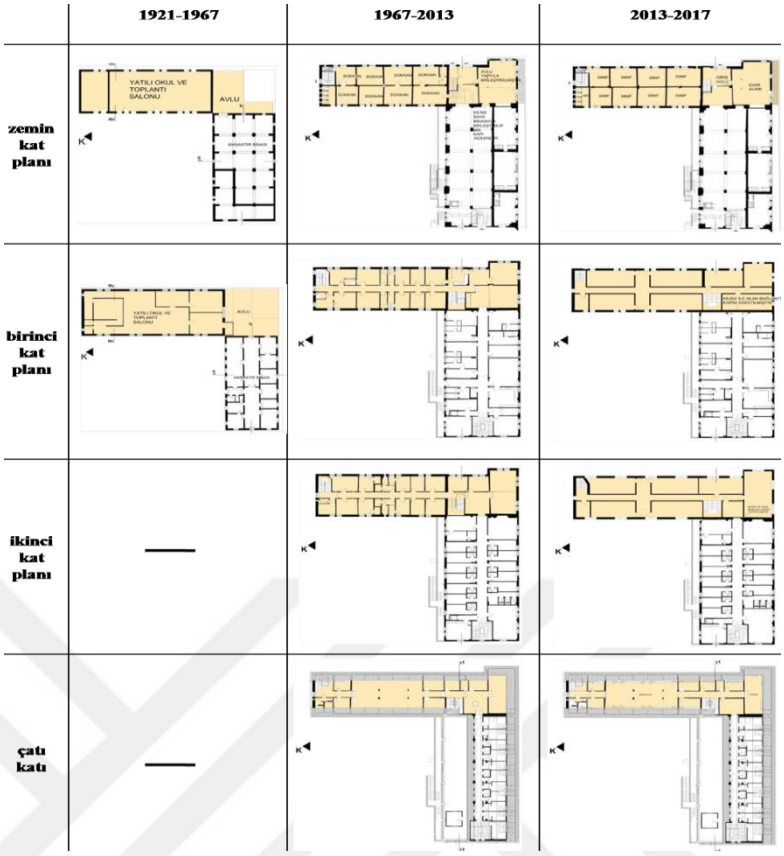

Şekil 4.113 B bloğunun dönüşüm öncesi dönemsel kat planları (Banaz (2020)'dan adapte edilmiştir)

B Blok, zemin katta kilise idari bina ile ortak kullanımlı yemekhaneye sahiptir (Şekil 4.114). Zemin kattaki dersliklere direkt bahçeden geçişler sağlanmaktadır. Birinci katta koridorla bölümlenmiş daha geniş stüdyolar, ikinci katta idari birimler yer almakta olup çatıda ise işlevsiz bir mekân bulunmaktadır (Şekil 4.115).

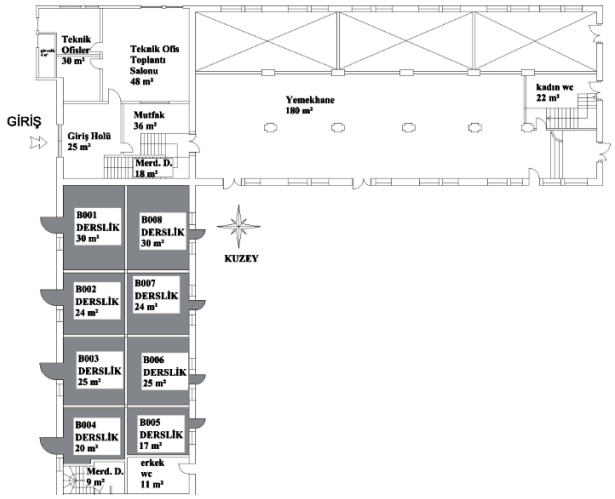

Şekil 4.114 Kilise idari binası ile ortak kullanılan zemin kat (Banaz, 2020)

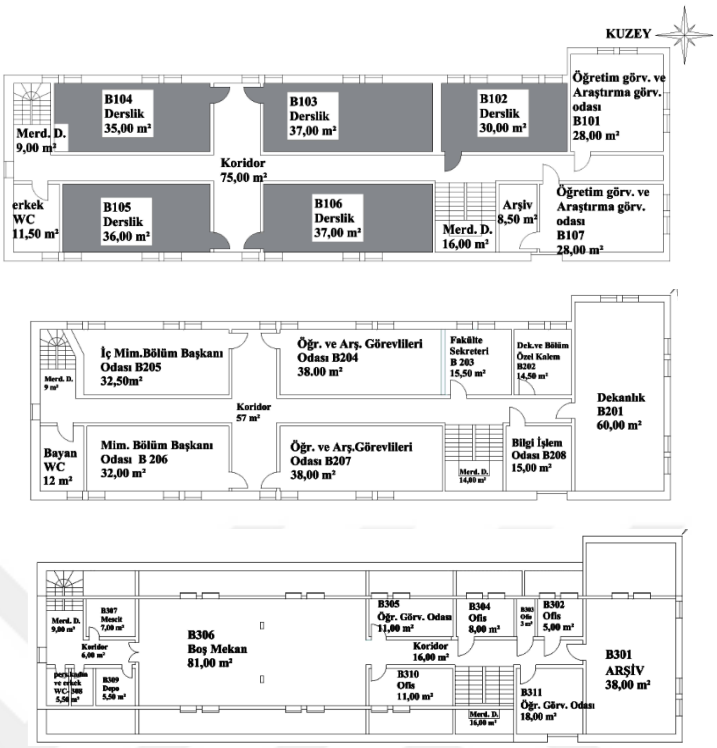

Şekil 4.115 Dönüşüm sonrası B blok kat planları(Banaz, 2020)

Yukarıdaki bilgiler bağlamında yapının yeniden işlevlendirme analiz föyü Şekil 4.116'da, kampüs vaziyeti yerleşim analiz föyü Şekil 4.117'de verilmiştir. A Blok yapısının; mekânsal yerleşimine dair analiz föyü Şekil 4.118'de; **konumlanma-erişilebilirlik** kriterine ait analiz föyü Şekil 4.119'da; **esneklik** kriterine ait analiz föyleri Şekil 4.120 ve Şekil 4.121'de; **mimari dil ve konfor** kriterine ait analiz föyü ise Şekil 4.122'de verilmiştir. Tablo 4.23, Tablo 4.24 ve Tablo 4.25'te ise A Blok'un analiz föylerine yönelik her bir kritere ait değerlendirme föyleri derlenmiştir. Daha sonra B Blok yapısının; mekânsal yerleşimine dair analiz föyü Şekil 4.123'te; **konumlanma-erişilebilirlik** kriterine ait analiz föyü Şekil 4.124'te; **esneklik** kriterine ait analiz föyleri Şekil 4.125 ve Şekil 4.126'da; **mimari dil ve konfor** kriterine ait analiz föyü ise Şekil 4.127'de verilmiştir. Tablo 4.26, Tablo 4.27 ve Tablo 4.28'de ise B Blok'un analiz föylerine yönelik her bir kritere ait değerlendirme föyleri derlenmiştir.

Dönüştürülen Üniversite Yapısı: Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi

Konum: Mersin, Uray Yerleşkesi — Kent içi ■ Kent dışı □

Eski İşlev: Kilise Yapıları – Kız Koleji, Yurt ve Kilise İdari Bina

Yapının Kuruluş Tarihi: 1887 - 1921

Yeni İşlev Yılı: 2017

Yeni İşlev: Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi

a)

Yapının Yeniden Programlanmasında Esnek Kullanımlara Yönelik İşlevlendirme Müdahaleleri:

⇨ Zemin katta, özellikle A Blok'ta, iç mekandaki bölücü duvarların kaldırılması ile geniş stüdyo mekanlarının elde edilmesi;

- Stüdyoların direkt olarak birbirlerine geçişlerin sağlanması
- Bina girişinin ve stüdyo mekanlarına girişlerin ortak kullanıma açık avludan sağlanması

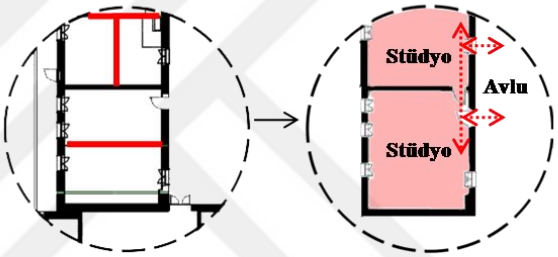

b)

⇨ B Blok'ta yer alan çatı katında, koridorla birleşen ve belirli bir işlevle tanımlanmayan bir mekan oluşturulması

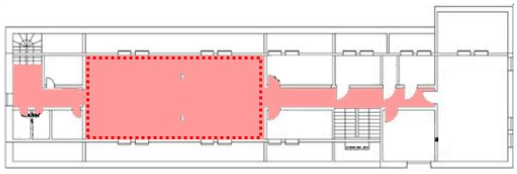

B Blok çatı katı

Şekil 4.116 Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi yeniden işlevlendirme analiz föyü (Föydeki fotoğraflar, Googleearth (b.t.)'ten (a) ve Banaz (2020)'dan (b), planlar Banaz (2020)'dan adapte edilmiştir)

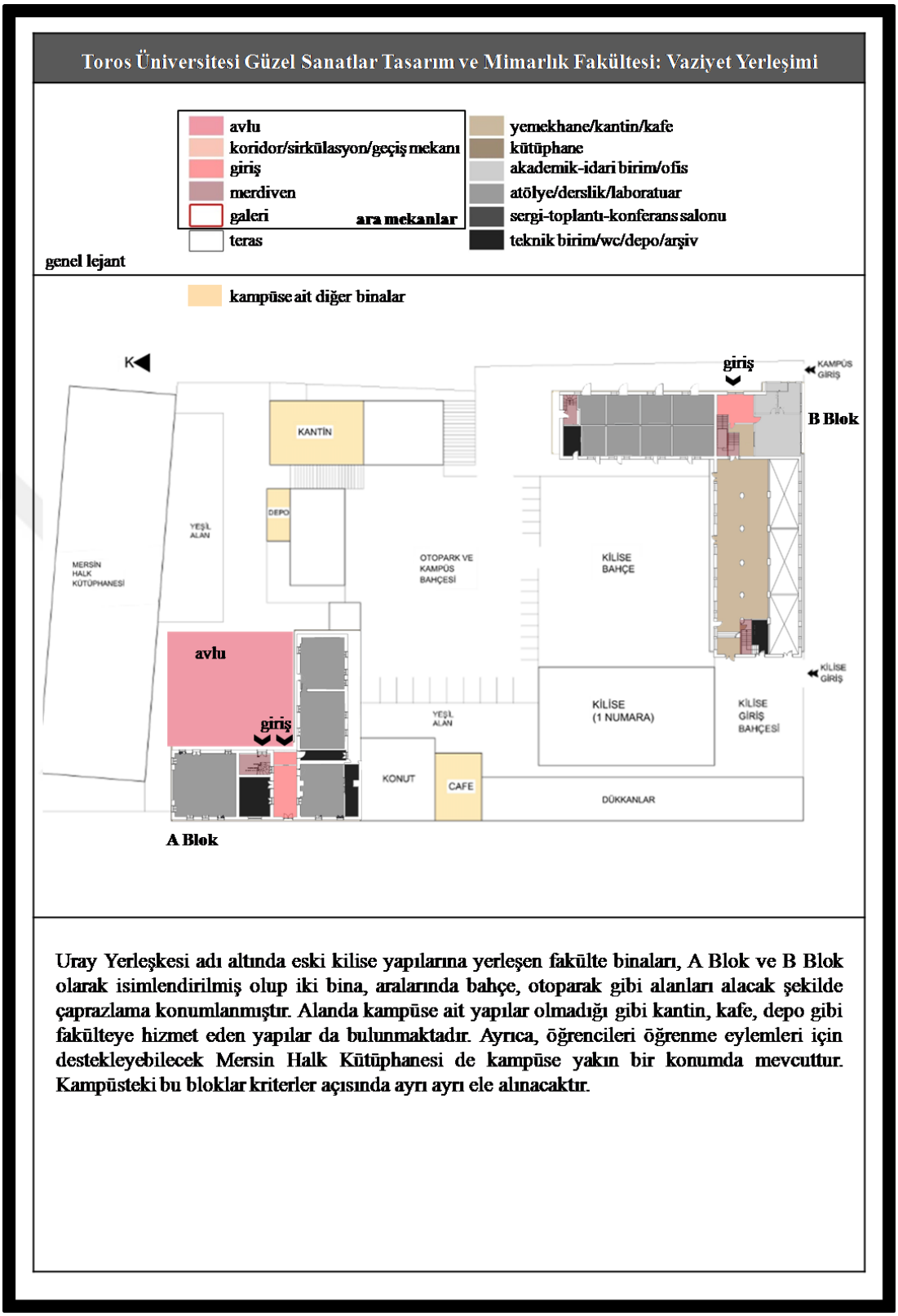

Şekil 4.117 Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi binaları vaziyet yerleşim analiz föyü (Föydeki plan, Banaz (2020)'dan adapte edilmiştir)

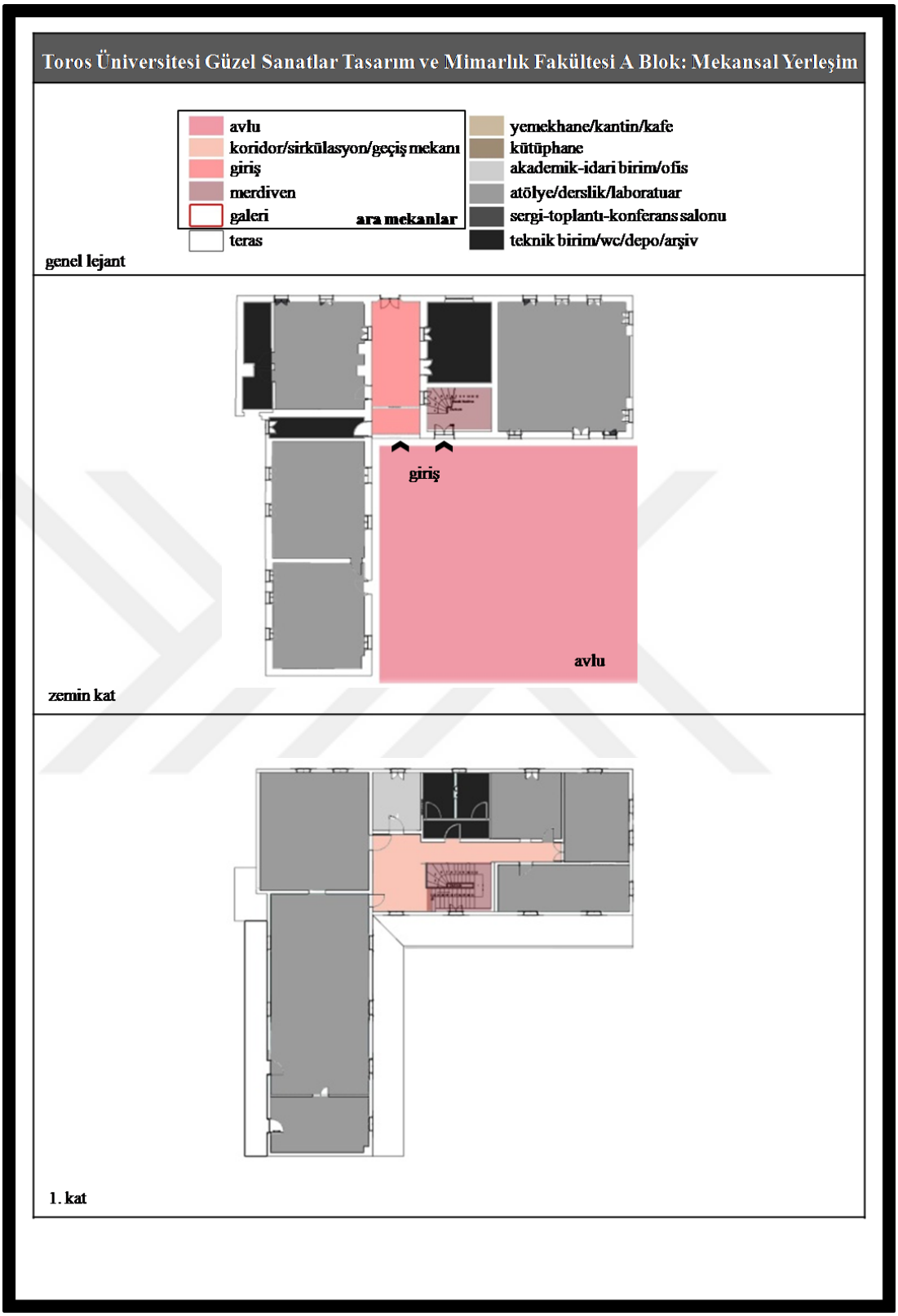

Şekil 4.118 Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi A Blok mekânsal yerleşim analiz föyü (Föydeki kat planları, Banaz (2020)'dan adapte edilmiştir)

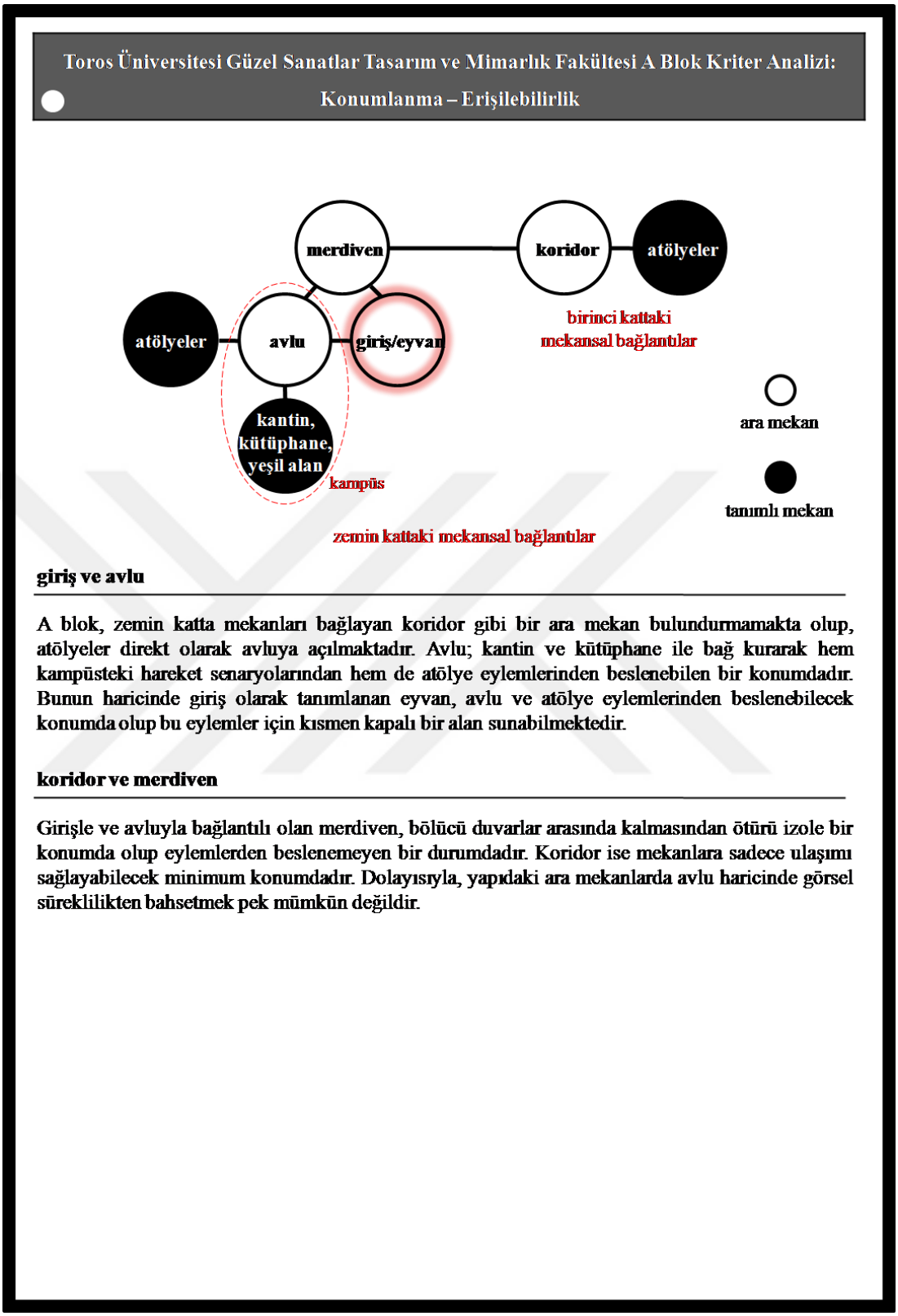

Şekil 4.119 Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi A Blok konumlanma-erişilebilirlik analiz föyü

Tablo 4.23 Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi A Blok konumlanma-erişilebilirlik değerlendirme föyü

Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi A Blok Konumlanma – Erişilebilirlik Kriteri Değerlendirme		
Yukarıda verilen konumlanma-erişilebilirlik kriterine yönelik yapılmış analiz föylerindeki tüm incelemeler ve gözlemler ışığında, yapıda bulunan ara mekanların durumuna yönelik genel bir değerlendirme/yorumlama yapılmıştır. Yapının içerdiği tüm ara mekanların, konumlanma-erişilebilirlik kriterine yönelik durumsal değerlendirmesini yapabilmek adına, ana kriterin alt bileşenleri/ölçütleri ele alınmıştır: Kriter bileşeni, ara mekanlar tarafından tümüyle veya çoğunlukla karşılanıyorsa *iyi ilişkili*; ara mekanların bir kısmı bileşeni sağlıyor bir kısmı sağlamıyorsa bileşen *kısmi ilişkili*; ara mekanlardan çoğu veya hiçbiri alt bileşeni karşılama açısından yeterli değil ise *zayıf ilişkili* şeklinde değerlendirilmiştir.		
Yapıdaki ara mekanların genel durumu	**Konumlanma – erişilebilirlik kriteri**	
	Alt bileşenler	**Ara mekanların bileşeni sağlama durumu**
Yapıdaki avlu, mekanlarla ve ara mekanlarla en ilişkili konumdaki ara mekandır. Giriş, merdiven ve koridor ise birbirleri arasında dolaylı/kısmi bir ilişki oluşturabilmektedir.	**Mekanları ve ara mekanları ilişkili kılma, bir tutma**	**kısmi ilişkili**
Yapıdaki tanımlı mekanlar işlevsel olarak farklılaşmamış olup sadece atölye işlevini barındırmaktadırlar. Dolayısıyla giriş, merdiven ve koridor farklı mekanlardan beslenememektedir. Avlu ise kampüsteki bazı işlevlerden kısmen beslenmektedir.	**Çeşitli işlevlerdeki mekanlarla bağ kurma, farklı mekanlardan beslenme**	**zayıf ilişkili**
Tüm ara mekanlar(merdivenler kısmen soyutlanmış olsa da) mekansal kurgu içinde kolay ulaşılabilir durumdadır.	**Hem mekanlar hem ara mekanlar arasında kolay erişilebilir olma**	**iyi ilişkili**
Yapıdaki giriş ve avlu, birbirini görsel süreklilik ve etkileşim anlamında destekler konumdadır. Merdiven ve koridorda ise süreklilik sekteye uğramakta, görsel anlamda iletişim kesilmektedir.	**Görsel süreklilik ve etkileşim sağlama**	**kısmi ilişkili**

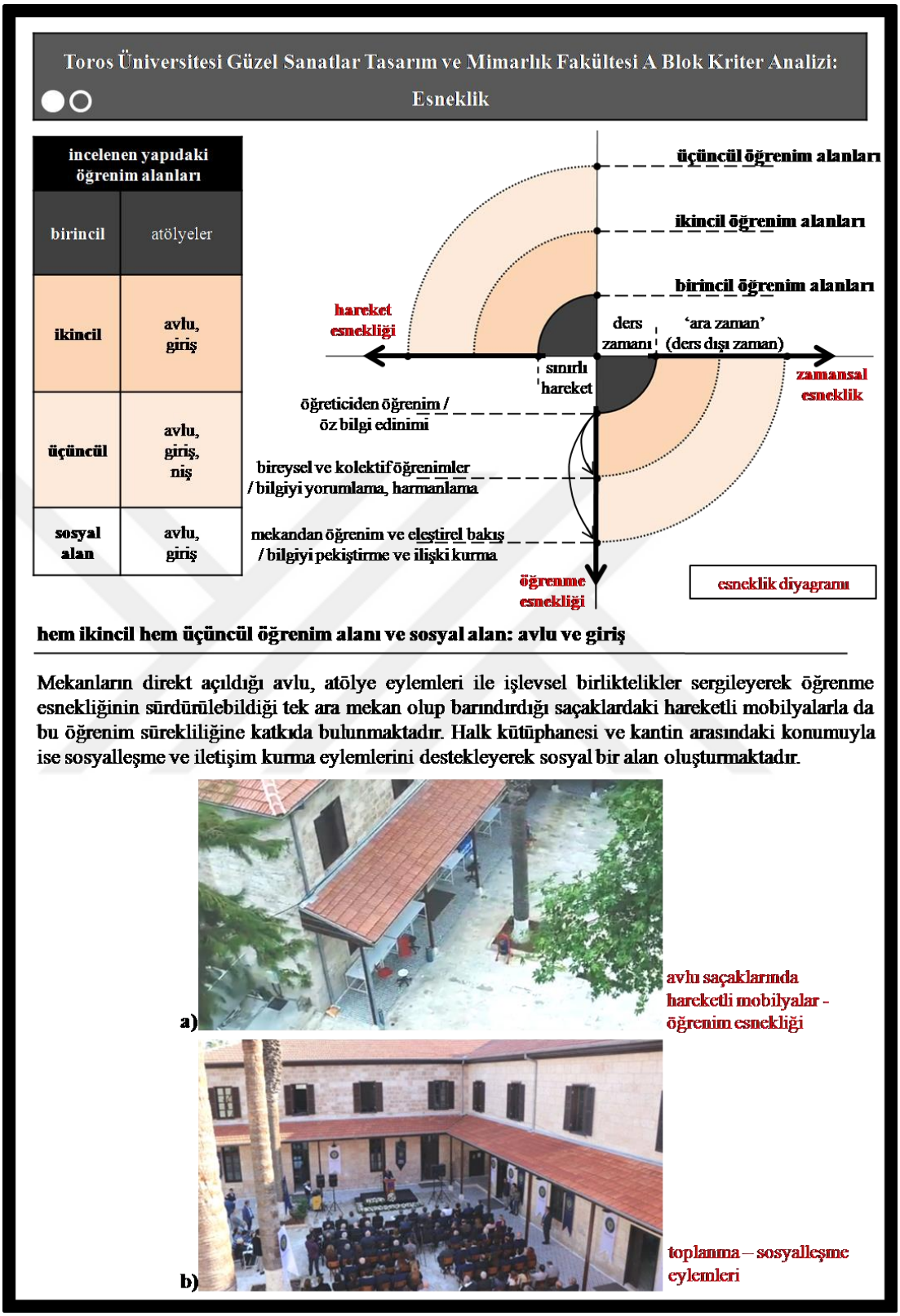

Şekil 4.120 Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi A Blok esneklik analiz föyü 1 (Föydeki fotoğraflar, Toros Üniversitesi (2018)'nden (a) ve Toros Üniversitesi (2017)'nden (b) adapte edilmiştir)

Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi A Blok Kriter Analizi: Esneklik

Eyvan konumundaki giriş; avlu eylemlerinden beslenerek esneklik sağlayabilmesiyle ve saçaklarla birliktelik oluşturarak bireylere korunaklı bir alan yaratabilmesiyle ara mekan potansiyelini kısmen barındırmaktadır. Ayrıca, dolap ve hareketli pano gibi mobilyalar barındırmasıyla giriş, öğrenciler için kişiselleştirme alanı oluşturmaktadır.

giriş/ eyvan – dolaplar ve hareketli panolar

a)

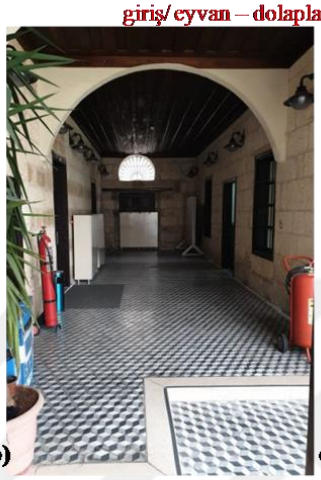

b)

c)

üçüncül öğrenim alanı: niş

Atölyelerde yer alan kalın pencere nişleri ise minimum düzeyde olsa da öğrencinin kişiselleştirme alanı veya sergileme öğesi olarak kısmen ara mekan niteliğindedir.

d)

e)

merdiven ve koridor

Merdiven, duvarlar arasında yer almasından ötürü gerek işlevsel gerekse görsel esneklik ve etkileşim oluşturamamaktadır. Aynı şekilde sadece birinci katta yer alan koridor da ölçek ve biçimleniş yönünden herhangi bir esneklik sağlayacak ara mekan potansiyelinde değildir.

Şekil 4.121 Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi A Blok esneklik analiz föyü 2 (Föydeki fotoğraflar, A. C. Benli (18 Mart 2021) ile yapılan kişisel iletişimden (a, b, c) ve Banaz (2020)'den (d, e) adapte edilmiştir)

Tablo 4.24 Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi A Blok esneklik değerlendirme föyü

Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi A Blok Esneklik Kriteri Değerlendirme		
Yukarıda verilen esneklik kriterine yönelik yapılmış analiz föylerindeki tüm incelemeler ve gözlemler ışığında, yapıda bulunan ara mekanların durumuna yönelik genel bir değerlendirme/yorumlama yapılmıştır. Yapının içerdiği tüm ara mekanların, esneklik kriterine yönelik durumsal değerlendirmesini yapabilmek adına, ana kriterin alt bileşenleri/ölçütleri ele alınmıştır: Kriter bileşeni, ara mekanlar tarafından tümüyle veya çoğunlukla karşılanıyorsa *iyi ilişkili*; ara mekanların bir kısmı bileşeni sağlıyor bir kısmı sağlamıyorsa bileşen *kısmi ilişkili*; ara mekanlardan çoğu veya hiçbiri alt bileşeni karşılama açısından yeterli değil ise *zayıf ilişkili* şeklinde değerlendirilmiştir.		
Yapıdaki ara mekanların genel durumu	**Esneklik kriteri**	
	Alt bileşenler	**Ara mekanların bileşeni sağlama durumu**
Yapıdaki hiçbir ara mekan, fiziksel olarak farklılaşan alanlar sunamamaktadır.	Fiziksel farklılaşma , farklı/çeşitli alanlar oluşturma	zayıf ilişkili
Avlu ve giriş, ikincil ve üçüncül alan oluşturabilme potansiyelindedir. Atölyelerde yer alan nişler, pek nitelikli olmasa da üçüncül alanlar sunabilmektedir. Merdiven ve koridor ise öğrenim esnekliği sağlayamamaktadır.	İkincil ve üçüncül öğrenim alanları oluşturarak öğrenim esnekliği sağlama	kısmi ilişkili
Avlu, sosyalleşme alanına dönüşebilme potansiyeline sahip tek ara mekandır. Giriş, avludan beslense de sosyal iletişimi destekleyebilme yeterliliğinde değildir. Merdiven ve koridor ise farklı kullanım esnekliği sunamamaktadır.	Harmanlaşmış bölgeler oluşturarak sosyalleşme alanı yaratma	zayıf ilişkili
Avlu, farklı kullanım esneklikleri sunabildiği için plansız gelişen eylemlere de fırsat tanıyabilecek potansiyeldedir. Giriş ise işlevsel spontanelikten çok karşılaşma, görme gibi anlık eylemleri destekler durumdadır. Merdiven ve koridor ise farklı eylemlere sahne olamadığı için plansız oluşumlara fırsat tanıyamamaktadır.	Spontane/plansız karşılaşmalara, eylemlere imkan sunma	kısmi ilişkili
Avlu ve giriş, atölyelerin hareketli mobilyalarından beslenebilmektedir. Ancak, hem girişteki hem avludaki mobilyalar kalıcı olabilmesi adına yeterli görünmemektedir. Merdiven ve koridorda da herhangi bir mobilya/düzenleme mevcut değildir.	Çeşitlenen eylemlere uyum sağlayabilen mobilya/düzenleme barındırma	zayıf ilişkili

Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi A Blok Kriter Analizi:
Mimari Dil ve Konfor

a. doğal aydınlatma – ısı kontrolü

avlu ve giriş

Yapıda en nitelikli ara mekan durumundaki avlunun kuzey cephesinde konumlanması, Mersin gibi sıcak iklime sahip bir kent için termal konforu açısından olumludur. Ayrıca, avludaki saçaklar ve eyvanlı giriş, öğrencilerin eylemleri için gölgelikli ve korunaklı alanlar oluşturarak iklimsel açıdan kısmen destekçidir.

b. , c. renk – doku - malzeme

avlu ve giriş

Binada işlevsel amaçlı renk kullanımı söz konusu değildir. Binanın genelinde hakim olan doku ise bağdadi ve taş yapım tekniğinin harmanıdır. Renk farklılıkları zemin kaplamasındaki malzemelerde belirmekte olup binadaki nitelikli sayılabilecek ara mekanlarda vurgulanmıştır. Avlunun saçak altı haricindeki kısmın zemininin düz bir yüzeye sahip olmaması, esnek kullanımların saçak altında gerçekleşmesini bir nevi zorunlu kılmaktadır.

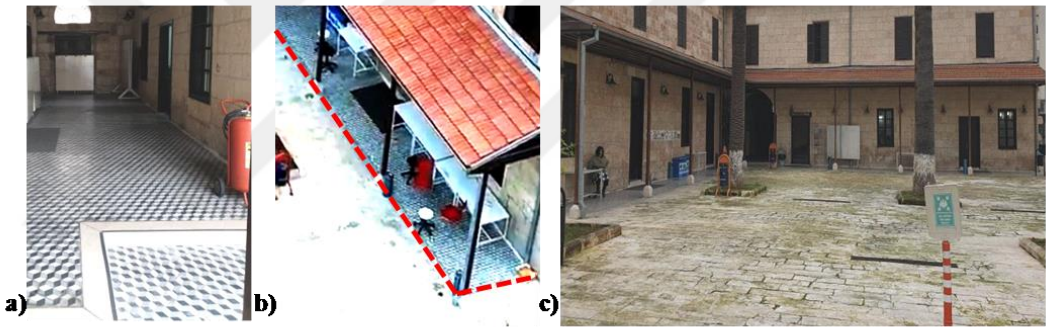

saçak altı zemini ile birlikte giriş zemininin farklılaşması – hareketlere izin vermesi

avlunun üstü açık kısmının zemini

d. kimlik – tarihsel değer

Yapıda mekanların direkt dışarı açılmasıyla; avlu, yeşil alan ve bahçe gibi alanların birbirine bağlanmasıyla ve coğrafi iklim koşullarının da uygun olmasıyla ders dışı zaman, iç mekandan çok dış mekanda gerçekleşebilmektedir. Dolayısıyla avlu, bu dışa dönük bağlantıları ve kullanımları desteklemekle birlikte kampüste yer alan tarihi dokuyu bireylerin özümsemesinde destekçi olan bir ara mekan olmaktadır.

Şekil 4.122 Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi A Blok mimari dil ve konfor analiz föyü (Föydeki fotoğraflar, Banaz (2020)'dan (a, c) ve Toros Üniversitesi (2018)'nden (b) adapte edilmiştir)

Tablo 4.25 Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi A Blok mimari dil ve konfor değerlendirme föyü

Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi A Blok Mimari Dil ve Konfor Kriteri Değerlendirme		
Yukarıda verilen mimari dil ve konfor kriterine yönelik yapılmış analiz föylerindeki tüm incelemeler ve gözlemler ışığında, yapıda bulunan ara mekanların durumuna yönelik genel bir değerlendirme/yorumlama yapılmıştır. Yapının içerdiği tüm ara mekanların, mimari dil ve konfor kriterine yönelik durumsal değerlendirmesini yapabilmek adına, ana kriterin alt bileşenleri/ölçütleri ele alınmıştır: Kriter bileşeni, ara mekanlar tarafından tümüyle veya çoğunlukla karşılanıyorsa *iyi ilişkili*; ara mekanların bir kısmı bileşeni sağlıyor bir kısmı sağlamıyorsa bileşen *kısmi ilişkili*; ara mekanlardan çoğu veya hiçbiri alt bileşeni karşılama açısından yeterli değil ise *zayıf ilişkili* şeklinde değerlendirilmiştir.		
Yapıdaki ara mekanların genel durumu	**Mimari dil ve konfor kriteri**	
	Alt bileşenler	**Ara mekanların bileşeni sağlama durumu**
Yapıdaki tüm ara mekanlar doğal olarak aydınlanabilmektedir.	Doğal aydınlatmadan yararlanma	iyi ilişkili
Yapıdaki tüm ara mekanlar ısı kontrolünü sağlama açısından kısmi bir durum oluşturmaktadırlar.	Isıl konfor açısından uygun bir ortam oluşturma	kısmi ilişkili
Avlu haricinde hiçbir ara mekanda renk veya doku unsuru yoktur. Avlu zemininde, kısıtlı olsa da doku olarak kısmi bir farklılaştırma vardır.	İşlevsel amaçlı renk/doku/malzeme unsuru barındırma	zayıf ilişkili
Giriş haricinde hiçbir ara mekanda, hem hareketsel kolaylık hem de işitsel konfor adına uygun malzemeler yoktur. Girişte ise mobilya ve eylem hareketleri için uygun malzemeler vardır.	Eylemler, mobilya hareketleri ve ses kontrolü/akustik için uygun malzemeler barındırma	zayıf ilişkili
Mekansal kurguda ara mekanlar, mekanları ve ara mekanları kaynaştıran ve ilişkide tutan bir etkide pek fazla olmadığı için dengeli bir ayrım pek yoktur.	Sesli – sessiz mekanları dengeli bir şekilde ayırabilme	kısmi ilişkili
Merdiven haricinde tüm ara mekanlarda yapıya dair tarihsel mimari kimlikleri görmek mümkündür.	Yapının tarihsel/tasarımsal unsurlarını etkin gösterebilme	iyi ilişkili
Giriş, ara mekan olarak fark edilme algısı açısından kısmi büyüklüklerdedir. Ancak avlu, belirleyicilik algısı oluşturacak herhangi bir sınıra sahip olmadığından ötürü fark edilebilirliği azalmaktadır. Merdiven ve koridor ise ara mekan niteliği için uygun büyüklüklerde değildir.	Ölçek ve oran olarak uygun büyüklükte olma/ fark edilebilir olma	zayıf ilişkili

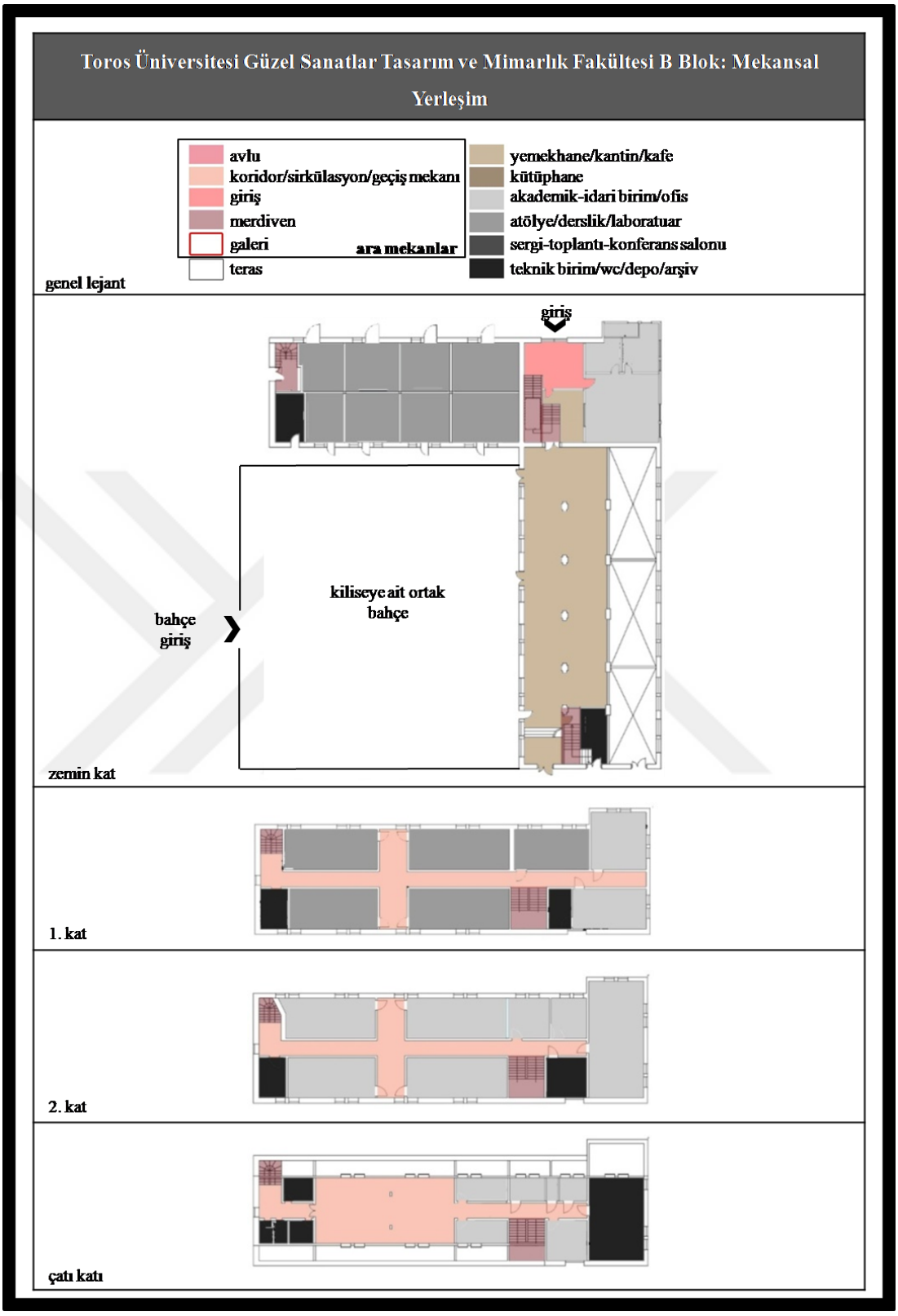

Şekil 4.123 Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi B Blok mekânsal yerleşim analiz föyü (Föydeki kat planları, Banaz (2020)'dan adapte edilmiştir)

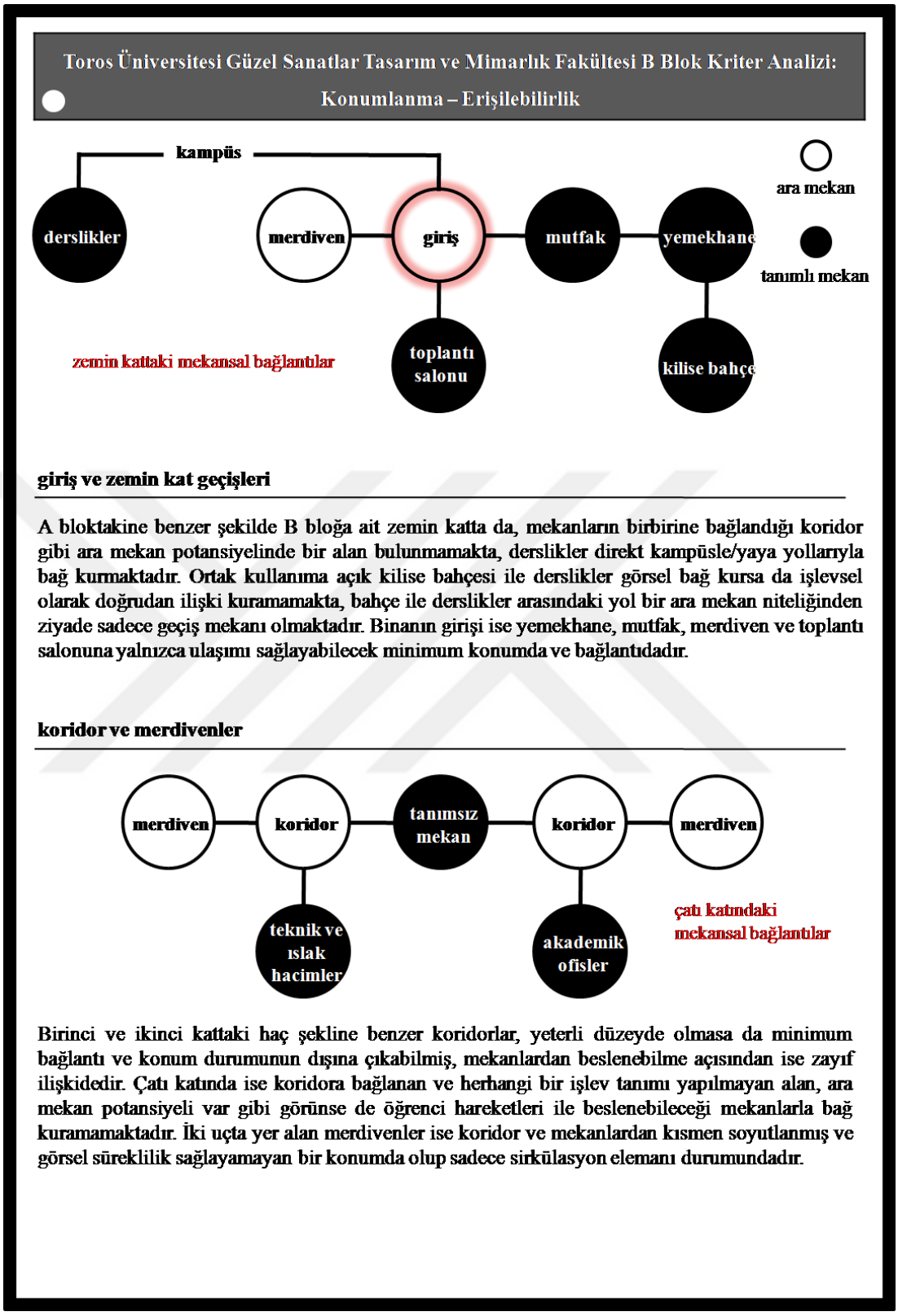

Şekil 4.124 Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi B Blok konumlanma-erişilebilirlik analiz föyü

Tablo 4.26 Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi B Blok konumlanma-erişilebilirlik değerlendirme föyü

Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi B Blok Konumlanma – Erişilebilirlik Kriteri Değerlendirme		
Yukarıda verilen konumlanma-erişilebilirlik kriterine yönelik yapılmış analiz föylerindeki tüm incelemeler ve gözlemler ışığında, yapıda bulunan ara mekanların durumuna yönelik genel bir değerlendirme/yorumlama yapılmıştır. Yapının içerdiği tüm ara mekanların, konumlanma-erişilebilirlik kriterine yönelik durumsal değerlendirmesini yapabilmek adına, ana kriterin alt bileşenleri/ölçütleri ele alınmıştır: Kriter bileşeni, ara mekanlar tarafından tümüyle veya çoğunlukla karşılanıyorsa *iyi ilişkili*; ara mekanların bir kısmı bileşeni sağlıyor bir kısmı sağlamıyorsa bileşen *kısmi ilişkili*; ara mekanlardan çoğu veya hiçbiri alt bileşeni karşılama açısından yeterli değil ise *zayıf ilişkili* şeklinde değerlendirilmiştir.		
Yapıdaki ara mekanların genel durumu	**Konumlanma – erişilebilirlik kriteri**	
	Alt bileşenler	**Ara mekanların bileşeni sağlama durumu**
Yapıdaki merdivenlerden biri ve giriş haricindeki ara mekanlar ilişki kurabilmektedir. Merdivenlerden biri zemin katta herhangi bir mekanla bağ kuramamaktadır. Giriş de, yine zemin kattaki tüm mekanlarla ilişki içerisinde değildir.	**Mekanları ve ara mekanları ilişkili kılma, bir tutma**	**kısmi ilişkili**
Yapıdaki tanımlı mekanlar işlevsel olarak farklılaşmamış olup sadece derslik ve idari birim işlevini barındırmaktadırlar. Dolayısıyla yapıdaki ara mekanlar farklı mekanlardan beslenememektedir.	**Çeşitli işlevlerdeki mekanlarla bağ kurma, farklı mekanlardan beslenme**	**zayıf ilişkili**
Yapıdaki merdivenlerden biri ve giriş haricindeki ara mekanlar mekansal kurgu içerisinde kolay ulaşılabilir durumdadır. Merdivenlerden biri zemin katta bir mekanla bağ kuramadığından kısmen soyutlanmış durumdadır. Giriş de, yapıya ve yapı içi bazı mekanlara erişim açısından dolaylı bir ulaşım oluşturacak konumdadır.	**Hem mekanlar hem ara mekanlar arasında kolay erişilebilir olma**	**kısmi ilişkili**
Yapıdaki koridor haricinde tüm ara mekanlar görsel etkileşim ve iletişim kurabilecek konumda değildir. Koridorlarda ise görsel anlamda süreklilik kısmen mevcuttur.	**Görsel süreklilik ve etkileşim sağlama**	**zayıf ilişkili**

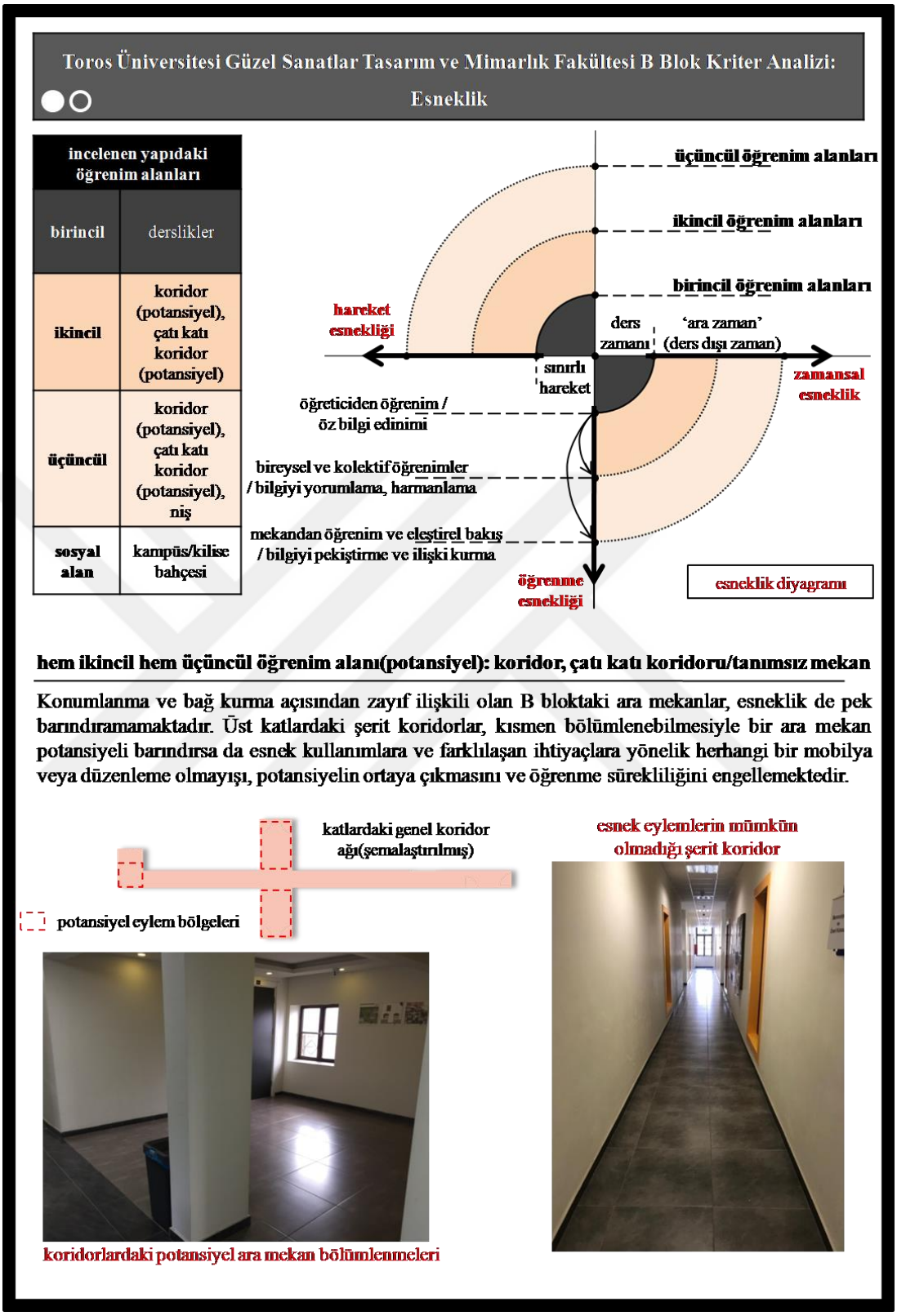

Şekil 4.125 Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi B Blok esneklik analiz föyü 1 (Föydeki fotoğraflar, A. C. Benli (17 Mart 2021) ile yapılan kişisel iletişimden adapte edilmiştir)

Şekil 4.126 Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi B Blok esneklik analiz föyü 2 (Föydeki fotoğraflar, A. C. Benli (17 Mart 2021) ile yapılan kişisel iletişimden (a, b, c, e) ve Banaz (2020)'dan (d) adapte edilmiştir)

Tablo 4.27 Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi B Blok esneklik değerlendirme föyü

Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi B Blok Esneklik Kriteri Değerlendirme		
Yukarıda verilen esneklik kriterine yönelik yapılmış analiz föylerindeki tüm incelemeler ve gözlemler ışığında, yapıda bulunan ara mekanların durumuna yönelik genel bir değerlendirme/yorumlama yapılmıştır. Yapının içerdiği tüm ara mekanların, esneklik kriterine yönelik durumsal değerlendirmesini yapabilmek adına, ana kriterin alt bileşenleri/ölçütleri ele alınmıştır: Kriter bileşeni, ara mekanlar tarafından tümüyle veya çoğunlukla karşılanıyorsa *iyi ilişkili*; ara mekanların bir kısmı bileşeni sağlıyor bir kısmı sağlamıyorsa bileşen *kısmi ilişkili*; ara mekanlardan çoğu veya hiçbiri alt bileşeni karşılama açısından yeterli değil ise *zayıf ilişkili* şeklinde değerlendirilmiştir.		
Yapıdaki ara mekanların genel durumu	**Esneklik kriteri**	
	Alt bileşenler	**Ara mekanların bileşeni sağlama durumu**
Yapıdaki koridorlar haricinde hiçbir ara mekan, fiziksel olarak farklılaşan alanlar sunamamaktadır. Koridorlar ise kısmi bölümlenmeler içerebilmektedir.	Fiziksel farklılaşma , farklı/çeşitli alanlar oluşturma	zayıf ilişkili
Yapıdaki hiçbir ara mekan, potansiyeller barındırsa da, öğrenim esneklikleri sunamamaktadır.	İkincil ve üçüncül öğrenim alanları oluşturarak öğrenim esnekliği sağlama	zayıf ilişkili
Yapıdaki hiçbir ara mekan, potansiyeller barındırsa da, farklı kullanım esneklikleri sunamamaktadır.	Harmanlaşmış bölgeler oluşturarak sosyalleşme alanı yaratma	zayıf ilişkili
Yapıdaki hiçbir ara mekanda farklı kullanım esneklikleri olmadığı için kendiliğinden gelişen eylemlerin oluşma potansiyeli de bulunmamaktadır.	Spontane/plansız karşılaşmalara, eylemlere imkan sunma	zayıf ilişkili
Yapıdaki hiçbir ara mekanda farklı işlevlere hizmet edebilecek mobilya/düzenleme bulunmamaktadır.	Çeşitlenen eylemlere uyum sağlayabilen mobilya/düzenleme barındırma	zayıf ilişkili

Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi B Blok Kriter Analizi:

Mimari Dil ve Konfor

a. doğal aydınlatma – ısı kontrolü

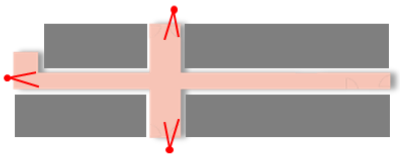

koridorların genel olarak günışığını aldığı noktalar(şemalaştırılmış)

koridor bölünmelerinde doğal aydınlatmayı sağlayan pencere

Üç noktadan günışığı alan koridorlardaki bölümlenen kısımlar, doğal aydınlatma açısından etkindir. Koridordaki potansiyel alanların bu kısımlar olduğu düşünülürse doğal aydınlatmadan faydalanma var denilebilir. Yapının sıcak iklime sahip bir kentte olduğu düşünülürse bu durum ısı kontrolü açısından kısmen olumludur. Tanımsız alan ise çatı ışıklıkları ile gün ışığını içeri alabilmektedir.

b. renk – doku

Bina içerisindeki ara mekanlarda genel olarak işlevsel kullanımlı renk unsuru yoktur. Koridorun duvarlarındaki nişlerde kullanılan ve algısal olarak dışa dönme etkisindeki sıcak tondaki sarı renk, günışığından yararlanamayan bu konumdaki koridor için olumlu bir seçim olarak görülmektedir. Ancak, bu nişlerin ara mekan niteliğinde olmaması ve rengin etkili bir şekilde kullanılmaması algısal etkinin de zayıflamasına sebebiyet verebilir.

koridor şeritlerindeki sarı renkli nişler

c. malzeme – ses kontrolü

Koridorlardaki bölümlenen kısımların zemin kaplamaları, farklılaştırılmış ve vurgusal bir nitelik kazanmış olup hareketleri destekleyebilen düz bir malzemedir. Birbirine yakın mekanlardaki bir ara mekan için bu malzemeler ses kontrolü açısından olumsuz olabilir. Çatıdaki tanımsız mekanın kolonlarındaki aynalar, çatının kalın taşıyıcılarını hafifletmek adına destekleyici olsa da algısal olarak bireylerde kafa karıştırıcı bir etki oluşturabilir. Çatıdaki ahşap malzeme, samimi bir algı oluştururken zemindeki halı, ses kontrolü için etkili olmasının yanında estetik açıdan zayıftır.

çatıdaki potansiyel ara mekan ve kullanılan farklı malzemeler

d. kimlik – tarihsel değer

A bloktaki gibi, özellikle zemin katta, yapıda mekanların direkt dışarı açılmasıyla; avlu, yeşil alan ve bahçe gibi alanların birbirine bağlanmasıyla ve coğrafi iklim koşullarının da uygun olmasıyla ders dışı 'ara' zaman'ların iç mekandan ziyade dış mekanda değerlendirilmesine neden olmaktadır. Ancak B blokta, diğer bloktaki gibi tarihi dokunun özümsenmesini destekleyebilecek ilişkili bir avlu ara mekanı yoktur. İç mekanda ise koridor, merdiven, giriş gibi ara mekanlarda bu kilise yapısına ait kimliksel özellikleri görmek de pek mümkün değildir. Dolayısıyla, B bloktaki ara mekanlar, bellek-kimlik olgusunu bireylere geçirememektedir.

Şekil 4.127 Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi B Blok mimari dil ve konfor analiz föyü (Föydeki fotoğraflar, A. C. Benli (17 Mart 2021) ile yapılan kişisel iletişimden adapte edilmiştir)

Tablo 4.28 Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi B Blok mimari dil ve konfor değerlendirme föyü

Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi B Blok Mimari Dil ve Konfor Kriteri Değerlendirme		
Yukarıda verilen mimari dil ve konfor kriterine yönelik yapılmış analiz föylerindeki tüm incelemeler ve gözlemler ışığında, yapıda bulunan ara mekanların durumuna yönelik genel bir değerlendirme/yorumlama yapılmıştır. Yapının içerdiği tüm ara mekanların, mimari dil ve konfor kriterine yönelik durumsal değerlendirmesini yapabilmek adına, ana kriterin alt bileşenleri/ölçütleri ele alınmıştır: Kriter bileşeni, ara mekanlar tarafından tümüyle veya çoğunlukla karşılanıyorsa *iyi ilişkili*; ara mekanların bir kısmı bileşeni sağlıyor bir kısmı sağlamıyorsa bileşen *kısmi ilişkili*; ara mekanlardan çoğu veya hiçbiri alt bileşeni karşılama açısından yeterli değil ise *zayıf ilişkili* şeklinde değerlendirilmiştir.		
Yapıdaki ara mekanların genel durumu	**Mimari dil ve konfor kriteri**	
	Alt bileşenler	**Ara mekanların bileşeni sağlama durumu**
Giriş haricinde tüm ara mekanlar günışığından kısmi yararlanmaktadır. Giriş ise doğal aydınlatma açısından etkindir.	Doğal aydınlatmadan yararlanma	kısmi ilişkili
Yapıdaki tüm ara mekanlar ısı kontrolünü kısmen sağlayabilmektedir.	Isıl konfor açısından uygun bir ortam oluşturma	kısmi ilişkili
Koridorlarda ve çatı katı alanında, malzemede ve renkte kısmi farklılıklar olsa da işlevsel kullanım açısından yetersizdir. Merdivenlerde ve girişte ise işlevsel kulanım unsuru yoktur.	İşlevsel amaçlı renk/doku/malzeme unsuru barındırma	zayıf ilişkili
Tüm ara mekanlarda kullanılan zemin malzemeleri harekette kolaylık sağlayabilmektedir. Ses kontrolünün sağlanması açısından ise ara mekanlar kısmi durumdadır.	Eylemler, mobilya hareketleri ve ses kontrolü/akustik için uygun malzemeler barındırma	kısmi ilişkili
Mekansal kurguda, sesli mekanlarla(yemekhane), sessizlik isteyen mekanlar(derslikler, idari birim) ara mekanlar ile ayrışabilmiştir. Ancak bu ayrım, ilişkisel olmadığı için pek dengeli değildir.	Sesli – sessiz mekanları dengeli bir şekilde ayırabilme	kısmi ilişkili
Yapının iç mekanındaki hiçbir ara mekanda yapıya dair tarihsel kimliğe dair bir iz yoktur.	Yapının tarihsel/tasarımsal unsurlarını etkin gösterebilme	zayıf ilişkili
Çatı katı alanı haricindeki tüm ara mekanlar ölçek-oran açısından uygun nitelikte olmayıp fark edilir algıda değillerdir. Çatı katı alanı ise kısmen uygun büyüklüktedir.	Ölçek ve oran olarak uygun büyüklükte olma/ fark edilebilir olma	zayıf ilişkili

4.3.7 Trabzon Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi

Trabzon Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Trabzon'un Akçaabat ilçesinin merkezinde yer alan eski tekel fabrika binasının dönüşümü sonucunda faaliyet göstermektedir. Önceleri, Akçaabat Tekel Tütün İşleme ve Sigara Fabrikası adı altında 4 ayrı bloktan oluşan yapı, 1915 ve 1970 yıllarında yapılmış olup yapının 1915'teki inşasının Fransızlar tarafından gerçekleştirildiği söylenmektedir (Sert ve Özen, 2006) (Şekil 4.128). Fabrika binalarının işlevini kaybetmesiyle Akçaabat Belediyesi'ne devredilmiş, uzun süreler atıl kalan bu binalar 2005 yılı itibari ile Karadeniz Teknik Üniversitesi'ne devredilmiştir (Sert ve Özen, 2006). Restore edilen binalar 2009 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Akçaabat Yerleşkesi olarak eğitime başlamıştır (Altuntaş, 2009). Günümüzde yapı grubundaki 1. ve 4. bloklar eğitim yapısı olarak işlevlendirilmiştir: 2009 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi olarak kullanılan 1. blok 2018 yılında Trabzon Üniversitesi'ne bağlanarak (Trabzon Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, b.t.) aynı işlevine devam etmiş, 4. blok ise halen Karadeniz Teknik Üniversitesi bünyesinde yer alan Trabzon Meslek Yüksekokulu olarak kullanılmaktadır. 2. blok yıkılıp görünüş ve cephe bağlamında aslına uygun şekilde inşa edilmiş olup Trabzon Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'ne ait Dekanlık olarak hizmet vermektedir. 3. blok ise yapı grubunda mevcut değildir (Şekil 4.129).

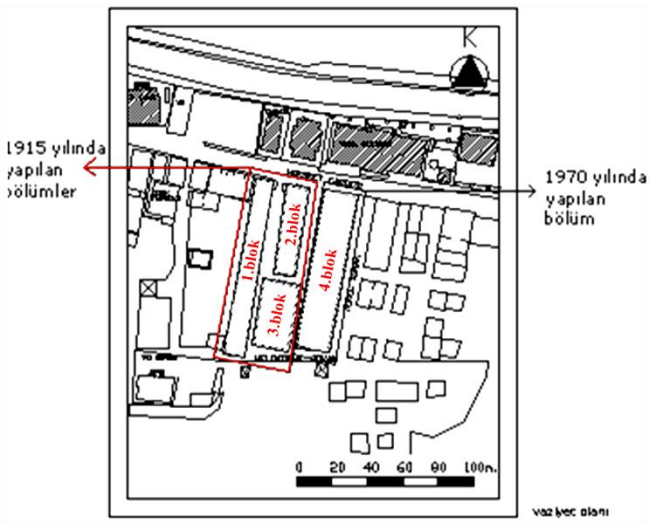

Şekil 4.128 Akçaabat Tekel Binası eski yerleşime ait yapı blokları (Özen ve Sert (2006)' ten adapte edilmiştir)

Şekil 4.129 Akçaabat Yerleşkesi'nin günümüz hali ve işlevlendirmeler (Googleearth (b.t.)'ten adapte edilmiştir)

Yapı grubu içerisinde sanat eğitimi disiplinine yönelik işlevlendirilen tek bina 1. bloktur. 1915 yılında inşa edilen bu bina iki kattan oluşmakta olup oda (idari alan), mutfak, lavabo mekânları ile birlikte uzun yekpare bir alan barındırmaktadır (Özen ve Sert, 2006) (Şekil 4.130). Günümüzde ise, dönüşüm sonrasında, bina içerisinde bölücü duvarlarla mekânsal bölümlenmeler gerçekleştirilmiş; dekanlık ve eğitim binasını birleştiren, çelik çatılı, bütüncül mekân niteliğinde bir ara yapı eklenmiştir (Şekil 4.131, Şekil 4.132).

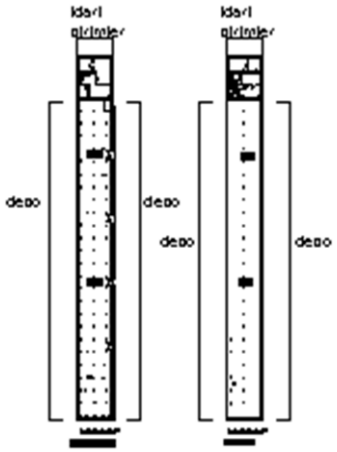

Şekil 4.130 Dönüşüm öncesi Akçaabat Tekel Yerleşkesi 1. blok zemin (a) ve birinci (b) kat planı (Özen ve Sert, 2006)

Şekil 4.131 Dönüşüm sonrası Trabzon Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi zemin (a) ve birinci (b) kat planları (S. Vural (14 Ocak 2021) ile yapılan kişisel iletişimden adapte edilmiştir)

Şekil 4.132 Fakülte ve dekanlık binasını birleştiren ara yapı (Googleearth, b.t.)

Yukarıdaki bilgiler bağlamında yapının yeniden işlevlendirme analiz föyü Şekil 4.133'te, mekânsal yerleşimine dair analiz föyü ise Şekil 4.134'te verilmiştir. Yapının, **konumlanma-erişilebilirlik** kriterine ait analiz föyü 4.135'te; **esneklik** kriterine ait analiz föyleri Şekil 4.136 ve Şekil 4.137'de; **mimari dil ve konfor** kriterine ait analiz föyleri ise Şekil 4.138 ve Şekil 4.139'da verilmiştir. Tablo 4.29, Tablo 4.30 ve Tablo 4.31'de ise analiz föylerine yönelik her bir kritere ait değerlendirme föyleri derlenmiştir.

Dönüştürülen Üniversite Yapısı: Trabzon Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi

Konum: Trabzon, Akçaabat Yerleşkesi — Kent içi ■ Kent dışı □

Eski İşlev: Tekel Fabrika Binası(1. Blok)

Yapının Kuruluş Tarihi: 1915

Yeni İşlev Yılı: 2009

Yeni İşlev: Güzel Sanatlar Fakültesi

a)

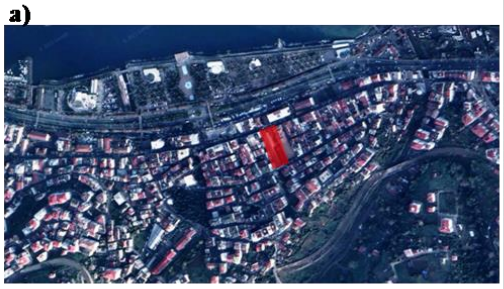

Yapının Yeniden Programlanmasında Esnek Kullanımlara Yönelik İşlevlendirme Müdahaleleri:

⇨ **Fakülte binası ile dekanlık binasını birleştiren yekpare bir alan oluşturan ara yapının eklenmesi**

- **Eklenen yapının farklı noktalardan(hem içerden hem dışarıdan) erişimi sağlaması**
- **Ara yapının binalara temas etmeyen kısımlarında şeffaf yüzeyler kullanılması**

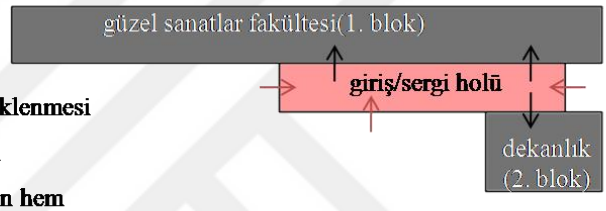

b)

⇨ **Fakülte binasına dönüşen 1. blok tekel binasında, alanı tamamen kapatmayan ayırıcı duvarlarla mekansal bölümlenmelerin yapılması / Mekansal kurguda farklılaşan alanların oluşturulması**

c)

Şekil 4.133 Trabzon Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi yeniden işlevlendirme analiz föyü (Föydeki fotoğraflar, Googleearth (b.t.)'ten (a) ve Trabzon Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü (b.t.)'nden (b, c) adapte edilmiştir)

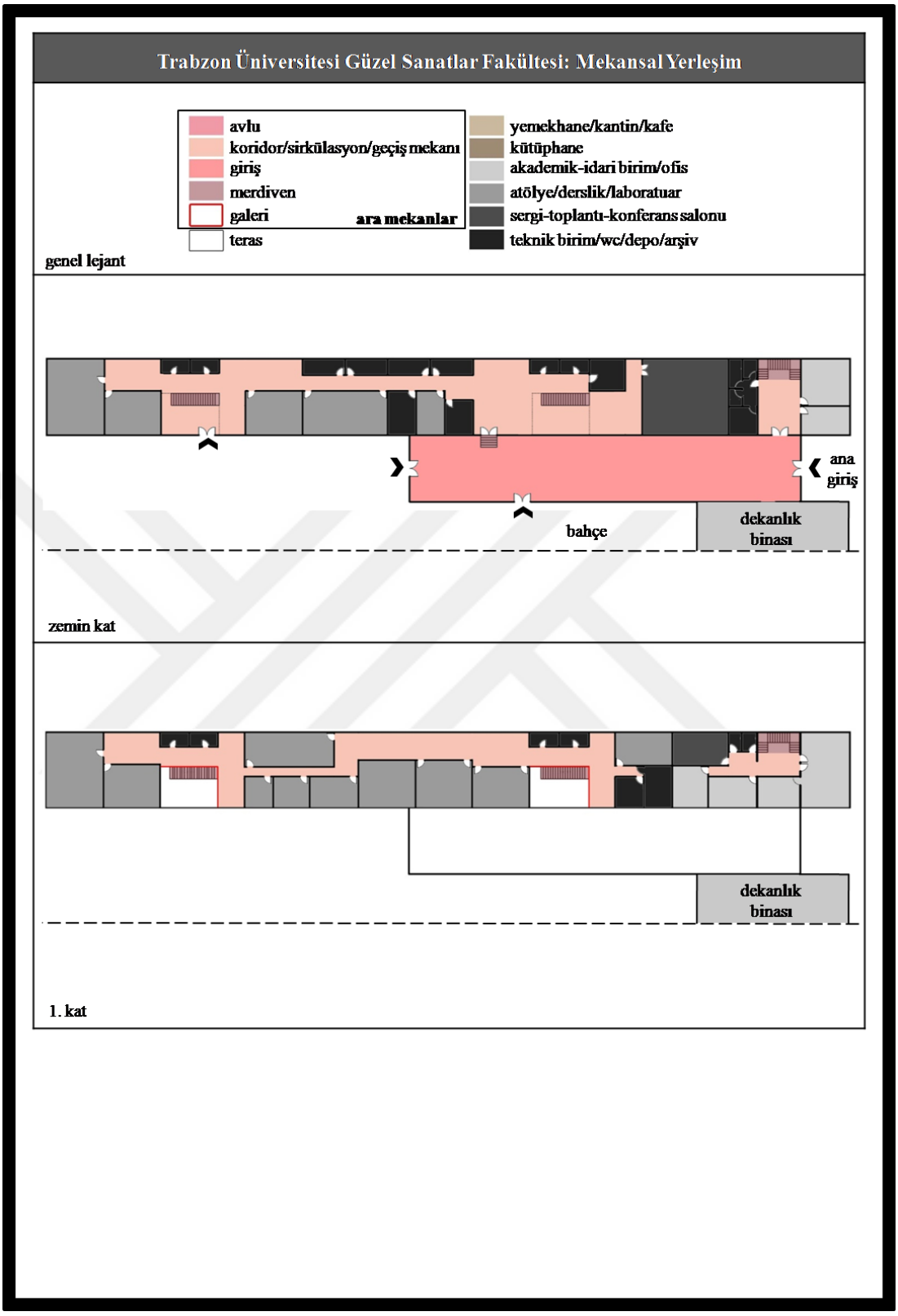

Şekil 4.134 Trabzon Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi mekânsal yerleşim analiz föyü (Föydeki kat planları, S. Vural (14 Ocak 2021) ile yapılan kişisel iletişimden adapte edilmiştir)

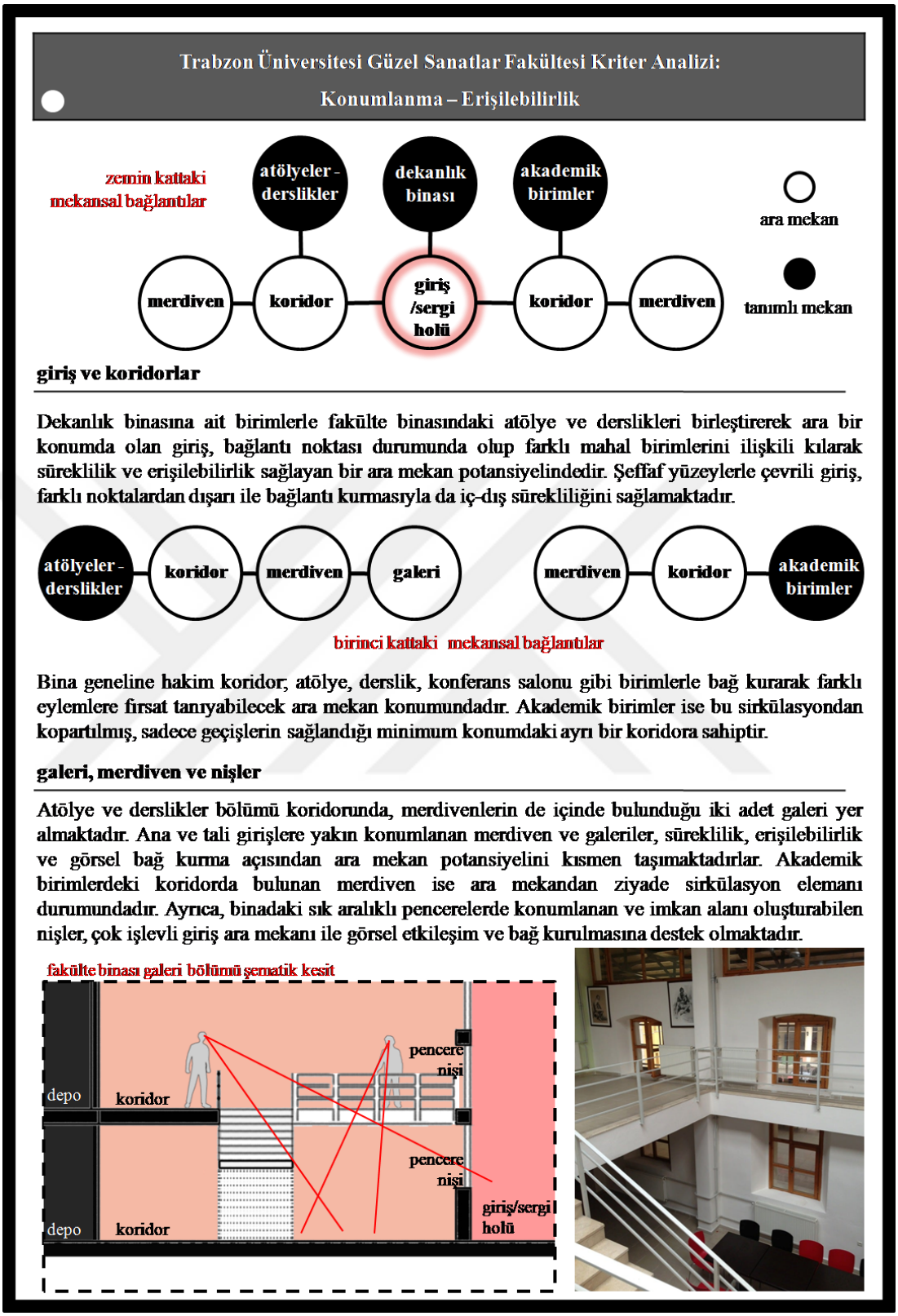

Şekil 4.135 Trabzon Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi konumlanma-erişilebilirlik analiz föyü (Föydeki fotoğraf, Nihal D. (2013)'den adapte edilmiştir)

Tablo 4.29 Trabzon Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi konumlanma-erişilebilirlik değerlendirme föyü

Trabzon Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Konumlanma – Erişilebilirlik Kriteri Değerlendirme		
Yukarıda verilen konumlanma-erişilebilirlik kriterine yönelik yapılmış analiz föylerindeki tüm incelemeler ve gözlemler ışığında, yapıda bulunan ara mekanların durumuna yönelik genel bir değerlendirme/yorumlama yapılmıştır. Yapının içerdiği tüm ara mekanların, konumlanma-erişilebilirlik kriterine yönelik durumsal değerlendirmesini yapabilmek adına, ana kriterin alt bileşenleri/ölçütleri ele alınmıştır: Kriter bileşeni, ara mekanlar tarafından tümüyle veya çoğunlukla karşılanıyorsa *iyi ilişkili*; ara mekanların bir kısmı bileşeni sağlıyor bir kısmı sağlamıyorsa bileşen *kısmi ilişkili*; ara mekanlardan çoğu veya hiçbiri alt bileşeni karşılama açısından yeterli değil ise *zayıf ilişkili* şeklinde değerlendirilmiştir.		
Yapıdaki ara mekanların genel durumu	**Konumlanma – erişilebilirlik kriteri**	
	Alt bileşenler	**Ara mekanların bileşeni sağlama durumu**
Tüm ara mekanlar hem birbirleriyle hem de tanımlı alanlarla ilişki içerisindedir.	Mekanları ve ara mekanları ilişkili kılma, bir tutma	iyi ilişkili
Yapının girişi, farklı mekanlardan beslenmese de farklı işlevlerle kendi kendini besleyebilen bir konumdadır. Bunun haricindeki diğer tüm ara mekanlar işlevsel olarak çok fazla farklılaşmamış tanımlı mekanlarla bağ kurmaktadır.	Çeşitli işlevlerdeki mekanlarla bağ kurma, farklı mekanlardan beslenme	kısmi ilişkili
Tüm ara mekanlar mekansal kurgu içinde kolay ulaşılabilir durumdadır.	Hem mekanlar hem ara mekanlar arasında kolay erişilebilir olma	iyi ilişkili
Yapıdaki koridorlar haricinde tüm ara mekanlar görsel sürekliliği ve etkileşimi destekleyebilmektedir. Koridorlar da bazı noktalarda görsel iletişimi desteklemekte, bazı noktalar süreklilik sekteye uğrayabilmektedir.	Görsel süreklilik ve etkileşim sağlama	iyi ilişkili

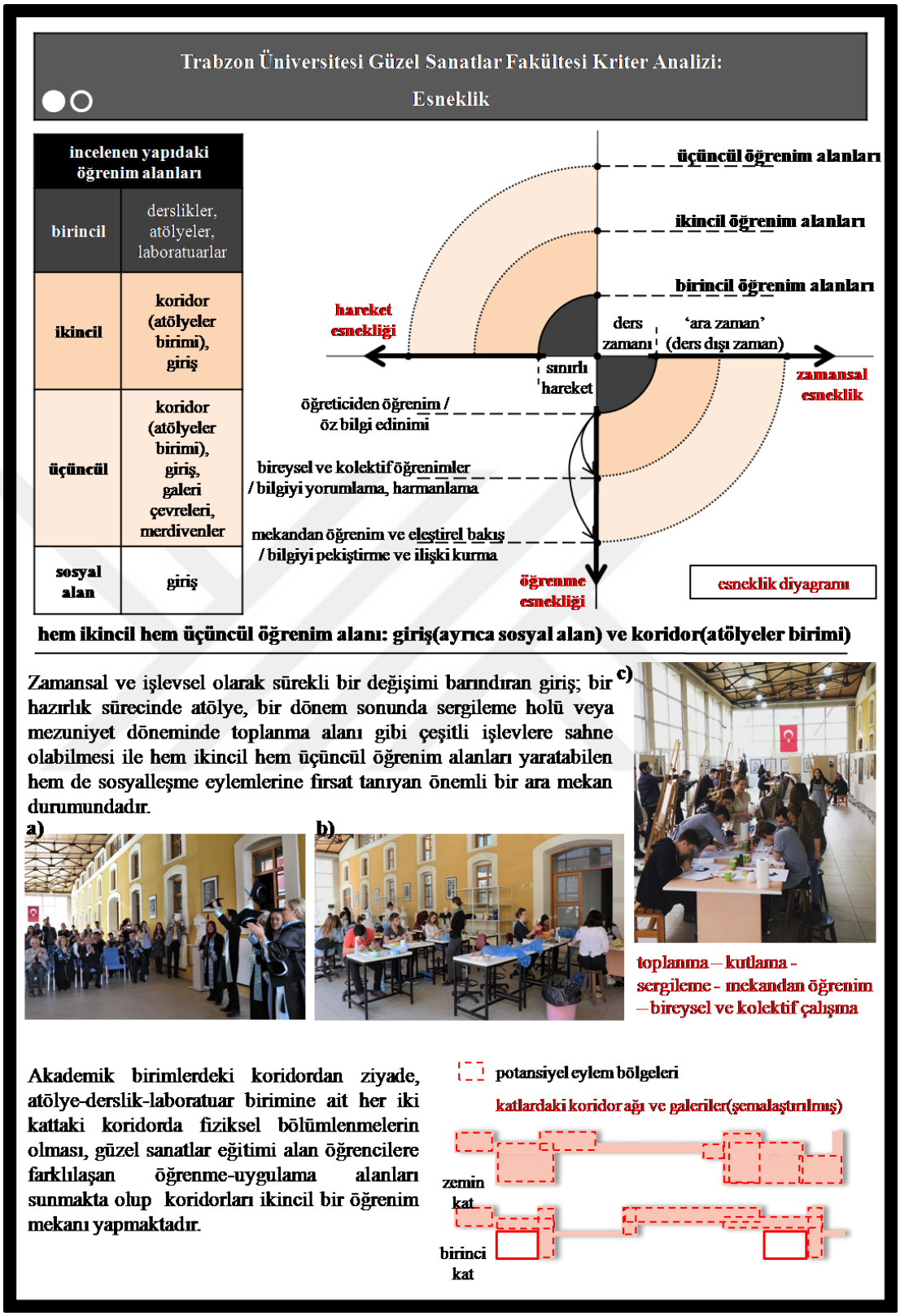

Şekil 4.136 Trabzon Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi esneklik analiz föyü 1 (Föydeki fotoğraflar, Karadeniz Teknik Üniversitesi (2017)'nden (a), Karadeniz Teknik Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi (2017)'nden (b) ve Güzel Sanatlar Fakültesi (2018)'nden (c) adapte edilmiştir)

Şekil 4.137 Trabzon Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi esneklik analiz föyü 2 (Föydeki fotoğraflar, Trabzon Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü (b.t.)'nden (a, e), Güzel Sanatlar Fakültesi (2016)'nden (b), Güzel Sanatlar Fakültesi (2017)'nden (c, d), Akçaabat Postası (2017)'ndan (f) ve Güzel Sanatlar Fakültesi (2017)'nden (g) adapte edilmiştir)

Tablo 4.30 Trabzon Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi esneklik değerlendirme föyü

Trabzon Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Esneklik Kriteri Değerlendirme		
Yukarıda verilen esneklik kriterine yönelik yapılmış analiz föylerindeki tüm incelemeler ve gözlemler ışığında, yapıda bulunan ara mekanların durumuna yönelik genel bir değerlendirme/yorumlama yapılmıştır. Yapının içerdiği tüm ara mekanların, esneklik kriterine yönelik durumsal değerlendirmesini yapabilmek adına, ana kriterin alt bileşenleri/ölçütleri ele alınmıştır: Kriter bileşeni, ara mekanlar tarafından tümüyle veya çoğunlukla karşılanıyorsa *iyi ilişkili*; ara mekanların bir kısmı bileşeni sağlıyor bir kısmı sağlamıyorsa bileşen *kısmi ilişkili*; ara mekanlardan çoğu veya hiçbiri alt bileşeni karşılama açısından yeterli değil ise *zayıf ilişkili* şeklinde değerlendirilmiştir.		
Yapıdaki ara mekanların genel durumu	**Esneklik kriteri**	
	Alt bileşenler	**Ara mekanların bileşeni sağlama durumu**
Yapıdaki koridorlarla birlikte galeri çevreleri fiziksel olarak farklılaşan alanlar sunabilmektedir. Giriş ve merdivenler ise farklılaşmalar barındırmamaktadır.	Fiziksel farklılaşma , farklı/çeşitli alanlar oluşturma	kısmi ilişkili
Yapıdaki tüm ara mekanlar ikincil veya üçüncül öğrenim alanları oluşturarak öğrenim esnekliği sağlamaktadır.	İkincil ve üçüncül öğrenim alanları oluşturarak öğrenim esnekliği sağlama	iyi ilişkili
Yapıdaki merdivenler haricinde tüm ara mekanlar sosyalleşme alanına dönüşebilme potansiyelindedir. Merdivenler farklı kullanım esneklikleri pek sunmasa da diğer ara mekanlarla sosyallik bağlamında görsel olarak iletişim kurabilmektedir.	Harmanlaşmış bölgeler oluşturarak sosyalleşme alanı yaratma	iyi ilişkili
Yapıdaki merdivenler haricinde tüm ara mekanlar, farklı kullanım esneklikleri sunabildiği için kendiliğinden gelişen eylemlere de fırsat tanıyabilecek potansiyeldedir. Merdivenler ise işlevsel spontanelik sunmasa da karşılaşma, görme gibi anlık eylemleri destekleyebilmektedir	Spontane/plansız karşılaşmalara, eylemlere imkan sunma	iyi ilişkili
Yapıdaki merdivenler haricinde tüm ara mekanlar, kullanım farklılıkları için kalıcı mobilyalar içermese de ihtiyaç dahilinde, eyleme göre barındırabilir durumdadır. Merdivenlerde ise herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır.	Çeşitlenen eylemlere uyum sağlayabilen mobilya/düzenleme barındırma	kısmi ilişkili

Şekil 4.138 Trabzon Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi mimari dil ve konfor analiz föyü 1 (Föydeki fotoğraflar, Arı (2014)'dan (a), Trabzon Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü (b.t.)'nden (b) ve Güzel Sanatlar Fakültesi (2017)'nden (c) ve Güzel Sanatlar Fakültesi (2016)'nden (d) adapte edilmiştir)

Trabzon Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Kriter Analizi:
Mimari Dil ve Konfor

c. malzeme – ses kontrolü

giriş

Girişte kullanılan zemin kaplaması mat ve düz bir yüzeye sahip olup çeşitlenen eylemler ve mobilyalar için uygun görünmektedir. Alanda yoğunluklu olarak kullanılan şeffaf yüzeyler, girişin geniş ölçüleri düşünüldüğünde, akustik açıdan destekçi olabilir. Girişin çatısındaki ahşap malzeme ise hem samimi bir algı oluşturmakta hem de şeffaf yüzeylerin ses yansımalarını dengeleyebilme eğilimindedir.

giriş ara mekanında kullanılan malzemeler

koridor, galeri ve merdiven

Koridorların zemini de, mat ve düz bir malzeme ile döşenmiş olup hareket kolaylığı sağlamaktadır. Ancak, üst katın mekanlarındaki tavanların açık olduğu düşünüldüğünde, ses kontrolü açısından bu malzeme olumsuz sonuçlar doğurabilse de çatıdaki ahşap malzeme sesi absorbe edebilen bir özelliğe sahiptir. Galeri çevrelerinde de devam eden bu zemin kaplaması merdivenlerde malzeme olarak farklılaşmakta ancak renk tonu olarak yakındır.

d. kimlik – tarihsel değer

Yapının üst katında, parçalı şekilde ve belirli bir yüksekliğe sahip duvarlarla yerleştirilen tanımlı mekanlar sayesinde koridor, eski yapıya dair bütünsel hacmin algılanmasını destekleyen bir ara mekan olmaktadır. Ancak, galeri boşlukları haricinde zemin katta aynı özümsemelerden bahsetmek pek mümkün değildir. Giriş, ise yapının önceki cephesel özelliklerine dair ipuçları vermekte olup eski ile yeninin bir araya gelişini gösteren bir ara mekan konumundadır.

eski – yeni arasında sanat eğitimine yönelik faaliyetler

Şekil 4.139 Trabzon Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi mimari dil ve konfor analiz föyü 2 (Föydeki fotoğraflar, Trabzon Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü (b.t.)'nden ve adapte edilmiştir)

Tablo 4.31 Trabzon Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi mimari dil ve konfor değerlendirme föyü

Trabzon Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Mimari Dil ve Konfor Kriteri Değerlendirme		
Yukarıda verilen mimari dil ve konfor kriterine yönelik yapılmış analiz föylerindeki tüm incelemeler ve gözlemler ışığında, yapıda bulunan ara mekanların durumuna yönelik genel bir değerlendirme/yorumlama yapılmıştır. Yapının içerdiği tüm ara mekanların, mimari dil ve konfor kriterine yönelik durumsal değerlendirmesini yapabilmek adına, ana kriterin alt bileşenleri/ölçütleri ele alınmıştır: Kriter bileşeni, ara mekanlar tarafından tümüyle veya çoğunlukla karşılanıyorsa *iyi ilişkili*; ara mekanların bir kısmı bileşeni sağlıyor bir kısmı sağlamıyorsa bileşen *kısmi ilişkili*; ara mekanlardan çoğu veya hiçbiri alt bileşeni karşılama açısından yeterli değil ise *zayıf ilişkili* şeklinde değerlendirilmiştir.		
Yapıdaki ara mekanların genel durumu	**Mimari dil ve konfor kriteri**	
	Alt bileşenler	**Ara mekanların bileşeni sağlama durumu**
Yapıdaki tüm ara mekanlar, doğal aydınlatmadan etkin yararlanabilmektedir.	Doğal aydınlatmadan yararlanma	iyi ilişkili
Giriş haricinde tüm ara mekanlar, ısı kontrolü açısından olumlu görünmektedir. Giriş ise, mevsimsel açıdan kısmi durumlar yaratmaktadır.	Isıl konfor açısından uygun bir ortam oluşturma	iyi ilişkili
Yapıdaki merdivenler haricinde tüm ara mekanlarda renk unsuru işlevsel kullanım olarak öne çıkabilmiştir.	İşlevsel amaçlı renk/doku/malzeme unsuru barındırma	iyi ilişkili
Yapıdaki ara mekanların zemin malzemesi, hareketsel kolaylık sağlamaktadır. Ancak, parçalı bir mekansal kurgu için zemin malzemeleri ses kontrolü açısından pek uygun görünmemektedir.	Eylemler, mobilya hareketleri ve ses kontrolü/akustik için uygun malzemeler barındırma	kısmi ilişkili
Yapının mekansal kurgusunda, sesli mekanlarla(konferans salonu, giriş) sessizlik gerektiren mekanlar(derslikler , idari birim) dengeli bir şekilde, ilişki kurarak ayrım göstermiştir.	Sesli – sessiz mekanları dengeli bir şekilde ayırabilme	iyi ilişkili
Yapının neredeyse tüm ara mekanlarında(zemin kat koridorunda bazı bölgeler hariç) yapıya dair tarihsel mimari kimlikleri görmek mümkündür.	Yapının tarihsel/tasarımsal unsurlarını etkin gösterebilme	iyi ilişkili
Koridorlar ve galeri çevreleri, ölçek olarak bazı noktalarda küçük olsa da ara mekan olarak fark edilir niteliktedirler. Giriş de, ölçek olarak fazla büyük olsa da ara mekan olarak fark edilebilir niteliktedir.	Ölçek ve oran olarak uygun büyüklükte olma/ fark edilebilir olma	iyi ilişkili

4.3.8 Mardin Artuklu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi

Mardin Artuklu Üniversitesi'ne ait Mimarlık Fakültesi olarak işlevlendirilen Hükümet Konağı'nın, 19. yüzyılın son çeyreğinde yer alan Osmanlı dönemine ait bir yapı olduğu düşünülmekle birlikte, resmi olarak 1874 yılında mimar Selim Lole tarafından inşa edildiği söylenebilmektedir (Çağlayan, 2015). Cumhuriyet ile birlikte işlevini sürdürmeye devam eden Hükümet Konağı, 1915'te Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün isteği üzerine büyütülerek kagir bir çatı katı eklenmesiyle dört kata yükselmiştir (Çağlayan, 2015). 2009 yılında binanın üniversiteye tahsis edilmesi ile projeler hazırlanarak Diyarbakır Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından onaylatılmış, 2011 yılı restorasyon çalışmaları sonucunda yapı, Mimarlık Fakültesi olarak yeniden işlevlendirilmiştir (Şekil 4.140). Eski Mardin'in içinde 1. Cadde ekseni doğrultusunda yöreye ait yapılar yer almakta olup bu eksendeki birçok eski yapı, Mardin Artuklu Üniversitesi tarafından sosyal, kültürel ve sanatsal işlevlerle dönüştürülmüştür (Şekil 4.141) (Düzenli ve Taşar, 2012).

Şekil 4.140 Restorasyon sonrası yapının güney-doğu cephesi genel görünümü (Düzenli ve Taşar, 2012)

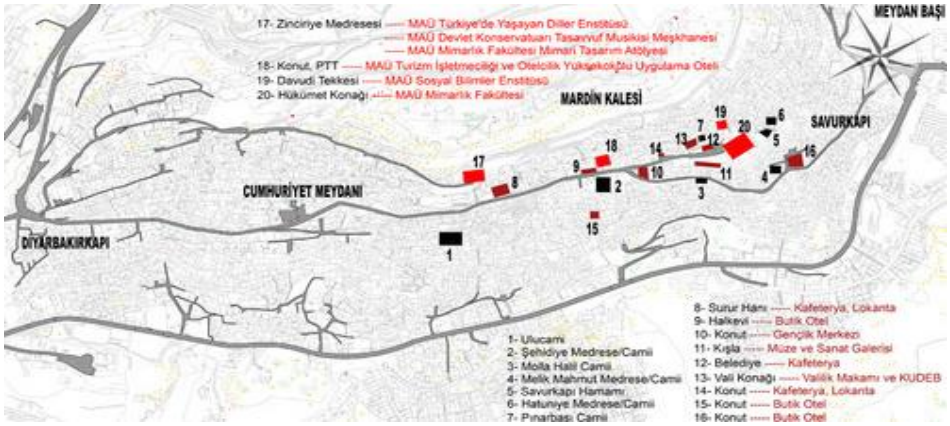

Şekil 4.141 Mimarlık Fakültesi ve yakın çevresi dönüşümü (Düzenli ve Taşar, 2012)

Günümüz kullanımına kadar yapıya eklenen-çıkarılan hacimleri, yapının geçirdiği plansal değişiklikleri ve mevcut kullanım planı Tablo 4.32'deki gibidir:

Tablo 4.32 Mardin Hükümet Konağı'nın Mimarlık Fakültesi'ne dönüşümünün dönemsel olarak 9 aşamalı süreci (Düzenli ve Taşar, 2012)

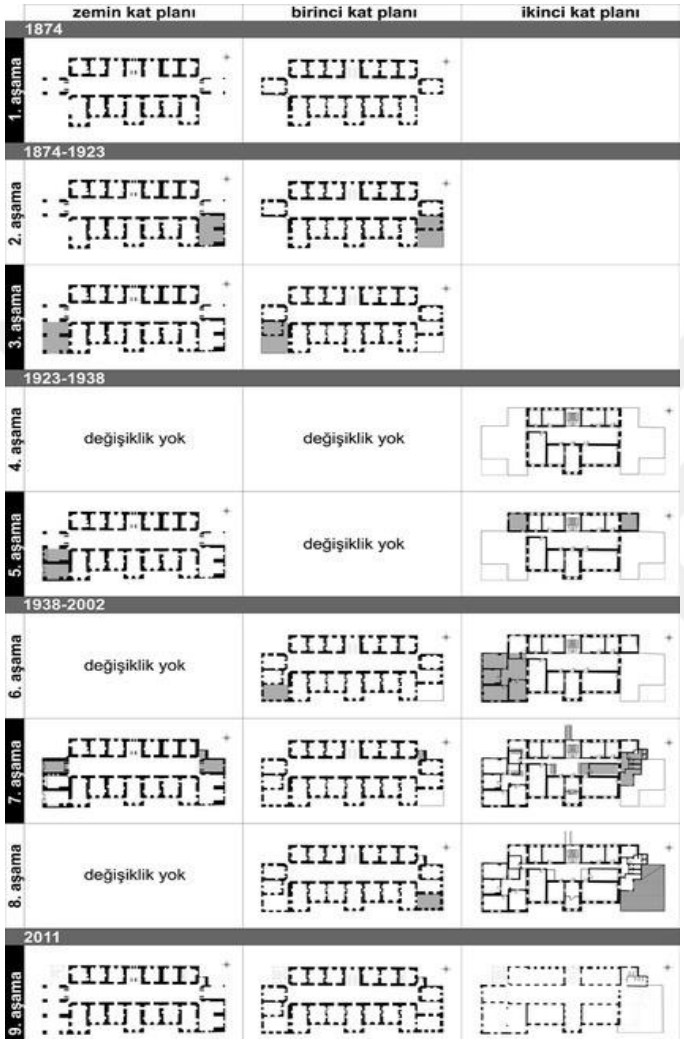

Yukarıdaki bilgiler bağlamında yapının yeniden işlevlendirme analiz föyü Şekil 4.142'de, mekânsal yerleşimine dair analiz föyü ise Şekil 4.143'te verilmiştir. Yapının, **konumlanma-erişilebilirlik** kriterine ait analiz föyü Şekil 4.144'te; **esneklik** kriterine ait analiz föyleri Şekil 4.145, Şekil 4.146 ve Şekil 4.147'de; **mimari dil ve konfor** kriterine ait analiz föyleri ise Şekil 4.148 ve Şekil 4.149'da verilmiştir. Tablo 4.33, Tablo 4.34 ve Tablo 4.35'de ise analiz föylerine yönelik her bir kritere ait değerlendirme föyleri derlenmiştir.

Dönüştürülen Üniversite Yapısı: Mardin Artuklu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi

Konum: Mardin, Antik Mardin Yerleşkesi — Kent içi ■ Kent dışı □

Eski İşlev: 19. yy Hükümet Konağı

Yapının Kuruluş Tarihi: 1874

Yeni İşlev Yılı: 2011

Yeni İşlev: Mimarlık Fakültesi

Yapının Yeniden Programlanmasında Esnek Kullanımlara Yönelik İşlevlendirme Müdahaleleri:

⇨ Bodrum katta, iki derslik/sınıf arasına, büyük iç avlu ile birleşen, üst katla bağlantısı olan küçük bir iç avlu daha oluşturulması

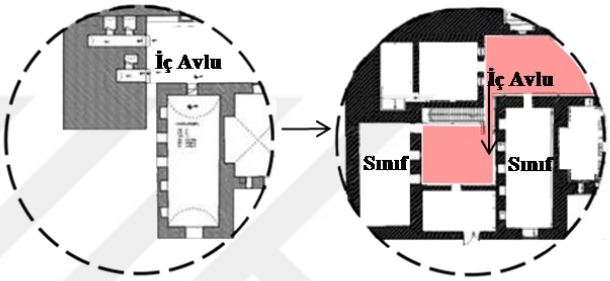

⇨ İkinci kat için verilen radikal kararlara yönelik müdahalelerin gerçekleştirilmesi:

- Önceden üst üste eklemeler yapılması sonucu labirenti andıran iç mekan duvarlarının tamamı yıkılarak, alt kattaki planlara benzer şekilde geniş bir koridor/ortak mekan oluşturulması
- Önceden kırma çatı olan alanın terasa dönüştürülmesi ve oluşturulan koridor/ortak mekana bağlanması
- Atölyeler mekanı olarak tasarlanan bu katın bütünleşik bir şekilde çalışmasına yönelik olarak atölyelerin duvarlarının bir dolu bir boş şekilde yapılması

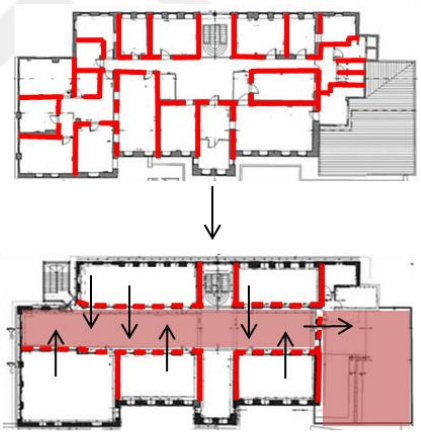

Şekil 4.142 Mardin Artuklu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi yeniden işlevlendirme analiz föyü (Föydeki kat planları, Çağlayan (2015)'dan; fotoğraf, Düzenli ve Taşar (2012)'dan adapte edilmiştir)

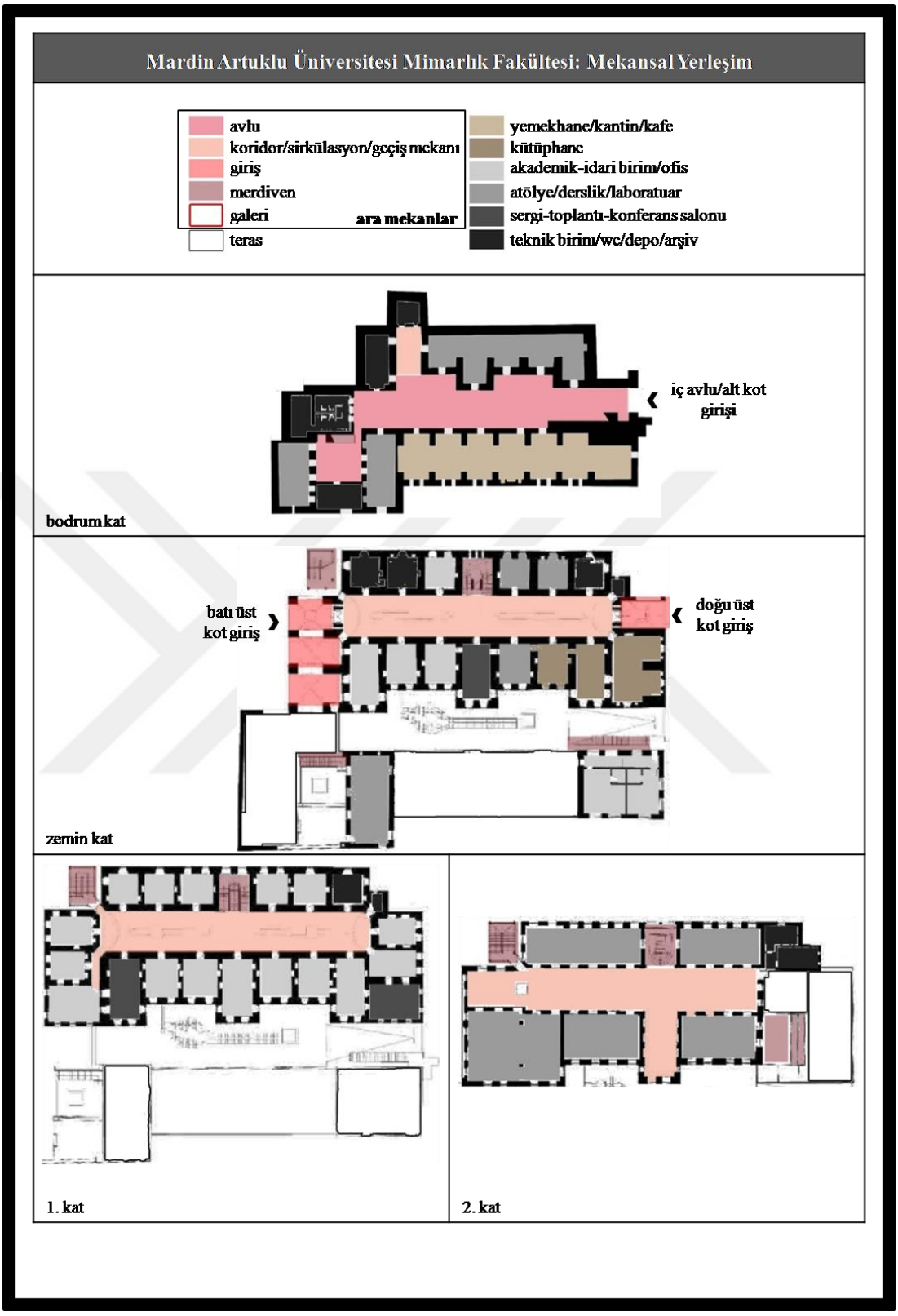

Şekil 4.143 Mardin Artuklu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mekânsal yerleşim analiz föyü (Föydeki kat planları, Düzenli ve Taşar (2012)'dan adapte edilmiştir)

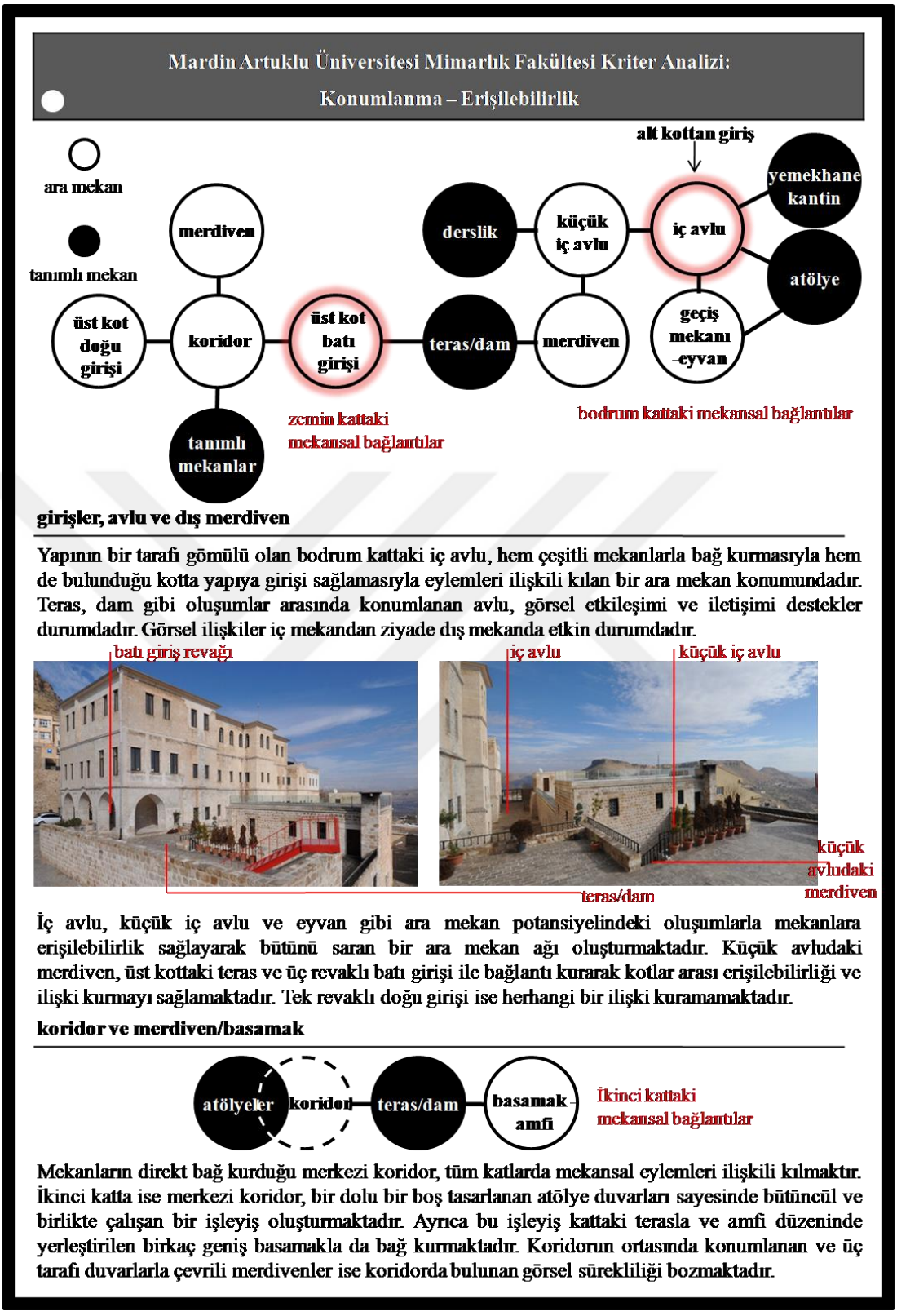

Şekil 4.144 Mardin Artuklu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi konumlanma-erişilebilirlik analiz föyü (Föydeki fotoğraflar, Mardin Artuklu Mimarlık Architecture Faculty (2013)'den adapte edilmiştir)

Tablo 4.33 Mardin Artuklu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi konumlanma-erişilebilirlik değerlendirme föyü

Mardin Artuklu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Konumlanma – Erişilebilirlik Kriteri Değerlendirme		
Yukarıda verilen konumlanma-erişilebilirlik kriterine yönelik yapılmış analiz föylerindeki tüm incelemeler ve gözlemler ışığında, yapıda bulunan ara mekanların durumuna yönelik genel bir değerlendirme/yorumlama yapılmıştır. Yapının içerdiği tüm ara mekanların, konumlanma-erişilebilirlik kriterine yönelik durumsal değerlendirmesini yapabilmek adına, ana kriterin alt bileşenleri/ölçütleri ele alınmıştır: Kriter bileşeni, ara mekanlar tarafından tümüyle veya çoğunlukla karşılanıyorsa *iyi ilişkili*; ara mekanların bir kısmı bileşeni sağlıyor bir kısmı sağlamıyorsa bileşen *kısmi ilişkili*; ara mekanlardan çoğu veya hiçbiri alt bileşeni karşılama açısından yeterli değil ise *zayıf ilişkili* şeklinde değerlendirilmiştir.		
Yapıdaki ara mekanların genel durumu	**Konumlanma – erişilebilirlik kriteri**	
	Alt bileşenler	**Ara mekanların bileşeni sağlama durumu**
Yapıdaki avlu, koridorlar ve merdivenler, hem birbirleriyle hem de tanımlı alanlarla ilişki içerisindedir. Girişler ve çatı terasındaki basamaklar ise mekanlarla kısmi/dolaylı bir ilişki kurmaktadır.	Mekanları ve ara mekanları ilişkili kılma, bir tutma	iyi ilişkili
Yapıdaki tanımlı mekanlar işlevsel olarak çok fazla farklılaşmamış olup kısmen çeşitlenmektedir. Avlu, koridorlar ve merdivenler bu mekanlardan beslenebilmektedir. Ancak, çatı terasındaki basamaklar sadece atölye işlevi ile bağ kurmakta; girişler ise farklı mekanlar ve işlevler ile pek fazla bağlantıda değildir.	Çeşitli işlevlerdeki mekanlarla bağ kurma, farklı mekanlardan beslenme	kısmi ilişkili
Çatı terasındaki basamaklar haricinde tüm ara mekanlar mekansal kurgu içinde kolay ulaşılabilir durumdadır. Basamaklara ise dolaylı bir erişim mevcuttur.	Hem mekanlar hem ara mekanlar arasında kolay erişilebilir olma	iyi ilişkili
Merdivenler ve girişler haricindeki tüm ara mekanlar görsel sürekliliği ve etkileşimi desteklemektedir. Girişlerden birisi terastaki eylemler için görsel etkileşim kısmen oluşturabilmektedir. Ancak, diğer giriş ve merdivenler görsel anlamda iletişim kuramamaktadır.	Görsel süreklilik ve etkileşim sağlama	iyi ilişkili

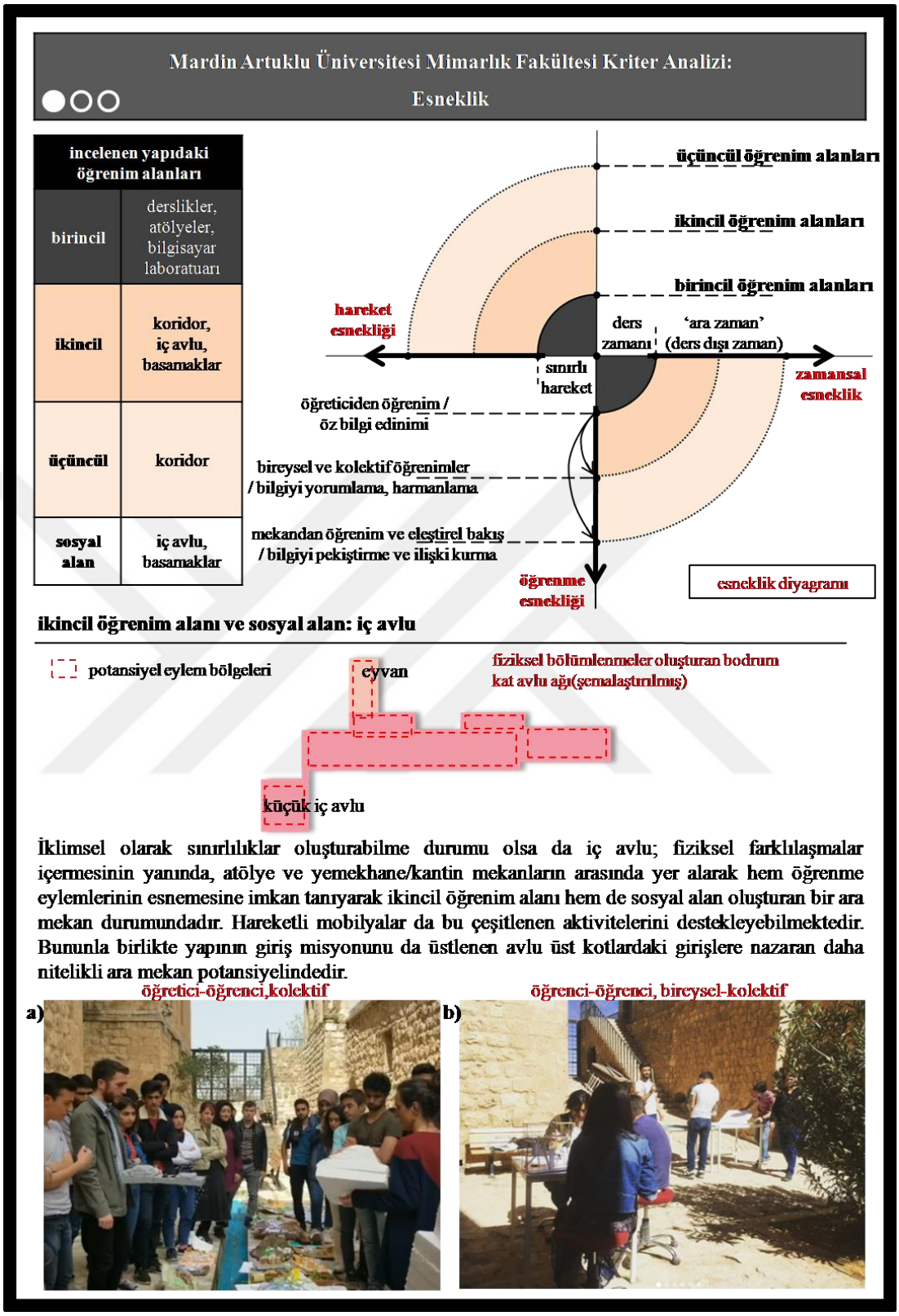

Şekil 4.145 Mardin Artuklu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi esneklik analiz föyü 1 (Föydeki fotoğraflar, Architecture Faculty (2019)'den (a) ve Architecture Faculty (2018)'den (b) adapte edilmiştir)

Şekil 4.146 Mardin Artuklu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi esneklik analiz föyü 2 (Föydeki fotoğraflar, Mardin Artuklu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi (b.t.)'nden (a), Architecture Faculty (2019)'den (b), Architecture Faculty (2018)'den (c, e) ve Düzenli ve Taşar (2012)'dan adapte edilmiştir)

Şekil 4.147 Mardin Artuklu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi esneklik analiz föyü 3 (Föydeki fotoğraflar, EUmiesaward (2017)'tan (a), Architecture Faculty (2017)'den (b), Architecture Faculty (2019)'den (c), Googleearth (b.t.)'ten (d), Başak (2016)'tan (e) ve Böyük (2018)'ten (f) adapte edilmştir)

Tablo 4.34 Mardin Artuklu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi esneklik değerlendirme föyü

Mardin Artuklu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Esneklik Kriteri Değerlendirme		
Yukarıda verilen esneklik kriterine yönelik yapılmış analiz föylerindeki tüm incelemeler ve gözlemler ışığında, yapıda bulunan ara mekanların durumuna yönelik genel bir değerlendirme/yorumlama yapılmıştır. Yapının içerdiği tüm ara mekanların, esneklik kriterine yönelik durumsal değerlendirmesini yapabilmek adına, ana kriterin alt bileşenleri/ölçütleri ele alınmıştır: Kriter bileşeni, ara mekanlar tarafından tümüyle veya çoğunlukla karşılanıyorsa *iyi ilişkili*; ara mekanların bir kısmı bileşeni sağlıyor bir kısmı sağlamıyorsa bileşen *kısmi ilişkili*; ara mekanlardan çoğu veya hiçbiri alt bileşeni karşılama açısından yeterli değil ise *zayıf ilişkili* şeklinde değerlendirilmiştir.		
Yapıdaki ara mekanların genel durumu	**Esneklik kriteri**	
	Alt bileşenler	**Ara mekanların bileşeni sağlama durumu**
Yapıdaki avlu haricinde hiçbir ara mekan fiziksel olarak farklılaşan alanlar sunamamaktadır. Avlu ise kısmen bu farklılaşmaları oluşturabilmektedir.	Fiziksel farklılaşma , farklı/çeşitli alanlar oluşturma	zayıf ilişkili
Yapıdaki avlu, koridorlar ve çatı terasındaki basamaklar, ikincil ve üçüncül öğrenim alanları oluşturabilmektedir. Merdivenler, kısmen de olsa üçüncül alan oluşturma potansiyelindedir. Girişler ise çok fazla öğrenim esnekliği oluşturamamaktadır.	İkincil ve üçüncül öğrenim alanları oluşturarak öğrenim esnekliği sağlama	iyi ilişkili
Yapıdaki avlu, koridorlar ve çatı terasındaki basamaklar sosyalleşme alanına dönüşme potansiyelindedir. Girişler ve merdivenler ise farklı kullanım esneklikleri pek fazla sunamamaktadır.	Harmanlaşmış bölgeler oluşturarak sosyalleşme alanı yaratma	kısmi ilişkili
Yapıdaki merdivenler ve girişler haricinde tüm ara mekanlar, farklı kullanım esneklikleri sunabildiği için kendiliğinden gelişen eylemlere de fırsat tanıyabilecek potansiyeldedir. Girişler ve merdivenler(barındırdığı nişlerden ötürü) ise işlevsel spontanelik sunmasa da karşılaşma, görme gibi anlık eylemleri destekleyebilmektedir.	Spontane/plansız karşılaşmalara, eylemlere imkan sunma	iyi ilişkili
Yapıdaki avlu ve koridorlarda taşınabilir mobilyalar bulunmaktadır. Girişlerde, merdivenlerde ve çatı terası basamaklarında ise herhangi bir mobilya/düzenleme yer almamaktadır.	Çeşitlenen eylemlere uyum sağlayabilen mobilya/düzenleme barındırma	kısmi ilişkili

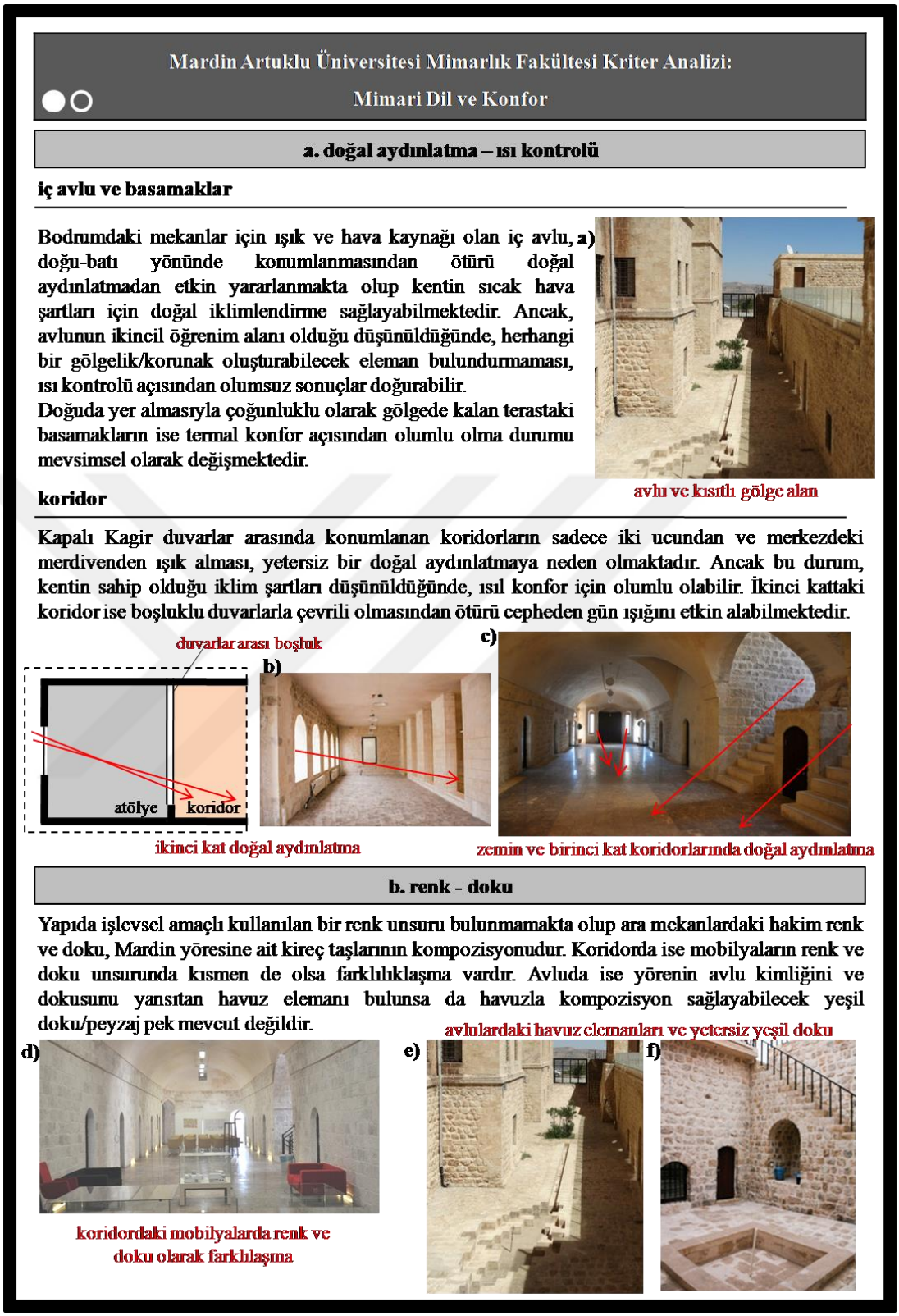

Şekil 4.148 Mardin Artuklu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mimari dil ve konfor analiz föyü 1 (Föydeki fotoğraflar, Doğan (2013)'dan (a, e), Çağlayan (2015)'dan (b, c), Mardin Artuklu Mimarlık Architecture Faculty (2013)'den (c) ve Düzenli ve Taşar (2012)'dan (d) adapte edilmiştir)

Mardin Artuklu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Kriter Analizi:
Mimari Dil ve Konfor

c. malzeme – ses kontrolü

iç avlu ve basamaklar

Ses yoğunluğu olabilen yemekhane, kantin, ortak atölye gibi mekanların avlunun büyük kısmında, dersliklerin ise avlunun küçük kısmında yer alması, mekansal örgütlenme olarak ses kontrolünü sağlar durumdadır. Avlu zemininin pürüzlü taş kaplama olması ise ikincil öğrenim alanı faaliyetleri için kısmen kısıtlayıcı bir unsur olma eğilimindedir.

Terastaki basamakların iklimsel değişimlere uyum sağlayan ahşap malzeme olması, ara mekan olarak kullanımı arttırabilir. Basamakların, ikincil öğrenim alanı olduğu düşünüldüğünde, üç bir yanının açık olması, ses kontrolü açısından yetersiz bir durum oluşturabilir.

koridor, girişler ve merdiven

Koridor zeminlerinin düz bir malzeme ile döşenmesi, hareketsel kolaylık sağlasa da kütüphane dahil tüm mekanların koridora açıldığı bir durum için ses kontrolü/akustik açısından olumsuz sonuçlar doğurabilir.

d. kimlik – tarihsel değer

a) b) c)

coğrafi konuma yerleşim ve geleneksel iç avlu - revaklı girişten Mezopotamya ovasına çıkan kırmızı merdivene bakış

Bina, Mardin kentine ait yerel yapılaşmanın mimari değerlerini içermektedir. Coğrafi konuma göre doğal iklimlendirme sağlayan iç avlu, üst örtü sağlayan revaklı girişler, tonozlu koridorlar ve nişler yapıdaki ara mekanların kimliğini oluşturmakta, tarih-bellek ilişkisinin de öğrenciler tarafından özümsenmesini desteklemektedir. İşlevlendirme müdahalesine çokça maruz kalan ikinci kattaki koridorda ise bu tarihi ve kimliksel değerlere rastlanmamaktadır. Binanın batı giriş revağına açılan terasında, yapıya kimlik katan sembolik bir Kırmız Merdiven (Tanyeli Merdiveni olarak da bilinmektedir) bulunmakta olup bu merdiven, binanın Mezopotamya ovasına bakacak şekilde konumlanmasından ötürü, 'Mezopotamya ovasına çıkan merdiven' olarak bir değer kazanmıştır.

Şekil 4.149 Mardin Artuklu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mimari dil ve konfor analiz föyü 2 (Föydeki fotoğraflar, Düzenli ve Taşar (2012)'dan (a, c) ve Mardin Artuklu Mimarlık Architecture Faculty (2013)'den (b) adapte edilmiştir)

Tablo 4.35 Mardin Artuklu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mimari dil ve konfor değerlendirme föyü

Mardin Artuklu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi **Mimari Dil ve Konfor Kriteri Değerlendirme**		
Yukarıda verilen mimari dil ve konfor kriterine yönelik yapılmış analiz föylerindeki tüm incelemeler ve gözlemler ışığında, yapıda bulunan ara mekanların durumuna yönelik genel bir değerlendirme/yorumlama yapılmıştır. Yapının içerdiği tüm ara mekanların, mimari dil ve konfor kriterine yönelik durumsal değerlendirmesini yapabilmek adına, ana kriterin alt bileşenleri/ölçütleri ele alınmıştır: Kriter bileşeni, ara mekanlar tarafından tümüyle veya çoğunlukla karşılanıyorsa *iyi ilişkili*; ara mekanların bir kısmı bileşeni sağlıyor bir kısmı sağlamıyorsa bileşen *kısmi ilişkili*; ara mekanlardan çoğu veya hiçbiri alt bileşeni karşılama açısından yeterli değil ise *zayıf ilişkili* şeklinde değerlendirilmiştir.		
Yapıdaki ara mekanların genel durumu	**Mimari dil ve konfor kriteri**	
	Alt bileşenler	**Ara mekanların bileşeni sağlama durumu**
Koridorlar haricinde tüm ara mekanlar doğal aydınlatmadan etkin yararlanmaktadır. İkinci kattaki koridor haricinde diğer katlardaki koridorlar doğal şekilde aydınlanamamaktadır.	Doğal aydınlatmadan yararlanma	iyi ilişkili
Yapıdaki tüm ara mekanlar ısı kontrolü açısından kısmi uygunluktadır.	Isıl konfor açısından uygun bir ortam oluşturma	kısmi ilişkili
Koridorlar haricinde hiçbir ara mekanda renk unsurunun işlevsel kullanımı yoktur. Koridorlarda ise mobilyalarda renk ve malzeme olarak kısmi farklılaşmalar vardır.	İşlevsel amaçlı renk/doku/malzeme unsuru barındırma	zayıf ilişkili
Yapıdaki tüm ara mekanlarda, hem işitsel konfor hem de malzemede hareket kolaylığı sağlama açısından kısmi uygunluklar mevcuttur.	Eylemler, mobilya hareketleri ve ses kontrolü/akustik için uygun malzemeler barındırma	kısmi ilişkili
Koridorlar haricinde diğer ara mekanlar, mekansal kurgu içerisinde kısmen dengeli bir ayırım yapabilmektedir. Koridorlar ise bu dengeyi kuramamaktadır.	Sesli – sessiz mekanları dengeli bir şekilde ayırabilme	kısmi ilişkili
Yapının birçok noktasında olduğu gibi tüm ara mekan oluşumlarında da yapıya dair tarihsel mimari kimlikleri görmek mümkündür.	Yapının tarihsel/tasarımsal unsurlarını etkin gösterebilme	iyi ilişkili
Girişler ve merdivenler oran-ölçek olarak küçük olup, ara mekan olarak fark edilmeleri düşüktür. Avlu, koridor ve basamaklar ise oransal olarak kısmen küçük olsa da fark edilebilir vaziyettedir.	Ölçek ve oran olarak uygun büyüklükte olma/ fark edilebilir olma	kısmi ilişkili

BÖLÜM BEŞ
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Tez kapsamında seçilen, Türkiye'deki tasarım odaklı fakültelere dönüştürülmüş yapılar, belirlenen ara mekânlara yönelik **konumlanma-erişilebilirlik, esneklik, mimari dil ve konfor** kriterleri ile analiz edilmiştir. Örneklerin kriter analizlerin değerlendirmelerine geçmeden önce, yeniden işlevlendirilen bu yapıların dönüşümlerine dair bazı çözümlemeler yapmak, binalardaki ara mekânların durumuna dair birtakım önbilgileri vermesi adına önemli görülmüştür.

5.1 Yapıların Yeniden İşlevlendirme Süreçlerinin Değerlendirmesi

Dönüştürülen yapılarda çevresel ilişkiler, fonksiyonellik, yapılabilecek müdahaleler gibi kriterler, kimliksel değerleri ve yeniden işlevlendirme sürecini yakından ilgilendirdiği gibi ara mekânların niteliklerini, yaşanabilirliğini ve sürekliliğini de etkileyen önemli kriterler olmaktadır. Dolayısıyla, yeniden işlevlendirme süreci basamağında, yapılar öncelikle yakın çevre ve dış mekân ile kurdukları iletişim ve etkileşim bazında değerlendirilmiş, beraberinde ise dönüşüm sonrası mekânsal anlamdaki değişimler ve esnek müdahalelere fırsat tanıyıp tanıyamama durumları irdelenmiştir (Tablo 5.1).

İncelenen yapıların hepsi bulunduğu çevreyle kaynaşıp bütünleşebilen bir tavır sergilemiştir. İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi ve Yıldız Teknik Üniversitesi'ne ait Mimarlık Fakülteleri ve Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi, hem önceki işlevi hem de günümüz işlevi ile kent ve kentlilerle güçlü iletişimler kurarak bireylerde bellek-kimlik etkisini yoğun bir şekilde yaşatmaktadırlar. Yapıların geri kalanı ise diğerleri gibi geniş ölçekli ve sembolik bir nitelikte olmasa da barındıkları yakın çevreye sosyal ve ekonomik anlamda katkılarda bulunarak kenti ve bölge halkını farklı açılardan destekler vaziyettedir. Böylelikle, tüm işlevlendirilen yapılar, hem kendi niteliğine hem de konumlandığı bölgeye çeşitli yönlerde kazanımlar sağlayabilmiştir.

Tablo 5.1 İncelenen yapıların süreç içindeki dönüşüm durumu ve barındırdıkları ara mekânlara etkileri

Dönüşüm – Ara Mekan İlişkisine Yönelik Kriterler		İstanbul Bilgi Ü. Mimarlık Fakültesi	İstanbul Teknik Ü. Mimarlık Fakültesi	Yıldız Teknik Ü. Mimarlık Fakültesi	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Ü. Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi	Mardin Artuklu Ü. Mimarlık Fakültesi	Toros Ü. Mimarlık Fakültesi	Trakya Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi	Trakya Ü. Mimarlık Fakültesi	Trabzon Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi
Bulunduğu çevre ile uyum sağlayabilme, bütünleşebilme		√	√	√	√	√	√	√	√	√
İç mekandaki tasarımsal faaliyetlere yönelik olan işlevsel kurgunun, dış mekandan beslenebilmesi	Kampüs içi mekan eylemlerinden beslenme	√		√			√	√	√	
	Kampüs dışı mekan eylemlerinden beslenme (kamusal ilişkiler barındırma potansiyeli)	√	√		√	√		√		√
İşlevlendirme öncesindeki mevcut mekansal oluşumun/ kurgunun değişimi	Büyük oranda değişim	√	√	√	√					√
	Kısmi değişim					√		√	√	
	Seyrek oranda değişim						√			
Dönüştürülen yapıdaki ara mekanların değişen ihtiyaçlara yönelik müdahale edebilme fırsatını tanıma	Büyük oranda fırsatlar tanıma	√								√
	Kısmen fırsatlar tanıma		√		√	√			√	
	Fırsatlar tanıyamama			√			√	√		

dış mekan/yakın çevre ölçeği iç mekan ölçeği

Yapıların, konumlandıkları kentlerle veya çevreyle kurdukları ilişkilerin istikrarlı durumu ise, işlev bazında düşünüldüğünde kısmen dağılmaktadır. Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi geniş ölçekli ve farklı disiplin dallarının olduğu bir kampüste yer almaktadır. Toros Üniversitesi Mimarlık Fakültesi ve Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi ise sadece kendi disiplin dallarına ait binalarının bulunduğu, daha küçük ölçekli bir kampüs durumundadırlar. Dolayısıyla bu üç yapı, daha çok kendi faaliyetlerinden ve kullanıcılarından (çoğunluklu öğrencilerden) beslenir potansiyelde olup kamuyla birliktelikler oluşturabilme durumu pek mevcut görünmemektedir. İstanbul Bilgi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi ve Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi yapıları da bir kampüs oluşumundadır. Ancak,

bulundukları kampüslerin içinde yer alan müze, rekreasyon alanı gibi fonksiyonlardan ötürü, kendi işlevinin haricinde, dış mekândaki farklı işlevlerden ve kullanıcılardan da beslenebilmektedir. Böylelikle bu iki fakültedeki çevreyle kurulan çok yönlü ilişkiler, binalardaki ara mekânların eylem ve aktivite çeşitliliğine katkıda bulunan katalizörler olma potansiyelindedir.

İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi ve Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi, bir kampüs kavramını barındırmamasına rağmen, kentteki önemli kimliklerinden ve sembolik niteliklerinden ötürü birçok farklı sanatsal, sosyal ve kültürel aktivitelere hizmet ederek çeşitli işlevlerden ve farklı kullanıcılardan beslenebilmektedir. Dolayısıyla bu fakültelerde de, kentte yer edindikleri değerli pozisyonlarından ötürü bünyelerindeki ara mekânlar, nitelikli yaşam alanlarına dönüşme potansiyelindedir. Öte yandan Mardin Artuklu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi de yine bir kampüs oluşturmamasının yannda, etrafındaki yöreye ait eski binaların; müze ve sanat galerisi, tasarım atölyesi, gençlik merkezi gibi fonksiyonlara hizmet edecek şekilde işlevlendirilmesi, fakültenin bu fonksiyonlardan ve çeşitlenen kullanıcılardan karşılıklı destek görmesini sağlamaktadır. Bu durum, dönüşüm yaşayan binalar arasında çok boyutlu bir ilişki kurduğu gibi binalardaki ara mekânlar arasında da bütüncül bir işlevsellik oluşturabilmektedir. Trabzon Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi ise, yine bir kampüs niteliğinde değildir. Diğer fakültelere kıyasla dış mekân ilişkilerinden ve kullanıcılarından beslenebilme özelliği kısmen düşük olsa da, bitişiğinde barındırdığı meslek yüksekokulu ile işlevsel birliktelikler gerçekleştirebilmekte olup farklı disiplin dalında eğitim gören öğrencilerden yararlanabilmektedir. Diğer yapılara nazaran bu yapıdaki ara mekânlar, iki farklı eğitim işlevi için ortak kullanımlara hizmet edebilecek bir potansiyel taşımaktadır.

Yapıların işlevlendirilmesi sonucunda mevcutta barındırdıkları mekânsal oluşum ve kurgunun değişim durumu dönüşüm sürecindeki ara mekânların niteliğini yakından ilgilendirmektedir. İstanbul Bilgi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, bir fabrika yapısından dönüşüm geçirmesiyle, mekânsal olarak büyük değişimler geçirmiştir. Değişim oranının fazla olduğu bu yapı, açık plan kurgusu yönünde

yeniden programlandığından ötürü oluşan ara mekânlar, farklı fırsatlar sunma açısından da etkin durumdadır. Dolayısıyla çeşitli alanlarda müdahale edebilme yetisini büyük oranda sunabilmektedir. Aynı şekilde, Trabzon Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi de büyük ölçekte dönüşüm yaşayan bir örnektir. Bu fakülte de yekpare bir alana sahip bir fabrika yapısı bloğunun işlevlendirilmesiyle oluşmuştur. Yapı, mekân ve ara mekân oluşumu açısından dengeli ve parçalı bir dizilime sahip olup mekânların sökülebilirlik ve yeniden kurgulanabilirlik potansiyeli olduğundan ötürü ara mekânların da olası müdahalelere göre fırsatlar sunabilme yetisi bulunmaktadır.

İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi de büyük ölçüde mekânsal değişime uğramış olup bu değişimin yarısı ara mekânlar bazında gerçekleşmiştir. Yapıdaki ara mekânlar ölçeklerinden ötürü kısmen esnek müdahalelere imkan tanısa da müdahale olanakları, yapının tarihsel değerlerinden ötürü kısıtlı kalabilmektedir. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi de mekân kurgusu bağlamında büyük değişimler yaşamış, zamanla ise birtakım özgün tasarım unsurlarını yitirmiştir. Özellikle ara mekân niteliğindeki avlular kapatılmış, sirkülasyon dahil alanlar tanımlı mekânlarla doldurulmuş, dolayısıyla müdahale fırsatını barındırmayan dar ve uzun koridorlar oluşmuştur. Bunun haricinde yapının kimliksel unsurları olan giriş ve holler ise müdahale ve kullanım esnekliğini kısmen sunabilmektedir. Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi ise, bir saray yapısı olmasına rağmen geçirdiği büyük ölçekli değişim sonucunda önceki kimliğine dair izlerini de büyük oranda yitirmiştir. Bu dönüşüm sonucunda oluşan ara mekânlar ise, farklı kullanımlar için alan oluşturabilme potansiyeline sahip olsa da, özellikle tek şerit halindeki koridor, genişlemeye fırsat tanıyamayacak pozisyondadır.

Mardin Artuklu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'nin mekânsal kurgusu sadece ikinci katta yeni düzenlemelerin gerçekleşmesiyle kısmi bir değişim geçirmiştir. Yapıdaki hakim ara mekânlardan biri olan koridor, kullanım çeşitliliği sunabilse de kısıtlı biçiminden ötürü farklılaşabilen müdahalelere fırsat tanıyamamaktadır. Yapının yeniden düzenlenen ikinci katında ise ara mekân oluşumu açısından olumlu bir müdahale gerçekleştirilmiş olup kısmen de olsa müdahale edebilme potansiyeli

taşıyabilmektedir. Avlu ise, koridorlara benzer şekilde biçimleniş olarak bazı kısıtlılıklar barındırmaktadır. Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nin, ana binası olan gar yapısında önceki işleve hizmet eden mekânlar ve ara mekânlar kısmi bir değişim geçirmiş olup kampüsteki diğer binalar ise ara mekân açısından oldukça zayıf kalmıştır. Trakya Üniversitesi'ne ait Mimarlık Fakültesi ise, iç mekân kurgusunda çok fazla değişim yaşamamışken dönemsel yapı eklemeleri sonucu bir avlu ara mekânı oluşturacak şekilde dönüşüm yaşamıştır. Yapıdaki koridorların ölçekleri müdahale imkanı tanımasa da merdiven çevreleri, giriş bölümlenmeleri ve özellikle avlu ara mekânı kısıtlı da olsa çeşitli fırsatlar sunabilme potansiyelindedir. Toros Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'ne ait kampüs binaları ise mekânsal bağlamda çok az değişim yaşamış olup, ara mekân oluşumu açısından da niteliksiz bir dönüşüm yaşamıştır.

5.2 Yapıların Analiz Föylerinin Değerlendirmesi

Yapıların yeniden işlevlendirme sürecinin değerlendirilmesinden sonra, iç mekân basamağında, tüm örneklerin birlikte yorumlanmasına yardımcı özet bir değerlendirme yapılmıştır. Şöyle ki; dördüncü bölümdeki analiz föylerinin sonlarında gerçekleştirilen ara mekân durum değerlendirmelerinin hepsi, tüm föylerden alınarak toparlanmıştır. Daha sonra, analizlere dair genel ve net bir görüş sağlaması adına, sembolik bir puanlama yaklaşımı geliştirilmiştir. Şöyle ki, **iyi ilişkili** olarak değerlendirilen her bileşen için üç nokta/puan (●●●); **kısmi ilişkili** olarak değerlendirilen her bileşen için iki nokta/puan (●●); **zayıf ilişkili** olarak değerlendirilen her bileşen için ise bir nokta/puan (●) verilmiştir. Bileşenlerin her bir yapıdan aldığı bu puanlar, Tablo 5.2'de gösterilerek çeşitli konularda yorumlama getirebilme maksatlı farklı açılardan toplanmıştır.

Değerlendirme tablosunda; **dikeyde gerçekleştirilen toplamalar** (⬇), yapılardaki ara mekân durumlarının birbirleri arasında karşılaştırılmasına, **yatayda gerçekleştirilen toplamalar** (➡) ise, kriter alt bileşenlerinin yapılardaki durumlarının birbirleriyle kıyaslanmasına yönelik gerçekleştirilmiştir. Böylelikle, incelenen yapılardaki ara mekânların durumu öz bir şekilde ortaya koyulmuş olup, hem kriterlerdeki hem de bileşenlerdeki etkin olma dereceleri açıklanabilmiştir.

Tablo 5.2 İncelenen yapılardaki ara mekânların kriter bileşenlerine yönelik değerlendirmeleri

KRİTERLER VE ALT BİLEŞENLERİ		İstanbul Bilgi Ü. Mimarlık Fakültesi	İstanbul Teknik Ü. Mimarlık Fakültesi	Yıldız Teknik Ü. Mimarlık Fakültesi	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Ü. Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi	Mardin Artuklu Ü. Mimarlık Fakültesi	Toros Ü. Mimarlık Fakültesi		Trakya Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi (Ana Bina)	Trakya Ü. Mimarlık Fakültesi	Trabzon Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi	Alt Bileşenlerin Değerlendirmesi
							A Blok	B Blok				
KONUMLANMA - ERİŞİLEBİLİRLİK	Mekanları ve ara mekanları ilişkili kılma, bir tutma	●●	●●	●●	●●	●●	●●	●●	●●	●●	●●	28
	Çeşitli işlevlerdeki mekanlarla bağ kurma, farklı mekanlardan beslenme	●●	●●	●●	●●	●●	●	●	●●	●●	●●	20
	Hem mekanlar hem ara mekanlar arasında kolay erişilebilir olma	●●	●●	●●	●●	●●	●●	●●	●●	●●	●●	29
	Görsel süreklilik ve etkileşim sağlama	●●	●●	●●	●●	●●	●●	●	●●	●●	●●	25
	Ortalama Değerlendirme ●	11	12	11	11	11	8	6	10	11	11	
ESNEKLİK	Fiziksel farklılaşma , farklı/çeşitli alanlar oluşturma	●●	●●	●	●●	●	●	●	●	●●	●●	16
	İkincil ve üçüncül öğrenim alanları oluşturarak öğrenim esnekliği sağlama	●●	●●	●●	●●	●●	●●	●	●●	●●	●●	23
	Harmanlaşmış bölgeler oluşturarak sosyalleşme alanı yaratma	●●	●●	●●	●●	●●	●	●	●●	●●	●●	21
	Spontane/plansız karşılaşmalara, eylemlere imkan sunma	●●	●●	●●	●●	●●	●●	●	●●	●●	●●	25
	Çeşitlenen eylemlere uyum sağlayabilen mobilya/düzenleme barındırma	●●	●	●	●●	●●	●	●	●	●	●●	15
	Ortalama Değerlendirme ●	15	12	9	11	11	7	5	8	9	13	
MİMARİ DİL VE KONFOR	Doğal aydınlatmadan yararlanma	●●	●●	●●	●●	●●	●●	●●	●●	●●	●●	28
	Isıl konfor açısından uygun bir ortam oluşturma	●●	●●	●●	●●	●●	●●	●●	●●	●●	●●	21
	İşlevsel amaçlı renk/doku/malzeme unsuru barındırma	●●	●	●●	●	●	●	●	●	●●	●●	16
	Eylemler, mobilya hareketleri ve ses kontrolü/akustik için uygun malzemeler barındırma	●●	●●	●●	●●	●●	●	●●	●●	●●	●●	19
	Sesli – sessiz mekanları dengeli bir şekilde ayırabilme	●	●●	●	●●	●●	●●	●●	●●	●●	●●	23
	Yapının tarihsel/tasarımsal unsurlarını etkin gösterebilme	●●	●●	●	●●	●●	●●	●	●●	●●	●●	25
	Ölçek ve oran olarak uygun büyüklükte olma/ fark edilebilir olma	●●	●●	●●	●●	●●	●	●	●●	●●	●●	19
	Ortalama Değerlendirme ●	15	16	13	15	15	13	11	16	17	20	
	Total Değerlendirme ●	**41**	**40**	**33**	**37**	**37**	**28**	**22**	**34**	**37**	**44**	

Değerlendirme ilişkileri: ●● - iyi ilişkili ●● - kısmi ilişkili ● - zayıf ilişkili

Tablo 5.2'de yapılan puanlamalar kapsamında, incelenen yapılardaki ara mekânların kriter analizi durumlarının karşılaştırılmasına ve kriter alt bileşenlerinin kıyaslanmasına yönelik değerlendirmeleri ve çıkarımları aşağıda olduğu gibi yatay puanlama ve dikey puanlama başlıkları adı altında vermek mümkündür:

5.2.1 Yatay Puanlama (Kriter ve Alt Bileşenler) Kapsamında Değerlendirmeler

Tablo 5.2'deki her bir ana kritere ait alt ölçütlerin yapılardaki ara mekânlardan aldığı puanlar, en yüksekten en düşüğe doğru sıralanarak Tablo 5.3'te bir sonuç tablosuna dönüştürülmüştür. Puanlanan bileşenler; **1. düzey (iyi), 2. düzey (orta)** ve **3. düzey (zayıf)** şeklinde kademelendirilmiştir.

Tablo 5.3 Yatay puanlamaya göre bileşenlerin özet değerlendirmesi

● 29	Hem mekanlar hem ara mekanlar arasında kolay erişilebilir olma	1. Düzey (iyi)
● 28	Mekanları ve ara mekanları ilişkili kılma, bir tutma	
	Doğal aydınlatmadan yararlanma	
● 25	Görsel süreklilik ve etkileşim sağlama	
	Spontane/plansız karşılaşmalara, eylemlere imkan sunma	
	Yapının tarihsel/tasarımsal unsurlarını etkin gösterebilme	
● 23	İkincil ve üçüncül öğrenim alanları oluşturarak öğrenim esnekliği sağlama	2. Düzey (orta)
	Sesli – sessiz mekanları dengeli bir şekilde ayırabilme	
● 21	Harmanlaşmış bölgeler oluşturarak sosyalleşme alanı yaratma	
	Isıl konfor açısından uygun bir ortam oluşturma	
● 20	Çeşitli işlevlerdeki mekanlarla bağ kurma, farklı mekanlardan beslenme	
● 19	Eylemler, mobilya hareketleri ve ses kontrolü/akustik için uygun malzemeler barındırma	3. Düzey (zayıf)
	Ölçek ve oran olarak uygun büyüklükte olma/ fark edilebilir olma	
● 16	Fiziksel farklılaşma , farklı/çeşitli alanlar oluşturma	
	İşlevsel amaçlı renk/doku/malzeme unsuru barındırma	
● 15	Çeşitlenen eylemlere uyum sağlayabilen mobilya/düzenleme barındırma	
	Konumlanma – Erişilebilirlik / Esneklik / Mimari Dil ve Konfor	

Alt bileşenlere ait Tablo 5.2 aracılığıyla yapılan değerlendirmeler ve bu değerlendirmeler bağlamında oluşturulan Tablo 5.3 kapsamında, yapılardaki kriter ve

ölçütlere dair elde edilen sonuçlar aşağıda, her bir ana kriter başlığı altında sıralanmıştır.

5.2.1.1 Konumlanma - Erişilebilirlik Kriterine İlişkin Çıkarımlar

İncelenen ara mekânlarda *kolay erişilebilir olma* ile *ilişkili kılma, bir tutma* ölçütleri en yüksek puanları (29 ve 28 puan) almışlardır. Dolayısıyla, ele alınan fakültelerdeki ara mekânlar; bütüncül, ilişkili ve erişimli bir mekânsal kurgu sağlayabilmektedir.

Görsel süreklilik ve etkileşim sağlama, incelenen fakültelerde çoğunlukla yatayda gerçekleşmiş olmasıyla bir nebze iyi puan (25 puan) alabilmiştir. Ancak, görerek öğrenimin önemli bir etken olduğu bilinciyle, düşeyde de görsel iletişim ve etkileşim, yapının izin verdiği müddetçe desteklenmelidir.

Çeşitli işlevlerdeki mekânlarla bağ kurma, farklı mekânlardan beslenme kriteri konumlanma-erişilebilirlik kriterinde en az puanı (20 puan) almıştır. incelenen fakültelerde mekânların işlevsel olarak çok fazla farklılaşmadığı görülmüştür. İşlevsel çeşitsizlik, ara mekânların farklı kullanımlarla bağ kurup melez alanlar oluşturmasını kısıtlayabilir. Dolayısıyla dönüştürülen fakülteler, bünyelerindeki ara mekânların sürekli yaşanabilirliğini sağlamasına ve **homojenlerin kaynaşıp heterojen mekânları oluşturabilmesine yönelik olarak**, öğrenimi besleyebilecek çeşitli ve farklı fonksiyondaki mekânlarla zenginleştirilmelidir.

5.2.1.2 Esneklik Kriterine İlişkin Çıkarımlar

Spontane karşılaşmalara ve eylemlere fırsatlar tanıma, esneklik bağlamında en yüksek puanı (25 puan) almıştır. Ancak bu puanın asıl etkeni, anlık ve kalıcı olmayan eylemleri desteklemesinden ötürüdür. Şüphesiz ki bu durum, incelenen ara mekânlarda; farklı kullanımlara hizmet verebilecek ve süreklilik arz eden kalıcı donatı veya mobilyaların olmayışından kaynaklanmaktadır. Bununla birlikte, niş gibi farklı büyüklükteki hacimsel alanların, **Hertzberger'in deyimiyle çeşitli ovukların olmayışı**, sürekliliği devam eden plansız eylem ve aktivitelerin pek fazla

desteklenememesine neden olmaktadır. Dolayısıyla; sürprizli alanlar, plansız karşılaşma ve buluşma noktaları, ara mekânlarda gerçekleştirilebilecek fiziksel farklılaşmalarla, **Hertzberger'in tasarımlarında da önerdiği çeşitli bölücü elemanlarla** veya mobilyalarla mümkün kılınmalıdır.

İkincil, üçüncül öğrenim alanları ve sosyalleşme alanı yaratma bileşenleri önemli bir konu olmasına rağmen incelenen ara mekânlarda ortalama puanlar (23 ve 21 puan) almışlardır. Bunun nedeni ise ara mekânların, esneklikler için fiziksel alanlar oluştursa da, öğrenme eylemlerini ve sosyal aktiviteleri destekleyebilecek yeterli mobilya veya düzenlemeler barındıramamasıyla potansiyel ve pasif durumda kalmasıdır. Dolayısıyla, dönüştürülen yapılarda ara mekânlar; oturma ve çalışma birimleri, sunum ve sergi için sürekli donatılar, farklı kullanımlara da hizmet verebilecek değişimli düzenlemeler barındırmalıdır. Dönüştürülen üniversite yapılarında bu unsurların ara mekânlarda yer alması; **yaşanan, üretilen öğrenim alanlarının ve değişip dönüşen, yeniden doğmaların gerçekleştiği sosyal bölgelerin** oluşmasını desteklemektedir.

Fiziksel farklılaşma, farklı/çeşitli alanlar oluşturma, çoğu ara mekânda gerçekleştirilememiş olup en düşük puanlardan birini (16 puan) almıştır. Eğitim işlevi ile dönüştürülen binalarda, yapının izin verdiği noktada ara mekânlar, tekdüze biçimlerde düşünülmemelidir. Özellikle, **Hertzberger'in ara mekân oluşturmak için yapıda fiziksel farklılaşmalar öne sürmüş olması** da bu kriterin önemliliği vurgular niteliktedir. Dolayısıyla, 'sınırlar arası'na yerleşim sürecinde, esnek enformel aktivitelere imkan sunabilmeye yönelik, çeşitlenebilen bölümlenmeler veya farklı büyüklükte hacimler oluşturabilecek ara mekânlar öngörülmelidir. Böylelikle ara mekânlar, eylemsel çeşitlilik alanlarına dönüşmekte, yaşamı ve deneyimi oluşturan, **işlevlendirilen yapıya 'yer' niteliğini kazandıran** bölgeler olmaktadır.

Çeşitlinen eylemlere uyum sağlayabilen mobilya, düzenleme barındırma, yukarıdaki bileşenlerde de görüldüğü üzere ele alınan fakültelerdeki ara mekânlarda oldukça geri plana atılan bir konu olmuş ve en düşük puanı (15 puan) almıştır. Analiz edilen ara mekânlarda, bazı sergileme donatıları veya dönemsel senaryolara göre

uyarlanabilen geçici/anlık düzenlemelerin mevcut olduğu görülmüştür. Ancak, neredeyse tüm yapılardaki ara mekânlar, belirli zamanlar dışında sürekli vakit geçirebilmeyi ve sürekli değişimi destekleyebilecek herhangi bir mobilya veya düzenleme barındırmamaktadır. Dolayısıyla, **ara mekânların değişebilen ihtiyaçlara cevap verebilen, üretilen alanlar olduğu düşünüldüğünde**, bu alanlar çok amaçlı kullanımlara uygun mobilyalar, eylemsel ve zamansal sürekliliği destekleyebilecek farklı düzenlemeler barındırmalıdır. Öyle ki bu gereçler, özellikle 'sınır'lar arasına eğitim işlevi kazandırılmış binalarda, ara mekânların kullanımını zenginleştiren öğeler olmaktadır.

5.2.1.3 Mimari Dil ve Konfor Kriterine İlişkin Çıkarımlar

Doğal aydınlatmadan yararlanma bileşeni, neredeyse tüm yapılardaki ara mekânlarla *iyi ilişkili* bir durum oluşturarak en yüksek puanı (28 puan) almıştır. *Yapının tarihsel veya tasarımsal unsurlarını etkin gösterebilme* ise incelenen ara mekânlarda ortalamanın bir nebze üstünde bir puan (25 puan) almıştır. Bunun nedeni ise, bazı fakültelerin yeniden işlevlendirme sürecini başarılı bir şekilde tamamlayamamış olmasıdır. Dolayısıyla, yeniden işlevlendirilen binalar önceki işlevine özgü elemanları yitirmeden bir dönüşüm yaşamalıdır. Özellikle bu elemanların, öğrencilerin ders dinleme, odaklanma gibi eylemlerin olduğu mekânlardan ziyade; durarak, bakarak, görerek ve hissederek eylemlerde bulunabileceği ara mekânlarda olması büyük önem arz etmektedir.

Sesli-sessiz mekânları dengeli bir şekilde ayırabilme bileşeni ise ortalama bir puan (23 puan) almıştır. İncelenen fakültelerde, ses kontrolü açısından yapılardaki sesli-sessiz mekân dizilimlerinin dengeli olması önemlidir. Yapılar işlevlendirilirken, bu dizilim öngörülerek mekânlar tanımlanmalı ve yerleştirilmelidir: Kütüphane gibi sessizlik gerektiren mekânlarla, yemekhane/kantin gibi gürültülü mekânlar, yakın konumlandırılmamalı; ara mekânlar, bu ses-mekân ayrımını desteklerken bir yandan da bütünleştirici bir tavır sergileyebilmelidir.

Isıl konfor açısından uygun bir ortam oluşturma, ortalama bir düzeyde puan (21 puan) almıştır. Isıl konfor, çoğu fakültede kısmi veya bölgesel olarak sağlanmaktadır.

Daha detaylı anlatılacak olunursa, bazı ara mekânlar güneş ışığını direkt olarak alsa da bu durum, ısı kontrolü ve termal konfor açısından mevsimsel olarak olumsuzluklar doğurabilmekte; ikincil ve üçüncül öğrenim alanı eylemleri için konfor açısından kısıtlayıcı olabilmektedir. Dolayısıyla, ısı kontrollü ara mekânlar için, yeniden işlevlendirilen yapının kimliğine zarar vermeyen sağlıklı uygulamalar yapılmalıdır. Eğer mümkünse, en verimli doğal ışık alımını gerçekleştiren çatı ışıklıkları kullanılmalı; mümkün değilse, özellikle dış mekânla direkt bağ kuran koridorlardaki pencerelerde, günışığını kırarak tavandan yayılımın sağlanabileceği ışık rafları yapının özüne uygun tasarımlarla yerleştirilmelidir. Yeniden işlevlendirilen yapı bu tasarım ve uygulamalar uygun değilse, yine iç mekân kimliğine negatif etkisi olmayan esnek paravan, ara bölme, hareketli pano gibi donatılar kullanılabilir.

Eylemler, mobilya hareketleri ve ses kontrolü/akustik için uygun malzemeler barındırma bileşeni ise ortalamanın altında bir puan (19 puan) almışlardır. Analiz edilen ara mekânlardaki zemin ve yüzey malzemelerinin ses kontrolü açısından pek olumlu olmadığı gözlemlenmiştir. Ara mekânlarda ses kontrolünün sağlanması, tanımlı mekânlarda gerçekleşen ders, konferans gibi kontrollü ortamı etkilememesi, ara mekânların da esnek ortamını engellememesi adına oldukça önemlidir. Dolayısıyla işlevlendirilen yapılardaki ara mekânlarda, hareketsel kolaylığı sağlamasının yanında; yapının kimliğine uygun, sesi çok yansıtmayan, yalıtımlı malzemeler kullanılmalıdır. Yeniden işlevlendirilen bina, bu uygulamalara kimlik veya tarihi değerler açısından imkan sunmuyorsa, ara mekânlarda, yine yapının değerleriyle uyumlu; sesi emebilen, yumuşak, mat mobilyaların veya donatıların tercih edilmesi yönünde gidilmelidir. Bununla birlikte ara mekânlarda kullanılan, görsel etkileşim veya doğal aydınlatma sağlayan şeffaf yüzeylerin, işitsel açıdan titreşim oluşturmadan, dengeli bir şekilde kullanılmasına da dikkat edilmelidir.

Ölçek ve oran olarak uygun büyüklükte olma/fark edilir olma, çoğu ara mekân tarafından karşılanamamış olup en düşük puanlardan birini (19 puan) almıştır. Ara mekânların gereğinden fazla vurgulanması ara durum kimliğinin bozularak katı bir mekân hissiyatına neden olurken; ölçeğin fazla küçültülmesi ise tanımlı alanlar

arasında algılanmamasına sebebiyet vermektedir. Dolayısıyla işlevlendirilen yapılarda yapı bütünlüğünün izin verdiği takdirde, ara mekânların barındırdığı çok boyutlu kavramların bilincinde olarak, ara mekânlara gerekli ve uygun hacimler sağlanmalıdır. Bu hacimler, işlev kazandırılan yapı içine yerleştirilirken, ara mekânların bağ kuracağı ve iletişimde olacağı mekânlara göre düşünülmeli, zamanla edinebileceği rollere göre büyüklük-küçüklük oranları kararlaştırılmalıdır. Eğer ara mekân hacmi, dönüştürülen yapıda değiştirilemiyorsa, ara mekânın çevresindeki mekânlar, ara mekânın sahip olabileceği potansiyellere göre işlevlendirilmelidir.

İşlevsel amaçlı renk/doku/malzeme unsuru barındırma, mimari dil ve konfor kriteri ölçütlerinden en az puanı (16 puan) almıştır. Renk ve doku unsurları, öğrencilerdeki etkilerinin bilinciyle işlevsel amaçlı kullanılmalıdır. İşlevlendirilen yapılarda ara mekânların, hem öğrenim alanı hem sosyal alan olduğu göz önünde bulundurularak işlevsel renk, doku veya malzeme unsurları, yapının izin verdiği müddetçe uygulanmalıdır. Öyle ki bu unsurlar, ara mekânların; fark edilirliğini ve algılanabilirliğini etkilemektedir. Bunun yanında, ara mekânlarda gerçekleştirilen doku ve malzeme farklılıkları da algısal olarak ara mekânların vurgulayıcı, belirleyici bir nitelik kazanmasında destekçi olmaktadır. Eğer işlevlendirilen yapı bu unsurların kullanılmasına fırsat tanımıyorsa, o yapının ara mekânları için ön görülen mobilya, donatı gibi gereçlerde renk, malzeme, doku farklılaştırılmasına gidilebilir.

5.2.2 Dikey Puanlama (Fakülte Binaları) Kapsamında Değerlendirmeler

Tablo 5.2'deki total değerlendirme baz alınarak fakülte binaları; en yüksek puandan en düşük puana doğru sıralanmış olup **1. düzey (iyi), 2. düzey (orta)** ve **3. düzey (zayıf)** şeklinde kademelendirilmiştir. Tüm analizler sonucu ara mekânların fakültelerdeki durumları ortaya koyulmaya çalışılmış; kriterleri tamamen veya çoğunlukla sağlayan ara mekânlar *nitelikli,* kriterleri çoğunlukla ve hiç sağlayamayan ara mekânlar *niteliksiz,* nitelikli ara mekân alanlarını fiziksel olarak taşısa da bazı kriterleri sağlamadığı için pasif kalan ara mekânlar *potansiyel durumda,* yapıda bulunmayan ara mekânlar ise *mevcut değil* şeklinde tabloda işaretlenmiştir. Bu bağlamda, fakültelerin durumlarına yönelik gerçekleştirilen özet değerlendirme aşağıda verilen Tablo 5.4'teki gibidir:

Tablo 5.4 Fakültelerin totalde aldığı puanlara göre düzeyleri ve barındırdıkları ara mekân durumları

Düzey	Puan	Fakülte Binaları	Çalışmada Belirlenen Ara Mekanlar	Ara Mekanların Yapıdaki Durumu			
				Nitelikli	Niteliksiz	Potansiyel durumda	Mevcut değil
1. Düzey (iyi)	● 44	Trabzon Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi	Giriş	√			
			Avlu				√
			Koridor	√			
			Niş	√			
			Merdiven		√		
			Galeri (çevresi)	√			
	● 41	İstanbul Bilgi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi	Giriş	√			
			Avlu				√
			Koridor				√
			Niş				√
			Merdiven		√		
			Galeri (çevresi)	√			
	● 40	İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi	Giriş	√			
			Avlu	√			
			Koridor	√			
			Niş		√		
			Merdiven			√	
			Galeri (çevresi)				√
2. Düzey (orta)	● 37	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi	Giriş	√			
			Avlu				√
			Koridor		√		
			Niş	√			
			Merdiven			√	
			Galeri (çevresi)	√			
		Mardin Artuklu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi	Giriş		√		
			Avlu	√			
			Koridor	√			
			Niş			√	
			Merdiven		√		
			Galeri (çevresi)				√
		Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi	Giriş			√	
			Avlu	√			
			Koridor			√	
			Niş			√	
			Merdiven		√		
			Galeri (çevresi)				√
3. Düzey (zayıf)	● 34	Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi	Giriş	√			
			Avlu				√
			Koridor			√	
			Niş				√
			Merdiven		√		
			Galeri (çevresi)				√
	● 33	Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi	Giriş		√		
			Avlu				√
			Koridor	√			
			Niş		√		
			Merdiven		√		
			Galeri (çevresi)				√
	● 28	Toros Üniversitesi Mimarlık Fakültesi A Blok	Giriş			√	
			Avlu	√			
			Koridor		√		
			Niş		√		
			Merdiven		√		
			Galeri (çevresi)				√
	● 22	Toros Üniversitesi Mimarlık Fakültesi B Blok	Giriş		√		
			Avlu				√
			Koridor			√	
			Niş		√		
			Merdiven		√		
			Galeri (çevresi)				√

Fakültelerin barındırdığı ara mekânların durumuna ait Tablo 5.2 aracılığıyla yapılan dikey puanlamaya göre oluşturulan Tablo 5.4 kapsamında elde edilen sonuçlar aşağıda sıralanmıştır:

1. düzeyde yer alan Trabzon Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi ve İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi yapılarının**,** ara mekânlara yönelik tasarım kriterlerinin çoğunu sağlayarak nitelikli bir durumda olduğu görülmüştür. Bu fakültelerdeki ara mekânların nitelikli olmasındaki asıl önemli olan unsur ise binaların işlevlendirme süreçlerinde ara mekânlara yaşama hakkı tanınmasıdır. Öyle ki, 1. düzey fakülte binalarının neredeyse hepsinin dönüşümünde(İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi hariç), ara mekânların yeniden düzenlenebilirliği büyük oranlarda tanıması ve önceki işlevden kalma mekânsal oluşumun müdahalelere izin verme yetisi, bu nitelikli durumu destekler vaziyettedir (bakınız Tablo 5.1). Bu açıdan bakıldığında, 1. düzeydeki iki fakülte binasının (Trabzon Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi ve İstanbul Bilgi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi), yekpare alana sahip fabrikalardan dönüşüm geçirdiği görülmektedir: Bu binalarda kompleks bir mekânsal dizilimin olmaması, dış kabuk içinde mekânlarla birlikte ara mekânların da eğitim işlevine uygun ve nitelikli bir şekilde yeniden kurgulanabilmesine imkan sunmaktadır. Dolayısıyla, fabrika gibi basit ve değişimlere açık mekânsal kurgulara sahip binaların, bir eğitim yapısı olarak işlevlendirme için daha çok verim sağlanılabilecek yapı türleri olduğu görülmüştür.

2. düzeyde yer alan Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi, Mardin Artuklu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi ve Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi**,** ele alınan fakülteler arasında ortalama puanlar alarak barındırdıkları ara mekânlar kapsamında da ortalama bir tablo çizen yapılar olmuşlardır. Ortalama düzeye etken durum ise, nitelikli olduğu kadar potansiyel durumda kalan (eksikliklerden ötürü dinamizmini çıkaramayan) ara mekânların mevcut olmasıdır. Bu düzeydeki fakültelerin, 1. düzey yapılarına oranla, daha küçük ölçekli ve mekânsal dizilim olarak daha yerleşik bir kurguya sahip olduğu görülmüştür. Bundan ötürü, sunabildiği ara mekân hacimleri de daha kısıtlı ve

bölgesel olmuştur. Öyle ki, 2. düzey fakülte binalarının hepsinin dönüşümünde ara mekânların, yeniden düzenlenebilirliği kısmen tanıması da bu kısıtlılık durumuna etken olmuştur (bakınız Tablo 5.1).

3. düzeyde yer alan Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi ve Toros Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Binaları (A Blok ve B Blok)**,** incelenen fakülteler arasında en düşük puanları alarak barındırdıkları ara mekânlar kapsamında pek olumlu bir tablo çizemeyen yapılar olmuşlardır. Bu yapıların da küçük ölçekli ve yerleşik bir mekânsal kurguya sahip olduğu görülmüştür. Ancak, diğer düzeylere kıyasla, 3. düzey yapılarındaki ara mekânlar, yapı hacmi içindeki kapasite ve çeşitlilik açısından zayıf durumda kalmış olup niteliksiz bir tutum sergilemişlerdir. Öyle ki, bu fakülte binalarının hepsinin dönüşümünde ara mekânların, yeniden düzenlenebilirliği hiç imkan tanımaması bu niteliksiz durumların da etkeni olmuştur (bakınız Tablo 5.1).

Tasarım odaklı eğitim disiplinini barındıracak şekilde yeniden işlevlendirilen yapılarda ara mekânlara yönelik yapılan araştırmalar ve analizler sonucunda; Türkiye'den seçilmiş olan 8 üniversiteye (Trabzon Üniversitesi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Trakya Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi ve Toros Üniversitesi) ait 10 adet fakülte binasından (mimarlık ve güzel sanatlar fakülteleri) 3 örnek dışındaki (Trabzon Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi ve İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi) diğer binaların, iç mekânda öğrencilere süreklilik arz eden bir yaşam sunabilmesi açısından eksik veya tamamen yetersiz olduğu görülmüştür. Dönüşüm geçiren yapılarda, öğrencilerin öğrenme ve sosyalleşme eylemleri bağlamında farklı gereksinimlerini karşılayabilecek olan ara mekân olgusunun; bazı örneklerde göz önünde bulundurulduğu fakat birtakım eksikliklerden ötürü devamlı ve kalıcı yaşanabilirliği destekleyememiş olduğu, bazı örneklerde ise tamamen arka plana atıldığı tespit edilmiştir. Özellikle, belli sınırlar arasına eğitim işlevinin yüklendiği yapılarda; mekânsal program içerisinde yenilenebilir ve değiştirilebilir alanlar sunması açısından oldukça önemli olan esneklik kavramının, incelenen

fakültelerin çoğunda tam sağlanmadığı, konfor kriterlerinin de mekânlarda düşünüldüğü kadar ara mekânlarda dikkate alınmadığı görülmüştür. Bununla birlikte, küçük hacimlere veya daha yerleşik mekânsal dizilimlere sahip yapıların, eğitim işlevine hizmet edecek şekilde yeniden düzenlenmesinde, ara mekânlara, yaşam alanına dönüşebilme hakkının çok fazla tanınamadığı da tespitler arasındadır.

İşlevini yitirmiş bir yapıya üniversite eğitim işlevi kazandırılırken; öncelikle, disiplin dalına yönelik gerekli mekânsal ihtiyaçların, öğrenci kapasitelerinin, gerekli sistem ve uygulamaların bina tarafından sağlanabilir durumda olduğu teyit edilmeli; müdahale yöntemi açısından gerekli olanlarla yapıda yapılabilecekler karşılaştırılmalı; yeniden düzenlenebilirlik durumları kısıtlılıklarıyla bir belirlenmelidir. Bu işlevlendirme sürecine ara mekânlar da dahil edilmeli, mekânsal ve fiziksel gereklilikler haricinde zamanla ortaya çıkabilecek öğrenci gereksinimleri için ara mekânların önemli devinim ve değişim bölgeleri olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Eğer işlevlendirilmesi düşünülen yapı; mekânsal değişimlere izin vermiyorsa, fazla küçük hacimlere sahipse veya ara mekân kapasitesi ve çeşitliliği barındırmıyorsa, bir üniversite eğitim yapısı olarak dönüşüm gerçekleştirmekten kaçınılmalıdır. Mekânsal yerleşim müdahale edebilme yetisini barındırıyorsa, ara mekânların; mekânlardaki işlevlerden beslenebilecek şekilde **konumlanmasına**, iletişim ve etkileşim kurabilecek **erişilebilirlikte** olmasına, farklılaşabilen eylem ve aktivitelere fırsat tanıyabilecek **esneklikler** barındırmasına ve tüm bunların verimli ve sağlıklı yapılabilmesi adına **konforlu** bir ortam sunmasına dikkat edilmelidir.

Üniversite eğitim yapısı olarak işlevlendirilen yapıların dönüşüm sürecine, tez kapsamında belirlenen ara mekânlara yönelik kriterlerin de yukarıdaki hususlar bağlamında dahil edilmesi; öğrencilere sağlıklı ve yaşayabilen bir eğitim ortamını sunabileceği, günümüzde eğitim yapısı olarak verimsiz dönüşümler yaşayan binalar için çözüm olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca, ara mekân kriterleri dikkate alınarak gerçekleştirilen yeniden işlevlendirilmiş üniversite eğitim yapılarının, kaliteli bir üniversite yaşamını ve o yapıya aidiyeti, öğrencilere sağlayabileceği de öngörüler arasındadır.

KAYNAKLAR

Akbalık, E. (2015). Çok boyutlu bir temsil aracı olarak mekân/yer. *Altüst,* (14), 34-36.

Akbaş, M. C. [M. Cevahir A.] (2015, 28 Şubat). *M. Cevahir A. at Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi* [Konum Bildirimi] [Fotoğraf ekli]. Foursquare. https://tr.foursquare.com/v/mimar-sinan-g%C3%BCzel-sanatlar-%C3%BCniversitesi/4b697334f964a520cca22be3?openPhotoId=54f1d298498e3aa11d29897a.

Akçaabat Postası, (2017). *Akçaabat'ta sanatlı günler.* 7 Nisan 2021, https://www.akcaabatpostasi.com/akcaabatta-sanatli-gunler/.

Akdemir, M. [Merve A.]. (2015, 6 Mayıs). *Merve A. at Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi* [Konum Bildirimi] [Fotoğraf ekli]. Foursquare. https://tr.foursquare.com/v/mimar-sinan-g%C3%BCzel-sanatlar-%C3%BCniversitesi/4b697334f964a520cca22be3?openPhotoId=5549e982498e01913ec92bcc.

Akdere, M. (2019). *Üniversite öğrenim hacimleri bağlamında iç mekân tasarımı kriterlerinin belirlenmesi ve örnek çalışma olarak Nazarbayev Üniversitesi*. Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul.

Aktaş, Z. [Zülal A.]. (2014, 13 Ocak). *Zülal A. at Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi* [Konum Bildirimi] [Fotoğraf ekli]. Foursquare. https://tr.foursquare.com/v/mimar-sinan-g%C3%BCzel-sanatlar-%C3%BCniversitesi/4b697334f964a520cca22be3?openPhotoId=52d41c14498e6fab521d1e2c.

Akyüz, Y. (2008). *Türk eğitim tarihi* (13. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Al, S. (2014). *Eğitim yapılarının fiziksel konfor koşullarının öğrenci başarısına etkisi*. Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.

Alexander, C. (1977). *A pattern language*. 25 Mart 2020, http://www.arch.mcgill.ca/prof/mellin/articles/patternla.pdf.

Alkaya, T. (2015). *Sınır ve eşik olarak duvar*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Altan, İ. (2012). Mimarlıkta mekân kavramı. *Psikoloji Çalışmaları, 19,* 75-88.

Altınay, D. [Deniz A.]. (2014, 5 Temmuz). *Deniz A. at Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi* [Konum Bildirimi] [Fotoğraf ekli]. Foursquare. https://tr.foursquare.com/v/mimar-sinan-g%C3%BCzel-sanatlar-%C3%BCniversitesi/4b697334f964a520cca22be3?openPhotoId=53b7315c498efe6491f4e392.

Altuncu, D. (2016). *Fiziksel çevre faktörlerinin iç mimarlık dersliklerinde iç mekân çevre kalitesine etkileri*. Doktora Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul.

Altuntaş, D. (2009). Yüksekokul'da eğitim başladı. *Akçaabat Ajans.* 31 Mart 2021, https://www.akcaabathaber.com/egitim/yuksekokulda-egitim-basladi-2211h.

Arabulan, S. ve Benian, E. (2017). Tarihi yapıdaki eğitim işlevi ile gelişen sosyo-kültürel doku. İ. Yüksek, (Ed.). ve H. Güler, İplikçi, (Ed.), *Sosyo-ekonomik stratejiler IV: Tasarım stratejileri* içinde 273-286. Londra: IJOPEC.

Archdaily, (2021). *Alstom Warehouses, Nantes Métropole Higher School of Fine Arts / Franklin Azzi Architecture.* 26 Temmuz 2021, https://www.archdaily.com/915442/alstom-warehouses-nantes-metropole-higher-school-of-fine-arts-franklin-azzi-architecture.

Archdaily, (2013). *Art and Architecture Faculty / Inês Lobo Arquitectos + Ventura Trindade Arquitectos.* 30 Kasım 2020, https://www.archdaily.com/456753/art-and-architecture-faculty-ines-lobo-arquitectos.

Archdaily, (2015). *Bergen University College / Cubo Arkitekter + HLM Arkitektur.* 30 Kasım 2020, https://www.archdaily.com/603113/bergen-university-college-cubo-arkitekter-hlm-arkitektur.

Archdaily, (2013). *Campus De La Comunicació Poblenou / RQP Arquitectura.* 28 Kasım 2020, https://www.archdaily.com/449439/campus-de-la-comunicacio-poblenou-rqp-arquitectura.

Archdaily, (2016). *Erasmus University Rotterdam / Paul de Ruiter Architects.* 26 Mart 2020, https://www.archdaily.com/782555/erasmus-university-rotterdam-paul-de-ruiter-architects?ad_medium=gallery.

Archdaily, (2012). *Ewha Womans University / Dominique Perrault Architecture.* 7 Temmuz 2020, https://www.archdaily.com/227874/ewha-womans-university-dominique-perrault-architecture?ad_medium=gallery.

Archdaily, (2017). *Faculty of Fine Art, Music and Design of the University of Bergen / Snøhetta.* 6 Temmuz 2020, https://www.archdaily.com/881485/faculty-of-fine-art-music-and-design-of-the-university-of-bergen-snohetta?ad_medium=gallery.

Archdaily, (2018). *Goergen Institute for Data Science / Kennedy & Violich Architecture.* 6 Temmuz 2020, https://www.archdaily.com/892817/goergen-institute-for-data-science-kva-kennedy-and-violich-architecture?ad_medium=gallery.

Archdaily, (2018). *Karl Miller Center, Portland State University / Behnisch Architekten + SRG Partnership.* 7 Temmuz 2020,

https://www.archdaily.com/905827/karl-miller-center-portland-state-university-behnisch-architekten-plus-srg-partnership?ad_medium=gallery.

Archdaily, (2018). *Kellogg School of Management / KPMB Architects.* 7 Temmuz 2020, https://www.archdaily.com/889746/kellogg-school-of-management-kpmb-architects?ad_medium=gallery.

Archdaily, (2020). *Linneaus University in Kalmar / Christensen & Co. Architects.* 2 Temmuz 2020, https://www.archdaily.com/931482/linneaus-university-in-kalmar-christensen-and-co-architects?ad_medium=gallery.

Archdaily, (2016). *Lucerne School of Art and Design / EM2N.* 20 Aralık 2018, https://www.archdaily.com/798772/lucerne-school-of-art-and-design-em2n.

Archdaily, (2015). *Melbourne School of Design University of Melbourne/NADAAA +Jhon Wardle Architects.* 4 Temmuz 2020, https://www.archdaily.com/622708/melbourne-school-of-design-university-of-melbourne-john-wardle-architects-nadaaa?ad_source=search&ad_medium=search_result_projects.

Archdaily, (2011). *New Campus for University of the Arts London / Stanton Williams.* 20 Kasım 2020, https://www.archdaily.com/183403/new-campus-for-university-of-the-arts-london-stanton-williams.

Archdaily, (2016). *University College North / ADEPT and FRIIS & MOLTKE Architects.* 6 Temmuz 2020, https://www.archdaily.com/802072/university-college-north-adept?ad_medium=gallery.

Archdaily, (2020). *University of Texas at Dallas Engineering and Computer Science West/Smithgroup.* 5 Temmuz 2020, https://www.archdaily.com/935283/university-of-texas-at-dallas-engineering-and-computer-science-west-smithgroup?ad_medium=gallery.

Archdaily, (2020). *Science Research Facilities/Ludwig Hansen Architects + Urban Designers.* 5 Temmuz 2020, https://www.archdaily.com/940907/science-research-facilities-ludwig-hansen-architects-plus-urban-designers?ad_medium=gallery.

Archdaily, (2009). *Waterloo School of Architecture / Levitt Goodman Architects.* 27 Kasım 2020, https://www.archdaily.com/43771/waterloo-school-of-architecture-levitt-goodman-architects.

Archdaily, (2020). *Wayne State University Mike Ilitch School of Business / SmithGroup.* 6 Temmuz 2020, https://www.archdaily.com/932441/wayne-state-university-mike-ilitch-school-of-business-smithgroup?ad_medium=gallery.

Architecture Faculty [@artuklumimarlik]. (2017, 5 Ekim). *Masal buluşması kapsamında Teras'ta buluşmalar @oruccakmakli* [Fotoğraf]. Instagram. https://www.instagram.com/p/BZ3qL4eBz0X/?utm_medium=.

Architecture Faculty [@artuklumimarlik]. (2018, 26 Mart). *Yaz geldi* [Fotoğraf]. Instagram. https://www.instagram.com/p/BgyONr9BdgJ/?utm_medium=.

Architecture Faculty [@artuklumimarlik]. (2018, 20 Kasım). *#birincisinif Kozmik Karşılaşmalar Pek yakında!* [Fotoğraf]. Instagram. https://www.instagram.com/p/BqaYRl0nvq3/?utm_medium=.

Architecture Faculty [@artuklumimarlik]. (2018, 21 Aralık). [Fotoğraf]. Instagram. https://www.instagram.com/p/BrptQezHiHg/?utm_medium=.

Architecture Faculty [@artuklumimarlik]. (2019, 8 Mart). *#birincisinif Yapi/kalip/temel/beton @zekisolmaz21* [Fotoğraf]. Instagram. https://www.instagram.com/p/BuwKg5IHwwG/?utm_medium=.

Architecture Faculty [@artuklumimarlik]. (2019, 12 Nisan). *Murat Germen aramızda!* [Fotoğraf]. Instagram. https://www.instagram.com/p/BwKIYeunJA2/?utm_medium=.

Architecture Faculty [@artuklumimarlik]. (2019, 6 Mayıs). *#birincisınıfstüdyosu müşterek habitat projesi/kritikler* [Video]. Instagram. https://www.instagram.com/p/BxHsWVTHsdX/?utm_medium=.

Arı, S. [Samet A.]. (2014, 17 Haziran). *Samet A. at Trabzon Meslek Yüksekokulu* [Konum Bildirimi] [Fotoğraf ekli]. Foursquare. https://tr.foursquare.com/v/trabzon-meslek-y%C3%BCksekokulu/4f588858e4b09521df878f24?openPhotoId=53a02c47498ec40ad995a4ee.

Arıburun, E. (2013). *Mağrur ve dingin: Taşkışla.* 16 Şubat 2021, http://www.kolektomani.com/magrur-ve-dingin-taskisla/.

Arkiv, (b.t.). *İzmir Ekonomi Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi.* 7 Ağustos 2020, http://www.arkiv.com.tr/proje/izmir-ekonomi-universitesi-guzel-sanatlar-ve-tasarim-fakultesi/541.

Arkiv, (b.t). *1. Ödül, Ayhan Şahenk Tarım Bilimleri ve Teknolojileri Fakültesi*. 7 Ağustos 2020, http://www.arkiv.com.tr/proje/1-odul-ayhan-sahenk-tarim-bilimleri-ve-teknolojileri-fakultesi/779.

Arkiv, (b.t.). *Santral 4 ve 6 nolu Kazan Daireleri Mimarlık Fakültesi ve Kütüphane Dönüşümü.* 14 Ocak 2021, http://www.arkiv.com.tr/proje/santral-4-ve-6-nolu-kazan-daireleri-mimarlik-fakultesi-ve-kutuphane-donusumu/4242.

Atabay, E. Z. (2019). *Çok katmanlı kültür mirasının tanımı ve korunmasında bellek-değer-mekân ilişkisi: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fındıklı Yerleşkesi örneği.* Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul.

Atabay, S. (2014). Mekân ve mimarinin eğitimde başarıya etkisi. *Vitra çağdaş mimarlık dizisi 3 eğitim yapıları* içinde (36-45). İstanbul: A4 Ofset Matbaacılık.

Atay, G. F. (2016). Eğitim binalarına ilişkin poetik söylemler. *Mimarist,* (55), 72-79.

Avar, A. (2009). Lefebvre'in üçlü –algılanan, tasarlanan, yaşanan mekân– diyalektiği. *Dosya,* (17).

Ayata, Ş. [Şenay A.]. (2018, 25 Eylül). *Şenay A. at Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi* [Konum Bildirimi] [Fotoğraf ekli]. Foursquare. https://tr.foursquare.com/v/mimar-sinan-g%C3%BCzel-sanatlar-%C3%BCniversitesi/4b697334f964a520cca22be3?openPhotoId=5baa38489deb7d003928d509.

Aydın, A. ve Şahin, Ö. (2018). Tarihi yapıların yeniden işlevlendirilmesi: Isparta Aya İshotya(Yorgi) Kilisesi'nin Gül Müzesi'ne dönüşümü. *Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri,* (17) 63-75.

Aydınlı, S. (2014). *Farklı bir bakışla estetik*. 10 Şubat 2020, https://www.academia.edu/11985430/AESTHETICS_FROM_A_DIFFERENT_PERSPECTIVE .

Aygun, A. [Ahmet A.]. (2014, 21 Mayıs). *Ahmet A. at Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi* [Konum Bildirimi] [Fotoğraf ekli]. Foursquare. https://tr.foursquare.com/v/mimar-sinan-g%C3%BCzel-sanatlar-%C3%BCniversitesi/4b697334f964a520cca22be3?openPhotoId=537c9026498eaa3a23d2563e.

Aysel, N. R. (2012). Konferans Salonu: Sanayi-î Nefise Mektebi'nden üniversiteye bir mekânın tasarım ve değişimi. *Tasarım + Kuram MSGSÜ Mimarlık Fakültesi,* (13), 11-33.

Aysel, N. R. (2013). Bir mimarlık öyküsü: Akademi binasının yenilenme süreci, 1949-1953 geçmişe yönelik bir okuma denemesi: notlar, düşünceler. *Mimarist,* (47) 22-28.

Aytaç, A. M. ve Yılmaz, Z. (2008). Devlet-piyasa ikileminin ötesinde bir mücadele alanı olarak üniversite. S. Akyol, M. K. Coşkun, Z. Yılmaz, M. B. Aydın ve R. Altunpolat, (Ed.), *Dönüştürülen üniversiteler ve eğitim sistemimiz* içinde (409-424).

Banaz, H. (2020). *Tarihi yapıların eğitim yapısına dönüşümünün incelenmesi: Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi örneği.* Yüksek Lisans Tezi, Toros Üniversitesi, Mersin.

Başak, B. [Bahar B.]. (2016, 16 Temmuz). *Bahar B. at Artuklu Üniversitesi Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi* [Konum Bildirimi] [Fotoğraf ekli]. Foursquare. https://tr.foursquare.com/v/artuklu-%C3%BCniversitesi-m%C3%BChendislik-ve-mimarl%C4%B1k-fak%C3%BCltesi/4fd77550e4b0a25e3af2e68f?openPhotoId=578a4e95498e2cf4c0988e7e.

Bektaş, S. [Sena B.]. (2020, 25 Ekim). *Sena B. at Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi* [Konum Bildirimi] [Fotoğraf ekli]. Foursquare. https://tr.foursquare.com/v/trakya-%C3%BCniversitesi-g%C3%BCzel-sanatlar-fak%C3%BCltesi/4efdd68a61af974bcc1183c3?openPhotoId=5f9553579d04a9737ba6757a.

Benli, A. C. (2003). *Günümüz mimarlığında üniversite binaları için estetik ölçütlerin değerlendirilmesi*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Bilmenoğlu, S. [Sabra b.]. (2018, 21 Aralık). *Sabra b. at YTÜ Mimarlık Fakültesi* [Konum Bildirimi] [Fotoğraf ekli]. Foursquare. https://tr.foursquare.com/v/yt%C3%BC-mimarl%C4%B1k-

fak%C3%BCltesi/4c6a671ac946e21e798cec8e?openPhotoId=5c1d4edd894eac002cead522.

Boettger, T. (2014). *Threshold spaces, transition in architecture, analysis and design tools*. 5 Ağustos 2020, SCRIBD veritabanı.

Böyük, T. [Tuğba B.]. (2018, 13 Kasım). *Tuğba B. at Artuklu Üniversitesi Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi* [Konum Bildirimi] [Fotoğraf ekli]. Foursquare. https://tr.foursquare.com/v/artuklu-%C3%BCniversitesi-m%C3%BChendislik-ve-mimarl%C4%B1k-fak%C3%BCltesi/4fd77550e4b0a25e3af2e68f?openPhotoId=5beac5c1772fbc002ca16a37.

Büyükdemir, Ö. (1999). *Edirne Garı.* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Cabadak, D. (2016). *İstanbul'daki mimarlık okullarının sosyal etkileşim mekânlarındaki arayüzlerde insan davranışı mekân ilişkisinin semantik ve sentaktik olarak irdelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Can, R. [@labunenelabu]. (2017, 30 Eylül). *Bilenler bilir Trakya üniversitesi mimarlık fakültesi eski bir askeri kışla olmakla birlikte 1871 yılında da hizmete açılmıştır.* [Fotoğraf ekli] [Tweet]. Twitter. https://twitter.com/labunenelabu/status/914072163673677825.

Can, S. [Sevda Can.]. (2018, 20 Haziran). *Sevda Can at YTÜ Mimarlık Fakültesi* [Konum Bildirimi] [Fotoğraf ekli]. Foursquare. https://tr.foursquare.com/v/yt%C3%BC-mimarl%C4%B1k-fak%C3%BCltesi/4c6a671ac946e21e798cec8e?openPhotoId=5b2a15b6b37e2b002c1f5da0.

Cilve, N. (2006). *İlköğretim ve lise eğitim binalarının kullanıcı gereksinimlerinin ve fiziksel mekân özelliklerinin bina değerlendirme yöntemi ile belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

Çağlayan, M. (2015). Mardin Eski Hükümet Konağı (Mimarlık Fakültesi) restorasyonu uygulaması. F. Atay ve N. Özcan, (Ed.), *Kargir yapılarda koruma ve onarım semineri VII bildiri kitabı* içinde 84-100.

Çavdar, R. (2018). Farklılığın mekânı: Foucault ve Lefebvre'deki heterotopya ve heterotopi ayrımı. *İdeal Kent, 9,* (25) 941-959.

Çelik, E. (2019, 8 Ocak). *Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Bölümlerin Tanıtımı* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=UcuvT2lVprc.

Çocuklar ve Kentler "Galeri" , (b.t.). 4 Mayıs 2021, http://www.cocuklarvekentler.com/ShowGallery.aspx?projeID=162#prettyPhoto.

Çoruh, S. (2019). *The Latin Catholic Church settlement in Mersin during the late Ottoman Period.* Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

Dağaltı, A. (2010). *Modern konut mimarlığında mekân anlayışı, Avrupa ve Türkiye ilk dönem örnekleri*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Daşcinscaia, O. (2019, 8 Ocak). *Trakya Üniversitesi - Güzel Sanatlar Fakültesi - Resim Bölümü* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=wHofd7wkI6g.

Demir, M. (2020). *Mimari tasarım eğitiminde öğrencilerin yaratıcılığını arttırma üzerine bir öneri: Tasarla-yap yaklaşımı.* Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

Demircioğlu, A. B. (1997). *İstanbul genelinde orta öğretim yapılarının kullanıcı sorunları açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Demirkaya, H. (1999). *Mekân kavramının tarihsel süreç içinde incelenmesi ve günümüzde mekân anlayışı.* Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Devellioğlu, F. (1991). *Osmanlıca - Türkçe ansiklopedik lugat.* 1 Şubat 2020, https://turuz.com/book/title/Osmanlica+Turkce+Ansiklopedik+Lughat-Ferid+Devellioghlu-1991-1791s .

Dilsiz, M. A. (2016). *The contrıbutıon of ımmedıate surroundıngs of symmetrıc buıldıngs to wayfındıng behavıor: Taskısla as a case*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Dinçer, İ. (2009). *Mimarlık üzerinden etik - estetik bir okuma*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Doğan, A. [Alpaslan D.]. (2013, 14 Eylül). *Aplaslan D. at Artuklu Üniversitesi Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi* [Konum Bildirimi] [Fotoğraf ekli]. Foursquare. https://tr.foursquare.com/v/artuklu-%C3%BCniversitesi-m%C3%BChendislik-ve-mimarl%C4%B1k-fak%C3%BCltesi/4fd77550e4b0a25e3af2e68f?openPhotoId=5234322311d2133b316d12f1.

Dökmeci, S. C. [Sela Can D.]. (2013, 12 Nisan). [Konum Bildirimi] [Fotoğraf ekli]. Foursquare. https://tr.foursquare.com/v/mimarl%C4%B1k-fak%C3%BCltesi/4eaea1dc722eefae84f06820?openPhotoId=5167eeaae4b02e0a090dbac4.

Dülger, H. (2017). *Üniversite yerleşkelerinin kullanıcı gereksinimlerine göre güncellenmesi için bir yöntem önerisi: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Meşelik Yerleşkesi örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.

Düzenli, H. İ. ve Taşar, E. S. (2012). Mardin'de tarih, bina ve mimarlık katmanları: 19. yy. Hükümet Konağı'ndan 21. yy. Mimarlık Fakültesi'ne dönüşümün hikayesi. *Arredamento Mimarlık Tasarım Kültürü,* 254.

Eda U. (2019, 4 Aralık). *Eda U. at Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi* [Konum Bildirimi] [Fotoğraf ekli]. Foursquare. https://tr.foursquare.com/v/mimar-sinan-g%C3%BCzel-sanatlar-%C3%BCniversitesi/4b697334f964a520cca22be3?openPhotoId=5de75342b8aa6c0007f239d4.

Ekiz, I. [Irfan E.]. (2014, 18 Mart). *Irfan E. at Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi* [Konum Bildirimi] [Fotoğraf ekli]. Foursquare. https://tr.foursquare.com/v/mimar-sinan-g%C3%BCzel-sanatlar-%C3%BCniversitesi/4b697334f964a520cca22be3?openPhotoId=532835c7498e082147a196b4.

Elhan, S. (2009). *Kentsel bellek bağlamında sanayi mirasının değerlendirilmesi: İstanbul Haliç örneği.* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Engin, E. H. (2009). *Tarihi yapıların yeniden kullanımında iç mekâna etkilerin incelenmesi için bir yöntem önerisi; İstanbul endüstri yapıları örneği.* Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.

Epsplasma, (b.t.). *Milano-Bicocca.* 22 Kasım 2020, https://www.epsplasma2019.eu/venue/.

Erdoğdu, C. [@CelalErdogdu]. (2020, 27 Ağustos). *İTÜ Taşkışla'yı kazanan, Şehircilik, İç Dış Mimarlık, Entas, Peyzaj bölüm öğrencilerine başarılar dilerim. Önce Taşkışlalı olacaksınız, unutmayın. Yatay geçiş yapıp da bölümünüze ihanet etmeyin* [Fotoğraf ekli] [Tweet]. Twitter. https://twitter.com/CelalErdogdu/status/1298910663616729088.

Erman, O. ve Ayalp, G. (2012). Okul yapılarında mimari karakterin rolü. *Güney Mimarlık*, (9), 23-28.

Escole de Artes de Universidade de Evora. (2017, 16 Ekim). [Fotoğraf]. Facebook. https://www.facebook.com/127327137347235/photos/a.290288801051067/1470015686411700/?type=3&theater.

Eskiömeroğlu, Ö. [Özge E.]. (2015, 11 Haziran). *Özge E. at YTÜ Mimarlık Fakültesi* [Konum Bildirimi] [Fotoğraf ekli]. Foursquare. https://tr.foursquare.com/v/yt%C3%BC-mimarl%C4%B1k-fak%C3%BCltesi/4c6a671ac946e21e798cec8e?openPhotoId=557984a6498e0a5f3d15b3fa.

EUmiesaward, (2017). *The Architecture Faculty, Mardin.* 1 Mayıs 2021, https://miesarch.com/work/3453.

Fikriyat, (2018). *Şehrin yaşayan sembolü: Taşkışla.* 7 Şubat 2021, https://www.fikriyat.com/kultur-sanat/2018/05/06/sehrin-yasayan-sembolu-taskisla.

Gazi, A. ve Boduroğlu, E. (2015). İşlev değişikliğinin tarihi yapılar üzerine etkileri "Alsancak Levanten Evleri örneği". *Megaron, 10,* (1), 57-69.

Ghulyan, H. (2017). Lefebvre'nin mekân kuramının yapısal ve kavramsal çerçevesine dair bir okuma. *Çağdaş Yerel Yönetimler, 26,* (3) 1-29.

Googleearth "İstanbul Bilgi Üniversitesi Santral Kampüsü", (b.t). 1 Şubat 2021, https://earth.google.com/web/search/istanbul+bilgi+%c3%bcniversitesi+santral+kamp%c3%bcs%c3%bc/@41.06607545,28.94735501,6.1163278a,395.36362894d,35y,1.23647446h,26.87596973t,-0r/data=CigiJgokCZw0e9bXiERAEfi0CsoLiERAGYGO1Les9DxAIWUDz8d_8TxA.

Googleearth "İTÜ Mimarlık Fakültesi", (b.t). 13 Ocak 2021, https://earth.google.com/web/search/istanbul+teknik+%c3%bcniversitesi+mimarl%c4%b1k+fak%c3%bcltesi/@41.04125777,28.98967308,66.02282992a,591.05464988d,35y,-45.01664718h,44.7802437t,0r/data=Cp0BGnMSbQolMHgxNGNhYjc3MTk3YTY4ZDQ3OjB4NzY3MGE0MTQwMjNhN2IzNxl2aP3.

Googleearth "Artuklu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi", (b.t.). 17 Ocak 2021, https://earth.google.com/web/search/%c5%9eehidiye,+Artuklu+%c3%9cniversitesi+Mimarl%c4%b1k+Fak%c3%bcltesi,+MA%c3%9c+Mimarl%c4%b1k+Fak%c3%bcltesi,+H%c3%bck%c3%bcmet+Caddesi,+Artuklu%2fMardin/@37.31467811,40.7462953,1082.86802306a,385.95936436d,35y,69.617127.

Googleearth "Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi", (b.t.). 23 Ocak 2021, https://earth.google.com/web/search/mimar+sinan+g%c3%bczel+sanatlar+%c3%bcniversitesi/@41.03058142,28.99020691,-0.18865075a,746.78461549d,35y,-0h,0t,0r/data=CpQBGmoSZAolMHgxNGNhYjY1MjdhMWQ2OTk5OjB4OTM1MmQ5YjczOTNiZDJlNxmL1YtG44NEQCErVh7uNP08QCopTWltYXIgU2l.

Googleearth "Toros Ünivresitesi Uray Kampüsü", (b.t.). 26 Ocak 2021, https://earth.google.com/web/search/Yeni,+Toros+%c3%9cniversitesi+Uray+Kamp%c3%bcs%c3%bc,+Uray+Caddesi,+Akdeniz%2fMersin/@36.80145962,34.63444232,5.35206424a,376.49124549d,35y,-36.71112644h,38.20912697t,0r/data=CrMBGogBEoEBCiUweDE1MjdmM2Q4YWRhMGRkNzE6MHgxY.

Googleearth "Trabzon Üniversitesi Akçaabat/Trabzon", (b.t.). 30 Mart 2021, https://earth.google.com/web/search/D%c3%bcrbinar,+Trabzon+%c3%9cniversitesi,+Ak%c3%a7aabat%2fTrabzon/@41.02112021,39.57228715,17.3016968a,443.92973887d,35y,0h,0t,0r/data=Cp4BGnQSbgolMHg0MDY0MTQ0OTkyMDMwYzdkOjB4NmVkMWU3MjIzMTA0YzE2MBm4kbJF0oJEQCGdKt8zEslDQ.

Googleearth "Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi", (b.t.). 23 Mart 2021, https://earth.google.com/web/search/Karaa%c4%9fa%c3%a7,+Trakya+%c3%9cniversitesi+G%c3%bczel+Sanatlar+Fak%c3%bcltesi,+%c4%b0stasyon+Caddesi,+Edirne+Merkez%2fEdirne/@41.6523141,26.52253348,40.41252941a,421.72949252d,35y,-38.19705681h,40.33579118t,0r/data=CtE.

Googleearth "Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi", (b.t.). 25 Mart 2021, https://earth.google.com/web/search/Umurbey,+Trakya+%c3%9cniversitesi+Mimarl%c4%b1k+Fak%c3%bcltesi,+Mimar+Sinan+Caddesi,+Edirne+Merkez%2fEdirne/@41.68055437,26.55992245,71.14670088a,350.70201741d,35y,31.01778716h,48.96537563t,0r/data=CsoBGp8BEpgBCiUweDE0Yj.

Googleearth "Università Iuav di Venezia – Cotonificio", (b.t.). 24 Kasım 2020, https://earth.google.com/web/search/Universit%c3%a0+Iuav+di+Venezia+%e2%80%93+Cotonificio+veneziano,+Dorsoduro,+Venedik,+%c4%b0talya/@45.43144612,12.31726617,1.16913016a,720.65646137d,35y,-21.69425268h,8.4456204t,-0r/data=Cr8BGpQBEo0BCiUweDQ3N2ViMWI2M2JjMz.

Googleearth "Universitat Pompeu Fabra", (b.t). 28 Kasım 2020, https://earth.google.com/web/search/universitat+pompeu+fabra/@41.3919039,2.20247481,1.59243115a,9497.9614211d,35y,-19.92525936h,7.76969128t,-0r/data=CigiJgokCbAmukXis0RAEYggrCFkrURAGbQbmUdBwAFAIZFRA18uIQFA.

Googleearth "Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi", (b.t.). 18 Ocak 2021, https://earth.google.com/web/search/y%c4%b1ld%c4%b1z+teknik+%c3%bcniver

sitesi+mimarl%c4%b1k+fak%c3%bcltesi/@41.05207921,29.0108758,89.16919833a,294.65587038d,35y,74.68108734h,44.99695675t,-0r/data=CpwBGnISbAokMHgxNGNhYjcyMjY4OTQxYTM3OjB4NmJiMmYyMWJhNWRiYzg.

Griffiths, A. (2018). *Franklin Azzi Architecture converts Nantes warehouses into art school.* 29 Kasım 2020, https://www.dezeen.com/2018/09/23/franklin-azzi-architects-nantes-saint-nazaire-higher-school-fine-arts-architecture/.

Görgülü, H. E. (2004). *Yıldız Teknik Üniversitesi(Yıldız Sarayı) Çukur Saray yapısı koruma ve restorasyonu üzerine bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Grosz, E. (2001). *Architecture from the outside: essays on virtual and real space*. Cambridge: MIT Press.

Gülle, A. (2017). *Bekleyiş halindeki yer; mimari programın tanımlayamadığı bağımsız gündelik yaşantı aralıkları*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Gülmez, F. G. (2011). Saray'dan Akademi'ye sürdürülen orta sofa karakteri: MSGSÜ Mimarlık Fakültesi orta hol yenileme projesi. *Mimarist,* (41), 16-23.

Gündüz, G. N. (2007). *Mekânsal ara durumlar üzerinden mimaride melezlik kavramı*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Güney, E. (2020). *Bakırköy Baruthanesi ve İspirtohanesi'nin yeniden işlevlendirme açısından karşılaştırmalı analizi.* Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.

Güney, Z. (2007). *MSGSÜ Şile'ye taşınmıyor.* 23 Ocak 2021, https://v3.arkitera.com/h17449-msgsu-%C5%9Eile-ye-

tasinmiyor.html?__cf_chl_jschl_tk__=pmd_6cf11ce00b899fa9fb86ab453ca6e8bcc0122a90-1627325955-0-gqNtZGzNAfijcnBszQei.

Güzel Sanatlar Fakültesi [@truguzelsanatlar]. (2016, 17 Aralık). [Fotoğraf]. Instagram. https://www.instagram.com/p/BOICz9JAwst/?utm_medium=.

Güzel Sanatlar Fakültesi [@truguzelsanatlar]. (2016, 19 Aralık). [Fotoğraf]. Instagram. https://www.instagram.com/p/BOMuRO9g2fj/?utm_medium=.

Güzel Sanatlar Fakültesi [@truguzelsanatlar]. (2017, 19 Nisan). *Sergimiz* [Fotoğraf]. Instagram. https://www.instagram.com/p/BTEuOdRlp0s/?utm_medium=.

Güzel Sanatlar Fakültesi [@truguzelsanatlar]. (2017, 10 Ekim). [Fotoğraf]. Instagram. https://www.instagram.com/p/BaE2OSXlT4c/?utm_medium=.

Güzel Sanatlar Fakültesi [@truguzelsanatlar]. (2018, 19 Nisan). *Acik atolye / Ktu Gsf ogrenci karma sergisi 2* [Fotoğraf]. Instagram. https://www.instagram.com/p/BhwmRphBoNV/.

Güzer, C. A. (2014). Küresellikle yerellik arasında bir çatışma ve süreklilik ortamı olarak eğitim yapıları. *Vitra çağdaş mimarlık dizisi 3 eğitim yapıları* içinde (28-35). İstanbul: A4 Ofset Matbaacılık.

Hasol, D. (1975). *Ansiklopedik mimarlık sözlüğü*. İstanbul: Yem Yayın.

Hayalleme, (2008). *Taşkışla Binası.* 29 Nisan 2021, https://hayalleme.com/tarihi-eserler/taskisla-binasi/.

Heidegger, M. (1971). Building dwelling thinking. *Poetry, language, thought* içinde(145-161). (A. Hofstadter, Çev.). New York: Harper & Row.

Hertzberger, H. (2008). *Space and learning*. 13 Mart 2020, SCRIBD veritabanı.

Hisarlıgil, B. (2007). *"Yer"leşmenin düş(üm)lenmesi: geleneksel Anadolu yerleşmelerinde "ara"lar*. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Ilgaz, E. (2019, 13 Şubat). *TAŞKIŞLA'DA 1 HAFTA | itü mimarlık* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=RYkPHSzA4gU.

Işcen, E. [EEsra I.]. (2015, 2 Temmuz). *EEsra I. at Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi* [Konum Bildirimi] [Fotoğraf ekli]. Foursquare. https://tr.foursquare.com/v/trakya-%C3%BCniversitesi-g%C3%BCzel-sanatlar-fak%C3%BCltesi/4efdd68a61af974bcc1183c3?openPhotoId=559543ff498e64cf1b5c9e9a.

IUAV, (b.t.). *Ateneo-cotonificio.* 24 Kasım 2020, http://www.iuav.it/Ateneo1/Sedi/Sedi-venez/cotonifici/.

Iuav WAVe 2018. (2018, 6 Nisan). [Fotoğraf]. Facebook. https://www.facebook.com/iuavwave2018/photos/p.191969284753036/191969284753036/?type=1&theater.

Işıker, F. ve Bölük, M. F. (2018). Okul tasarımlarında mekânsal olasılıklar. *2. Uluslararası Mimarlık ve Tasarım Kongresi tam ve özet metin kitabı* içinde (142-152). İstanbul: Güven Plus Grup A.Ş. Yayınları.

İhlas Haber Ajansı, (2020). *Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesinden "Temel sanat işleri" sergisi.* 25 Mart 2021, https://www.haberler.com/trakya-universitesi-guzel-sanatlar-fakultesinden-12826143-haberi/.

İslamoğlu, Ö. (2014). *Okullarda esneklik stratejilerinin belirlenmesi üzerine bir yöntem önerisi*. Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.

İstanbul Bilgi Üniversitesi [@BİLGİOfficial]. (2016, 23 Temmuz). *BİLGİ Mimarlık Fakültesi sunumu Kazandibi'nde devam ediyor. #BurasıBİLGİ @bilgimimarlık* [Fotoğraf ekli] [Tweet]. Twitter. https://twitter.com/BiLGiOfficial/status/756819867232337920.

İTÜ-İstanbul Teknik Üniversitesi [@itu1773]. (2016, 6 Haziran). *Taşkışla Kampüsü'müzde öğrenci olup da Orta Bahçe'de buluşmamış olanınız var mı? #ituluolmak instagram.com/p/BGUQm1MtPVs/* [Fotoğraf ekli] [Tweet]. Twitter. https://twitter.com/itu1773/status/739832274443763712.

İTÜ Mimarlık Bölümü, (2019). *MimED2019 ödül töreni, kolokyum ve proje sergisi.* 7 Şubat 2021, https://darch.itu.edu.tr/mimed2019-odul-toreni-kolokyum-ve-proje-sergisi/.

İTÜ Mimarlık Bölümü, (b.t.). *Taşkışla bina hakkında*. 6 Ocak 2021, https://darch.itu.edu.tr/taskisla/.

İTÜ Mimarlık Fakültesi. (2019, 19 Nisan). *Venus, our favourite goddess #itu #mimarlik #taşkışla #venus #architecture#corridor#art#reflection* [Fotoğraf]. Facebook. https://www.facebook.com/itutaskisla/posts/2172954086124093/.

İTÜ Mimarlık Fakültesi "A corner of sharing projesi", (b.t.). 12 Mart 2021, https://mim.itu.edu.tr/blog/2018/03/25/common-module/.

İTÜ Mimarlık Fakültesi "Attachment", (2018). 7 Şubat 2021, https://mim.itu.edu.tr/blog/2018/02/06/guz-2017-18-a3-sergisi-kolokyumu/2018-02-06-09-12-56/.

İTÜ Mimarlık Fakültesi. (2020, 22 Ekim). *2020-21 Güz Dönemi Açılışı Taşkışla Turu* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=IE-yOu9l8LA.

İTÜ Mimarlık Fakültesi, (b.t.). *Kat planları.* 6 Ocak 2021, https://mim.itu.edu.tr/kat-planlari/.

İTÜ Mimarlık Fakültesi, (b.t.). *Derslik ve stüdyolar.* 13 Ocak 2021, https://mim.itu.edu.tr/derslik-ve-studyolar/.

İTÜ MİMARLIK KULÜBÜ. (2020, 20 Ekim). *İTÜ Taşkışla Kampüsü tanıtım | İTÜ Mimarlık Kulübü* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=5fg73yWAFLo.

İTÜ Tasarım Atölyesi - itüTA 2019. (2019, 22 Haziran). *Eskiz atölyesi Ortabahçe'de #yazokulu #summerschool #ituta #ituta2019 #itu #liseyazokulu #atolye #tasarimatolyesi* [Fotoğraf]. Facebook. https://www.facebook.com/ituta2019/posts/673169926468025/.

İzgi, U. (1999). *Mimarlıkta süreç - kavramlar ilişkiler*. İstanbul: Yem Yayın.

Kabataş, B. (2020, 20 Aralık). *YTÜ Beşiktaş / Yıldız Kampüs Turu | Vlog 11* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=p51En0o4xSk.

Kahveci, K. (2017). Varlık-yokluk arasında: Mekân üzerine bir değerlendirme. *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi*, (59) 101-108.

Kalkan, S. [Seda K.]. (2015, 3 Nisan). *Seda K. at Mimarlık Fakültesi* [Konum Bildirimi] [Fotoğraf ekli]. Foursquare. https://tr.foursquare.com/v/mimarl%C4%B1k-fak%C3%BCltesi/4eaea1dc722eefae84f06820?openPhotoId=551e3631498ed9345e186cbb.

Karadeniz Teknik Üniversitesi, (2017). *Güzel Sanatlar Fakültesi Mezuniyet 2017.* 5 Nisan 2021, https://www.ktu.edu.tr/ktu-duyuru18001.

Karadeniz Teknik Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, (2017). *Mixed media seramik çalıştayı ve sergisi.* 5 Nisan 2021, https://www.ktu.edu.tr/gsfworkshop2017-2gun#carousel-example-generic.

Karakaya, E. (2006). *Türk Mimarlığı'nda Sanayi-i Nefise Mektebi /Güzel Sanatlar Akademisi'nin yeri ve restorasyon alanına katkıları(1883-1960).* Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul.

Karaman, O. [Okan K.]. (2013, 20 Kasım). [Konum Bildirimi] [Fotoğraf ekli]. Foursquare. https://tr.foursquare.com/v/yt%C3%BC-mimarl%C4%B1k-fak%C3%BCltesi/4c6a671ac946e21e798cec8e?openPhotoId=528d012f498e1ee2d55b822a.

Kaşlı, B. (2009). *İstanbul'da yeniden işlevlendirilen korumaya değer endüstri yapıları ve iç mekân müdahaleleri: Santralistanbul örneği.* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Katırcı, R. H. (2016). *Eğitim yapılarında mimari tasarım ve kullanıcı ilişkisinin değerlendirilmesi: Santral İstanbul*. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, İstanbul.

Kayacık, C. (2016). *Okul öncesi eğitim yapılarının isimsiz mekânlar üzerinden yeniden ele alınması*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Kayahan, Ö. [Özlem K.]. (2016, 19 Şubat). *Özlem K. at Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi* [Konum Bildirimi] [Fotoğraf ekli]. Foursquare. https://tr.foursquare.com/v/mimar-sinan-g%C3%BCzel-sanatlar-%C3%BCniversitesi/4b697334f964a520cca22be3?openPhotoId=56c6d56bcd10afbd64f13c28.

Kayaoğlu, G. İ. [Gülay ilona T.]. (2015, 3 Haziran). *Gülay ilona T. at Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi* [Konum Bildirimi] [Fotoğraf ekli]. Foursquare.

https://tr.foursquare.com/v/mimar-sinan-g%C3%BCzel-sanatlar-%C3%BCniversitesi/4b697334f964a520cca22be3?openPhotoId=556f0a81498e8ec3e38f9636.

Kaygısız, N. [Nejdet K.]. (2014, 7 Mart). *Nejdet K. at Mimarlık Fakültesi* [Konum Bildirimi] [Fotoğraf ekli]. Foursquare. https://tr.foursquare.com/v/mimarl%C4%B1k-fak%C3%BCltesi/4eaea1dc722eefae84f06820?openPhotoId=53198fef11d2e8eeac7a3d7a.

Keegan, E. (2018). *San Francisco Sanat Enstitüsü.* 25 Kasım 2020, https://www.architectmagazine.com/project-gallery/san-francisco-art-institute_o.

Kelle, U. ve Delice, Ş. (2015). *Yaşayan organizmalar: eğitim yapıları*. 19 Mart 2020, https://xxi.com.tr/i/yasayan-organizmalar-egitim-yapilari.

Kim, C. [Celina K.]. (2013, 23 Eylül). *Celina K. at Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi* [Konum Bildirimi] [Fotoğraf ekli]. Foursquare. https://tr.foursquare.com/v/mimar-sinan-g%C3%BCzel-sanatlar-%C3%BCniversitesi/4b697334f964a520cca22be3?openPhotoId=5240555311d22b2bcefaaafd.

Koca, S. ve Hale, J. (2017). 'Üçüncü/öteki yer' üzerine bir kavramsallaştırma denemesi: Mekânsal bir trilojinin içinde saklı hikayelerin keşfedilmesi. *Megaron, 12,* (3), 488-496.

Kocabıyık, Y. (2014). *Yeniden işlevlendirme kavramı ve bu kapsamda İTÜ Taşkışla binasının incelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

Kodak, M. M. (1997). *Edirne Sarayı restorasyonu ve çevresi ile birlikte işlevlendirilmesinin proje planlama yaklaşımı ile değerlendirilmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Kolay, S. (2015, 2 Nisan). *Taşkışla* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=jSf9wgp_2nY.

Korkut, G. (2011). *Üniversite yerleşkelerinin kentsel mekân kurgularının biçimlenmesinde kentin etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Kortan, E. (1981). *Çağdaş üniversite kampusları tasarımı*. Ankara: ODTÜ Mimarlık Fakültesi.

Köksal, G. (2005). *İstanbul'daki endüstri mirası için koruma ve yeniden kullanım önerileri*. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Kuban, D. (2002). *Mimarlık kavramları: Tarihsel perspektif içinde mimarlığın kuramsal sözlüğüne giriş* (6. Baskı). İstanbul: YEM Yayın.

Kucukaslan, N. [@neslihank_aslan]. (2019, 16 Nisan). *Karşısında keyifle kahve içilesi...#paris #sheisnotlost #harmonyoflight #stairsandsteps #onlystaircases #the everyhome #staircases_fireescapes* [Fotoğraf]. Instagram. https://www.instagram.com/p/BwUzBnnnTUg/?utm_medium=.

Künyeli, F. B. (2018). *Eğitim yapılarının "esneklik" bağlamında değerlendirilmesi: Kayseri örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.

Mardin Artuklu Mimarlık Architecture Faculty, (2013). *Mimarlık Fakültesi Binası ya da binamızı tanıyalım.* 18 Şubat 2021, https://mardinartuklumimarlik.tumblr.com/post/60276212322/mimarl-k-fakultesi-binas-ya-da-binam-z-tan-yal-m.

Mardin Artuklu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, (b.t.). 4 Kasım 2019, https://www.artuklu.edu.tr/mimarlik-fakultesi.

Mcgregor, J. (2004). Editorial. *Forum, 46*, (1).

Meral, A. (2016). *19. yüzyıl mimarlığında Karaağaç istasyon kompleksi.* Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Edirne.

Mert M. (2019, 15 Haziran). *Mert M. at Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi* [Konum Bildirimi] [Fotoğraf ekli]. Foursquare. https://tr.foursquare.com/v/mimar-sinan-g%C3%BCzel-sanatlar-%C3%BCniversitesi/4b697334f964a520cca22be3?openPhotoId=5d052e1ca4ba7c002c3c931b.

Mıhlayanlar, E., Kartal, S. ve Erten, Ş. (2017). Yükseköğretim yapılarında ısıl konfor şartlarının araştırılması: Mimarlık fakültesi örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 21,* (3) 917-927.

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, (b.t.). *Tarihçe.* 23 Ocak 2021, https://www.msgsu.edu.tr/tr-TR/tarihce/123/Page.aspx.

Mr Spawn. (2018, 19 Eylül). *"EDİRNE KARAAĞAÇ KÖYÜ (KÜÇÜK PARİS) GEZİSİ " | TREN İSTASYONU TRAKYA ÜNİVERSİTESİ GÜZEL SANATLAR* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=_OM6x5U4EVQ.

Mungan, Z. (2019). *Bilgi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi workshop.*10 Mart 2021, http://www.zahitmungan.com/bilgi-universitesi-mimarlik-fakultesi-workshop.

Müezzinoğlu, M. K. (2018). *Eğitim mekânlarında kullanılan renk ve ışığın öğrencilerin fonksiyonel ve algısal değerlendirmeleri üzerindeki etkileri*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Nart, D. (2015). *İstanbul'da endüstri yapılarında gerçekleşen dönüşümlerin mekânsal açıdan irdelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Nartkaya, E. (2016). *Eğitim yapısı olarak yeniden işlevlendirilen endüstri yapılarında mekân analizi.* Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi, Karabük.

Nayır, H. [Hatice N.]. (2017, 16 Aralık). *Hatice N. at Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi* [Konum Bildirimi] [Fotoğraf ekli]. Foursquare. https://tr.foursquare.com/v/mimar-sinan-g%C3%BCzel-sanatlar-%C3%BCniversitesi/4b697334f964a520cca22be3?openPhotoId=5a34f060a423620be31d6cd3.

Ne Nerede, (2017). *Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi.* 25 Mart 2021, https://www.nenerede.com.tr/ilan/trakya-universitesi-mimarlik-fakultesi-2/?feed_id=6235&_unique_id=5dfa14630db5f.

Niğdeli, E. (2005). *Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi (Yıldız Sarayı Damatlar Dairesi) binasının mimari değerlendirilmesi ve koruma sorunları.* Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Nihal D. (2013, 19 Şubat). *Nihal D. at Karadeniz Teknik Universitesi Güzel Sanatlar Fakültesi* [Konum Bildirimi] [Fotoğraf ekli]. Foursquare. https://tr.foursquare.com/v/karadeniz-teknik-universitesi-guzel-sanatlar-fakultesi/4f0c21afe4b0d563f76fb76d?openPhotoId=51236bdbe4b09a9fd3995fb2.

Oz, D. [Duygu O.]. (2013, 26 Mart). *Duygu O. at Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi* [Konum Bildirimi] [Fotoğraf ekli]. Foursquare. https://tr.foursquare.com/v/mimar-sinan-g%C3%BCzel-sanatlar-%C3%BCniversitesi/4b697334f964a520cca22be3?openPhotoId=51516eb6e4b07c90bb74ec41.

Ozlem. (2020, 6 Eylül). *Ozlem at Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi* [Konum Bildirimi] [Fotoğraf ekli]. Foursquare. https://tr.foursquare.com/v/trakya-%C3%BCniversitesi-g%C3%BCzel-sanatlar-

fak%C3%BCltesi/4efdd68a61af974bcc1183c3?openPhotoId=5f54fe42e7296b7228a2a580.

Ökten, G. (2018). *Evrensel tasarım ilkeleri doğrultusunda engelsiz üniversite kampüslerinin tasarlanması ve biçimlenmesi üzerine bir araştırma*. Sanatta Yeterlilik Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Öner, S. [Samet Ö.]. (2019, 7 Nisan). *Samet Ö. at Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi* [Konum Bildirimi] [Fotoğraf ekli]. Foursquare. https://tr.foursquare.com/v/trakya-%C3%BCniversitesi-g%C3%BCzel-sanatlar-fak%C3%BCltesi/4efdd68a61af974bcc1183c3?openPhotoId=5ca9c9b0ba57b4002c101390.

Öz, Y. [Yasin Ö.]. (2014, 18 Nisan). *Yasin Ö. at Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi* [Konum Bildirimi] [Fotoğraf ekli]. Foursquare. https://tr.foursquare.com/v/mimar-sinan-g%C3%BCzel-sanatlar-%C3%BCniversitesi/4b697334f964a520cca22be3?openPhotoId=5350e978498ea54f457f0bcd.

Özen, H. ve Sert, A. (2006). Karadeniz'de unutulan endüstri mirası. *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi, 21,* (3) 499-508.

Özfiliz, S. (b.t.). *Taşkışla alive.* 7 Şubat 2021, https://archilifography.com/projects/taskisla-alive/.

Özkan, M. (2014). *Yaşanan mekân: mimari program ile gündelik yaşam pratikleri çakışmaları*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Paker, N. (2016). Üniversite-kampüs ilişkisinin tarihsel gelişimi üzerine bir okuma. *Mimarist*, (55), 44-49.

Pinterest, (b.t.). *AAA-Passage 56/espace culturel ecologique.* 1 Şubat 2020, https://tr.pinterest.com/pin/495958977701251434/.

Pinterest, (b.t.). *Ewha Womens University by Dominique Perrault-Universities.* 26 Temmuz 2021, https://tr.pinterest.com/pin/195836283766977408/.

Pinterest, (b.t.). *Ewha Womens University Protest, 2016 from Yunhap News.* 26 Temmuz 2021, https://tr.pinterest.com/pin/332422016228378263/.

Pinterest, (b.t.). *Grand staircase in Taskisla.* 14 Şubat 2021, https://tr.pinterest.com/pin/504473595756486699/.

Pinterest, (b.t.). *Merdiven sineması.* 2 Şubat 2020, https://tr.pinterest.com/pin/113786328070458801/.

Pinterest, (b.t.). *Tarihi Bey Mahallesi-Gaziantep Havva Akbaş.* 25 Temmuz 2021, https://tr.pinterest.com/pin/572801646333717111/.

Piran, D. (2016). *Endüstri yapılarının yeniden işlevlendirilmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul.

Polat, B. (2019). *Uzam ve olanaklılık bağlamında mekân ve sınır deneyimi*. Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul.

Reşvan, M. B. (2018). *Gaziantep evleri Bey Mahallesi.* 19 Şubat 2020, http://www.geziantep.net/gaziantep-evleri-bey-mahallesi-44.html.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, SEGE-2017. İllerin ve bölgelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması araştırması. 21 Aralık 2020. https://www.sanayi.gov.tr/bolgesel-kalkinma-faaliyetleri/analitik-cal%C4%B1smalar/01123b.

Sanrı, N. (2015). *Mimari paralaks yorumuyla ara mekân kavramı*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Santralistanbul, (b.t.). *Hakkında*. 10 Ocak 2021, https://www.santralistanbul.org/tr/hakkinda/.

Sarıkaya, G. (2019). *Aradalık mekânı*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Scholarship-positions, (2018). *İtalya'daki Milan-Bicocca Üniversitesi'nde ekonomi ve istatistik doktora pozisyonları.* 26 Temmuz 2021, https://scholarship-positions.com/phd-scholarship-economics-statistics-ecostat-university-milan-bicocca-italy/2018/05/15/.

Selçuk, M. (2006). *Binaların yeniden işlevlendirilmesinde mekânsal kurgunun değerlendirilmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Seren N. (2014, 10 Nisan). *Seren N. at Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi* [Konum Bildirimi] [Fotoğraf ekli]. Foursquare. https://tr.foursquare.com/v/mimar-sinan-g%C3%BCzel-sanatlar-%C3%BCniversitesi/4b697334f964a520cca22be3?openPhotoId=53464bc7498e7eae72868374.

Sezin. (2013, 6 Aralık). *Sezin at Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi* [Konum Bildirimi] [Fotoğraf ekli]. Foursquare. https://tr.foursquare.com/v/mimar-sinan-g%C3%BCzel-sanatlar-%C3%BCniversitesi/4b697334f964a520cca22be3?openPhotoId=52a2205e11d2145be513e6bd.

Solak, S. (2017). Mekân-kimlik etkileşimi: kavramsal ve kuramsal bir bakış. *MANAS Sosyal Araştırmalar, 6* (1). 13-37.

Sönmez, A. (1972). Üniversitenin toplumdaki rolü. *Mimarlık,* (12), 41-43.

Sönmez, V. (2003). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Sönmezler, K. (2003). *Modern mimarinin kentsel deney alanı: üniversite tasarımı*. Doktora Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul.

Stavrides, S. (2018). *Kentsel heterotopya* (2). (A. Karatay, Çev.). İstanbul: Sel Yayıncılık. (Orjinal çalışma basım tarihi 2016).

Şensoy, S. (2018). Eğitim yapılarında sirkülasyon alanları. *Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık,* (14), 175-200.

Şensoy, S. (2019). Mekân ve öğrenme ilişkisi üzerine üreten bir mimar: Herman Hertzberger. *Mimarlık*, (405), 40-46.

Tapkı, S. ve Türkyılmaz, Ç. (2018). İlköğretim yapılarında ergonomi kavramının incelenmesi: Farklı tasarım anlayışlarına sahip iki ilkokul yapısının karşılaştırılması. *Mühendislik Bilimleri ve Tasarım*, (6) 220-233.

Tatlıgil, F. (2005). *Gaziantep kentinin geleneksel konut dokusunun ve sosyo-kültürel yapısındaki değişimin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Tepe, C. [Canan T.]. (2015, 17 Mart). *Canan T. at Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi* [Konum Bildirimi] [Fotoğraf ekli]. Foursquare. https://tr.foursquare.com/v/trakya-%C3%BCniversitesi-g%C3%BCzel-sanatlar-fak%C3%BCltesi/4efdd68a61af974bcc1183c3?openPhotoId=5508784e498ea8ec9dedbd2d.

The 14th European Congress of Psychology, (2015). *Venue*. 22 Kasım 2020, https://www.ecp2015.it/timetable/venue/.

Tinati, S. [Saman T.]. (2017, 2 Haziran). *Saman T. at YTÜ Mimarlık Fakültesi* [Konum Bildirimi] [Fotoğraf ekli]. Foursquare. https://tr.foursquare.com/v/yt%C3%BC-mimarl%C4%B1k-fak%C3%BCltesi/4c6a671ac946e21e798cec8e?openPhotoId=593154e5da5ede31d41b8cde.

Tokyay, C. [Caner T.]. (2015, 7 Mayıs). *Caner T. at Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi* [Konum Bildirimi] [Fotoğraf ekli]. Foursquare. https://tr.foursquare.com/v/mimar-sinan-g%C3%BCzel-sanatlar-%C3%BCniversitesi/4b697334f964a520cca22be3?openPhotoId=554b9c51498e1c47b9a82222.

Torlak, T. [Tugay T.]. (2016, 24 Mayıs). *Tugay T. at Mimarlık Fakültesi* [Konum Bildirimi] [Fotoğraf ekli]. Foursquare. https://tr.foursquare.com/v/mimarl%C4%B1k-fak%C3%BCltesi/4eaea1dc722eefae84f06820?openPhotoId=5743faa8498e5b839a18c0c0.

Toros Üniversitesi. (2017, 8 Kasım). [Fotoğraf]. Facebook. https://www.facebook.com/TorosUniversity/photos/pcb.1580184902020933/1580183682021055/?type=3&theater.

Toros Üniversitesi. (2018, 11 Temmuz). *İÇ MİMARLIK BÖLÜMÜ BİLİNMESİ GEREKENLER* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=MERJp0nh298.

Toros Üniversitesi, (b.t.). *Kampüslerimiz-Uray Kampüsü.* 26 Ocak 2021, https://toros.edu.tr/sayfalar/dgs-aday-ogrenciler-kampusler.

Trabzon Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü, (b.t.). 30 Mart 2021, http://gsf.trabzon.edu.tr/tr/page/resim-bolumu/5306.

Trabzon Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, (b.t.). *Genel bilgiler*. 30 Mart 2021, http://gstf.trabzon.edu.tr/tr/page/genel-bilgiler/5305.

Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, (b.t.). 23 Mart 2021, https://guzelsanatlar.trakya.edu.tr/.

Trt Haber, (2018). *Trakya Üniversitesi Kampüsü, müze ziyaretçisi turistlerin ilgisini çekiyor.* 23 Mart 2021, https://www.trthaber.com/haber/turkiye/trakya-universitesi-kampusu-muze-ziyaretcisi-turistlerin-ilgisini-cekiyor-366617.html.

TUĞBA Y. (2017, 19 Ocak). *TUĞBA Y. at Mimarlık Fakültesi* [Konum Bildirimi] [Fotoğraf ekli]. Foursquare. https://tr.foursquare.com/v/mimarl%C4%B1k-fak%C3%BCltesi/4eaea1dc722eefae84f06820?openPhotoId=588083e5d6fe904517035497.

Tunca, Ö. [Özgür T.]. (2016, 17 Nisan). *Özgür T. at Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi* [Konum Bildirimi] [Fotoğraf ekli]. Foursquare. https://tr.foursquare.com/v/trakya-%C3%BCniversitesi-g%C3%BCzel-sanatlar-fak%C3%BCltesi/4efdd68a61af974bcc1183c3?openPhotoId=571385b3498ec1010a4c319c.

T.Ü. MİMARLIK ARAYÜZ TOPLULUĞU [@arayuz_toplulugu]. (2019, 19 Ağustos).*#tb #tasarimarastirmakatilim #arayuz #sinansempozyumu2019 @alifarukgoksu* [Fotoğraf]. Instagram. https://www.instagram.com/p/B1WzeO0HNuz/?utm_medium=.

Türk Dil Kurumu, (b.t.). *Mekân*. 25 Aralık 2019, https://sozluk.gov.tr/.

Türk Dil Kurumu, (b.t.). *Ara.* 20 Şubat 2020, https://sozluk.gov.tr/.

Uğursal, S. (2011). *Tarihi yapıların yeniden işlevlendirilmesi: İzmir Sümerbank Basma Sanayi yerleşkesi örneği.* Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Uludağ, Z. ve Odacı, H. (2002). Eğitim öğretim faaliyetlerinde fiziksel mekân. *Milli Eğitim,* (153-154), 18-36.

Uluğ, M. (1996). *Mimarlığın varlık koşulu olarak mekân ve irdelenmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Under.thesun Arch. Projects, (2016). *School of Architecture, University of Waterloo.* 27 Kasım 2020, https://www.under-thesun.ca/2016/09/school-of-architecture-university-of.html.

Universitat Pompeu Fabra Barcelona, (b.t.). *Outdoor courtyard in the Jaume I building (Ciutadella campus).* 26 Temmuz 2021, https://www.upf.edu/en/web/espais/pati-descobert-jaume-i.

Universitat Pompeu Fabra Barcelona, (b.t.). *University campus.* 28 Kasım 2020, https://www.upf.edu/web/campus.

Universitat Pompeu Fabra Barcelona, (2018). *UPFeina 2018 allana el camino de los estudiantes hacia el mundo laboral.* 26 Temmuz 2021, https://www.upf.edu/es/inicio/-/asset_publisher/1fBlrmbP2HNv/content/id/218125261/maximized#.YP65Pr0zbDc.

University of Bergen, (2015). *The co-host Bergen University Collage.* 30 Kasım 2020, https://www.uib.no/en/efye_2015/88167/co-host-bergen-university-college.

University of Waterloo Architecture, (b.t.). *Campus photo gallery.* 27 Kasım 2020, https://uwaterloo.ca/architecture/campus-photo-gallery.

University of Waterloo School of Architecure, (b.t.). 27 Kasım 2020, https://studyarchitecture.com/school/university-of-waterloo/.

Uslu, K. [@kubranuruslu_]. (2020, 9 Nisan). *Anadolu'dan Balkanlar'a kadar geniş bir coğrafyada eser bırakan Mimar Sinan'ı vefatının 432. yılında saygıyla anıyoruz.Taşkışla Mimar Sinan Holü* [Fotoğraf ekli] [Tweet]. Twitter. https://twitter.com/kubranuruslu_/status/1248272606064754697.

Üngür, E. (2011). *Mekân kavramının disiplinler arası tarihsel değişimi üzerinden mimarlık & mekân ilişkileri*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Ünkazan, S. (2013). *Edirne ve çevresinde Osmanlı Dönemi askeri mimari* (1. Baskı). Edirne Valiliği Kültür Yayınları.

Üstün, B. (2018). Türk evi mekân kurgusundaki programatik yapıların tasarımsal bütünlüğü. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar, 6* (15). 187-207.

Vitra Çağdaş Mimarlık Dizisi, (b.t.). *İstanbul Bilgi Üniversitesi Dolapdere Kampüsü I. Bina.* 7 Ağustos 2020, https://www.vitracagdasmimarlikdizisi.com/projeler/Istanbul-Bilgi-Universitesi-Dolapdere-Kampusu-I-Bi.aspx.

Vitra Çağdaş Mimarlık Dizisi, (b.t.). *Özyeğin Üniversitesi İşletme Fakültesi.* 4 Ağustos 2020, https://www.vitracagdasmimarlikdizisi.com/projeler/Ozyegin-Universitesi-Ikinci-Akademik-Bina-(Isletme.aspx.

Vitra Çağdaş Mimarlık Dizisi, (b.t.). *Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Resim Öğretmenliği Anabilimdalı Binası.* 7 Ağustos 2020, https://www.vitracagdasmimarlikdizisi.com/projeler/Uludag-Universitesi,-Egitim-Fakultesi,-Resim-Ogret.aspx.

Withagen, R. ve Caljouw, S. R. (2017). *Aldo Van Eyck's playgrounds: aesthetics, affordances and creativity.* 25 Şubat 2020, https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2017.01130/full.

Yaldız, E. (2003). *Konya'daki medrese yapılarının yeniden kullanım koşullarına göre değerlendirilmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Yalgın, V.Y. *Mimarlıkta programın çözünmesi: ara mekânlar*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Yanık, T. [Tuğba Y.]. (2014, 26 Aralık). *Tuğba Y. at YTÜ Mimarlık Fakültesi* [Konum Bildirimi] [Fotoğraf ekli]. Foursquare. https://tr.foursquare.com/v/yt%C3%BC-mimarl%C4%B1k-fak%C3%BCltesi/4c6a671ac946e21e798cec8e?openPhotoId=549d82b0498ec88d77c6a040.

Yavuz, M. F. (2005). *Mimaride niş kavramı*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Yener, A., Güvenkaya, R. ve Şener, F. (2009). İlköğretim dersliklerinin görsel konfor açısından incelenmesi ve değerlendirilmesi. *İTÜ, 8* (1), 105-116.

Yetkiner, B. (2014). "Mine" filminde yeni bir hayata geçişte ara mekânın temsili. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, 2,* (4) 139-159.

Yıldız Teknik Üniversitesi, (2017). *Haberler*. 7 Ocak 2019, https://www.yildiz.edu.tr/haberler/10/2017/5872/-Getting-Things-Done-.

Yıldız Teknik Üniversitesi 2011-2015 Stratejik Planı, (b.t.). 17 Ocak 2021, http://www.stg.yildiz.edu.tr/images/files/2011-2015%20STRATEJIK%20PLANI.pdf.

Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi 70. yıl, (b.t.). 17 Ocak 2021, http://www.ek.yildiz.edu.tr//images/images/yayinlar/mimarlikyetmisinciyil.pdf.

Yılmaz, A. (Yönetmen). (1982). *Mine* [Film]. Delta; Yeşilçam.

Yılmaz, E. (2016). *Alternatif bir mekân olarak mimarlıkta eşik mekânlar*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Yorgancıoğlu, D., Tunalı, S., Çetinel, M., Kırdar, G. ve Aşık, M. A. (2018). Üniversite kampüsünün mekân ve pedagoji ilişkisi bağlamında değerlendirilmesi. *Yükseköğretim ve Bilim, 8*, (2) 314-326.

YTÜ Mimarlık Fakültesi, (2020, 17 Ağustos). *YTÜ Mimarlık Fakültesi* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=2iQpgo4BVKo.

Zengel, R. (1998). *An evaluation of the settlement patterns in campus planning with regard to the criteria of accessibility*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.